

UNIVERSITATEA DE STAT
„ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ

Ediția a II-a
revăzută și completată

BĂLȚI, 2017

CZU 378+929(478)

D 34

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Deținători ai titlului de *Doctor Honoris Causa*. Membri de Onoare ai Senatului / Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Bibl. Șt. ; alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; red.-coord. Elena Harconița ; design/tehnored. S. Ciobanu, A. Antonova. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Bălți : US „Alec Russo” din Bălți, 2017. – 272 p. – (*Doctor Honoris Causa*). – ISBN 978-9975-50-208-5.

Indice de nume : p. 266-272. – 20 ex.

Redactor-coordonator

Elena Harconița

Alcătuitori:

**Elena Scurtu
Maria Fotescu**

Design / tehnoeditare
Machetare / tehnoeditare

**Silvia Ciobanu
Antonina Antonova**

© Biblioteca Științifică USARB, 2017
<http://libruniv.usarb.md>

ISBN 978-9975-50-208-5

SUMAR

Elena HARCONIȚA

Nota bibliotecarului 7

**Deținătorii titlului de Doctori Honoris Causa
ai Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți** 11

Eugeniu COȘERIU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ion Manoli* 14

Discursul de investiție al prof. **Eugeniu Coșeriu** 17

Vitalie BELOUSOV

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Eugeniu Plohotniuc* 22

Dumitru GHÎȚU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Simion Băncilă* 26

Silviu BEREJAN

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Gheorghe Popa* 30

Discursul de investiție al prof. **Silviu Berejan** 35

Ion CIORNÎI

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Grigore Cantemir* 42

Ion BORȘEVICI

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Capcea* 46

Anatol CIOBANU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Elena Belinschi* 50

Discursul de investiție al prof. **Anatol Ciobanu** 54

Alexandru BUDIȘTEANU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ion Manoli* 62

Discursul de investiție al dlui **Alexandru Budișteanu** 65

Joane W. MC KAY

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Mihail Rumleanski* 74

Nicolae TCACI

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Nicolae Filip* 76

Vasile CEBAN

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Cabac* 80

Heiner HAMM

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Victor Schiba* 84

Israel GOHBERG

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Cabac* 90

Michael ZICKERICK

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ana Pomelnicova* 94

Dumitru IRIMIA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Gheorghe Popa* 98

Discursul de investitură al prof. **Dumitru Irimia** 103

Eliza BOTEZATU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Maria Șleahțișchi* 120

Discursul de investitură al prof. **Eliza Botezatu** 124

Gheorghe DUCA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ion Gagim* 134

Constantin GAINDRIC

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Eugeniu Plohotniuc* 142

Dumitru OPREA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Cabac* 148

Gheorghe POPA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Eugeniu Plohotniuc* 152

Валерий Павлович УРЯДОВ

LAUDATIO в связи с присуждением почётного звания
Doctor Honoris Cauza Бэлцкого Государственного Университета
имени Алеку Руссо / *Валерий Абрамчук* 160

Ilie LUPU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Capcelea* 166

Andrei MARGA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Valeriu Capcelea* 170

Lal RATTAN

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Boris Boincean* 178

Mihai CIMPOI

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Nicolae Leahu* 186

Stelian DUMISTRĂCEL

LLAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ala Sainenco* 192

Vladimir BEȘLEAGĂ

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Maria Șleahțițchi* 200

Joerg M. ELSENBACH

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălția / *Pavel Topală* 206

Cristian HERA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Boris Boincean* 212

Ion TIGHINEANU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Pavel Topală* 216

Nicolae MANOLESCU

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălția / *Nicolae Leahu* 222

Gheorghe MUSTEA

LAUDATIO cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa
al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți / *Ion Gagim* 230

Discursul de învestitură al academicianului **Gheorghe Mustea** 236

Membri de onoare ai Senatului Universității de Stat „Alec Russo” 241

Radu MOȚOC

Cuvânt despre dnul **Radu Moțoc** / *Faina Tlehuci* 244

Faina TLEHUCI

Cuvânt despre dna **Faina Tlehuci** / *Nicolae Filip* 248

Gary L. SCHNELLERT

Cuvânt despre dnul **Gary L. Schnellert** / *Lidia Stupacenco* 252

Secvențe de la ceremoniile de învestitură 253

Indice de nume 266

NOTA BIBLIOTECARULUI

Spune cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești, susține un vechi proverb popular, potențial motto al acestei publicații care adună la un loc 35 de personalități marcante ale timpului. Aceste nume notorii — prin studii, cercetare, activitate îndelungată sau alte contribuții — au avut și continuă să mențină legături deosebite cu Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Volumul a fost conceput ca un dicționar al deținătorilor înaltului titlu de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, precum și al Membrilor de Onoare ai Senatului.

Prin această lucrare bibliotecarii universității bălțene conturează o pagină de o densitate importantă în istoria Universității și a Bibliotecii Științifice.

Peste șase ani după reorganizarea (1992) Institutului Pedagogic în Universitate de Stat, a fost inițiată acțiunea, inerentă universităților clasice, de a omagia anumite personalități meritoase ale contemporaneității. Timp de nouăsprezece ani (1998-2017), în treizeci și cinci de ședințe ale Senatului a fost luată hotărârea de a acorda onorificul titlu de Doctor Honoris Causa și de Membru de Onoare al Senatului personalităților care s-au manifestat plenar în spațiul științific și cultural național și mondial. Aceste personalități din Republica Moldova, România, Germania, Statele Unite ale Americii, Israel, Rusia, Ucraina s-au afirmat în științele socio-umanistice și reale ale căror lucrări poartă amprenta unei deosebite vocații: cea de a schimba lumea, de a continua opera clasicilor, a exploratorilor și a creatorilor de noi paradigme științifice.

Asumându-și o nobilă responsabilitate, universitarii bălțeni și-au propus ca, prin intermediul Laudațiilor, să familiarizeze cititorii cu realizările candidaților în evoluția științei, culturii și progresului economic.

Discursurile de investiție reproduse, cu regret, doar numai a unor deținători ai onorificului titlu, conțin, firește, o substanțială încărcătură academică și pot servi drept model de prezentare a eventualelor demersuri științifice.

Fiecare reprezentant al acestei onorabile galerii de personalități, cu care instituția noastră se mândrește cu adevărat, a fost mereu obsedat, după cum susține unul din inițiatorii managementului modern Peter Drucker, de optimizarea raportului dintre cunoaștere-timp, valoare ce ține de evoluția și progresul în toate domeniile de activitate umană. Experiența vieții lor se bazează pe muncă asiduă, onestitate și corectitudine, capacități vizionare analitice. Din nevoia de a cunoaște, de a comunica și de a se perfecționa continuu, ei au însușit multe limbi și culturi străine. „Aicea, la Bălți, am învățat să prețuiesc limbile și culturile tuturor popoarelor”, își amintește Eugeniu Coșeriu. La fel, dr. arhitect Alexandru Budișteanu ne mărturisește că, pentru a ieși în lume, pentru a o cuceri, a fost nevoit să învețe limbile străine, fapt care i-a permis ca,

peste mulți ani, să ajungă să activeze în calitate de funcționar la ONU, iar în anul 2007, la Tokyo, să fie ales președinte al Consiliului Internațional al ESU - Uniunea vorbitorilor de Limbă Engleză din 53 de țări ale lumii.

Dr. inginer Vitalie Belousov, care „este o legendă vie în lumea inventatorilor din secolul 20”, a întemeiat Școala Românească de Inventică, fiind liderul inventatorilor în domeniul prelucrărilor mecanice și al dispozitivelor din România.

După cum se știe, acești oameni au fost nevoiți să părăsească Moldova și să devină exilați fără voie, dar au făcut pentru țară mai mult decât zeci de ambasadori și atașați culturali.

Senatul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, pentru prima dată în istoria sa, a conferit titlul onorific de Doctor Honoris Causa unui Laureat al Premiului Nobel în domeniul Păcii (2007), Prof. Rattan Lal, ecolog și pedolog notoriu, cetățean al Statelor Unite ale Americii.

Menționăm cu deosebită mândrie faptul că doi Membri de Onoare ai Senatului sunt cei mai apropiați Oameni ai Bibliotecii universitare: regretata Faina Tlehuci, care a fost 40 de ani directoarea acestei instituții și inginerul Radu Moțoc, secretarul Asociației Pro Basarabia și Bucovina, filiala „Costachi Negri” din Galați, care a sprijinit și continuă să sprijine dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii, dotarea ei cu echipament tehnic, promovarea personalităților istorice românești prin expoziții itinerante, lansări de carte ș.a.

Această lucrare se află la a 2-a ediție, fiind însoțită de fotografii de la întrunirile festive ale Senatului USARB și prezintă un deosebit interes prin valoarea și noutatea deosebită pentru comunitatea academică și culturală.

Elena HARCONIȚA,
director al Bibliotecii Științifice USARB

DOCTOR HONORIS CAUSA

Este un titlu onorific acordat de universități sau de alte instituții, din oficiu, unor mari personalități din domeniul vieții științifice, social-politice, culturale etc.

Doctor Honoris Causa is an honorary title awarded by the universities or other institutions to outstanding personalities prominent for their achievements in scientific, socio-political and cultural life.

Est un titre honorifique decerné par les Universités ou d'autres Institutions, d'office, aux grandes personnalités des domaines scientifiques, culturels, social-politiques.

Почетное звание, присуждаемое университетами или другими организациями заслуженным деятелям в области науки, культуры и социально-политической жизни.

**Deținătorii titlului de Doctori Honoris Causa
ai Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți**

<i>Nume, prenume</i>	<i>Domeniul de activitate</i>	<i>Anul decernării titlului de Doctor Honoris Causa</i>
Eugeniu COȘERIU	Lingvistică	1998
Vitalie BELOUSOV	Științe aplicate	1998
Dumitru GHIȚU	Fizică	1998
Silviu BEREJAN	Lingvistică	1999
Ion CIORNÎI	Lingvistică	1999
Ion BORȘEVICI	Sociologie	1999
Anatol CIOBANU	Lingvistică	1999
Alexandru BUDIȘTEANU	Arhitectură	2000
Joane W. Mc KAY	Pedagogie	2002
Nicolae TCACI	Fizică	2003
Vasile CEBAN	Matematică	2003
Heiner HAMM	Științe aplicate	2003
Israil GOHBERG	Matematică	2003
Michael ZICKERICK	Sociologie	2003
Dumitru IRIMIA	Lingvistică	2005
Eliza BOTEZATU	Literatură. Critică literară	2005
Gheorghe DUCA	Chimie	2006
Constantin GAINDRIC	Informatică	2006
Dumitru OPREA	Economie	2006

Gheorghe POPA	Fizică	2006
Valerii UREADOV	Fizică. Matematică	2009
Andrei MARGA	Filosofie	2010
Ilie LUPU	Matematică	2010
Lal RATTAN	Ecologie	2010
Mihai CIMPOI	Literatură. Critică literară	2010
Stelian DUMISTRĂCEL	Lingvistică	2012
Vladimir BEȘLEAGĂ	Literatură. Critică literară	2012
Joerg M. ELSENBACH	Tehnică. Tehnologii. Economie	2012
Cristian HERA	Agricultură Ecologică	2013
Ion TIGHINEANU	Fizică. Tehnică	2014
Nicolae MANOLESCU	Literatură. Critică literară	2017
Gheorghe MUSTEA	Muzică	2017

**Eugeniu
COȘERIU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui prof. Eugeniu COȘERIU
1998

Mult stimate Profesor Eugeniu Coșeriu,
Mult așteptatul nostru Eugeniu Coșeriu,
Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor,
Onorată asistență,

Azi fericirea a venit și la Bălți, la universitatea noastră: a sosit în vizită Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Limbii Române de pe toate meridianele globului: Eugeniu Coșeriu. El este în urbea noastră, în lăcașul care-l așteaptă de ani și ani...

Stilistica unui simplu *Laudatio* îmi va permite oare să vi-l prezint pe unul din curajoșii basarabeni, care n-a cedat niciodată în fața greutăților, începând cu anii '40 încoace, a aspirat cum poate aspira un mihăilean, perseverând în filozofie, lingvistică romanică și germanică, lingvistică generală și în istoria lingvisticii, ca, mai apoi, să se înscrie în cohorta marilor lingviști, devenind în cele din urmă Regele Măriei Sale – Lingvistica?

Domnule Profesor, știm bine că Universități și Centre universitare de pe toate continentele globului V-au acordat acest mare titlu onorific universitar de *Doctor Honoris Causa*. Numărul lor este impunător, aliterațiile și sonoritatea numelor sunt impozante: Montevideo și Sant-Juan, Tampere și București, Cordoba și Santiago... Vă rugăm, Domnule Coșeriu, să acceptați și dulcea denumire de Bălți, Universitatea de Stat „Alecru Russo”, sperăm că veți accepta-o, chiar dacă o facem mai cu întârziere. Structura unui *Laudatio* cere măcar câteva file biografice în ordinea lor cronologică. Nu vom face-o din simplul motiv că a făcut-o deja domnul academician Silviu Berejan în mai multe studii.

Omagiatul Universității noastre este un lingvist, un teoretician prin excelență, un adept consecvent al limbilor romanice, în general, și al limbii române, în particular, este un adversar deschis al idealismului extremist în știința limbii, dacă e să reluăm această formulă-caracteristică ce aparține academicianului Silviu Berejan.

Știm că lingvistul Coșeriu este autorul a peste 600 de lucrări (articole, comedii, reflecții, monografii, studii, traduse în zeci de limbi de circulație mondială). Din acest tumult am putea desprinde denumiri fără de care nici un doctorand, nici un student, nici un filolog n-ar izbuti să se descurce cu eficiență în problematica lingvistică: „Lecții de lingvistică”, „Sincronie, diacronie și istorie” s.a.

Miracolul lucrării „Introducere în lingvistică”, publicată pentru prima dată în 1951, rămâne încă a fi descifrat, însă un lucru este cert: este o carte făcută din mare dragoste pentru studentul filolog nu numai din Montevideo, ci pentru studenții care au venit să vă salute azi, în aceste momente. Cartea își păstrează integra sa valoare, fapt singular în epoca noastră... (Din spusele lui Juan M. Lope Blanch), ea rămâne sursa inepuizabilă întru devenirea și nemurirea iubitorului de Cuvânt și alchimia acestuia.

Dacă ar fi să parafrăzăm un gând ilustru al moralistului francez Jean de La Bruyère „Il y a de certaines choses dont la mediocrite est insupportable: la poesie, la musique, la peinture et le discours public”, apoi am conchide: grație lucrărilor Dlui Coșeriu, grație raționalismului lingvistic și a bunului gust pentru veridicitate, mediocritatea a cedat și va ceda în continuare, chiar și aici la noi.

Istoric și filozof al limbii, poliglot care își ocupă locul bine meritat în clasașamentul lor, profesorul Coșeriu și azi lansează idei, teorii, platforme, reflecții, care trec meridianele, fiind apoi preluate de școli, Centre pentru a fi popularizate și dezvoltate.

E. Coșeriu încă din anii tinereții accede la o viziune generală unită asupra experienței și cunoașterii umane, bazată pe integrarea și depășirea unor premise esențiale de critică transcendentă kantiană, dialectica hegeliană și fenomenologia husserliană.

E. Coșeriu are o concepție unitară, absolut proprie asupra naturii esențial creative a limbajului, a potențialului nelimitat și a locului acestuia printre celelalte activități „libere” ale omului.

Am urmărit mai multe interviuri pe care le-ați acordat multor reviste de specialitate și am găsit răspunsuri originale și pline de vervă și autenticitate științifică la cele mai controversate probleme, să zicem despre „primatul istoriei”, despre „istorie în raport cu sincronia și diacronia” etc. Dar răspunsul cel mai original și cel mai onest la mult duruta și mâhnita întrebare „De ce ați plecat din Basarabia?”, acest răspuns ați dori să mai fie odată amplificat, pentru cei ce se pretind curioși la acest capitol:

- Eu nu am părăsit niciodată Mihailenii, ci m-am ridicat deasupra lor pentru a ajunge să spun lumii că vin din Mihailenii Basarabiei.

Din numărul enorm de probleme lingvistice și literare abordate de ilustrul savant E. Coșeriu, noi am selectat doar una: Limbaj și Poezie în orizonturile coșeriene. Pornind de la ideea că limbajul constituie o activitate liberă a omului ce-și are baza în acea știință originară, despre care vorbește și Husserl, fondatorul științelor fenomenologice ca bază a științelor culturii, E. Coșeriu observă că activitățile libere sunt percepute în sensul de activități creatoare.

Din multitudinea de definiții referitoare la limbaj, definiții care nu reușesc să cuprindă în totalitatea lor forțele radioactive ale cuvântului, Coșeriu constată că toate aceste definiții, deja cunoscute „limbajul este un instrument ce servește la intercomunicare”, „limbajul este un sistem de semne”, „limbajul este o funcție socială”, „limbajul este o facultate simbolică”, „limbajul este o

activitate a spiritului”, „limbajul este o creație perpetuă” etc., fac apel la una sau la alta dintre caracteristicile sale fundamentale, fără a-l defini integral, astfel încât aceste definiții devin complementare și interdependente.

„Unele din formulările de mai sus consideră limbajul în relațiile și determinările sale exterioare, altele îl consideră în realitate și structura sa intrinsecă, altele îl definesc în realitatea sa „obiectivă”, pur fenomenologică, altele implică considerații teleologice; unele încearcă să răspundă la întrebarea *cum se produce?*, altele la întrebarea *cum se prezintă?*, iar unele mai ambițioase la întrebarea ce este limbajul?”.

Cu această ultimă întrebare ce se adresează esenței ajungem la problema fundamentală a limbajului pentru că limbajul este esența în efortul de cunoaștere a lumii.

O să ne permitem o mică abatere de la ritualul dictat de această frumoasă ocazie, în speranța că omagiatul nostru, Domnul profesor Coșeriu, o va accepta. Un cuvânt de simpatie, dacă vreți de dragoste al filologilor, lingviștilor, literaților pentru colegii Dumneavoastră, ai noștri, mult stimați profesori, care fac onoare universității noastre și sunt prezenți la ceremonie: Domnul Dr. ing. Vitalie Belousov (Institutul Național de Inventică din Iași), Domnul Dr. profesor Dumitru Ghițu (Academia de Știința a Moldovei, Institutul de Fizică Aplicată).

Mult stimații noștri, veșnica corelație „Liricii și Fizicienii” este mereu viabilă - o dovadă în plus în contextul nostru. Azi casa ne este plină, curiozitatea mai aprinsă, spiritul mai excitat. Vorba blândului nostru poet Grigore Vieru mă ajută mai bine și mai exact să-mi redau gândul:

O, neamule, Tu,
Adunat grămăjoară,
Ai putea să încapi
Într-o singură icoană.

Printr-un miracol, sosiți din diferite colțuri ale lumii, ale țării, ne-am întâlnit, ne-am regăsit, pentru că, unindu-ne toate eforturile științifice, umane să fie în câștig studentul de azi, specialistul și conducătorul țării de mâine. Speram că aplauzele ce le auziți din partea membrilor Senatului Universității, profesorilor, studenților, liceenilor, a tuturor celor prezenți în sală să Vă convingă unanimitatea noastră cu prilejul conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa*.

Dr. hab. **Ion MANOLI**

Discursul de învestitură al profesorului Eugeniu COȘERIU

**Mult stimată domnule Rector,
Mult stimată domnule Ministru,
Dragi colegi, Dragi studenți,
Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,**

Scriam câteva lini în urmă, iubitului meu prieten, domnului rector Filip, că vitregia vremilor n-a permis ca acest doctorat Honoris Causa să fie primul. Din cauza acestei vitregii a vremilor a devenit al 27-lea și n-a fost nici ultimul fiindcă, după înștiințarea cu privire la doctoratul de la Bălți, mi s-au mai dat, însă îi scriam că, deși era al 27-lea, îmi era și-mi este cel mai drag și cel care m-a mișcat mai profund, fiindcă este doctorat de la această Universitate a orașului Bălți, a municipiului Bălți, a acestui fost târg noroios - de acu 60 de ani – când umblam eu pe străzile lui tuns chilug, ca elev la liceul „Ion Creangă”. Trebuie să vă spun: ce este Bălțiul, ce este orașul Bălți pentru mine? Fără îndoială că este, mai întâi de toate, orașul primelor încercări literare, orașul primelor încercări științifice, publicate în revista liceului nostru de atunci, în „Crenguța”, este orașul primelor succese și orașul primelor năzbâtii, mai puțin copilărești decât cele de la Mihăilenii mei, unde m-am născut.

Este permanent în amintirea mea Liceul „Ion Creangă”. Acest liceu cu totul excepțional nu în Moldova dintre Prut și Nistru, în Basarabia de atunci, ci în toată România. Numai două lucruri vi le amintesc, poate că le știți: de câte ori am fost trimiși – elevii Liceului „Ion Creangă” din Bălți – la marile concursuri naționale ale „Tinerimii Române”, totdeauna am luat premii și, uneori, premiul al doilea pe Țară, uneori chiar premiul întâi pe toată Țara. Acest premiu întâi pe toată Țara a fost luat din întâmplare. Eram la concursul „Tinerimii Române” cu un coleg al meu, tot de la Bălți, cu Medvețchi și am văzut în ziar că se făcea și un concurs național de geografie. Noi nu eram pregătiți deloc pentru geografie, însă am zis să ne ducem și noi și să vedem ce se întâmplă. Ne-am dus, am insistat să ne primească, în sfârșit ne-au primit, deși nu eram înscriși. Ne-au dat ca subiect *Dobrogea – pământ prin care respiră Țara Românească*. Și am scris amândoi, fără să ne fi pregătit și după două săptămâni ne cheamă directorul – dl Marcu Valuța era atunci director – și ne felicită pe amândoi. Ne spune că a primit o scrisoare entuziastă de la Simion Mehedinți – era marele geograf atunci în România – care se mira de faptul că doi elevi ai acelui liceu să fi luat premiul întâi și premiul al treilea pe Țară și rămăsese unul singur pentru restul Țării. Când a aflat asta și profesorul nostru de geografie, care era un neamț – Mihail Horn – a spus: „Da, Da pe mine nu mă miră, toți elevii noștri, dacă ar fi fost, ar fi luat premii”. Și cred că chiar, probabil, așa ar fi fost. Așa era acest liceu la istorie, la limba română, la fizică, la franceză.

Profesorul nostru de franceză a devenit foarte curând profesor universitar la Cernăuți. Un liceu cu totul excepțional. Și astăzi am văzut și am aflat că s-a reînființat, și am dori să meargă pe urmele acestui mare liceu moldovenesc și românesc de acu mai bine de 50 ori 60 de ani.

La acest liceu am învățat ceea ce întrezărise marele și iubitul meu învățător de la școala primară, tot un învățător excepțional, dl Roman Mândăcanu, tatăl dlui Valentin Mândăcanu. El m-a descoperit, el a început să-mi bănuiască, să-mi întrezărească viitorul și acest viitor s-a deschis spre univers aicea, în orașul Bălți, la liceul „Ion Creangă”. Aicea am învățat să prețuiesc cultura, să prețuiesc știința, să prețuiesc iubirea aproapelui, să prețuiesc limbile și culturile tuturor popoarelor. Aicea am învățat sau am început să învăț principiile care m-au condus deja în timpul îndelungatei mele vieți științifice prin atâtea țări.

Aici am învățat mai întâi fapte, foarte multe fapte. Povesteam într-un interviu că, mult mai târziu, fiind deja profesor universitar și asistând la examene – examene universitare, de licență, la literatura franceză, de exemplu, am observat că eu puteam răspunde la toate întrebările, fără nici o excepție, deja la liceul „Ion Creangă” din Bălți. Toate întrebările și toate aceste texte, despre care se vorbea la examene, nouă ne erau cunoscute de aici, de la liceu.

Tot aici am învățat, cred ce e mult mai important: am început să întrezăresc principiile activității științifice și activității teoretice în orice domeniu și, fără îndoială, în domeniul lingvisticii, fiindcă tocmai aicea am și început să pregătesc primele mele lucrări de lingvistică, publicate când eram în anul I, la Universitatea din Iași: erau de material lingvistic basarabean, adunat, mai ales, în satul meu, la Mihăileni, la 40 de kilometri de la Bălți, în actualul raion Râșcani, pe atunci plasa Râșcani.

Deși aceste principii ale activității științifice vă sunt cunoscute, fiindcă le-am repetat de multe ori, aș vrea să vi le mai spun încă o dată, cel puțin pe scurt. Primul principiu este principiul științei în general. Acest principiu al științei în general, al oricărei științe este „ta onta os estin legein”: cum spune Platon în dialogul despre „Sofist” ta onta posesti legein „să spunem lucrurile așa cum sunt”, adică să te concentrezi cu totul în obiectivitatea lucrurilor înseși. Ceea ce ar părea, la prima vedere, extrem de ușor, este însă extrem de greu și nu reușim aproape niciodată să spunem cum sunt lucrurile din toate punctele de vedere, din orice perspectivă, fără parțializări, fără devieri.

Al doilea principiu este principiul omului sau al umanismului, sau principiul științei originare. Acest principiu este principiul științelor umanistice, științelor omului, fiindcă aici a spune lucrurile așa cum sunt, înseamnă a spune lucrurile așa cum se prezintă acestei științe originare, pe care omul o are prin natura și esența sa cu privire la activitățile sale libere și la sine însuși, cu privire la tot ceea ce privește universalul acestor activități. Aici nu avem nevoia de ipoteze, fiindcă noi suntem subiectul acestor activități. Omul știe intuitiv ce este știința, omul știe intuitiv ce e filozofia, știe intuitiv ce este limbajul, adică știe fiindcă el este agentul și creatorul acestor activități. Înseamnă că, în

cazul nostru, al lingvisticii e vorba de ceea ce știe vorbitorul ca atare. Și asta înseamnă că lingvistul nu știe, cel puțin în ceea ce privește universalul acestei activități, mai mult altceva decât vorbitorul. Știe numai altfel. Misiunea noastră în știință – în tot ceea ce nu privește lucrurile particulare și faptele istorice care, se înțelege, trebuie constatate ca atare – este să transformăm ceea ce este în termeni heghelieni *bekannt*, adică „știut”, în *erkannt* „cunoscut, justificat, motivat, fundat” sau, cu o formulă a lui Leibniz, să transformăm cunoașterea intuitivă a vorbitorului, în acest caz, *cognitio clara confuza* într-o *cognitio distincta et adaequata*.

Al treilea principiu depinde de acesta și este principiul tradiției. Dacă într-adevăr omul știe ce sunt activitățile sale, atunci asta înseamnă că, dat fiind că oamenii au fost întotdeauna inteligenți, că tot ceea ce s-a spus cândva de către oamenii de bună credință cu privire la aceste activități conține, cel puțin, un sâmbure de adevăr și că deci în tradiție s-au văzut aceleași lucruri de care ne ocupăm noi acum și pe care încercăm să le clarificăm, să le justificăm, să le fundăm mai solid. Asta înseamnă că în aceste științe nouitatea este totdeauna o nouitate pe baza tradiției și continuând tradițiile. Menendez Pidal spunea: en la cultura lo primero es la tradicion, e dentro de la tradision lo nuevo y la revolucionario, adică „și ceea ce este revoluționar se bazează pe tradiție”. Sau cum spun eu cu o formulă care ar părea paradoxală: cine spune numai lucruri noi nu spune nimic nou, fiindcă tocmai se integrează într-o tradiție, în marea noastră tradiție științifică occidentală.

Și al patrulea principiu depinde tot de al doilea – este principiul antidogmatismului. Asta înseamnă că și în cazul științei actuale, al diferitor tendințe trebuie să menținem aceeași încredere în oamenii de bună-credință și să căutăm de fiecare dată nu unde a greșit cineva, cutare sau cutare savant, ci mai curând unde și în ce sens are dreptate, adică ce a vrut să spună și unde apoi a suferit o abatere, o deviere...

Și, în sfârșit, ultimul principiu este principiul etic. Toate aceste principii sunt și etice, însă privesc etica științei. Ultimul principiu privește și etica savantului, cercetătorului ca om și cetățean, este principiul responsabilității sociale și al binelui public, adică trebuie să poată fi aplicabil - ceea ce nu înseamnă că renunțăm la teoria cea mai înaltă și cea mai bine fundată din punct de vedere filosofic. Leibniz scrie undeva: *scientia quo magis theorica, magis practica* „știința cu cât e mai teoretică, cu atât e mai practică”. Deci fără să renunțăm la teorie, să înțelegem că trebuie să aplicăm și să ne intereseze tot ceea ce îl interesează pe vorbitor. Pe vorbitor ce îl interesează? Îl interesează, de exemplu, situația politică a limbii lui, îl interesează cum se învață o limbă, îl interesează care este corectitudinea expresiei ș.a.m.d., îl interesează cum se trece de la o limbă la alta, cum se traduce ș.a.m.d. Deci ținând seama de aceasta, ceea ce din nou eu o reduc la o formulă, spunând că nu trebuie să uităm niciodată că limbajul funcționează prin și pentru vorbitori, nu prin și pentru lingviști, ci prin și pentru vorbitori. Ținându-se seama de aceasta, înseamnă că trebuie să ne

ocupăm și de toate aceste probleme care sunt aparent practice. Aceste principii m-au călăuzit, ele explică toată activitatea mea, tot ce am putut realiza pe parcursul activității mele, adică principiile tradiției explică studiile mele de istorie a lingvisticii, principiul antidogmatismului explică toate studiile mele de hermeneutică, de lingvistică actuală; principiul responsabilității sociale explică toate studiile mele despre traducere, despre corectitudinea lingvistică, despre limbaj și politică ș.a.m.d. Și, se înțelege, primele două principii explică toată baza studiilor mele atât de teorie, cât și de filozofie a limbajului și de lingvistică descriptivă și istorică.

Cred că e bine să ne amintim că, dacă nu chiar la formularea acestor principii, cel puțin la un fel de bănuială sau întrezărire a lor, am ajuns aicea în târgul Bălți, la liceul „Ion Creangă” și datorită marilor profesori care i-am avut la acest liceu.

**Vitalie
BELOUSOV**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui prof. Vitalie BELOUSOV
1998

Mult stimate Doamne Doctor-inginer Vitalie Belousov,
Mult stimate doamne Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor,

Domnul Vitalie Belousov este compatriotul nostru, personalitate notorie în lumea întreagă, purtând faimă meleagului care i-a dat drum în viață.

S-a născut în orașul nostru drag la 2 mai 1930, și-a făcut studiile la Liceul de băieți „Ion Creangă” în perioada interbelică. În tumultul evenimentelor sociale de la începutul anilor '40 ai secolului trecut pleacă în România, unde își continuă studiile liceale și superioare la Facultatea de Mecanică (secția Mașini-Unelte) a Institutului Politehnic din Iași.

DI Vitalie Belousov este o legendă vie în lumea inventatorilor din sec. 20. Întemeiază Școala Românească de Inventică, fiind liderul inventatorilor în domeniul prelucrărilor mecanice și al dispozitivelor din România.

Școala de Inventică din Iași devine principalul centru de urgență a creatologiei din România, cunoscută și departe peste hotare.

Este titularul a peste 116 brevete de invenții și circa 250 lucrări științifice (monografii, tratate, cursuri, proiecte, contracte de cercetare și proiectare etc.).

Vitalie Belousov este organizatorul permanent al sesiunilor anuale ale Comisiei de Inventică din Iași. Susține tinerii specialiști în impunerea lor profesională în țară și peste hotare.

Își desfășoară activitatea didactică la Universitatea Tehnică din Iași, începând cu anul 1954 în calitate de asistent universitar și ajungând în 1972 profesor universitar.

Pe parcursul anilor a deținut și funcții administrative: Prodecan și decan al Facultății de Mecanică, Șeful catedrei Mașini-unelte și scule, Rector al Universității Tehnice „Gh. Asachi” Iași în perioada 1990-1996.

A fost pasionat de mai multe domenii și direcții de cercetare științifică:

- concepția și proiectarea sculelor așchietoare;
- tehnologii performante de ascuțire;
- concepția și construcția de freze ROMASCON;
- bazele creației tehnice;
- logica creației tehnice;

- performantica, știință a performanței umane.

S-a bucurat de o largă recunoaștere națională și internațională. Menționăm doar unele aprecieri:

- Crucea de Cavaler al Ordinului „Meritul inventiv”, Bruxelles, EUREKA, 1995;

- Crucea de Ofițer al Ordinului „Meritul inventiv” al Belgiei, 1996;

- Crucea de Ofițer al Ordinului „Meritul belgo-spaniol”, 1996;

- Ordinul „Meritul european”, 1996;

- Ordinul „Curtoazie europeană”, 1996;

- Crucea de Comandor al Ordinului „Meritul inventiv”, Bruxelles, 1996.

Dl Vitalie Belousov este, de asemenea:

- Membru de onoare (cu plachetă de aur) al Academiei Europene de Arte (Belgia);

- Membru (Academico Benemerito) al Academiei Internaționale pentru Industrie și comerț (Palermo, Italia);

- Doctor of Philosophy in Inventics (PhD) La Academia Culturală Internațională (Madras, India);

- Master of Science in Inventics la Institutul Internațional de Comunicații Internaționale;

- Doctor „HONORIS CAUSA” al Universității Tehnice din Chișinău.

Dl V. Belousov este desemnat de Institutul Biografic American „OM AL ANULUI 1997”.

Institutul de Inventică din Iași colaborează fructuos cu Instituțiile de Educație din Moldova. Cu participarea nemijlocită a Dlui Vitalie Belousov, la Colegiul Politehnic din Bălți se deschide o școală de inventică, care stimulează, entuziasmează invențiile tinerilor din Bălți.

Colaborarea cu Universitatea „A. Russo” începe în anul 1994. Au fost încheiate contracte ce au pus baza noilor cercetări teoretice și experimentale. Este un exemplu elocvent de conlucrare științifică internațională. Sperăm la rezultate de succes, convinși fiind că acolo unde este implicat Doctorul-inginer Vitalie Belousov totul finalizează perfect.

Dr. **Eugeniu PLOHOTNIUC**

**Dumitru
GHIȚU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui acad. Dumitru GHIȚU
1998

Mult stimate Domnule Rector,
Stimați membri ai Senatului universitar,
Onorată asistență,
Doamnelor și Domnilor,

Domnul Dumitru Ghițu este un fizician cu renume mondial. S-a născut la 13 ianuarie 1931 în satul Drepcăuți, raionul Briceni. A absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău. Din 1954 până în 1956 ține cursuri de lecții în mai multe instituții superioare din Moldova, inclusiv și la Institutul Pedagogic de Stat din Bălți.

Își face studiile de doctorat la Institutul Pedagogic de Stat „A. Herzen” din Leningrad (1956-1959).

Din 1961 până în prezent activează la Academia de Științe a Moldovei, exercitând mai multe funcții: șef al Laboratorului Fizica Semimetalelor (1969-1994), academician coordonator al Secției de Științe Fizice și Matematică (1984-1995), director al Centrului „Laboratorul Internațional de Supraconductibilitate la Temperaturi înalte și Electronica Solidului” (1995-2008).

Cercetează, împreună cu alți colaboratori ai Academiei, mai multe probleme de fizică: fizica semimetalelor și semiconductorilor cu bandă îngustă, monocristalele și tehnologia de creștere, influența dimensionalității asupra fenomenelor electronice clasice și cuantice, supraconductibilitatea la temperaturi înalte.

Este autor a peste 300 lucrări științifice și brevete, editate în publicații de prestigiu. A elaborat teoria fenomenologică și microscopică a anizotropiei fenomenelor de transport ale electronilor în câmpuri magnetice clasice arbitrare pe baza reprezentării polinomiale a coeficienților cinetici; a determinat particularitățile și variabilitatea eficienței impurităților în semimetale, a descoperit experimental fenomenul de cuantificare a fluxului magnetic în fire submicro-nice de bismut.

A contribuit la dezvoltarea școlii științifice a fizicii fenomenelor de transport în materiale anizotropice și la crearea unui centru distinct de cercetare a proprietăților electrofizice ale corpului solid cu diverse posibilități de studiu al fenomenelor de transport.

Este membrul al Academiei Țiolkovski din Moscova.

Menționăm în mod special contribuțiile Dlui Dumitru Ghițu la înmatricularea în studiile și cercetările de doctorantură a mai multor profesori tineri de la Facultatea de Fizică, Tehnică, Matematică și Informatică de la Universitatea „A. Russo” din Bălți.

În momentele necesare intervine cu consultații de înaltă calitate la realizarea temelor de cercetare științifică de la Universitatea noastră.

Aplauzele Dvs. confirmă decizia Universității din Bălți de a conferi titlul de *Doctor Honoris Causa* Dlui Dumitru Ghițu.

Dr. Simion BĂNCILĂ

Silviu
BEREJAN

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui acad. Silviu BEREJAN
1999

Mult stimate Domnule *Rector magnificus*,
Stimați membri ai Senatului universitar,
Onorată asistență,
Doamnelor și Domnilor,

Din categoria personalităților, a căror activitate științifică s-a materializat în monografii, studii, articole, comunicări, recenzii, avize, cronici, teze etc., altfel zis, s-a materializat în idee și expresie validă, face parte și membrul titular al Academiei noastre republicane, Directorul Institutului de Lingvistică al A.Ș.M., Silviu Berejan, savant de talie internațională, pilastru de nădejde și diriguiitor iscusit al științei lingvistice din republică, sfetnic și îndrumător al novicilor, om de înaltă cultură și ținută civică.

E în afara oricărui dubiu că dl S. Berejan e un remarcabil om de știință, cunoscut nu numai în republică, dar și în comunitatea lingvistică internațională. Suportul unei atare afirmații rezidă, în primul rând, în însăși opera științifică a lui S. Berejan, diversă sub aspectul problematicii abordate, impunătoare sub aspectul cantității și profundă sub aspectul calității. Cele circa 400 de publicații (inclusiv 3 monografii, 4 dicționare, 6 manuale) demonstrează cu prisosință că cercetătorul S. Berejan, neâncercat de ambiții vane și evitând tentația de a merge pe căi bătătorite, dă preferință chiar din start aporiilor lingvistice, manifestă curajul de a părăsi punctele de vedere tradiționale, vădește cutezanța de a emite opinii eterodoxe și, nu în ultimă instanță, acribie filologică, propunând soluții judicioase privind complicate probleme de lingvistică generală, romanistică, lingvistică comparată, lexicologie, semasiologie, lexicografie, gramatică, stilistică, istorie a limbii ș. a.

Despre contribuția substanțială la studiul fenomenelor glotice și despre individualitatea gândirii lingvistice a prof. S. Berejan ne vorbesc anumite realități de care nu orice lingvist a avut parte: citarea abundentă a lucrărilor editate, recenzarea lor în literatura de specialitate (de exemplu, la timpul apariției lor, numai monografiile *Contribuții la studiul infinitivului moldovenesc* și *Echivalența semantică a unităților lexicale* s-au bucurat de 29 de recenzii și prezentări în literatura de specialitate: 22 – în limba „moldovenească” și 7 – în

alte limbi: franceză, germană, română, rusă, ucraineană), invitarea frecventă la diverse întruniri științifice, participarea directă la manifestări unionale (din fosta U.R.S.S.) și internaționale, aprecierile elogioase ale ideilor lansate de Domnia Sa în lucrări de referință sau în vasta corespondență pe care a purtat-o de-a lungul anilor cu lingviști din diferite țări, solicitările scrise sau orale de „a-și da părerea” sau de a se reține „numai pentru o clipă” în mijlocul celor ce au îmbrățișat ca principală preocupare lingvistica (aceștia roind în jurul Domniei Sale ca în grădina lui Akademos). Știa ce știa conaționalul nostru nepereche în lumea științei mondiale E. Coșeriu care, în avizul de susținere a candidaturii lui S. Berejan la alegerile pentru titlul de membru plin al Academiei de Științe din Moldova, menționa: „Meritele dlui Berejan în domeniul lingvisticii sunt incontestabile și unanim recunoscute în știința națională și internațională. Dl Berejan este astăzi savantul cel mai de seamă din Republica Moldova în acest domeniu, și, anume, atât în ce privește lingvistica generală (mai ales semantica), cât și în ce privește lingvistica românească, atât sincronică, cât și diacronică” („*Denumirea limbii noastre e cea știută de toată lumea – română*”. Dialog: Alexandra Bantoș – Silviu Berejan // *Limba Română*, 1995, nr. 3, p. 59).

Acad. S. Berejan s-a născut la 30 iulie 1927 într-o familie de învățători modești, „obișnuiți învățători de școală românească”. Calea de muncă, parcursă de prof. S. Berejan, începe imediat după absolvirea Universității de Stat din Chișinău (1952), când este lăsat la catedra de limbă „moldovenească” pentru specializarea de mai departe la doctoratură, pe care o termină, susținând în 1956 teza de candidat în filologie (teza de doctor în filologie o susține în 1972 la Institutul de Lingvistică al A.Ș. din U.R.S.S.). Funcționând un timp pe post de lector universitar, dl S. Berejan trece prin concurs la postul de colaborator științific superior la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură Moldovenească al A.Ș. din R.S.S.M, apoi activează pe post de secretar științific al institutului (1958), șef de sector (1961), șef de secție (1978), Director al Institutului de Limbă și Literatură (1987), Director al Institutului de Lingvistică (1991).

Pe lângă faptul că a participat la elaborarea unor opere colective (dicționare, manuale, studii), dl S. Berejan a ținut cursuri de lingvistică la Universitatea de Stat din Chișinău, la Institutul Pedagogic din Tiraspol și timp de zece ani la Institutul Pedagogic „A. Russo” din municipiul nostru (titlul științifico-didactic de profesor ia fost conferit dlui S. Berejan în 1979 de Universitatea bălțeană). În literatura de specialitate din Moldova s-a scris și s-a vorbit deja cu diverse ocazii despre activitatea științifică a acad. S. Berejan, dar s-a făcut acest lucru, cu preponderență, în baza lucrărilor publicate în republică (monografii, dicționare, manuale, studii din reviste și culegeri, articole de cultivare a vorbirii, de popularizare a științei, de publicistică etc.). Cu alte cuvinte, s-a scris și s-a vorbit despre o activitate ce s-a desfășurat, cum se zice, „în văzul publicului larg”. Dar, afară de aceasta, a existat și există o activitate lingvistică, cunoscută doar unor cercuri de specialiști și desfășurată, mai ales, în afara

republicii – ale cărei rezultate, dacă ar fi scrupulos „adunate”, ar cuprinde și ele, indiscutabil, multe sute de pagini. Anticipând înșiruirea unor date de ordin cronologic și geografic, a unor nume de localități și de personalități, putem susține, fără exagerare, că S. Berejan ar rămâne în istoria lingvisticii, și nu numai a celei românești, chiar dacă travaliul lingvistic al Domniei Sale s-ar fi constituit doar din articole, teze, rezumate, referate, rapoarte, comunicări, cronici, luări de cuvânt, publicate în literatura de specialitate de peste hotarele Moldovei.

Începând cu primele teze (*Литературный язык и его лексическое богатство*) apărute în limba rusă (Cernăuți, 1958) și cu primul articol (*Asupra prepoziției a cu infinitivul*) apărut în limba română în revista *Cercetări de lingvistică* (Cluj, 1958) și terminând cu ultima comunicare (*Transferul de sens ca procedeu discursiv*) ținută la Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului (Suceava, 1999), numele lingvistului basarabean S. Berejan „va poposi”, de-a lungul anilor, pe paginile mai multor publicații lingvistice de prestigiu din Est și din Vest. E un caz unic în republica noastră când un lingvist să fi participat la atâtea întruniri științifice (din republică și din fosta Uniune) și la atâtea foruri internaționale (congrese, colocvii, simpozioane, conferințe, seminare, consilii, sesiuni, ședințe de lucru, „mese rotunde”), precum e unică și geografia de desfășurare a acestor manifestări.

Di S. Berejan e solicitat, de timpuriu, nu numai să participe în calitate de raportor la diverse manifestări, dar și să îndeplinească, concomitent, în cadrul întrunirilor științifice, diferite funcții: secretar de secție, președinte de ședințe, moderator. De exemplu, încă în 1967, conduce la Conferința unională de romanistică de la Mensk, împreună cu reputatul lingvist rus R. A. Budagov, secția „Probleme de tipologie a limbilor înrudite”.

Personal a fost de mai multe ori animatorul și organizatorul unor atare întruniri (de exemplu, al Simpozionului unional „Probleme teoretice de semantică și de reflectare a acesteia în dicționarele monolingve”, 1979; al Conferinței științifice „Limba română este numele corect al limbii noastre”, 1995; al Colocviului Internațional „Lecturi coșeriene”, 1998 ș. a.).

Acad. S. Berejan a contribuit substanțial la pregătirea de noi cercetători în domeniul lingvisticii. Domnia Sa a fost conducător științific (la 17 doctoranzi, inclusiv la 4 doctoranzi bălțeni), consultant științific (la 5 competitori, inclusiv la 2 competitori bălțeni), referent oficial (la 15 teze de doctor și de doctor habilitat, inclusiv la 2 teze ale bălțenilor претенденти la grad științific), autor a câteva zeci de avize la disertații și rezumate ale disertațiilor.

Cu toate că nu ne-am pus drept scop să trecem în revistă numeroasele aprecieri ale specialiștilor privind aportul considerabil al prof. S. Berejan la studierea multiplelor aspecte ale limbii ca obiect de cercetare științifică, totuși considerăm oportun a invoca doar încă una din aceste aprecieri. Cunoscutul lingvist rus (ulterior, Director al Institutului de Limbă Rusă din Moscova) Iu. N. Karaulov, membru corespondent al A.Ș. a U.R.S.S., încă în 1976, analizând elaborarea noțiunii de sistem lexico-semantic în lingvistica sovietică, menționa că „după lucrările lui

Șcerba, Vinogradov, Smirnițki, Budagov, Ahmanova, următoarea etapă în dezvoltarea lexicologiei naționale a fost determinată de două momente: în primul rînd, de amploarea și succesele importante ale lucrului lexicografic în țară; în al doilea rînd, de rezultatele considerabile obținute în domeniul teoriei (aici și mai departe evidențierile ne aparțin – Gh. P.) – atât în direcția dezvoltării de mai departe a noțiunii de sistem lexico-semantic (*lucrările semnate de Ufimțeva, Șmeliiov, Berejan ș. a.*), cât și în direcția aplicării unor noi metode de cercetare în lexicologie” (Ю. Н. Караулов, *Общая и русская идеография*, Москва, 1976, p. 12). Este o apreciere de care nu s-au învrednicit prea mulți lingviști de la periferia fostei Uniuni Sovietice, căci, precum se vede, după ce numește șapte lingviști ruși de mare prestigiu din Moscova și Sankt- Petersburg, autorul le alătură, ca om de știință ce a contribuit în mod real la dezvoltarea teoriei lexicologiei naționale, și un lingvist român din Chișinău!

În unul dintre interviurile sale S. Berejan face următoarea confesiune: „<...> nu regret totuși viața trăită, căci, la urma urmei, am studiat și mi-am apărut, cît și cum am putut, limba neamului. Și asta vreau s-o afirm acum, înspre apusul vieții, deschis: am iubit întotdeauna limba și neamul și anume aceste sentimente mi-au insuflat energie și putere de rezistență” („*Denumirea limbii noastre...*”, p. 60). Aceste „sentimente”, indiscutabil, cunoscute prea bine vigilenților nu numai de la Chișinău, dar și de la Moscova, nu i-au împiedicat pe savanții de bună-credință (ne referim la perioada de pînă la 1989) să-l aleagă membru al diferitelor foruri academice din fosta Uniune („Consiliul de lexicologie și lexicografie”, „Consiliul de teorie a lingvisticii sovietice” ș. a.), precum nu i-au împiedicat să-l admită în calitate de participant la o serie de manifestări nu numai unionale, ci și internaționale, cum au fost Congresele X, XII și XIV ale lingviștilor (de la București, Viena, Berlin), Congresele XII-XIV și XVII de lingvistică și filologie romanică (de la București, Québec, Napoli și Aix-en-Provence), Congresul III european de lexicografie (de la Budapesta) ș.a. Poate și Domnia Sa încearcă astăzi un sentiment de nedumerire: cum de a reușit să treacă peste impedimentele ridicate de regimul timpului? Am spus „poate”, deoarece nativul „chiparos” (or S. Berejan, conform zodiacului, face parte din această categorie) supraviețuiește în mod firesc în condiții care altora li s-ar fi părut de nesuportat.

Consemnările de mai sus ar putea fi completate cu încă un moment, nici pe departe lipsit de importanță: în pofida restricțiilor nedeclarate, dar caracteristice perioadei de intimidare de pînă la 1989, prof. S. Berejan întreținea permanent legături științifice (prin schimb de scrisori, cărți poștale, reviste, extrase, cărți) cu o serie de lingviști din diferite țări. Nu cumva acest „moment” și nu „sentimentele” de care am amintit mai sus au întîrziat metodic avansarea în posturi, alegerea în rândurile membrilor academiei și, în genere, medalierea remarcabilului nostru lingvist? (dacă ne referim la perioada, în special, de pînă la anii '90, avem tot temeiul să ne întrebăm și noi ca N. Esinencu: „Cine i-o fi purtând medaliile?”). De fapt, despre aceste „întîrzieri” ne împărtășește

ceva chiar Domnia Sa: „Lingvistica de la noi, cea care se încadra în «Frontul ideologic», m-a ținut mereu în tagma celor neagreați de puterea oficială și m-a obligat să accept în tăcere mulți ani la rând că româna din Moldova Sovietică este altceva decât româna din celelalte regiuni românești, strecurând numai în subsidiar ideea că e tot română <...>. Și încă ceva: dacă aș lua-o tot în lingvistică de la început, aș prefera să fiu apreciat exclusiv de specialiști, nu de șefi (prin prisma politico-ideologică)” (*ibidem*, p. 60). O doleanță nevinovată, deși e rostită cu regret și durere! În contextul celor spuse, cititorii ar mai trebui să știe suplimentar că, în genere, acad. S. Berejan e un om – și acest lucru îl pot confirma fără ezitare toți cei care îl cunosc – care manifestă indiferență față de calomniile sau suspiciunile, iartă atitudinea ingraților sau a celor recalcitranți la adevărul științific, pentru că „să se ia la hartă meschină cu oamenii neștiutori, rău intenționați sau, pur și simplu, necinstiți în acțiuni nu are nici un rost” (*ibidem*, p. 59). Lesne se poate conchide că omul și savantul S. Berejan a însușit de minune preceptul napoleonian: „Oamenii pot fi nedreptiți cu mine, îmi este suficient că sunt nevinovat”. În numele dreptății, s-ar cuveni să aducem lumină în ceea ce privește recunoașterea/nonrecunoașterea oficială a meritelor acad. S. Berejan. Vom face acest lucru reproducând *in extenso* observațiile subtile ale lui N. Mățaș: „N-aș vrea să se creadă că omului de știință și de omenie Silviu Berejan nu i s-au recunoscut meritele și calitățile. I s-au recunoscut, însă mai degrabă tacit sau cu jumătate de gură. Sau, în cel mai bun caz, cu foarte mare întârziere. Judecați și dumneavoastră, dragi cititori: în timp ce unii extrem de săraci cu duhul și cu zestrea spirituală, fără să aibă susținută a doua teză de doctorat, fără lucrări de referință sau chiar niște amărâte de broșurele, să nu mai aduc vorba despre vreo urmă de școală, se căpătuiseră peste noapte din partea regimului pe care-l slujeau cu fidelitate de sclav cu titlul de academicieni plini, Domnia Sa, doctor în științe și doctor habilitat, cu o operă recunoscută și apreciată la Moscova, Kiev, Sankt-Petersburg, Varșovia, Praga, Sofia, nu se învrednicise de acest titlu. Pentru acceptarea în rândul «nemuritorilor» i se cerea o «nimica toată»: să contracareze fulminantele acțiuni de revendicare din partea maselor (inclusiv din partea Institutului de Lingvistică pe care îl conduce) a recunoașterii de către oficialitățile de atunci a unității de limbă moldo-române, a necesității de a reveni la grafia latină și de a-i atribui statut de limbă de stat la ea acasă limbii lui Creangă și Eminescu. Puțină lume știe cât de mult s-a frământat viitorul pe atunci, actualul academician Silviu Berejan, cât de mult s-a zbatut Domnia Sa între umilitoarea pentru o fire atât de sensibilă propunere, machiavelică, satanească propunere de a pactiza cu forțele răului și fireasca, omenească dorință a trudnicului în sudoarea frunții de a-i fi pur și simplu recunoscute meritele” (N. Mățaș, *Vom mai ajunge să culegem ghiocei* // *Limba Română*, 1997, nr. 3-4, p. 168).

Sintetizând cele spuse, putem afirma fără rezerve că acad. S. Berejan merită pe deplin să i se acorde onorificul titlu de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Alecu Russo” din Bălți. Pledoaria noastră are la bază următoarea

rele considerente: Primo: „zestrea” științifică a oricărui savant, în genere, iar a dlui S. Berejan, în special, se constituie nu numai din publicații, ci și, poate chiar înainte de toate, din cele realizate „în afara celor date publicității” și deci trebuie urmărită și pusă la cântar și această activitate. Secundo: cunoașterea completă a activității lingvistice – nu doar a celei „din interior”, dar, mai ales în cazul dat, și a celei „din exterior” – ne-ar putea explica de ce lingvistul nostru este atât de mărinimos elogiât, frecvent citat, înalt apreciat, tradițional invitat, mult solicitat. Tertio: „cartea de vizită” a științei lingvistice din Moldova, așa cum apare ea în alte țări și chiar pe alte meridiane – noi, cei de la baștină, nu numai mândrindu-ne cu acest lucru, dar și încercând sentimentul plăcutului privilegiu de a fi contemporanii lui – o datorăm în cea mai mare parte autorității științifice a academicianului Silviu Berejan.

Vă mulțumesc!

Dr. Gheorghe POPA

Discursul de învestitură al profesorului Silviu BEREJAN

**Mult stimate Domnule Rector,
Distinsă asistență,
Doamnelor și Domnilor,**

Încerc un puternic sentiment de satisfacție în legătură cu decizia senato-
rilor Universității bălțene de a-mi conferi titlu de *Doctor Honoris Causa*. Acest
sentiment poate fi înțeles fără interpretări echivoce, dacă ne gândim la faptul
că o bună parte din activitatea mea științifică și didactică e legată anume de
Universitatea Dumneavoastră, aceasta manifestându-se fie prin „postura” mea
de *profesor universitar* (din 1979 sunt *profesor universitar* de Bălți), de *coor-
donator științific* al tezelor de doctorat ale universitarilor bălțeni, de *profesor
consultant*, de *președinte* al Comisiei pentru examenele de stat, de *redactor* al
lucrărilor scrise de titularii catedrelor filologice, de *profesor asociat* (mie îmi
place să repet că sunt sudist prin naștere, dar nordist prin adopție). Sentimen-
tul, despre care am amintit, mai are o motivație: mă simt onorat de faptul că
Diploma nr. 2 de conferire a titlului onorific mi-a fost înmănată după Diploma
nr. 1 ce a fost înmănată, în 1998, prof. Eugeniu Coșeriu, acestui „rege al ling-
visticii pornit de pe plaiuri moldovene”.

Onorată asistență,

În cele ce urmează aș vrea să mă opresc asupra unor chestiuni ce vizează
componenta cea mai dinamică a lexicului unei limbi naturale – terminologia.

Din capul locului dorim să menționăm că în lingvistica modernă apare
necesitatea delimitării celor patru ramuri coexistente într-o perfectă relațio-
nare și întrepătrundere. Inițial ne vom referi la deosebirile dintre *lexicologie*
– ramură prin excelență a lingvisticii, ce se ocupă de studierea sub toate as-
pectele a cuvintelor ca elemente ale sistemului lexical al limbilor naturale și
terminologie („totalitate a termenilor”) sau, mai exact, *terminotică* – ramură
metalingvistică ce studiază în ansamblu termenii ca elemente ale limbajelor și
nomenclaturilor specializate de știință și tehnică (limbaje artificiale).

Între aceste două ramuri există relații reciproc motivaționale de condițio-
nare și de suprapunere: pe de o parte, terminologia folosește drept elemente
terminologice (termeni) foarte multe unități ale lexicului obișnuit al limbilor
ca mijloc de comunicare între vorbitorii unei comunități sociale, iar pe de altă
parte, lexicologia încorporează permanent în vocabularul limbilor naturale o
mulțime de termeni, care, determinologizându-se, pătrund în sistemul lexical
și sunt utilizate de vorbitorii comunității, încetând a mai fi doar apanajul unor
sfere înguste de specialiști.

Cele două ramuri în discuție generează și două compartimente practice ale lingvisticii: *lexicografia* și *terminografia*. Primul compartiment stabilește inventarul elementelor lexicale din orice limbă și le fixează în dicționare generale ale limbii, iar al doilea e chemat să stabilească inventarul termenilor speciali ai limbii, fixându-i în dicționare terminologice, grupate conform domeniilor de profil, sau în enciclopedii tematice.

Deosebirea dintre lexicografie și terminografie constă în faptul că prima are un obiect natural unic cu menirea să înregistreze întreg sistemul lexical al unei limbi în tot volumul său ori într-un volum limitat (în funcție de scopul ce și-l pune un tip de dicționar sau altul), iar a doua își parcelează materialul după ramurile științifice sau tehnice, pe care le deservește inventarul respectiv de termeni, formați convențional în sferile științifico-tehnice, fără a se efectua înregistrarea lor în totalitate, lucrul acesta depășind posibilitățile reale și necesitățile practice.

Totuși lexicografia și terminologia se suprapun parțial, căci o parte din inventarul terminologic al oricărei limbi este cuprins în sistemul ei lexical pe două linii: pe linie genetică (mulți termeni sunt în orice limbă de proveniență populară) și pe linie funcțională (mulți termeni de proveniență cultă, științifică, au deseori și caracter internațional, pătrund mereu din fondul de termeni în fondul de unități lexicale, constituind o componentă foarte dinamică a lexicului limbilor naturale; ei funcționează în limbă cu statut de elemente lexicale propriu-zise).

Deci o bună parte a terminologiei, aparținând celor mai diverse specialități și limbaje specializate, este componentă inerentă a sistemului lexical, a lexicului de uz general. Majoritatea absolută a termenilor științifici și tehnici însă rămâne în afara vocabularului limbii comune și este fixată, după domenii, numai în dicționarele terminologice de specialitate și în enciclopedii.

Termenii de proveniență populară se includ aproape în întregime în dicționarele naționale (deoarece unitățile terminologice din clasa dată reflectă diferite realii etnografice, legate de istoria culturii materiale și spirituale a poporului purtător al limbii), iar a doua clasă, înregistrată în dicționare generale de limbă, este supusă unei selecții deosebit de riguroase. Această clasă nu poate fi cuprinsă în întregime în nici un dicționar general, ea depășind prin număr limitele oricărui dicționar real posibil (amintesc că dicționarul general comun al oricărei limbi nu depășește cu mult volumul de 60-70 de mii de unități, pe când termenii îngust speciali, profesionali sunt în număr de milioane).

Conform calculelor efectuate de diferiți oameni de știință în ultimii ani, unui cuvânt nou de uz general îi revin zeci de cuvinte profesionale noi, adică termeni. Numai denumirile pieselor de mașini, mecanisme și alte sisteme tehnice, ale proceselor și operațiilor de tot felul, ale produselor industriale și alimentare, nomenclaturile de mărfuri, de familii, genuri, specii și subspecii ale lumii animale și vegetale, ale lumii minerale, descoperite de știință, au crescut numeric în ultimii 50-60 de ani de la ordinul zecilor de mii la ordinul

milioanelor.

Creșterea continuă a numărului de termeni științifici și tehnici ce intră permanent în uz în ultimele decenii (și nu numai termeni aparte, că și întregi sisteme terminologice noi) determină și creșterea cotei de termeni ce pătrund în fondul lexical al tuturor limbilor lumii. Terminologia, care contribuie activ la producerea, acumularea, sinteza și generalizarea cunoștințelor despre esența lucrurilor, a fenomenelor și a proceselor ce au loc în natură, în societate și în gândire, servește drept sursă perpetuă de completare a inventarului de unități lexicale ale limbii comune, devenind în prezent componenta cea mai dinamică a vocabularului acesteia.

În legătură cu cele menționate, în știința limbii apare o situație paradoxală: pe de o parte e clar că fără elementele lexicale venite din terminologie limbile ar fi extrem de sărace, n-ar putea face față progresului societății, n-ar putea asigura exigențele civilizației moderne, iar, pe de altă parte, torentul de termeni mereu noi, ce asaltează vocabularul limbilor naturale, ridică probleme dintre cele mai serioase în fața celor ce sunt obligați să reflecte terminologia absolut necesară în dicționarele generale ale limbii naționale.

Lexicografii își propun să stabilească principii stricte de selectare a termenilor tehnico-științifici ce urmează a fi incluși în dicționarele generale. Problema dată este una dintre cele mai dificile în practica lexicografiei mondiale. Or, din arsenalul existent de mijloace lexicografice lipsesc principii bine motivate lingvistic de fixare a termenilor noi în registrul dicționarelor de uz general. Experiența lexicografică nu poate oferi în prezent decât niște condiții ce ar trebui respectate la examinarea problemei înregistrării/ neînregistrării unei unități terminologice în fondul lexical al limbii comune.

Dreptul de a fi înglobat în fondul lexical, în primul rând, acei termeni profesionali din domeniul științelor și tehnologiilor moderne care au ieșit de acum din cadrul restrâns al utilizării lor inițiale și anume prin aceasta se determinologizează. Unitățile determinoli-gizate, nimerind în limba națională, își activează considerabil particularitățile derivative, în consecință apar derivate ce lipseau cu totul în sistemul terminologic inițial din care au ieșit ele. Termenii în cauză, fiind asimilați de limba națională comună, intră cu celelalte elemente lexicale în diverse raporturi (în speță, ierarhice și motivaționale, ceea ce le permite să funcționeze într-un anumit fel, contribuind la diversificarea mijloacelor expresive ale limbii comune. Determinologizarea este legată deci de modificări semantice, în rezultatul cărora elementul terminologic cu sensurile sale noi devine și unitate a sistemului lexical al limbii, ceea ce determină utilizarea lui bivalentă terminologică și nonterminologică.

Procesul de determinologizare corelează cu tendința de internaționalizare a lexicului limbilor moderne. Anume acest proces conduce la apariția în limbă a unui șir impunător de unități internaționale, ce sunt identice sau asemănătoare în mai multe limbi. În felul acesta se realizează apropierea, evoluția convergentă a multor limbi, în timp ce în *procesul de terminologizare* a lexicu-

lui autohton, adică în procesul utilizării elementelor de uz general, ca termeni tehnico-științifici, are loc *evoluția divergentă* a limbilor.

Prin urmare, atât prin determinologizarea lexicului terminologic, cât și prin terminologizarea lexicului de uz general se obține același rezultat: unitatea lexicală nouă se caracterizează printr-o dublă apartenență – pe de o parte, ea este element al sistemului lexical, iar pe de altă parte, element la unui anumit sistem terminologic, al unui limbaj specializat. În dicționare sunt reflectate în asemenea cazuri ambele fațete ale cuvântului-termen inclus în ele.

În concluzie putem spune că termenul funcțional în limba comună devine element lexical cu drepturi egale al acesteia (deși în limba științei sau a tehnicii continuă să fie termen științific sau tehnic veritabil, desemnând noțiunea conținutală corespunzătoare.

Stabilirea deosebirii dintre definițiile lexicografice ale termenilor în dicționarele explicative și definițiile lor științifice sau tehnice în enciclopedii și în dicționare terminologice este problematică, deoarece în primul caz elementul terminologic tratat ca unitate a sistemului lexical (spre deosebire de alți termeni ce n-au intrat în limba comună), iar în al doilea – ca unitate a sistemului terminologic corespunzător, proprie în mod exclusiv, unui domeniu al științei sau tehnicii.

Desigur, problema cantității termenilor incluși în dicționarul explicativ național depinde, în mare parte, de tipul și volumul dicționarului, însă această cantitate nu poate crește în așa măsură, încât în fondul terminologic inclus în dicționar să se dizolve fondul principal original al lexicului limbii naționale. Dacă nu se ține cont de acest lucru dicționarul general riscă să se transforme într-un imens catalog de elemente speciale (ce ar depăși de multe ori numărul elementelor din vocabularul propriu-zis al limbii), din masa cărora ar dispărea de facto originalitatea limbii, s-ar șterge specificul ei național. Un asemenea pericol este real.

Și dacă acest pericol nu amenință dicționarele marilor limbi de circulație internațională (cum ar fi, de exemplu, limba engleză), în cadrul cărora și din materialul lexical al cărora se formează de cele mai dese ori termenii tehnico-științifici moderni, dicționarele limbilor cu specific național pronunțat (cum sunt limbile bulgară, maghiară, greacă, turcă, finlandeză, dar și rusă, și română) vor căpăta un aspect amalgamat în care vorbitorii neversați în știință și tehnică cu greu își vor recunoaște limbile materne.

Creșterea galopantă a terminologiilor tehnico-științifice se află de mult timp în atenția cercetătorilor-lingviști (mai precis, lexicografi, cum am văzut mai sus) și a reprezentanților celorlalte ramuri ale științelor, care sunt interesați să înregistreze și să fixeze în diferite feluri și pe diverse căi numărul mereu crescând al unităților terminologice din toate domeniile vieții, asigurând astfel dezvoltarea continuă a terminografiei, ce comportă probleme și mai complicate decât lexicografia.

De problematica terminologică, sub aspect teoretic și sub aspect practic,

adică terminografic, în primul rând, se ocupă de mai mulți ani diferite instituții, societăți, asociații, fundații cultural-științifice specializate, naționale și internaționale. Astfel, pe lângă Asociația Europeană de Terminologie (AET – Association Europeene de Terminologie), practic în fiecare țară din Europa există asociații naționale de profil. S-au constatat, în afară de aceasta, și case de editură (cum ar fi „Union Latine” din Paris, „Infoterm” din Viena, „Praetorius Limited” din Nottingham și multe altele), ce publică literatură terminologică teoretică, dicționare de termeni din diferite specialități și sfere de activitate științifică și tehnică și chiar repertorii biografice de terminologie (de ex., „International Who’s Who in Translation and Terminology”). Se editează reviste, buletine speciale, recomandări pentru activitatea terminologică teoretică și terminografică practică, cărți, monografii, disertații, dicționare terminologice, enciclopedii și studii de tot felul, consacrate special problemelor din domeniu. „Union Latine” editează de mai mulți ani revista „Terminometro” (6 numere pe an + număr în afara seriei). În anul 2000 în nr. 4 (Hors serie) apare volumul „La terminologie en Roumanie et en République Moldova”, care a fost urmat la scurt timp de volumul cu același titlu în limba română editat la Cluj-Napoca și cuprinzând rezultate ale cercetării terminologice și terminografice românești.

Astfel, terminologia și terminografia capătă tot mai multă amploare pe măsura amplificării cantitative a fondului terminologic din lumea întreagă, ceea ce determină și amplificarea vocabularelor limbilor naturale și asigură păturii terminologice a fondului lexical al limbilor comune statutul de cea mai dinamică componentă a vocabularului fiecărei limbi de pe glob și pe viitor.

Terminografia ia amploare și pe baza materialelor terminologice românești. Academia Română dispune de o Comisie de Terminologie pentru Științele Exacte (în frunte cu membrul corespondent al Academiei Române dr. ing. G. Drăgan) care își propune să elaboreze terminologii corecte în domeniul științelor date. Comisia își desfășoară activitatea coordonând împreună cu o serie de ministere de profil, alcătuirea de dicționare ce apar sub egida Academiei Române, terminologia stabilită purtând girul acesteia.

În mai multe domenii au și apărut dicționare terminologice cu echivalente în câteva limbi, majoritate exprimând și conținutul conceptului denumit de termenul respectiv, adică explicative.

Președintele Academiei Române, acad. E. Simion, în prefață la aceste dicționare, subliniază că „apariția dicționarelor privind unele domenii ale științelor tehnice este un început promițător” și că „în anul ce vine, toate domeniile științelor tehnice vor fi acoperite de dicționarele terminologice respective și în viitor ele se vor extinde și asupra altor domenii ale științelor exacte”. El menționează în mod special că „limba fiind aceeași în România și Republica Moldova, la elaborarea terminologiilor pentru științele exacte participă și specialiști din Republica Moldova” ceea ce nu poate să nu ne bucure pentru perspectivele ce se deschid și în țara noastră.

Vă mulțumesc.

**Ion
CIORNÎI**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui prof. Ion CIORNÎI
1999

Mult stimate domnule Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor,
Onorat public savant,

Astăzi, când, în urma revoluțiilor de la 1989 de la Chișinău și București, în spațiul românesc se poate răsufla ușor, lumea științifică de pe ambele maluri ale Prutului culege roadele unei munci asidue, începute încă în perioada postbelică de către fiii ei cei mai pricepuți, care, în clipe de grea cumpănă, și-au păstrat nepătată conștiința de neam. Îi avem printre noi și îi venerăm astăzi pe câțiva: acad. Silviu Berejan, membru corespondent al Academiei de Științe a Republicii Moldova, prof. Anatol Ciobanu, precum și prof. Ion Borșevici și prof. Ion Ciornîi, foști rectori ai Institutului Pedagogic „Alec Russo”.

Aș vrea să spun câteva cuvinte despre activitatea organizatorică și științifico-didactică desfășurată în incinta acestei instituții de către prof. Ion Ciornîi. După absolvirea Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, în 1921, îl vedem pe tânărul, dar înzestratul filolog predând cursurile de limbă literară (fonetică, lexicologie, morfologie, sintaxă) la Institutul Învățătoresc din Tiraspol.

Acad. N. Corlăteanu distinge două calități ale discipolului său Ion Ciornîi: una - de bun organizator al învățământului superior din Republica Moldova și alta - de savant notoriu în domeniul lingvisticii. Anume despre acestea aș vrea să vorbesc în alocuțiunea mea.

Spiritul activ și organizatoric al tânărului filolog Ion Ciornîi a fost imediat sesizat de conducerea Republicii Moldova și, numai după trei ani de activitatea pedagogică la Tiraspol, dumnealui este numit prorector la Institutul Pedagogic din Bălți, apoi, în 1951, la vârsta de numai 33 de ani, rector al Institutului bălțean, fiind, totodată, și cel mai tânăr conducător al unei școli superioare din fosta U.R.S.S.

Ion Ciornîi a contribuit mai mult ca oricine altul la creșterea cadrelor didactice, în primul rând la Catedra de limbă și literatură română a Universității bălțene, angajând aici tineri absolvenți ai Universității de Stat din Chișinău: Valeriu Senic, soții Eliza și Ion Botezatu, Gheorghe Rusnac, Gheorghe Spătaru, Olimpiada Medvețchi, Vladimir Mocanu, Mihail Gudima și alții, care

s-au afirmat anume la Bălți, ducând faima literelor noastre în întreaga țară. Anume datorită activității dumnealor s-a zvonit peste tot, încât întreaga lume savantă recunoaște unanim că la Bălți se face carte, încât astăzi chiar universitățile chișinăuiene angajează, mai ales la limbi străine, absolvenți de la Bălți.

În prodigioasa-i activitate științifică, prof. Ion Ciornii, vorba poetului, „a ars ca un Luceafăr în zenit”, publicând peste 150 de lucrări științifice și metodice, dintre care 6 monografii, 15 manuale pentru școlile superioare și cele medii, articole în reviste de specialitate.

Teza de doctor în filologie al lui Ion Ciornii „Particularitățile lexicale ale graiurilor moldovenești din raioanele Râbnița, Camenca și Kotovski, regiunea Odessa” prezintă un interes deosebit pentru istoria limbii române și confirmă unitatea graiurilor dacoromânești.

În monografia „Semnificația cazurilor la substantive în limba moldovenească”, autorul, printre primii în lingvistica românească, analizează în mod detaliat funcțiile sintactice și exprimarea lor, recurgând la exemple adecvate din literatura artistică.

În general vorbind, întreaga activitate științifico-metodică, precum și cea educativ-organizatorică, desfășurată de-a lungul anilor de prof. Ion Ciornii, se prezintă ca un substanțial aport la studierea bazelor științifice ale problemelor de gramatică actuală și istorică a limbii române.

În baza celor relatate mai sus, propun înaltului for științific al Universității de Stat „Alec Russo” să confere profesorului Ion Ciornii titlul onorific de *Doctor Honoris Causa*.

Dr. Gr . CANTEMIR

**Ion
BORȘEVICI**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dului prof. Ion BORȘEVICI
1999

Mult stimate domnule Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor,

Numele distinsului profesor Ion Borșevici este cunoscut atât în Republica Moldova, cât și dincolo de hotarele ei. Fiind o personalitate de vază – pedagog, savant sociolingvist, politolog, om politic și diplomat, a stat la căpătâiul unor evenimente cruciale din viața politică și spirituală a neamului românesc din Basarabia. Prin munca și înțelepciunea, curajul și insistența Domniei sale s-a realizat suveranitatea și independența Republicii Moldova, decretarea statalității limbii noastre și revenirea la veșmântul ei firesc latin. El a fost acel care a purtat cu cinste făclia conștiinței și demnității naționale la 1989, aflându-se în epicentrul evenimentelor care hotărâu destinul neamului. În toiul efervescenței lupte pentru renașterea națională a fost inițiatorul și animatorul multor manifestări și acțiuni care, în cele din urmă, au dus la reîntronarea alfabetului latin și la independența statalității naționale.

Născut la poalele Carpaților la 21 martie 1929, în satul Dinăuți, fostul ținut al Hotinului, Dl profesor a îmbinat în sufletul și mintea sa aerul și spiritul acestui meleag, experiența de secole de conviețuire complexă pe acest pământ, spiritualitatea neamului românesc, purtând cu demnitate povara propriei bună-tăți, toiagul statorniciei, al cumsecădeniei și dăruirii nedecarate față de glie și neam. Se vede că de la părinți i se trage obiceiul de a face totul cu dragă inimă, frumos și de nădejde, care și i-a marcat viața și activitatea.

Vreau să remarc activitatea îndelungată, prodigioasă a Dl Borșevici – cea din domeniul învățământului, de permanentă dăscălire a generațiilor tinere care asigură continuitatea în dezvoltare neamului nostru, activitate ce s-a produs pe tot parcursul vieții Dumnealui – în calitate de director de școală medie, apoi rector a două școli superioare, a continuării procesului de construcție și reconstrucție a bazelor lor materiale și didactice.

Fiind rector al Institutului Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți, iar mai apoi rector al Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, Dl I. Borșevici s-a afirmat printr-o activitate cotidiană, bazată pe un elan cutezător și ener-

gie creatoare. Termenii responsabilitate, adevăr, demnitate caracterizează din plin activitatea și viața profesorului Ion Borșevici. Aflându-se permanent în centrul problemelor globale și a celor mărunte ale școlii noastre, acumulând treptat un volum însemnat de informație de speță, rectorul Ion Borșevici, fiind om de aleasă cultură intelectuală, a fost impus de realitate să sintetizeze această informație, căutând și găsind soluțiile de rigoare, în consecință conștientizând anumite legități în evoluția sistemului de învățământ, cât și anumite găselnițe teoretice, gânduri inedite din domeniul „Artei de a omeni”. Propriile elaborări științifice, valoroasele-i gânduri, eventual pulverizate prin intermediul diverselor publicații s-au plasat în tezaurul științific al gândirii pedagogice contemporane. Atenția deosebită și permanentă acordată activității științifice desfășurate în Institutul bălțean, pregătirii în masă a cadrelor științifice și didactice de calitate superioară cât și grija față de studenți, față de amenajarea estetică a blocurilor de studiu, față de înzestrarea cabinetelor și laboratoarelor cu utilaj contemporan, deschiderea sanatoriului-profilactoriu, trecerea bibliotecii institutului în categoria bibliotecilor științifice - toate aceste activități au contribuit la crearea unui bun nume Institutului bălțean în sistemul instituțiilor superioare de învățământ din fosta URSS. Fără îndoială, putem constata că Dl Ion Borșevici este unul din pedagogii cei mai de vază din Republica Moldova, om cu deschidere pentru modernizarea învățământului. Putem remarca calitățile pedagogului și conducătorului Borșevici: aptitudinile organizatorice, vastele sale cunoștințe în diferite domenii ale științei, capacitatea de a înțelege oamenii, originalitatea și perseverența în munca de fiecare zi. La aceste trăsături mai putem adăuga: curajul, onestitatea, principialitatea. În relațiile pur umane, individuale a fost și este o fire prietenoasă, sociabilă, posedă mult tact, dar și mai multă răbdare. În calitatea sa de profesor, Dl Ion Borșevici a reușit să promoveze valori educaționale de excepție, iar în calitate de manager a Instituțiilor din Bălți și Chișinău a insistat cu perseverență asupra implementării noilor tehnologii educaționale, a perfecționării relațiilor student-profesor.

Interesele științifice ale prof. I. Borșevici sunt legate de problemele socializării și internaționalizării vieții sociale, reflectate în multe publicații filozofice, sociolingvistice, pedagogice etc., care demonstrează capacitățile sale investigatoare: rigurozitatea și probitatea autentică științifică, încorporate în fiecare pagină a studiilor publicate. Dumnealui a scris peste 250 de lucrări în domeniul filozofiei, politologiei, sociologiei, managementului universitar în care a reușit să se realizeze deplin.

Din plin s-au manifestat calitățile savantului Ion Borșevici în domeniul politologiei și sociolingvisticii, anume în acele clipe grele, până și după adoptarea *Legii cu privire la Limba de stat și funcționarea celorlalte limbi pe teritoriul Republicii Moldova*, când se afla în fruntea grupului de deputați și experți pentru elaborarea concepției și textului acestei legi. Iată ce scria la 19 septembrie 1989 ziarul *Literatura și Arta*: „Domnia sa a venit exact atunci când argumentul istoric și dreptul național prioritar se lovea întruna de neân-

țelegerea surdă și chiar de aversiunea patologică a oponenților. D-lui a venit, în fine, cu un nou sistem de argumentare, tactul politic fără cusur, erudiția sociolingvistică, prin capacitatea ce știe să cedeze fără să scape din vedere esențialul, răbdarea imperturbabilă, susținută de o demnitate distinsă”. Prin urmare, Domnia sa și-a dezvăluit plenar calitățile inedite de pedagog, conducător, politolog, sociolingvist, diplomat și de om politic, care, de altfel, mereu și pretutindeni și-a onorat principiul și crezul artei sale de rodnică strădanie întru conștientizarea semenilor, sincer și solar. Așadar, Dl Ion Borșevici a fost omul potrivit la locul potrivit. Într-adevăr, ora astrală a profesorului Ion Borșevici a fost în august 1989, atunci când calitățile sale de om de știință, politolog și sociolingvist s-au manifestat în toată amploarea lor la Sesiunea a XIII-a a Sovietului Suprem al R.S.S.M. Ea e înscrisă în filele de istorie cu litere de aur. Înainte de sesiune și în cadrul ei, pledoariile lui, sub toate aspectele admirabile – chiar dacă nu întotdeauna convingeau minoritatea oponentă - au avut darul de a orienta just deputații de bună credință și pe cei loiali, făcând astfel să se voteze pentru dreptate și echitate. Totodată, vreau să remarc faptul că Domnia sa nu s-a lăudat și nici nu a căutat să-și afișeze meritul său evident în multe probleme, inclusiv cele legate de constituirea statalității Republicii noastre, pe care o are mereu în inima sa. Profesorul Ion Borșevici poartă sentimentul Patriei noastre în suflet, căci iubește acest plai mioritic, acest popor, această limbă strămoșească, pentru care a luptat împreună cu toți oamenii de bună credință, ca să fie scoasă în lume „pentru a ne mândri”.

Dr. Valeriu CAPCELEA

**Anatol
CIOBANU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui prof. Anatol CIOBANU
1999

Mult stimate Președinte al Senatului,
Mult stimați membri ai Senatului,
Onorată asistență,

Festivitatea de astăzi este un prilej binevenit pentru a ne adresa, cu respect și admirație, Omului care, printr-o mare varietate de preocupări în domeniul limbii române, poartă un nume înscris în istoria științei, învățământului și culturii neamului nostru.

Acesta este profesorul universitar Anatol Ciobanu, doctor habilitat în filologie, membru corespondent al Academiei de Științe din Republica Moldova, șef al Catedrei de limba română, lingvistica generală și romanică de la Universitatea de Stat din Moldova.

Pentru a parcurge și a aprecia calea didactică și științifică a filologului Anatol Ciobanu, este logic a porni „de la rădăcini”. Expunerea sumară (ce încercăm a o însăila) a vaselor sale preocupări se cere raportată (după cum e și firesc) la anii petrecuți în casa părintească.

Născut la 14 mai 1934, într-o familie de țărani, în satul Ruseni (Ocnița), dl A. Ciobanu își face studiile primare și incomplete la Dondușeni și Târnova. Fiind un elev bun, în 1949 este recomandat a urma Școala pedagogică (normală) „Boris Glavan” din Bălți, pe care o absolveste în 1951 cu Diploma *Magna Cum Laude*. În același an, Anatol Ciobanu devine student la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova, specializându-se în domeniul „Lingvistică”. În 1956, la absolvirea Universității, se învrednicește de o altă Diplomă *Magna Cum Laude* și, la propunerea catedrei, continuă să-și facă studiile la aspirantură. Tema aleasă *Conjunctivul și întrebuintarea lui în sintagmele predicative* și ajutorul conducătorului său științific, regretatul acad. al A.Ș.M. Nicolae Corlăteanu, l-au făcut pe tânărul cercetător să analizeze „pe orizontală și pe verticală” structurile predicative atestate în textele vechi, la cronicari, la scriitorii clasici și motivate, în continuare, la etapa actuală.

Din pleiada de profesori ai catedrei (anii '60) au fost mulți cei care l-au apreciat, l-au încurajat pe tânărul doctorand Anatol Ciobanu. Cu respect îi numim și noi aici: Ion Racul, Ion Mocreac, Faina Cojuhari, Claudia Nicov, Ion

Osadenco ș.a. Eminentul savant N. Corlăteanu, intuindu-i realele calități în a deveni un adevărat dascăl și un om de știință, ceva mai târziu va mărturisi: „Te-am ajutat atunci cum am putut; îți sînt recunoscător nu numai că ai fost un student deosebit de harnic, ci că ai fost și rămâi un distins filolog și susținător al studierii și respectării limbii noastre strămoșești”.

Spre onoarea sa, ulterior și profesorul Anatol Ciobanu va evoca cu venerație predecesorii și actualii oameni ai cărții. Câtă căldură în suflet poartă Domnia Sa pentru conducătorul științific, dascălul, colegul „vrednic de slavă”, care a ajutat atâtea generații de specialiști: „Acad. N. Corlăteanu a fost pentru mine racheta de lansare pe orbita științei filologice. Mă închin în fața Dumnealui ca înaintea unui codru verde”. Sau un alt exemplu. Pe când prof. Anatol Ciobanu a trecut pe post de cercetător științific superior la Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov” din Moscova (1969-1972) la Catedra de Lingvistică romanică (aici a finalizat și teza de doctor habilitat în 1973), a avut noroc de un mare îndrumător în domeniul romanisticii, și anume lingvistul de talie europeană Ruben A. Budagov. Cu acest remarcabil romanist prof. Anatol Ciobanu a întreținut relații amicale permanente, recunoscând peste ani că „de la Budagov am avut de învățat nu numai carte, ci și faptul că un om de știință trebuie să aibă o poziție civică distinctă, să fie principial, să se simtă obligat a spune lucrurile așa cum sunt”.

Domnul Profesor știe, poate și vrea să-și exprime afecțiunea și recunoștința față de o serie de profesori și savanți care au lăsat sau continuă să lase urme pe ogorul științei despre limbaj, indiferent de școala științifică pe care o reprezintă aceștia. Titlurile acestor consemnări vorbesc de la sine: *Decan al literelor din Republica Moldova*; *Clasicist și romanist*; *Savant pedagog și cetățean* (despre acad. N. Corlăteanu); *Distins filolog*; *Un savant național cu renume mondial* (despre acad. S. Berejan); *Pedagog savant* (despre dr. conf. univ. I. Mocreaș); *Savant de talie europeană* (despre prof. B. Cazacu); *Un remarcabil pedagog și savant* (despre dr. conf. univ. I. Melniciuc); *Profesoară adorată, savantă talentată, femeie șarmantă* (despre dr. conf. univ. Lidia Novac); *Un celebru basarabean în Franța* (despre prof. V. Rusu); *Savant enciclopedist* (despre prof. E. Coșeriu) ș.a.

Din 1959 până în prezent, Domnia Sa muncește la Universitatea de Stat din Moldova așa, precum (vorba dumnealui!) „părinții l-au învățat să trudească cinstit, apoi să fie îngăduitor și darnic”. Pe parcursul acestor cinci decenii, a urcat toate treptele universitare; asistent, lector, lector superior, conferențiar, profesor.

Domnia Sa este un om de o aleasă cultură, incomparabile fiindu-i inteligența, modestia, responsabilitatea. Este un temeinic cercetător din republică, ale cărui studii sunt direct proporționale cu simbioza unor calități pe care rar le întâlnești la una și aceeași persoană: capacitate de muncă, dăruire, inspirație, devotament față de profesia aleasă – calități care se perindă de aproape cinci decenii.

Este un savant ce se „complace” la răscrucea vectorilor lingvisticii, cu o solidaritate tradițională, iar, prin opțiuni moderne, aparține deopotrivă și generației statornice, în fața căreia „scoatem pălăria atât de respectuos” (vorba lui N. Iorga), și respirațiilor noi, productive.

Activitatea prof. A. Ciobanu se constituie din a) *activitate didactică* și b) *activitate de cercetare*. Activitatea didactică a Domniei Sale s-a materializat într-un număr apreciabil de cursuri: *Sintaxa teoretică, Sintaxa contrastivă, Morfologia, Lingvistica generală, Sociolingvistica, Punctuația, Metodologia științei despre limbă*. Mai menționăm că numele prof. Anatol Ciobanu a apărut pe frontispiciul multor lucrări didactice: manuale, suporturi didactice, programe etc. Este autor de manuale de limbă română pentru învățământul universitar și pentru școlile de cultură generală.

De prin anii 70, prof. Anatol Ciobanu, cu mare pasiune, face drumuri la Universitatea de Stat din Bălți. Intuim că venea nu din motiv că era invitat, dar pentru că acest fiu al Neamului, călăuzit de o cinste exemplară și de o iradiantă omenie, se vede dator a reveni în fosta curte a Școlii Pedagogice „Boris Glavan”. Se audiază cursurile opționale *Probleme dificile de gramatică, Analiza transformățională*; colegii bălțeni sunt îndemnați să participe la conferințe, sesiuni științifico-metodice ș.a. I-a îndrumat la carte pe cei mai tineri lectori, le-a fost unora conducător științific, altora consultant la teza de doctor, iar tuturor le-a oferit posibilitatea să-și publice ideile științifice în culegeri, anale, reviste etc.

Prof. A. Ciobanu s-a impus și printr-o vastă activitate de cercetare. Aria intereselor științifice ale Domniei Sale e destul de variată: gramatică, cultivarea limbii vorbite și scrise, sociolingvistică, punctuație, sintaxă contractivă, lingvistică generală, sintaxă transformățională, limbile clasice (latina) ș. a.

Domnia Sa a publicat circa 600 de lucrări, inclusiv peste 10 monografii: *Părțile principale ale propoziției, Să scriem și să vorbim corect, Limba maternă și cultivarea ei, Punctuația limbii române, Sintaxa și semantica* etc.

Despre activitatea științifică fructuoasă a prof. A. Ciobanu ne vorbesc, de asemenea, cele peste o sută de participări la diverse conferințe, colocvii, congrese, consfătuiri naționale și internaționale, organizate în diferite centre universitare și academice organizate la Chișinău, Bălți, Suceava, București, Cluj, Timișoara, Bârlad, Kiev, Mensk, Moscova, Samarcand, Cernăuți, Tbilisi, Petersburg, Kalinin, Paris, Marsilia, Aix-en-Provence ș.a. Sub conducerea prof. Anatol Ciobanu și-au scris tezele de licență (diplomă) peste 450 de studenți și masteranzi, iar peste 20 de cercetători și-au susținut tezele de doctor și doctor habilitat.

Având o poziție ireproșabilă în viață și o activitate enormă în perioade „pașnice” și mai puțin „pașnice”, prof. A. Ciobanu s-a văzut și se vede preocupat de probleme lingvistice care „ar confirma adevărul științific privind identitatea și integritatea noastră lingvistică, istorică și de neam”. La acest capitol, sociolingvistul A. Ciobanu a publicat nenumărate articole prin care pledează

cu elocvente dovezi istorico-sociale și lingvistice pentru unitatea lingvistică moldo-română.

Bogata sa activitate științifică și didactică a fost apreciată după merit: Ordinul Republicii (1996); Eminent al Școlii Superioare din ex-US și al Școlii Superioare din Moldova; Medalia 50 de ani ai USM (1996); Medalia „Mihai Eminescu” (1999).

Domnule profesor Anatol Ciobanu, Vă felicităm cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Am vrea ca și de acum înainte să rămîneți același om plin de tinerețe sufletească, același savant prodigios, același neobosit profesor, același luptător intransigent pentru adevărul științific.

Dr. Elena BELINSCHI

Discursul de învestitură al profesorului Anatol CIOBANU

**Stimate dle Rector,
onorată asistență,**

Mai întâi, țin să mulțumesc *ab imo pectore* pentru deosebita onoare pe care mi-ați făcut-o, conferindu-mi râvnitul titlu de *Doctor Honoris Causa*. În *Laudatio* a fost apreciat înalt (poate chiar exagerat) modesta mea contribuție la dezvoltarea științei filologice naționale și a învățământului nostru universitar. Nu-mi rămâne decât să muncesc și mai mult!

În al doilea rând, aș vrea astăzi *hic et nunc* să fac o confidență. Providența a dorit să absolvesc (în 1951) școala normală (pe atunci Școala Pedagogică „Boris Glavan” din or. Bălți), aflată chiar pe teritoriul actualei Universității „Al. Russo”, apoi Facultatea de Filologie de la USM, și astfel mi-am consolidat vocația mea nativă de pedagog. Mai mult decât atât, încă din anii de studenție (și mai târziu), în fiecare vacanță de vară, eram invitat să fac naveta la Bălți, la instituțiile sus-numite, ca să predau studenților de la secția fără frecvență unele discipline lingvistice.

Astfel, „botezul” meu pedagogic s-a făcut *ab initio* între pereții fostelor două așezăminte (dragii sufletului meu): *Școala pedagogică* și *Institutul învățătoresc* (apoi pedagogic). Rămân etern recunoscător colectivelor în care m-am format ca *Om* și ca *Pedagog*.

Vivat, crescat, floreat

corpul profesoral didactic al Universității de Stat „Al. Russo” din Bălți.

DE LA SEMANTICĂ LA PRAGMATICĂ

Structuralismul lingvistic ortodoxal, bazat în exclusivitate pe studierea formei (a raporturilor gramaticale) și pe neglijarea aproape completă a semanticii, a falimentat și, de facto, a părăsit arena lingvisticii europene. Era de așteptat acest lucru, deoarece a susține că „limba este formă și nu substanță, că în limbă totul se bazează pe relații” (F. de Saussure) este totuna cu a încerca să studiezi numai scheletul, dar nu și corpul în ansamblu al unui organism viu despre care intenționezi să faci concluzii veritabile.

Partizanii structuralismului extremal descriau numai schema raporturilor lingvistice fără a lua în seamă valoarea (semnificația) elementelor ce intră în asemenea raporturi.

În conformitate cu postulatele structuralismului radical, lingvistica devenea volens-nolens știință tot mai abstractă, repudiind eventualele ei legături cu istoria, sociologia, psihologia, cultura în sens larg. Acest fapt o îndepărta de realitate, îi știrbea din intrinseca ei valoare ca știință social-umană ce se ocupă prin excelență de planul comunicativ al limbii. Se considera per absurdum că

limba naturală se poate asemui doar cu un sistem de semne convenționale și, prin urmare, permite interminabile operații de formalizări și de modelări sofisticate, chemate a da studiilor de lingvistică o cât mai mare precizie matematică.

Nivelele limbii erau privite ca niște compartimente izolate unul de altul, fiecare din ele constituia, la rândul său, un sistem închis (un système fermé).

E de ajuns a ne aminti de căpetenia școlii lingvistice din Copenhaga Luis Hjelmsley care, dezvoltând principiile glosemanticii, vedea esența limbii doar în descrierea relațiilor identice cu ele însele și neschimbătoare, iar lingvistica în general drept „un fel de algebră a limbii, care operează cu entități denumite în mod arbitrar” (citată din vestitele lui „Prolegomene”). Nu e de mirare că discipolii lui Hjelmslev și mulți structuraliști convinși considerau limba ca o sumă de raporturi pure care există în afara obiectivelor combinatorii. De aici reieșea că și formele ce nu comportă vreun sens (și inexistente în limbă) sunt apte a se îmbina, a realiza anumite raporturi (gramaticale) și în ultimă instanță a genera entități lingvistice. De exp. ger. Piroten karulieren elatisch; rom. Piroții carulează elatic . IM. Sau rom. Ludol a cursat marele; Parele cătata în grama etc. Entitățile de felul celor citate sunt asemantice, comunicative și chiar absurde, pentru că nu au o saturație semantică. Dar pe formaliști îi interesează altă saturație, și anume cea gramaticală, ce, după opinia lor, există în exemplele citate. Luis Hjelmslev scria în „Prolegomenele” sale că studierea substanțială (conținutală) a limbii nu e treaba lingviștilor, ci a empiricilor. Pe lingvist trebuie să-l intereseze numai sistemul imanent al raporturilor funcționale, adică forma internă a limbii privită în sine (și pentru sine, adăugăm noi).

Sorginta opiniilor de mai sus o găsim în finalul de tristă faimă a celebrei opere a lui F. de Saussure „Cours de linguistique generale” (Paris, 1916): „Unicul și adevăratul obiect al lingvisticii îl constituie limba privită în sine și pentru sine” [2].

În paranteze să fie spus, dar și descriptivismul american în frunte cu Leonard Bloomfield în mare măsură neglija aspectul mentalist al semnului lingvistic, împingându-se pe primul plan semnificațiile lui ontologice și comportative. Bloomfield stătea pe poziții bibehavioriste, împărtășind cunoscuta ipoteză Sapir-Worf, conform căreia semnificația unei unități lingvistice nu este altceva decât situația în care ea (semnificația) se utilizează de către emițător. Exemplul cu butoiul deșert. Omul se comportă față de el ca față de orice vas gol. Un trecător, văzându-l, a aruncat în el un muc de țigară (chiștoc) fumegând. Dar butoiul era de la păcură și a explodat, producând un pojar. Așadar, cel cu pricina a conceput obiectul (resp. semnul lingvistic) numai în plan amentalist, psihologic, pur ontologic.

Au trecut anii de zbucium și căutări și astăzi lingvistica teoretică se întoarce cu fața spre aspectul conținut al limbii naturale, spre semantică cu toate varietățile ei: lexicală, gramaticală, denotativă, conotativă, noțională, pragmatică etc. S-au adevărit spusurile lui Roman Jakobson care, în studiul său „Verbal communication” scria în 1972: „La orice nivel al limbii ne-am adre-

sa, începând de la componența sonoră a semnelor lingvistice și terminând cu vorbirea în întregime, trebuie numai deocamdată să ținem minte că totul în limbă este semnificație semantică și transformațională” [3]. Continuând parcă acest gând, acad. Iurie Stepanov, un foarte prodigios lingvist rus contemporan, notează că lexemele „semantica” și „sintaxa” ar trebui ortografiate cu litere majuscule, pentru că ele „ies pe locul central” [4].

Fără riscul de a deforma adevărul, se poate susține că la ora actuală lingvistica teoretică a intrat în epoca semanticii, ceea ce înseamnă că ea s-a apropiat la maximum de realitatea vieții, de misiunea ei centrală de a reflecta, cât mai adecvat, latura cognitiv-comunicativă a limbajului uman. Și acest lucru ne apare pe deplin explicabil, deoarece „nu numai limba e aptă a reprezenta un crochiu al vieții, ci și viața ne dă deseori cheia spre cunoaștere și înțelegere a fenomenelor întâlnite în limbă și în vorbire” scriu N. Arutiunova și E. Paduceva [5]. În această ordine de idei, trebuie menționat faptul că știința modernă despre limbă se ramifică în mai multe direcții, dintre care ar fi de amintit lingvistica funcțională, transformațională, contrastivă, descriptivă, statistică, informațională cu implicațiile ei cibernetice, lingvistica textului, lingvistica pragmatică și multiplele ei variante. Toate aceste „lingvistici” nu neagă, ci se sprijină pe substanța limbii, pe semantică, ele având, în principiu, un caracter mentalist, conținutal, și nu atomic, formal-structural.

În cele ce urmează am vrea să ne oprim la unele chestiuni legate de raportul semantică-pragmatică la nivelul sintaxei.

Se știe că sintaxa în general studiază relațiile care se stabilesc între semne; semantica se ocupă de relațiile dintre semne și obiectele din cadrul discursului; pragmatica însă se va referi la relațiile dintre semne și vorbitori, semne și lumea ambiantă. Așadar, e vorba de tripartiția (triada): sintaxa-semantica-pragmatica, stabilită în mod explicit de savantul american de la Universitatea din Chicago, la începutul anilor '60, Charles Morris [6].

Lingvistica (sintaxa) pragmatică studiază fenomenele de limbă raportate la emițător, deci văzute, sesizate, contemplate de către acesta. Anume emitențul imprimă, de fiecare dată, cutărei sau cutărei entități lingvistice o anumită semantică, din mai multe pe care poate să le aibă ea. De aici apar premisele asimetriei semantice cu privire la același denotat (avem în vedere sensurile conotative, figurative, individuale etc.).

Nivelul pragmatic reprezintă datul lingvistic concret al observărilor, felul în care vorbitorul folosește un sistem de semne în împrejurări concrete. Dar să nu uităm că acest mod de a folosi un sistem de semne „este guvernat de regulile sintactice și semantice ale sistemului”. Individul pentru a comunica (a genera și a emite propoziții, fraze, texte) este obligat și constrâns să se conformeze acestor reguli, tot așa precum cel ce conduce un automobil se conformează regulilor de circulație rutieră.

Oprindu-se la aceste constatări, ce par incontestabile, acad. Emanuel Vasiliu face precizarea că în procesul actului comunicativ „există moduri diferite de la individ la individ, de la categorie de indivizi la categorie de indivizi, de la

situație concretă la situație concretă etc. de a se conforma unor reguli” [7] tot așa (adăugăm noi) precum se constată cu ușurință existența de la șofer la șofer a diverselor maniere de a dirija (conduce) autovehiculul.

Și iată că tocmai modul concret în care vorbitorii (concreți) utilizează regulile sintactice și semantice ale sistemului de semne dintr-o limbă va constitui domeniul specific al pragmaticii.

Libertatea creativă în manevrarea regulilor sistemului limbii poate fi explicată prin caracterul întrucîtva maleabil al normelor de comportament lingvistic. Acestea pot fi, pe de o parte, restrictive, mai intolerante (de ex., acordul numelui cu adjectivul, paradigma verbului și a numelui, utilizarea articolelor etc.) și, pe de altă parte, permissive, mai tolerante (de ex., admiterea variantelor de tot felul: să ia - să iee; să dea - să deie; știu a face - știu să fac; încep a cînta - încep să cînt; Cetatea Neamțului - Cetatea Neamț; era să cad - eram să cad; trebuie să plec - trebuie de plecat ș.a.).

Lingvistica (sintaxa) pragmatică se bazează pe respectarea mai multor legi (principii) dintre care vom relata următoarele:

I. Principiul veridicității enunțului

Acad. L. V. Șcerba, în toiu luptei cu formalismul în sintaxă, nota acum 50 de ani că veridicitatea este o problemă de limbă (lingvistică), ea trebuie să-1 intereseze pe cercetătorul-lingvist. Principiul veridicității cere ca entitățile lingvistice (propozițiile, enunțurile) să manifeste concomitent consistență conținutal-semantică și consistență expresiv-gramaticală. Între aceste 2 aspecte, indestructibil legate, urmează să existe o concordanța deplină.

Noam Chomsky, la începutul carierei sale de savant (anii 50-60), susținea, fără dreptate, ca pe lingvist îl interesează numai consistența formal-gramaticală a enunțului și de aceea sunt laolaltă admisibile propoziții ca:

(1) Pisica neagră doarme la soare, și (2) Ideile verzi dorm furios. Nu se ținea seama că entitatea a doua e imposibilă „în raport cu cunoștințele noastre despre lume [8].

II. Principiul referențial

Conform acestuia fiecare enunț trebuie să aibă un referent concret, să exprime o realitate existentă cu adevărat. În planul dat avem de spus că e mult prea puțin ca numai constituenții (minori și majori) ai enunțului să fie saturați semantic. Aceasta plenitudine semantică mai urmează să fie și referențială (sau denotativă), adică să reprezinte o realitate obiectiv existentă (un denotat concret) în lumea ambiantă în moment respectiv.

Să comparăm următoarele 2 exemple:

(1) Regele Spaniei este înalt și frumos și (2) Regele Franței este chel

În ex. (1) avem un enunț veritabil, referențial, căci Spania are un rege, pe Juan Carlos de Bourbon (înstelat în 1975), pe când în ex. (2) enunțul e ireferențial, veridic, căci Franța actuală nu e monarhie.

Vorbind despre principiul referențial al entităților lingvistice, e de observat că ele (entitățile) urmează a fi (în situații concrete) monoreferențiale, pentru că în caz contrar devin ambigue semantic și comunicativ. Un enunț de

tipul Constanța este frumoasă se dovedește a fi cel puțin bireferențial, căci, în ambianțe contextuale diferite, substantivul Constanța poate desemna și numele unei domnișoare (femei) și numele orașului-port din România.

Tot de anumite restricții referențiale este vorba și în cadrul unor micro-texte formate dintr-o suită de propoziții conținând forme ale pronumelor (mai ales personale). În asemenea cazuri formele de pronume urmează să aibă unul și același referent prosubstantival. În caz contrar, va absenta prezumția de coerență a constituenților textului.

D.p. „Mergeam cu Petrică. El a început a plânge. L-am liniștit, spunându-i cuvinte plăcute”.

Nu este greu de observat că variabila el, (1-, -i) are un referent comun, și anume - substantivul propriu Petrică.

Cu totul alta este situația în entitatea lingvistică ce urmează: „El mergea pe stradă cu ea la braț”.

Fără context, propozițiile citate sunt incomunicabile și cer identificarea referenților.

Recipientul se vede obligat să-l întrebe pe emitent: cine (care) el? și cine (care) ea? pentru a obține formulele apozitive de identificare: El, adică Ion Rotaru, mergea cu ea, adică Maria Vasiliu, la braț.

Și apozitia poate fi suficientă și insuficientă semantic. În cazul al doilea ea se completează cu determinative pînă la saturație.

III. Principiul presupozitiei

În procesul actului comunicativ se observă prezența unei mari clase de componente semantice implicite, înțelese de la sine, și neexteriozitate prin mijloace lingvistice.

- Dacă niște părinți tineri zic că anul acesta își dau feciorașul la școală (pentru prima oară), nimeni n-o să-i întrebe în ce clasă va merge copilul și câți ani are.
- Dacă un gospodar își înhamă caii, nu-l vom întreba de vrea să plece undeva.
- Când o femeie poartă verighetă, nimeni nu o mai întreabă dacă e sau nu căsătorită
- Dacă vezi pe cineva că se îndreaptă spre iaz cu undița [scule de pescuit), nu-l mai întrebi cu ce scop merge.
- Dacă cerul de toamnă e înnourat, nu te mai miri de ce pietonii merg cu umbrele (fie chiar închise).
- Dacă cineva duce flori, toți înțeleg pentru ce-i trebuie.

Materialul presupozitiei rămâne neexteriozitate verbal, căci de el nu este nevoie.

IV. Principiul conotativității

Se cere ca elementele structurale din cadrul unui enunț să fie asamblate într-o anumită ordine și orientate semantic într-o anumită direcție. Prof. elvețian de limbă franceză Morteza Mahmoudian (din școala funcțională franceză, elevul lui André Martinet) remarcă, pe bună dreptate, că în limba franceză

propozițiile formate din unele și aceleași cuvinte, dar aranjate altfel, vor genera diferite mesaje, unele chiar nereale. Comp.: (1) Le loup suit l'agneau și (2) L'agneau suit le loup. Sau (1) Le pere aime le fils nu vrea să spună că și (2) Le fils aime le pere (M. Mahmoudian. La linguistique. - Paris. 1982, versiunea rusa „Лингвистика”. - М., 1985).

S-ar putea cita multe exemple de enunțuri cu semantică direcționată: (1) Ion o iubește pe Maria - aici vectorul semantic se îndreaptă de la S (subiect) spre Od (obiect direct). Nu putem, fără rezerve, admite și direcția inversă Od - S, adică (2) Maria îl iubește pe Ion. Sau: (1) Omul înhamă calul (2) Calul înhamă omul. În acest ultim exemplu, e de ajuns să înlocuim predicatul cu verbul a speria și vectorul semantic devine bidirecțional:

(1) Omul a speriat calul (2) Calul l-a speriat pe om. Unii lingviști consideră că principiul conotativității ne poate face servicii bune în procesul analizelor sintactice, când suntem tentați a confunda obiectul indirect cu circumstanțialul de loc. Prof. L. Vedenina dă ca exemplu următoarele propoziții: (1) Elle (Francoise) a laissé son journal à Paul (2) Elle (Francoise) a laissé son journal à Orly. Cineva ar putea fi tentat, în ambele cazuri, să pună întrebarea *où* și să considere ca circumstanțiale de loc și à Paul și à Orly. Ca să găsim rezolvarea justă, ar trebui, după opinia savantei moscovite, să unim cele 2 propoziții în un a singură, care să aibă următoarea asamblare direcționată a elementelor constitutive: À Orly elle (Francoise) a laissé son journal à Paul. Confuzia dispare.

V. Principiul situativității

Conform acestuia este prevăzut ca enunțurile (dialogate în primul rând) să fie nu numai saturate semantic și gramatical, dar și situative. Aceasta vrea să însemne că celui ce întreabă să i se răspundă direcționat la întrebare: emitentul și recipientul să întrețină o convorbire inteligibilă. În caz contrar, se ajunge la un non-dialog, non-comunicare.

Un exemplu concludent ar fi următorul:

- Ioane, când vei susține examenul la *Sintaxă*?
- Ieri l-am văzut pe scriitorul Gr. Vieru.
- Cu cine era maestrul?
- Fratele meu e inginer.
- Câți ani are fratele tău?
- Mi-e foame. Vreau să merg la cantină.

Firește, aici avem de a face cu un pseudodialog, căci toate răspunsurile au fost formate din propoziții asituative, deși au plenitudine gramaticală și chiar semantică.

VI. Principiul implicației sau espedației (de așteptare)

Acest principiu funcționează conform formulei / Dacă...apoi/. Își face apariția la toate nivelele limbii. Câteva exemple. Dacă ocurența stângă o formează un verb tranzitiv, iar cea dreaptă un substantiv propriu (nume de persoană), acesta se va construi, în românește, cu prepoziția pe: Văd pe Maria; în franțuzește fără prepoziție: Je vois Marie, în spaniolă cu prepoziția *a*: *Veo a Maria*.

O serie de verbe românești cer o recțiune puternică, dar prepozițională (cu anumite prepoziții): a se îndrăgosti de; a se căsători cu; a se transforma în; a invidia pe etc.

Trinomul N_1 + prep. + N_2 (acc) generează în limba română un atribut (d.p., colțunași cu cartofi), pe când în limba rusă același trinom poate funcționa și ca un atribut (вареники с картошкой) și ca un complement indirect (хлеб с маслом).

La nivel de microtext situația e similară în mare măsură. Dacă, să zicem, avem o entitate lingvistică de tipul: „Este deja ora 10, da Ion încă doarme”-așteptăm justificarea să urmeze prin propoziții ca: E foarte obosit; A muncit toată noaptea; N-are regim strict; Nu e ordonat; N-a dormit în tren 2 nopți de-a rîndul; Lucrează pînă la extenuare; Are insomnie; A fost la nuntă ș.a. de felul acestora, dar în nici un caz enunțuri ca: Luna este satelitul Pămîntului; Apa fierbe la 100°C; De la Chișinău pînă la Bălți sunt vreo 130 de km etc. (comp. E. Vasiliu. Op. cit., p.14). Dacă un individ nu are plăcere să stea de vorbă cu un altul, considerîndu-l persoană indezirabilă, și încearcă să-i arate ușa, atunci, după opinia lui E. Vasiliu, așteptăm să auzim enunțuri ca: Te rog să ieși afară; ar fi bine să ieși afară; aș prefera să ieși afară; nu mai rămâne în casă; ar fi bine dacă n-ai mai rămâne în casă; afară! ieși afară! afară cu tine, marș afară! etc. [9]. Observăm aici și o anumită graduație a ideii de imperativ.

În încheiere, ar fi de subliniat ca în prezent foarte mulți lingviști recunosc tripartita sintaxa-semantică-pragmatică, arătînd că ea funcționează ca un tot întreg, conducînd în ultimă analiză la o gramatică de tip sintetic, generativ, și nu analitic tradițional. [7]

Anume sub acest aspect ar fi interesant de cercetat diferite fenomene de limbă inclusiv cele cu caracter lingvo-psihologic ca: refuzul, bucuria, dubiul, curtoazia etc. Apare posibilitatea de modelare condiționată a acestor stări sufletești, fapt ce ar contribui, pe de o parte, la determinarea specificului emotiv și structural al limbii române, iar, pe de altă parte, la studierea mai profundă a Omului ca purtător al unei limbi concrete și ca ființă umană cu toate complexurile lui de ordin afectiv.

Firește, savanții încă n-au creat „o teorie integratoare a pragmaticii”, ci au lansat doar considerente asupra „unor domenii parțiale” [10]. Cu toate acestea, luată împreună cu sintaxa și semantica, pragmatica va contribui la aprofundarea studiilor noastre asupra limbi lor naturale.

Referințe:

1. R. Carnap, citat după E. Vasiliu. Introducere în teoria textului. București, 1990, p. 17.
2. Ф. де Соссюр. Труды по языкованию. М., 1977, с. 269.
3. Р. Якобсон. Избранные работы. М., 1985, с. 331.
4. Т. Степанов. Методы и принципы современной лингвистики. М., 1975, с. 31.
5. Новое в зарубежной лингвистике. Выпуск XVI. М., 1985, с. 5.
6. E. Vasiliu. Op. cit., p. 10.
7. Ibidem, p. 11.
8. Ibidem, p. 17.
9. Ibidem, p. 111.
10. Ibidem, p. II2.

**Alexandru
BUDIŞTEANU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlii Alexandru BUDIȘTEANU
2000

**Mult așteptatul și Mult doritul nostru Basarabean,
Alexandru Budișteanu,
Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor,
Onorată asistență,**

Azi se întâmpla cea ce trebuia să se întâmple demult: Ne-am adunat aici, vorba poetului, „grămăjoară ca într-o singură icoană” pentru a conferi titlul de *Doctor Honoris Causa* domnului arhitect Alexandru Budișteanu.

Misiunea mea este pe cât de simplă, pe atât și de dificilă. E ușor să faci cronologie. Nu este deloc ușor ca într-un simplu discurs să vi-l prezint pe unul din curajoșii basarabeni, care a izbutit multe lucruri frumoase să le realizeze, pe toate arhitecturându-le și structurându-le la locul lor.

Domnul Alexandru Budișteanu este înainte, de toate, un arhitect al României, al contemporaneității, dar el este și un arhitect al Dorului care trebuie mereu conceput ca un sentiment profund românesc. Arhitectura (harul permanent de a construi) domnului Budișteanu se confundă mereu ce cea a Dorului și, mai ales, a dorului de Basarabia și de libertate. Se zice că Omului îi șade bine cu Drumul. O fi fiind așa. Dacă am putea să vă prezentăm aici o hartă a tuturor itinerarelor, care își iau începutul de la Pârlița (în prezent, comună în raionul Ungheni, Republica Moldova), unde se naște (11 august 1928) și copilărește zburdalnicul de altădată Sănduț Budișteanu și apoi să marcăm toate traseele străbătute de mereu în devenire a personalității Budișteanu, am obține un atlas al traseelor demn de invidiat. Iată ce zice chiar omagiatul: „Pe linie oficială sau pe linie particulară am vizitat toate țările din Europa, America (de Nord, Centrala și cea de Sud) și Australia, precum și majoritatea țărilor din Asia și Africa”: de la Alba-Iulia la București, de la Moscova la New-York, din Montevideo la... Bălți. Dar un drum îi străduia mereu: drumul spre Basarabia, spre Liceul „Ion Creanga”, acest drum amestecat cu dor de casă și de plaiul strămoșesc, dor de nucii și gutuile Basarabiei. Vorba versului popular:

*Cărăruie de la țară
Străjuită de nucari,
Mai condus până la gară
Și-am pornit pe drumuri mari...*

Vă prezentăm doar câteva file biografice în ordine cronologică:

- Studiază la Liceul „Ion Creangă” din Bălți în anii 1938-1940 și 1941-1944;

- Liceul „Minai Viteazul” din Alba-Iuliua, 1944-1945;

- Liceul „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești, 1945-1946;

- Liceul „Nicolae Iorga” din Ploiești, 1946-1947.

Urmează apoi studii universitare:

- Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București, 1948-1955;

- Institutul de Arhitectura din Moscova, 1955-1960. Titlul tezei: „Amenajarea zonelor de cură, odihnă și turism pe teritoriul preorașenesc al marilor orașe (studiind cazul orașului București)”. Titlul a fost echivalat în anul 1965, în țară cu titlul de „Doctor Arhitect”.

Merita să fie admirat faptul cum Doctorul Arhitect a sesizat momentul cel mai important: pentru a ieși în lume, pentru a o cuceri, ești nevoit să faci Limbi Străine. Așa și face: Studiază și obține certificate de traducător pentru limbile engleza, franceza și rusa, iar mai apoi obține certificate de traducător emise de Secretariatul ONU din New-York, 1972 pentru limba engleză. N-are probleme nici cu germana și italiana.

Să-i amintim Domnului Arhitect și să-i tulburăm nostalgia:

Pregunte a la tarda de abril que moria,

Al fin la alegria se acerca a mi casa...

Ne grăbim să stingem curiozitatea pentru cei care vor mai repede să afle cu ce se ocupă în momentul de față Dl Arhitect:

Dl Budișteanu este Expert Parlamentar pe lângă Comisia pentru Administrație Publică, Amenajarea Teritoriului și Echilibru Ecologic a Camerei Deputaților a Parlamentului României.

Ca activitate interparlamentară actuală, menționam că este Secretar al Comisiei Permanente pentru Locuințe Suficiente și Adecvate a Consiliului Regional pentru Europa a Organizației Interparlamentare: Parlamentarii Lumii pentru Habitat. Din 1998 până în prezent.

Domnului Dr. Arhitect Budișteanu i se decernează titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității noastre:

- Pentru rezultate incontestabile realizate în domeniul Morfologiei și Stilisticii Arhitecturii contemporane românești, precum și a Urbanismului și a Amenajării Teritoriului.

- Pentru autentic exemplu adus în pedagogia universală destinată oamenilor de toate vârstele și toate confesiunile: a Munci, a Căuta, și Crea Durabil.

- Pentru Dragostea nemărginită manifestată pentru tot ce este basarabean, mai ales pentru copiii ei - viitorul sec. XXI.

- Domnului Alexandru Budișteanu, care a purtat pretutindeni icoana Basarabiei, ajutându-i pe toți cei care au dorit s-o cunoască mai bine, și să pătrundă în durerile și aspirațiile ei de ieri și de azi;

- Pentru vizionarismul dlui Alexandru Budișteanu, cel care a fost și ră-

mâne vizionarul corect, onest, obiectiv.

- Pentru merite de a fi creat pretutindeni o imagine clară a Basarabiei, în particular și a României, în general.

- Pentru Stoicismul său demn de a fi preluat de generațiile, care vin.

- Omului de creație, care prin aspirațiile sale științifice a ajutat mulți tineri care au luat calea Arhitecturii moderne, Urbanizării și Amenajării.

Numărul lucrărilor științifice este impunător și mă bucur azi și vă voi bucura și pe Dumneavoastră spunându-vă că de azi înainte vom putea lua cunoștință de multe lucrări ce aparțin omagiatului și care sunt deja stocate pe rafturile Bibliotecii Științifice a Universității „A. Russo” din orașul Bălți.

Este un publicist rafinat, exigent. În afară de lucrările de specialitate, a scris materiale de beletristică și de jurnalism. În debutul său a fost chiar președinte al cenaclului Literar „Tudor Arghezi” în cadrul liceului „Nicolae Iorga” din Ploiești, în anii 1946-1947

Din aspectul Funcțiuni și Activități, de altfel cel mai bogat și revelator compartiment, desprindem: anii 1960-1967.

Di Doctor arhitect A Budișteanu este nu numai un Arhitect profesionist în sensul prim al cuvântului, ci este un Arhitect al Omeniei, al Pedagogiei Universale, Arhitect al slovei Românești. În el toate aceste noțiuni s-au contopit și-l fac un model demn de învidiat și pentru secolul care vine.

Domnul Dr. Arhitect a scris și continuă să scrie file de istorie a Basarabiei; printr-un miracol nu le întoarce, ci le lasă așa, deschise, scrise limpede și descifrabil într-o arhitectură a comprehensibilului. El ne invită să le citim mereu să nu dăm uitării istoria, dacă dorim ca Basarabia să nu se supere pe noi.

Domnul Budișteanu este un visător, un altruist, care se gândește mult la viitorul acestui pământ, la tineretul Basarabiei din secolul care bate la ușă.

Marele Eminescu zicea: „Sentimentul patriotic trebuie educat și simțit cu toate fibrele inimii și nu îmbrăcat pur și simplu în cuvinte. Ceea ce iubim și simțim profund este exprimat destul de rar”.

Domnul Dr. Arhitect Budișteanu nu vorbește despre patriotism, nu ne dă lecție despre el, dar orice vorbă, orice faptă vorbesc de patriotismul Budișteanu, pe care și-ar dori mult să-l vadă în noi, în tinerii din mâine.

Este o misiune grea, dar nobilă și vitală pentru el.

Îi mulțumim Domnului Dr. Alexandru Budișteanu pentru tot, dar, mai ales, pentru faptul că el a purtat pretutindeni Icoana Basarabiei, ajutându-i pe toți, cei care au dorit s-o cunoască mai bine, să pătrundă în Durerile și Aspirațiile sale.

Dixi!

Dr. hab. **Ion MANOLI**

Discursul de învestitură al dlui arhitect Alexandru BUDIȘTEANU

Continuitate și patriotism

**Stimate domnule Rector Academician Nicolae Filip,
Stimați membri ai Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți,
Doamnelor și domnilor, stimată audiență,**

Există cel puțin două moduri de a lua cuvântul, într-o situație ca cea de astăzi. Primul este modul obișnuit, în care se face elogiul profesional al celui omagiat, iar cel în cauză răspunde cu mulțumire și recunoștință – de altfel justificate și firești.

Dar mai există o cale: cea a prilejului de a încerca să-ți faci un bilanț. Ție și nu altora. Nu atât profesional, cât al modului cum gândești și cum ai trăit și dacă ți-ai îndeplinit în viață niște datorii, care sunt mai mult decât niște obligații în meseria ta. Dacă nu într-un prilej ca cel de astăzi, atunci când e momentul să meditezi, la cea ce ai făcut sau la ceea ce poate trebuia să faci?

Eu voi încerca să abordez cea de a doua cale. Vreau să zic, ce gândesc și ce am pe suflet.

În primul rând încep prin a vă spune, că nu pot și nici nu vreau să-mi ascund emoția.

Ziua de 25 mai 2000 este o zi importantă în viața mea.

Încă o dată mă întorc acasă la mine, la Bălți. De fiecare dată este important, răscolitor și mereu altfel. Acum este însă un moment de trăire intensă, de bucurie și de profundă satisfacție. Mă întorc pentru a beneficia de o mare cinste, care mi se face. Nu oricine poate să aibă satisfacția să se întoarcă la baștină, după o viață de om, fiindu-i recunoscută și cinstită activitatea. Sunt atâția oameni meritorii, care muncesc și dispar în anonimat sau care poate sunt recunoscuți de străini, dar nu de ai lor.

Eu am marea fericire să fiu onorat cu înaltul titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Deci sunt recunoscut aici și recompensat la mine acasă! Este o reală onoare și fericire și, credeți-mă, nu mă joc cu cuvintele.

În curând voi împlini 72 de ani. Am avut parte de o viață zbuciumată, ca a atâtor alți basarabeni de vârsta mea. Evenimentele și istoria, la care am fost obligați să participăm, nu ne-au răsfățat. Avea dreptate cronicarul, atunci când spunea, că „ne găsim în calea tuturor răutăților”. Cred că nu sunt multe locuri în Europa, unde granițele și orânduirile s-au schimbat de atâtea ori, în decursul vieții, chiar și a unui singur om.

Permiteți-mi, cu îngăduința Dumneavoastră, să vorbesc nu numai în numele meu, atunci când formulez aceste considerente generale, dar și în numele celor prezenți aici, precum și a multor alora care nu sunt de față, dar de care mă simt atât de apropiat și care sper că gândesc ca mine.

Noi, locuitorii acestui pământ, am muncit, ne-am văzut de „sărăcia, nevoile și neamul”, cum a zis marele și unicul Eminescu, dar au venit alții, periodic și nu ne-au lăsat în pace. Cu atât mai mare este meritul nostru, al celor credincioși acestui pământ, care ne-am făcut datoria și am reușit să ne comportăm demn, să supraviețuim și nu numai, fiind în stare să creăm cultură și civilizație, aici, și nu în altă parte.

Îmi permit să mă includ în această categorie a oamenilor de cultură, împreună cu Dumneavoastră, deoarece astăzi, când mi se oferă înaltul titlu de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, am primit confirmarea că ați acceptat modesta mea contribuție, la activitatea pe care o desfășurați cu abnegație și dăruire, aici, pe pământul Țării de Sus a binecuvântatei Moldove.

Probabil că ar fi fost mult mai bine și mai tihnit să ne fi născut noi altundeva, într-o zonă a Europei Occidentale, unde, protejați de vicisitudinile istoriei, ne-am fi bucurat de realizări mai timpurii în toate domeniile și de situații mult mai prielnice. Dar noi aici ne găsim și existăm de foarte multe secole, făcându-ne datoria față de noi, față de țara noastră, față de Europa și, de ce nu, față de întreaga lume.

Acesta este destinul nostru, pe care trebuie să avem tăria să ni-l asumăm și de la care nu avem dreptul să dezertăm. Ce s-ar întâmpla, oare, dacă toți oamenii s-ar ghida după principiul „ubi bene ibi patria”? Probabil că s-ar înghesui la primul prilej în țările bogate, acolo unde ar putea ajunge și acolo unde ar fi acceptați. Ce s-ar întâmpla cu locurile mai puțin avantajate? S-ar goli de oameni, dacă toți ar gândi așa. Ce-ar fi, dacă nu ne-am putea asuma răspunderea de a lupta pentru propășirea pământului nostru, chiar dacă este greu? Vă las pe Dumneavoastră să vă răspundeți singuri.

În România mă întâlnesc cu mulți tineri veniți din Republica Moldova pentru studii. Îmi sunt dragi și stau cu ei de vorbă. Descopăr la foarte mulți dintre ei intenția de a rămâne în România. De fiecare dată le spun: „Nu vă abandonați baștina! Ce s-ar întâmpla dacă toți tinerii veniți la studii nu s-ar mai întoarce acasă? Timp de câte generații se va mai repeta fenomenul, când șiruri după șiruri de intelectuali se vor forma și nu vor mai trăi în Basarabia? Iar veșnica țărănime constantă și perseverentă își va ridica mereu alți fii, care vor relua din nou procesul acesta miraculos al continuității creatoare, alimentând acest popor cu noi intelectuali și cărturari, completând și refăcând, fără încetare, rezervorul biologic creator al neamului nostru.

Aici ating o chestiune delicată. Mi se poate răspunde foarte evident și logic: „Dar tu ce-ai făcut? De ce n-ai rămas printre noi? De ce vii acum din afară să ne dai sfaturi?” (Observați că nu spun „din străinătate”, ci „din afară”).

În această situație mă simt obligat să vă expun unele lucruri.

Da, mă simt pe undeva vinovat sau necăjit, că n-am avut puterea sau curajul sau nu am beneficiat de anumite conjuncturi, ca să nu mă desprind niciodată de acest pământ, așa cum o spun și o recomand altora.

M-am născut în comuna Pârlița, care era atunci în județul Iași, iar apoi în județul Bălți. Sunt bălțean de la vârsta de patru ani. Aici m-am format fiind copil și apoi adolescent. De aici am cele mai importante amintiri, care m-au marcat pentru toată viața. Aici s-a format pentru mine, odată pentru totdeauna, noțiunea de Patrie, cu literă majusculă, precum și de cetățean aparținând unei comunități specifice.

Le sunt dator, din acest punct de vedere, primilor mei dascăli din școala primară: Domnul Grădinaru de la școala din cartierul Pămînteni, iar apoi excelentul dascăl, Domnul Grigore Trelea, directorul școlii, care funcționa aici, foarte aproape de clădirea unde ne găsim. Le sunt poate și mai dator din acest punct de vedere profesorilor de la Liceul „Ion Creangă”, unde am avut cinstea să învăț: iar aici, în primul rînd, l-aș menționa pe profesorul de limba română și director al liceului, Simion Vărzaru. Sunt numeroși profesorii de la acel liceu de elită al României interbelice, care mi-au oferit cunoștințele și cultura necesară, ca, ajungând apoi dincolo de Prut, să fac față cu succes confruntării, pe care am câștigat-o, cu ceilalți elevi din liceele, unde mi-am continuat studiile.

În viața noastră, care părea atât de bine echilibrată în anii 30, iată că a venit anul 1940. O mare înfruntare și o mare răsturnare de valori și situații. Noi, familia noastră, trebuia să luăm o hotărâre importantă. Să luăm, era mult spus, deoarece eu aveam atunci 11 ani și hotărârea o luau părinții mei. Nu aveam nici un fel de avere, cu excepția a două locuri de casă în cartierul Pămînteni. Tata muncise cinstit ca funcționar la Administrația Financiară, iar mama ca învățătoare. Ei au hotărât să rămână pe loc, deoarece, pe de o parte, nu aveau ce să-și reproșeze, iar, pe de altă parte, erau atașați și la bine și la rău de acest pământ.

A urmat un an foarte greu. Mama și-a continuat activitatea, tot ca învățătoare, dar tata a avut probleme, deoarece servise la români. A schimbat trei servicii, toate dificile, prost plătite, fiind privit cu neîncredere. Nu știu ce ne-ar fi așteptat în continuare. Pot să vă spun doar atât: noi locuim pe strada Ștefan cel Mare, la numărul 50. Acum este strada Pușkin, numărul 54. Eram chiriași în casa fostului portarel Papij. Acesta, împreună cu familia, fusese expulzat ca proprietar, din cele două case, pe care le avea. Casa în care locuim noi avea trei camere nu prea mari. O cameră ne-a fost luată și în ea s-a mutat un comandir sovietic. Mi-aduc aminte că am pus biroul tatei în mijlocul sufrageriei, iar peste el masa din sufragerie. Mâncam și apoi eu îmi făceam lecțiile, iar tata lucra, amândoi la același birou, printre picioarele mesei, care era deasupra noastră și sub care trebuise să băgăm un bec. Cu câteva zile înainte de începerea războiului, într-o noapte, au dispărut, fiind deportați, vecinii noștri din dreapta, respectiv familia Mintuș. Familia din stânga, Schițco, fusese și ea expulzată din cele două case pe care le avea. Fostul Șef de Gară, Schițco (care, ce e drept, nu-și ținea gura) a fost apoi arestat, îndată după începerea războiului și împușcat fără judecată, acolo la țară unde se refugiasse, sub acuzația de a fi

spion român! Ce ironie a soartei! Nimeni nu-i primise cu mai mult entuziasm pe sovietici în 1940, decât el!

De ce vă spun toate acestea? De ce intru în detalii? Pentru că vreau să înțelegeți de ce în 1941 ne-am considerat eliberați de trupele române și de ce în 1944, odată cu evacuarea Administrației Financiare din Bălți, la Alba Iulia, tata care primise ordin de evacuare, s-a dus și el acolo, fiind urmat de mama și de mine, cu toții fără nici un fel de ezitare, considerând că nu trebuia să rămânem din nou sub ocupație sovietică. Am pierdut totul, cunoscând viața dură de refugiați, care după august 1944 au fost urmăriți de poliție, ca să fie repatriați în URSS. În 1945, ne-am mutat la Ploiești, pierzându-ni-se urma și evitând să mai spunem că suntem basarabeni.

Trebuie să vă spun toate acestea, ca să înțelegeți de ce nu am respectat în 1944 principiul, pe care îl susțin cu atâta tărie, acela al atașamentului de locul, în care te-ai născut și de obligativitatea de a te considera în slujba celor în mijlocul cărora trăiești.

În continuare, a urmat în România terminarea studiilor liceale, efectuarea studiilor universitare, precum și activitățile profesionale, pe care le-a evocat cu atâta pricepere domnul Profesor Universitar Doctor Habilitat Ion Manoli. Am avut parte de o viață interesantă, iar în anul 1956 am ajuns chiar și la Moscova la aspirantură. A fost un episod nu fără emoții, dar între timp lucrurile se mai schimbaseră și relațiile dintre România și URSS se stabilizaseră.

Am continuat apoi activitatea ca arhitect proiectant și am avut apoi prilejul de a lucra cinci ani ca arhitect funcționar internațional la ONU, la New York, în perioada 1967-1972. La sfârșitul perioadei mi s-a propus să rămân în Statele Unite.

Am refuzat, deoarece de data aceasta, ar fi însemnat, că am ales, pur și simplu, un loc unde se trăia mai bine. Chiar dacă în România era comunism și nu eram de acord cu ce se întâmpla acolo, am considerat că nu este normal ca toți cei care au putut ajunge în străinătate, într-o calitate oficială, să nu-și mai onoreze obligațiile și să nu se mai întoarcă acasă. Și mai era un argument foarte important: nu suportam ideea să-mi pierd patria a doua oară, deși situația era diferită de anul 1944. Atunci fuseseră condiții de război și, de fapt, eu nu-mi pierdeam patria, ci mă mutam dintr-o parte a ei într-alta. În 1972 nu a fost o hotărâre ușoară întoarcerea în România, mai ales că m-a costat o căsătorie, întrucât soția mea de atunci a refuzat să se întoarcă acasă.

A urmat o perioadă dificilă, deoarece pe vremea aceea dădea socoteală cel care se întorsese acasă și nu cel care rămăsese în străinătate. Dar am reușit să-mi continui activitatea, însă trebuind să fac eforturi mai mari decât alții, ca să mi se recunoască meritele profesionale. Dar am reușit și am ajuns chiar Arhitectul-șef al orașului București și apoi Șeful Centrului Național de Sistematizare al României. Am lucrat și în învățământul superior de arhitectură. După Revoluție am devenit expert parlamentar pe lângă Comisia pentru administrație publică, amenajarea teritoriului și echilibru ecologic al Camerei Deputaților a Parlamentului României, funcție în care mă găsesc și astăzi.

Repet, consider că, în conformitate cu tema pe care mi-am propus s-o dezbat în această alocuțiune, referindu-mă la mine și pe care am intitulat-o „Continuitate și patriotism”, doresc să mă refer în mod prioritar la atitudini și concepții de viață, care sunt mai importante, decât niște realizări profesionale, care încă nu sunt suficiente pentru a defini comportarea și ținuta unui om.

Poți avea realizări profesionale remarcabile, având totuși carențe importante de comportament în relațiile cu ceilalți membri ai comunității, din care faci parte și din acest punct de vedere să fii inutil, indiferent sau chiar nociv pentru cei din jurul tău. Există, bineînțeles, pericolul ca să ai o comportare de principiu, corectă ca intenție, dar care nu se manifestă prin nimic, ceea ce iarăși nu produce efecte benefice pentru nimeni. Idealul este să poți face un bilanț, care să conțină o cantitate consistentă de rezultate profesionale sau sociale pozitive și care să fie dublate și de o atitudine cetățenească, în concordanță cu criteriile acceptate de colectivitatea în mijlocul căreia trăiești.

Acum aș vrea să mă refer la un element important al raționamentului pe care doresc să vi-l prezint. Colectivitatea în care trăim nu este o colectivitate oarecare. Ea este o colectivitate determinată de elemente de continuitate, respectiv de tradiție și de fidelitate față de cei, cu care împarți o limbă, o cultura și o civilizație și, implicit, un spațiu și un fond etnic comun. Această apartenență înseamnă, de fapt, patriotismul, dragostea față de patria ta, considerată ca un loc, în care tu și ceilalți, pe care îi recunoști drept compatrioți, își materializează atitudinea față de viață, în conformitate cu un set unic de principii și atitudini sociale, politice și morale. Prin patriotism eu înțeleg un comportament generos, care nu exclude respectul față de cei, care etnic sînt de alt sînge, deoarece patria poate fi comună pentru un popor format dintr-o naționalitate principală, plină de înțelegere față de alte naționalități minoritare, care trebuie să conviețuiască în condiții optime de egalitate în drepturi. Dar nu consider normală dizolvarea sentimentului de patriotism într-o stare de confuzie, care să anuleze niște caracteristici definitorii ale unei naționalități, numai de dragul unui egalitarism prost înțeles, care să ducă la depersonalizare etnică și la transformarea spațiilor de viață, care corespund țărilor, în zone amorfe de nomazi contemporani, vorbind o limbă grefată numai pe sisteme de comunicare electronică și subordonate nu unei globalizări înțelepte, ci unui globalism pernicios, generator de mari dezechilibre și grave inegalități economice și sociale, la nivel regional, continental și mondial. Personal, cred într-o lume nu naționalistă, ci a națiunilor, care nu se dizolvă, ci, dimpotrivă, se completează armonios, ducând la dezvoltarea lor plenară.

Aici trebuie să ne regăsim noi. Cine suntem noi? Noi suntem cei care reprezentăm acest spațiu de referință, care ne caracterizează în mod complex din timpuri imemorabile. Noi în acest spațiu, la care eu simt că aparțin și la care m-am gândit neîncetat, oriunde m-am aflat pe parcursul vieții mele în lume, sîntem de aici, din orașul acesta, deci sîntem bălțeni în primul rînd. Prin aceasta nu înțeleg un grup exclusivist. Dimpotrivă. Din această comunitate este chemat să facă parte oricine a locuit sau locuiește în acest oraș. Important

este să dorească să-și conjuge eforturile, împreună cu ceilalți locuitori, pentru bunăstarea acestei așezări cu frumoase tradiții.

Astfel, apare și noțiunea de continuitate care, de altfel, se manifestă la nivelul oricărei gândiri sociale. Să nu ignorăm aportul generațiilor anterioare. Nu ne-am născut într-un vid de nici un fel. Aici, la Bălți, oamenii au produs și au creat mereu. Consider că ne găsim pe un traseu ascendent. Am ajuns astăzi, de exemplu, să avem aici o universitate de valoare, Universitatea de Stat „Alecă Russo”. Ea este rezultatul activității multor generații de intelectuali de renume. Sunt mândru să pot aparține, prin titlul de care m-am învrednicit astăzi, la colectivul acestei universități, care deja poate fi denumită ilustră.

În același timp, sunt mândru că aparțin Basarabiei și că sunt basarabean. Acest cuvânt mi se pare deosebit de frumos și ne definește foarte bine. Este un cuvânt generos. El reflectă caracterul acestui pământ al Moldovei dintre Prut și Nistru, care are un specific atât de puternic și care a dat personalități importante, care s-au impus în toate domeniile de activitate. Nu-mi propun să fac o enumerare a lor, deoarece ele sunt cunoscute și recunoscute. Suntem aici, avem continuitatea noastră și primim și privim cu ospitalitate și prietenie pe toți cei, care trăiesc aici împreună cu noi. Nu dorim în schimb, decât să fim respectați la noi acasă. Colaborarea și prietenia trebuie să fie cuvintele de ordine pentru noi.

De asemenea, vreau să spun că atunci când trăiești în România și declari că ești moldovean, aceasta nu spune mare lucru. Prima reacție este să fii considerat că ești din Moldova din România, respectiv „de dincolo de Prut”, pentru noi cei de aici din Bălți. În România aceasta se cheamă Moldova „de dincoace de Prut”. Iată încă un mod în care cuvântul moldovean nu este deloc concludent. Deci sunt categoric pentru folosirea cuvântului de basarabean pentru definirea noastră.

Revenind la raționamentul meu, declar că, pe lângă a fi basarabean, în același timp, sunt mândru că sunt moldovean, om al Moldovei. Această țară și provincie iubită de oameni și de Dumnezeu este acum recunoscută în Europa și în lume mai mult ca oricând. Continuitatea ei se măsoară în multe secole pline de noblețe, de oameni și de fapte importante.

Și, în final, sunt român și mă mândresc și cu aceasta. Aparțin unui mare și vechi popor, cu o continuitate de două mii de ani prin strămoșii săi și care are un cuvânt important de spus în Europa și în lume. Popor Român și Țara România, pe care am căutat să le servesc din toate forțele mele, atâtea câte le am, pentru a le întări și spori numele și renumele în lume.

Acesta este sensul întoarcerii mele permanente, pe multiple planuri, aici, la mine acasă, la Bălți, în Basarabia, în Moldova și în România. Sunt dispus să-mi pun până la moarte toate forțele în slujba Dumneavoastră, care reprezentați nemijlocit valorile, de care am vorbit. Gândurile mele pentru atunci, când nu voi mai fi, se îndreaptă totdeauna spre o modalitate, de a-mi continua sprijinul către orașul și baștina, cărora le datorez structura și caracteristicile mele de om. În această gândire se încadrează, ca un element prioritar, grija mea pentru liceul „Ion Creangă”, dar nu numai.

M-am referit la începutul alocuțiunii mele la faptul că încerc să-mi fac un bilanț al existenței mele, prin prisma crezului meu de viață, pe care vi l-am expus. După anul 1989, acționând ca un fiu credincios al pământului, care m-a născut, m-am comportat deschis, în toate ocaziile, ca un basarabean, care trăiește în România, fiind mândru de această calitate a mea. Nu au dreptate cei ce spun, că românii nu-i iubesc pe basarabeni. Cine știe să-și demonstreze valoarea este acceptat și respectat. Românii sunt ca toți oamenii. Nici mai buni, nici mai răi. Exact ca și cei din aceste locuri.

În același timp, am ajutat cum am putut, pe multiple planuri, frații mei de aici. Pentru mine cuvântul magic este „basarabean”. Oricine vine la mine și-mi spune că este din Republica Moldova este primit cu brațele deschise. Fie că este vorba de a-l ajuta să-și găsească un loc de muncă sau să-și rezolve orice altă problemă, care-mi stă în putință. Liceul „Ion Creangă”, publicația „Curierul de Nord” și apoi „Cugetul” de la Bălți, „Biserica oaselor” tot de aici și multe alte acțiuni mai mari sau mai mici, eventual cu ajutorul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare, de pe lângă Consiliul de Miniștri al României, sunt tot atâtea prilejuri de a mă implica. După cum știți, am înființat premiul care îmi poartă numele și care se conferă anual, pe durata vieții mele și poate cumva și după aceea, Premiului de Onoare al liceului „Ion Creangă”. Colaborez cu Asociația Culturală „Pro Basarabia și Bucovina” din România. Ofer ajutoare materiale și donații, atât cât pot. Sunt abonat la câteva publicații din Republica Moldova. Scriu articole, dau interviuri și intru în polemică pentru problemele, care ne frământă. Oricărui străin îi vorbesc despre Basarabia, Moldova și România așa, ca să fim stimați și iubiți. Și în special mă comport astfel, ca să nu fac de râs numele de basarabean, ba dimpotrivă, să produc apreciere și considerație. Fac mult, fac puțin, nu știu. Intr-o bună zi cineva mă va judeca.

În încheiere, doresc să subliniez faptul, că eu nu puteam să mă bucur de fericirea acestei zile fără Dumneavoastră. Noi, oamenii, nu putem exista singuri. Degeaba aș fi lucrat, produs și trăit, dacă Dumneavoastră nu mi-ați fi recunoscut munca, eforturile și sper - și dragostea, pe care v-o port. Hotărârea Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, din ziua de 19 aprilie 2000, de a mi se conferi titlul de *Doctor Honoris Causa*, este cel mai minunat lucru, pe care mi-l putea oferi viața în acest moment. Este important pentru că reprezintă un titlu academic major, pe care îl voi purta cu cinste, mândrie și recunoștință.

Dar acest titlu mai are o valoare deosebită pentru mine: îmi este conferit nu de o altă universitate din lume, ci de universitatea din orașul, pe care îl iubesc cel mai mult și pentru totdeauna – orașul Bălți. Mulțumesc din toată inima încă o dată tuturor membrilor Senatului Universității pentru deosebita cinste conferită.

Vreau să mulțumesc acum în mod deosebit pentru sprijinul pe care mi l-a acordat domnul Academician, Profesor Universitar, Doctor Habilitat Nicolae Filip, Rectorul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Prestigiul de care

se bucură încă de pe acum, această importantă instituție de învățământ superior din Republica Moldova, nava-amiral a învățământului universitar din Nordul Republicii, datorează în mod indiscutabil calităților manageriale ale domnului Academician Nicolae Filip. Dumnealui este o personalitate deosebită, un savant de renume internațional, care face cinste orașului, neamului și țării sale. Știința internațională îi datorează foarte mult domnului Academician Nicolae Filip, care și-a adus o contribuție deosebită în tratarea problemelor din domeniul radiofizicii. Are dreptate Miron Costin care spune: „Nasc și la Moldova oameni”.

Din categoria la care se referă Miron Costin fac parte și numeroase alte personalități din cadrul Senatului și corpului profesoral al Universității „Alec Russo”. M-aș referi astfel la domnul Profesor universitar, Doctor habilitat Ion Manoli, Decanul Facultății de Limbi și Literaturi Străine din cadrul Universității „Alec Russo”. Savant și perfect cunoscător al limbii franceze, autor de importante manuale și lucrări de specialitate, domnul Ion Manoli conduce competent acest important departament al Universității, determinând formarea unor însemnate contingente de studenți localnici și străini, specialiști în comunicare interlingvistică, atât de necesară în lumea noastră contemporană. Îi mulțumesc în mod cu totul deosebit pentru caldul și frumosul elogiu, pe care mi l-a făcut și care mă obligă să fiu la înălțimea celor pe care le-a spus despre mine. Il asigur de toată stima, recunoștința și prietenia mea neabătută.

În continuare vreau să mulțumesc domnului Petru Roman, distins profesor de istorie, care cu o energie deosebită și o mare competență managerială reușește să conducă destinele a două importante instituții de învățământ secundar. Dumnealui este Directorul prestigiosului liceu „Ion Creangă”, dar și al colegiului pedagogic, continuatorul Școlii Normale din Bălți, instituție de învățământ de mare tradiție, care a dat nenumărate generații de pedagogi bine pregătiți, atât de necesari pentru educarea copiilor și tinerilor. L-am simțit pe domnul Petru Roman totdeauna aproape de mine, precum și de cei care au nevoie de el, fiind mereu preocupat de bunul mers al procesului de învățământ și educație, de care răspunde.

Vreau de asemenea să mulțumesc din toată inima domnilor Valentin Belousov, Vadim Pirogan, Valentin Jitaru, Vladimir Țurcanu și Boris Grițunic pentru frumoasele și caldele cuvinte, pe care le-au rostit la adresa mea.

Închei, urându-vă multă sănătate și fericire, precum și succese cât mai mari în nobila activitate, pe care o desfășurați.

Vă mulțumesc pentru atenție.

**Joane W.
McKAY**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dnei Joane W. McKAY
2003

Onorată Doamnă Joane W. McKay
Mult stimată domnule Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului, Doamnelor și domnilor, onorată asistență,

Astăzi este o adevărată sărbătoare pentru Universitatea noastră. În vizită la noi este un reprezentant al învățământului superior de peste ocean.

Doamna Joane McKay are o experiență bogată și variată de activitate în învățământul superior din SUA.

Își începe activitatea în calitate de asistent universitar la Universitatea din Nevada și Universitatea din Iowa, ajungând decan-asociat, apoi decan al Colegiului de Educație de la Universitatea de Stat St. Cloud, Minnessota.

Universitatea St. Cloud oferă 175 de programe academice educaționale recunoscute în 20 de țări ale lumii. Pregătește învățători de calitate, manageri, experți, oferă programe de doctorat în managementul educațional.

A contribuit la realizarea Proiectului de colaborare cu Facultatea de Pedagogie și Psihologie de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți *University Linkage for educational reform* cu următoarele obiective:

- Elaborarea curriculumului pentru o specialitate nouă în Moldova *Pedagogie și Management educațional*;
- Dezvoltarea specialităților: Pedagogia învățământului primar și Pedagogie preșcolară;
- Implementarea tehnologiilor moderne în procesul de învățământ;
- Crearea centrului metodic zonal „Tehnologii pedagogice inovatoare”;
- Elaborarea unui aspect nou în pregătirea cadrelor didactice – instruirea la distanță.

În cadrul proiectului mai mulți profesori de la Universitatea „Alec Russo” din Bălți și-au desăvârșit cunoștințele profesionale la stagii în Universitatea St. Cloud. Pentru necesitățile Facultății a fost procurat echipament tehnic în valoare de 10 000 de dolari SUA.

Este autoarea unui număr impunător de articole, rapoarte, monografii.

Doamna Joane McKay își consacră totalmente eforturile pentru o bună educație a tinerilor din lumea întreagă.

Sperăm la o colaborare fructuoasă și în continuare.

Dr. Mihail RUMLEANSCHI

**Nicolae
TCACI**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dului Nicolae TCACI
2003

Mult stimate domnule Nicolae Tcaci
Doamnelor și Domnilor,
Onorată asistență,

Astăzi asistăm la o manifestare deosebită pentru Universitatea „Alec Russo” din Bălți. Am onoarea de a prezenta o personalitate reprezentativă din învățământul superior din Ucraina Dl Nicolae Tcaci, binecunoscutul fizician cu renume mondial, rectorul Universității Naționale din Cernăuți.

S-a născut la 5 ianuarie 1945 în s. Dnestrovka, raionul Kelmeneț, regiunea Cernăuți. În anul 1961 se înscrie la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Cernăuți, pe care o absolveste în 1969. Mai bine de 40 de ani activează la Universitatea sa. Urcă mai multe trepte profesionale și administrative: șeful catedrei de Fizică Teoretică, prorector pentru știință, rectorul Universității (2001-2005).

Este fondatorul unei școli puternice care cercetează probleme de nanoheterosisteme, cele mai actuale probleme ale fizicii contemporane.

Este autorul a peste 260 lucrări științifice de importanță în domeniul fizicii.

A pregătit 13 doctori și 2 doctori habilitați.

A participat la manifestări științifice internaționale: Boston (1998), Berlin (1999) ș.a.

Și-a modernizat cunoștințele profesionale la mai multe stagii internaționale, printre care cea din Canada (1987).

Deține contacte științifice cu mai multe instituții din lume: Institutul de Fizică Atomică din București, Institutul de Fizică Tehnică din Sankt-Petersburg, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți ș.a.

Mai mulți ani a realizat funcția de președinte al Consiliului Științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor în domeniile : fizica teoretică, fizica corpului solid, optica, semiconductoare și de redactor-șef al „Buletinului științific al Universității Naționale din Cernăuți”.

Activitatea științifică și didactică a Dlui N. Tcaci a fost înalt apreciată: „Om emerit în știință și tehnică” (2000), Academician al AȘ a Școlii Superioare din Ucraina (1993).

Dr. hab., prof. Nicolae FILIP

LAUDATIO
В СВЯЗИ С ПРИСВОЕНИЕМ ЗВАНИЯ
DOCTOR HONORIS CAUSA
Господину Николаю ТКАЧУ
2003

**Глубокоуважаемый Господин Николай Ткач,
Дамы и Господа, уважаемая аудитория,**

Сегодня мы присутствуем на знаменательном событии в Бэлцком Государственном Университете им. Алеку Руссо.

Имею честь представить одного из самых выдающихся деятелей украинской науки господина Николая Ткача, широко известного физика с мировым именем, Ректора Черновицкого Государственного Университета.

Он родился 5 января 1945 года в с. Днестровка (р-он Келменец, Черновицкая обл.). В 1961 году поступил на факультет Физики и Математики Черновицкого Государственного Университета, который окончил в 1969 году. Более 40 лет он проработал в Университете, являясь профессионалом высочайшего класса. Г-н Ткач в разное время занимал ответственные посты заведующего кафедрой Теоретической физики, проректора по науке, ректора Университета (2001-2005).

Является основателем научной школы, исследующей проблемы наногетеросистем, одной из самых актуальных проблем современной физики.

Автор более 260 ценных научных работ в области физики.

Подготовил 13 кандидатов наук и 2 докторов хабилитат.

Участвовал в международных научных симпозиумах в Бостоне (1998), Берлине (1999) и др.

Совершенствовал свое профессиональное мастерство на многих международных стажировках, среди которых – стажировка в Канаде в 1987 году.

Поддерживает научные контакты со многими научными учреждениями мира: Институтом Атомной физики в Бухаресте, Институтом Технической Физики в Санкт-Петербурге, Бэлцким Государственным Университетом им. Алеку Руссо и др.

Долгие годы исполнял обязанности председателя Научного Совета по защите докторских диссертаций в следующих областях: теоретическая физика, физика твердого тела, оптика, физика полупроводников. А также являлся главным редактором журнала «Научный Бюллетень Черновицкого Государственного Университета».

В настоящее время он работает в Академии Наук высшей школы Украины.

Научная и преподавательская деятельность г-на Ткача была высоко оценена. Ему присвоены звания Академика (1993) и «Заслуженный деятель науки и техники» (2000).

Д-р хабилитат, проф. **Николай ФИЛИП**

DEȚINĂTORI AI TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA MEMBRII DE ONOARE AI SENATULUI USARB

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui Vasile CEBAN
2003

Mult stimate domnule Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor, stimată asistență,

Astăzi asistăm la o festivitate de înalt rang, ce are ca subiect onorarea activității prodigioase a profesorului Vasile Ceban ca pedagog, organizator al învățământului superior din Republica Moldova, ca om de știință din țara noastră.

S-a născut la 3 februarie 1917 în satul Ghidirim, raionul Kotovsk, regiunea Odesa.

Acest om a avut destinul să fie în vârtoarea evenimentelor, ce au avut loc la Universitatea din Moscova, în cele mai grele timpuri – Războiul al Doilea Mondial. Aici a avut onoarea să activeze cu marile personalități ale matematicii mondiale: profesorii Luzin, Kolmogorov etc. În anii grei de după război a participat activ la organizarea școlii superioare din Republica Moldova și nu în ultimul rând a cercetărilor în domeniul matematicii aplicate.

Vasile Ceban a căutat peste tot să aducă cele mai frumoase tradiții ale școlii superioare de la Moscova și să organizeze cercetări la nivelul cerințelor celor mai performante instituții din fosta URSS.

În anii 1953-1962 deține postul de rector al Institutului Pedagogic din Bălți, exercitând și funcția de șef de Catedră de matematică.

Din 1962 este numit șef al Secției de Matematică Aplicată a Institutului de Fizică și Matematică a AȘM. Pune bazele cercetărilor în acest domeniu. Ca director adjunct (1964) al Institutului de Matematică își aduce aportul la crearea Centrului de Calcul al Academiei.

Pe lângă munca de organizator al școlii superioare din Republica Moldova, cât și a cercetărilor din domeniul matematicii aplicate Dl V. Ceban a participat activ la dezvoltarea unor serii de direcții de aplicare a metodelor numerice de calcul:

- Aplicarea metodelor numerice de calcul a efectelor dinamice în mediile plastice și viscozo-plastice, mediile viscozo-elastice și mediile bicomponente

omogene, ținând cont de deformațiile posibile;

- Studiul particularităților corpurilor solide etc.

Totodată, savantul V. Ceban este preocupat și de selectarea și pregătirea cadrelor performante pentru AȘM și școlile superioare din țară prin intermediul Institutului de Matematică cu Centrul de Calcul al AȘM și alte centre științifice din Moscova, Sanct-Petersburg, Samara.

Doctorantura Institutului de Fizică și Matematică al AȘM, pe timpul când era condusă de V. Ceban, avea în efectivul său 70-80 doctoranzi. La o așa cantitate se poate doar visa în ziua de azi.

În anul 1974 pentru valoroase rezultate de pionierat, unui grup de cercetători din domeniul microconductoarelor, sub conducerea lui B. Ceban, i s-a decernat Premiul de Stat al RSSM în domeniul Științei și Tehnicii.

Domnul profesor V. Ceban a publicat peste 150 lucrări, inclusiv 7 monografii; a coordonat tezele a 10 doctori în știință.

Profesorul și savantul V. Ceban este un model de OM cu literă mare, dedicat totalmente științei și învățământului.

Dr. Valeriu CABAC

**Heiner
HAMM**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui Heiner HAMM
2003

Mult stimate domnule Președinte al Senatului,
Stimați membri ai Senatului,
Doamnelor și domnilor, stimată asistență,

Am o deosebită onoare de a Vă prezenta pe Domnul Dr. Heiner Hamm. Mi s-a creat o unică ocazie de a vorbi de o personalitate proeminentă în domeniul economiei, în special în sfera construcției.

Sunt bine cunoscute meritele Domnului Hamm în știință, în dezvoltarea economică a multor țări din Europa, Asia, Republica Moldova, în deosebi în orașul Bălți.

Domnul Dr. Hamm s-a născut la 5 aprilie 1932 în Trier. Din 1942 până 1951 își face studiile la gimnaziul de stat „Max Planck” susținând cu succes examenele de absolvire. Face un stagiu de practică timp de 2 ani în calitate de miner, iar mai târziu studiază exploatarea minieră în Austria la K.K Montanische Hochschule Leoben, în Anglia la Bergakademie Leeds și în Berlin la Universitatea tehnică, unde primește diplomă de inginer de mine. Următoarea etapă în pregătirea lui profesională este promoția la Bergakademie Clausthal-Zellerfeld în anul 1965.

Domnul Dr. Hamm parcurge calea profesională cu succes. Aici se cer a fi menționate etapele activității sale științifice și practice:

- 1957-1960: firma Klöckner-Humboldt-Deutz SA, Köln, construcția și asamblarea instalațiilor peste hotare;

- 1960-1964: mina de extracție a cărbunelui din Braunschweig, Helmsedt, directorul secției transportare;

- 1964: conducător tehnic al întreprinderii vest-germane de producere a ghipsului Knauf, regiunea sud;

- 1971-1992: director tehnic în conducerea întreprinderii; responsabil pentru uzinele de ghips din Germania și de peste hotarele ei;

- manager a multor filiale și a întreprinderilor în participații, în special Knauf ENGINEERING;

- 1980: cofondator și membru al societății fără drept de persoană juridică al întreprinderii Knauf Research Cotrell GmbH-KRC (Marktführer im Bau

von Kraftwerksentschwefelungsanlagen);

- 1997: director general al întreprinderii în participații în Federația Rusă și CSI; organizarea și administrarea a 14 întreprinderi de producere a materialelor de construcție.

Activitatea științifică a Domnului Dr. Hamm cuprinde o serie de publicații, printre care 3 cărți, apărute în mai multe ediții, inclusiv în Ucraina, Sankt Petersburg, Moscova, Novomoskovsk, Novgorod. Numeroasele comunicări științifice ale domnului Hamm (în total 41) la diverse conferințe și simpozioane, la care a participat domnul dr. Hamm, au contribuit efectiv la tranziția spre economia de piață a țărilor CSI.

Activitatea intensă a domnului dr. Hamm a fost menționată cu mai multe distincții atât în Germania, cât și peste hotare. I s-au conferit următoarele decorații: Bayerische Verdienstmedaille, Bayerisches Verdienstkreuz, Bundesverdienstkreuz.

Domnului dr. Hamm, *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat de Arhitectură și Construcții din St. Peterburg, i-a fost înmănată medalia jubiliară Pușkin a Fondului Pușkin, precum și diploma de merit a societății ruso-germane. A obținut titlu de constructor emerit al Federației Ruse.

Prin decizia Senatului Universității îl apreciem la nivel înalt pe Domnul Dr. Hamm. Vă dorim, mult stimate domnule dr. Hamm, în primul rând sănătate, mulți ani fericiți în preajma membrilor familiei Dumneavoastră și succese frumoase în activitatea profesională ulterioară.

Dr. Victor SCHIBA

LAUDATIO
aus Anlaß der Verleihung
des Titels Doctor Honoris Causa
an Dr. Heiner HAMM
2003

**Sehr geehrter Herr Vorsitzender des Senats,
sehr geehrter Herr Doktor HAMM,
werte Gäste und Kollegen,
meine Damen und Herren,**

Mir ist große Ehre zuteil geworden, Ihnen Herrn Doktor Heiner Hamm vorzustellen. Der höchst willkommene Anlaß dazu ist die Verleihung des Titels Doktor honoris causa der staatlichen Alecu-Russo-Universität Balti an Sie, Herr Doktor, die prominente Persönlichkeit aus dem Wirtschaftsleben, Bereich Bauwesen.

Herr Doktor Hamm hat sich hervorragende Verdienste um die Wissenschaft, um die wirtschaftliche Entwicklung in vielen europäischen und asiatischen Ländern, um die Republik Moldova und insbesondere um die Stadt Balti erworben.

Herr Doktor Hamm wurde am 5. April 1932 in Trier geboren. Von 1942 bis 1951 besuchte er das staatliche Max-Plank-Gymnasium, schloss es mit Abitur ab. Dann machte er ein zweijähriges bergmännisches Praktikum und später studierte er Bergbau an der K-K Montanischen Hochschule Leöben in Österreich, an der Bergakademie Leeds in England und der technischen Universität Berlin mit dem Abschluss als Diplom-Bergingenieur. Ein weitere Stufe in seiner Ausbildung waren die Promotion an der Bergakademie Clausthal-Zellerfeld im Jahre 1965.

Herr Doktor Hamm hat einen effizienten Berufsweg. Hier wäre es am Platz, Herrn Doktors Stationen der wissenschaftlichen und praktischen Tätigkeit in seinem Leben zu nennen.

1957 - 1960 - Firma Klöckner-Humboldt-Deutz AG, Köln Auslandsanlagenbau

1960 - 1964 - Braunschweigische Kohlenbergwerke, Helmstedt, Betriebsleiter der Übertageanlagen

1964 - Firma Gebr.-Kanuf Westdeutsche Gipswerke, Betriebsleiter der süddeutschen Werke

1971 - 1992 - Technischer Direktor in der Geschäftsleitung des Unternehmens; zuständig für die Gipswerke im In- und Ausland sowie die Forschung und Entwicklung.

1980 - Mitbegründer und Gründungsgesellschafter der Firma Knauf Research Cotrell GmbH - KRC (Marktführer im Bau von Kraftwerksentschwefelungsanlagen).

1997- Ernennung zum Generaldirektor für die Beteiligungsgesellschaften in der russischen Föderation und der GUS; Aufbau und Geschäftsführung von 14 Baustoffgesellschaften.

Die wissenschaftliche Tätigkeit von Herrn Doktor Hamm umfasst drei veröffentlichte Bücher, sieben Publikationen, die in mehreren Auflagen erschienen, darunter auch in der Ukraine, in Sankt Petersburg, Moskau, Nowomoskowsk, Nowgorod. Seine zahlreichen wissenschaftlichen Vorträge (insgesamt 41) in den wichtigsten Konferenzen und Symposien, an denen Herr Doktor Hamm teilgenommen hat, verhalfen vielen GUS-Ländern ihre Wirtschaft zur freien Marktwirtschaft zu entwickeln.

Die langjährige hartnäckige Arbeit von Herrn Doktor Hamm wurde nicht nur in seiner Heimat, sondern auch im Ausland gewürdigt. Seine bisherigen Auszeichnungen sind: Bayerische Verdienstmedaille, Bayerisches Verdienstkreuz, Bundes-verdienstkreuz.

Herr Dr. Hamm, Ehrendoktor der staatlichen Universität für Architektur und Bauwesen St. Petersburg, erhielt auch die Silberne Puschkin Jubiläumsmedaille des "Fonds zum 200. Geburtstag von Puschkin", sowie die Ehrenkunde der Gesellschaft Russland-Deutschland. Er wurde mit der Auszeichnung Verdienter Bauarbeiter der russischen Föderation gewürdigt.

Mit dem Beschluss des heutigen Senats würdigen wir Herrn Doktor Hamm auch. Wir wünschen Ihnen, sehr geehrter Doktor Hamm, vor allem Gesundheit, viele schöne Lebensjahre in Ihrem Familienkreis und weitere Erfolge in Ihrer beruflichen Tätigkeit.

Dr. Victor SCHIBA

**Israel
GOHBERG**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlii prof. Israel GOHBERG
2003

Mult stimat dle profesor Israel Gohberg,
domnilor și doamnelor,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți trăiește azi una din zilele mari ale istoriei sale. Fostului colaborator al universității, matematicianului de excepție al timpului nostru, profesorului *Israel Gohberg* îi va fi înmănată Diploma și mantia de *Doctor Honoris Causa* al Universității. Prin aceasta, calificativul „fostul colaborator” decede de la sine, domnul profesor devenind astfel din nou – de data aceasta fără limită de angajare – membru al comunității academice bălțene.

Opera matematică a pământeianului nostru, a profesorului Israel Gohberg, este atât de impunătoare și importantă, încât este extrem de dificil de a-i face o descriere succintă. Unanim este recunoscut faptul că lucrările Domniei Sale au avut o influență decisivă asupra dezvoltării analizei în secolul XX. Voi începe cu câteva cifre. Profesorul Gohberg este autor a peste 460 lucrări științifice, publicate în cele mai prestigioase reviste. Dl profesor deține un inegalabil record în această privință, cu o medie de 10 publicații pe an. Profesorul Israel Gohberg este autor și coautor a 20 de monografii în domeniul matematicii de circulație internațională (traduse în mai multe limbi). Peste 40 de persoane au devenit doctori în știință sub îndrumarea profesorului Gohberg. Domnia Sa îi are ca coautori pe mai bine de 60 de matematicieni din diferite colțuri ale lumii.

Printre calitățile profesorului Israel Gohberg eu aș situa pe prim plan calitatea de promotor al ideilor noi în matematică și cea de Om. Oriunde nu l-a purtat destinul – în Moldova, în Israel, în Olanda, în SUA – Domnia Sa a lăsat amintiri calde și numeroși prieteni, dar, în primul rând a trezit interesul pentru una din cele mai furtunos dezvoltate ramuri ale matematicii contemporane – analiza funcțională. Fiind un lector excelent, Dl profesor Israel Gohberg a reușit să trezească interesul pentru matematică și pentru cercetare la mulți studenți, inclusiv la cei care au avut fericirea să-l asculte în timpul aflării Domniei Sale la Bălți. Printre ei pot fi nominalizați regretații Leonid Gherman și Boris Grinberg, frații Zambîchi, Vladimir Eni, Osip Soibelman, Petru Gorodenco, Leonid Iachim, Ion Vrabie, Grigore Carauș, lectorul Colegiului Politehnic din

Bălți Fiodor Ghidenco, oaspetele nostru – Președintele Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova, doctorul habilitat, profesorul Constantin Gaindric și mulți alții.

În mod special subliniez calitățile de Om ale profesorului Israel Gohberg, deoarece soarta nu l-a răsfățat. Născut la 23 august 1928 în orașelul Tarutino din Basarabia, Domnia Sa de mic copil a gustat din amarul destinului. În 1940, când Israel a împlinit vârsta de 12 ani, tatăl său a fost deportat în Siberia unde s-a stins din viață în 1942 într-un lagăr GULAG. Cu începerea războiului în 1941, familia Gohberg ajunge în Kirgizstan, în orașul Frunze (azi Bișkek). Aici Israel Gohberg a finisat studiile medii și a devenit student la Institutul Pedagogic de Stat din Frunze. În 1948 studentul Gohberg, ajutat de profesorii din Frunze, care i-au apreciat aptitudinile matematice, s-a transferat la Universitatea de Stat din Chișinău pe care a absolvit-o cu mențiune în anul 1951. Ca unul din cei mai buni absolvenți a fost repartizat la muncă la Institutul învățătoresc din Soroca. Peste doi ani instituțiile învățărești din Soroca și Bălți au fost comasate în Institutul Pedagogic din Bălți, la care au fost transferați majoritatea lectorilor de la Soroca. Împreună cu actualul rector al universității, prof. Nicolae Filip, cu primul rector al Institutului Pedagogic din Bălți, prof. Vasile Ceban și cu alți colegi prof. Israel Gohberg vine la Bălți unde a lucrat de la 25 august 1953 până la 1 septembrie 1955 în calitate de lector superior, iar din 1955, după susținerea tezei de doctor, în calitate de conferențiar și șef al Catedrei de matematică. Din 1959 până în 1974, prof. Gohberg este angajat în calitate de cercetător științific superior, șef al Departamentului Analiză Funcțională al Academiei de Științe a Moldovei. Concomitent, a ținut cursuri la Universitatea de Stat din Chișinău. Nu s-a putut împăca cu manifestările de antisemitism la diferite niveluri și a decis să emigreze. Din 1974 locuiește în Israel. Deține postul de profesor al Universității din Tel-Aviv. A lucrat în calitate de șef de catedră la aceeași universitate, profesor (part-time) la Institutul de Cercetări Weizmann din Israel, la Universitatea deschisă din Amsterdam, Olanda, viziting profesor la Universitatea din Calgary, Canada, la Universitatea din Maryland, la Universitatea din Georgia, la Universitatea din New York, SUA, universitățile din Regensburg și Mainz, Germania și multe altele.

Studentul Israel Gohberg începe activitatea științifică la facultate. Din 1950 începe colaborarea Domniei Sale cu ilustrul matematician din Odesa Mark Krein. Numărul și calitatea lucrărilor comune a acestor doi matematicieni a permis la sfârșitul anilor '60 a secolului trecut, de a vorbi despre un grup de creație în matematică sub denumirea Gokr, aidoma cunoscutului grup de matematicieni Bourbaki.

Primele lucrări ale profesorului *Israel Gohberg* erau consacrate operatorilor Fredholm și generalizărilor lor, proprietăților Fredholm ale matricelor Toeplitz și operatorilor Wiener-Hoph. Domniei Sale îi aparține ideea aplicării tehnicilor algebrei Banah în teoria operatorilor integrali singulari. În colaborare cu Mark Krein, profesorul Israel Gohberg a căpătat rezultate fundamentale în

teoria perturbărilor operatorilor Fredholm, sistemelor de ecuații Wiener-Hopf, factorizării funcțiilor matriceale în algebre Wiener, în fundamentarea teoriei idealelor de operatori. În colaborare cu doctoranzii săi, profesorul Israel Gohberg a lucrat în domeniul factorizării operatorilor-funcții, operatorilor Wiener-Hopf, operatorilor singulari integrali. Celebrele formule Gohberg-Semențul și Gohberg-Heinig pentru inversarea matricelor finite Toeplitz pot fi întâlnite frecvent în literatura de inginerie electrică. Este cunoscut faptul că matematica are mai multe surse de dezvoltare, una dintre care este practica. Profesorul Israel Gohberg inspirat de unele probleme ce apar în ingineria electrică și cea de control, a dezvoltat noi direcții în teoria operatorilor.

În cuvânt aparte merită a se spune despre talentul organizatoric al profesorului Israel Gohberg. În perioada chișinăuiană Domnia Sa a depus eforturi decisive în fondarea și editarea revistei „Математические исследования”. În 1978, profesorul Israel Gohberg a fondat revista internațională „Ecuații integrale și teoria operatorilor”. Domnia Sa este fondator și editor al unei serii de volume „Teoria operatorilor: realizări și aplicații”.

Fără îndoială, o astfel de activitate prodigioasă nu putea rămâne neobservată. Profesorul Israel Gohberg este posesorul mai multor distincții academice: membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, membru al Academiei Regale de Arte și Științe din Olanda, Laureat al premiilor Landau și Rothschild în matematică, laureat al premiului pentru cercetare Alexander von Humboldt, Laureat al premiului Hans Schneider în Algebra Liniară. Domniei Sale i-a fost decernat titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* de către Școala superioară tehnică din Darmstadt, Germania, Universitatea Tehnologică din Viena, Austria, Universitatea de Vest din Timișoara, România, Universitatea de Stat a Moldovei.

L-am cunoscut pe profesorul Gohberg în anul 1972, când Domnia Sa mi-a fost examinator la admiterea în doctoratură. Drept conducător științific l-am avut pe profesorul Alexandr Marcus, unul din primii și cei mai cunoscuți doctoranzi ai profesorului Israel Gohberg. Astfel, mă consider un nepot al profesorului Gohberg și mă mândresc cu acest lucru.

Vreau să mulțumesc mult stimatului Rector, profesorului Nicolae Filip, Senatului Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți pentru decizia de a decerna titlul onorific de Doctor Honoris Causa profesorului Israel Gohberg. Vă felicit, dle profesor Gohberg, cu conferirea înaltului titlu!

Dr. Valeriu CABAC

**Michael
ZICKERICK**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlii Michael ZICKERICK
2003

Stimate Dle Ambasador
al Republicii Federative Germania în Republica Moldova,
Domnilor și Doamnelor,

La solicitarea catedrei Filologie Germană și a Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, am onoarea de a prezenta la această ședință festivă a Senatului, cu ocazia decernării titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pe Excelența sa Ambasadorul Republicii Federale Germania în Republica Moldova Dr. Michael Zickerick.

Permiteți-mi să fac o scurtă trecere în revistă a datelor importante din viața sa. Dl Zickerick s-a născut la 21.11.1948 în Braunschweig.

A absolvit școala în anul 1968. Tot atunci și-a pus drept scop de a contribui la dezvoltarea societății prin promovarea comunicării și cooperării dintre științele sociale și practică.

Din 1968 până în 1973 și-a făcut studiile în sociologie, științe ale comunicării și politologie la Universitatea Ludwig-Maximilian din München, apoi în Wisconsin și Geneva. Studiile de Magistru și le-a continuat la Facultatea de Filozofie de la Universitatea Ludwig-Maximilian din München. Tema lucrării sale de Magistru a fost „Conceptul și critica promovării culturii în țările în curs de dezvoltare”.

În anul 1979 dl Michael Zickerick a obținut titlul de doctor la Universitatea Ludwig-Maximilian din München, tema tezei de doctor fiind „Politica culturală externă a Germaniei: concepte, recepționare și efecte”.

După aceasta a urmat cariera sa diplomatică, prin care a devenit cunoscut în afara hotarelor țării sale. Acești ani fructuoși de activitate în calitate de colaborator al mai multe ambasade i-au adus mai multă experiență și cunoștințe în domeniul crizei și soluționării ei, pe care le-a aplicat cu succes în lucrul său la Ministerul de Externe din Bonn (Departamentul pentru lucrul cu populația și programele de reforme din Est).

Din anul 2000 îndeplinește funcția de Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Federale Germania în Republica Moldova.

Această scurtă schiță biografică prezintă bogata sa experiență și succesul său profesional, cu atât mai mult dacă nominalizăm următoarele orașe și centre

de activitate: Tunis, Kampala, Washington, Kingston/Jamaica și San Francisco și numeroasele colaborări și aprecieri, pe care nu le enumerăm doar din lipsă de timp.

Relațiile favorabile și eficiente dintre Republica Moldova și Germania ,stabilite prin aportul domnului Zickerick, au contribuit la acțiuni conștiente spre crearea unui sistem politic viabil, democratic și eficace, menit să păstreze independența Republicii Moldova și să o ajute să depășească criza economică.

În semn de recunoștință pentru rezultatele excepționale în cercetarea fenomenelor societății, precum și pentru meritele deosebite în stabilirea relațiilor favorabile dintre Republica Moldova și Republica Federală Germania și, îndeosebi pentru susținerea catedrei Filologie Germană de la Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Senatul Universității a decis să decerneze Domnului Dr. Michael Zickerick titlul de *Doctor Honoris Causa*.

Aș dori să exprim, în acest context, cele mai sincere urări de bine, sănătate și realizări profesionale Domnului Michael Zickerick. Suntem mereu bucuroși să vă avem ca oaspete de onoare la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine.

Dr. Ana POMELNICOVA

LAUDATIO
aus Anlaß der Verleihung des Titels
DOCTOR HONORIS CAUSA
an Dr. Michael ZICKERICK
2003

an der Alecu-Russo-Universität Balti
Sehr geehrter Herr Botschafter der Bundesrepublik Deutschland in der
Republik Moldau, meine Damen und Herren!

Im Auftrag des Lehrstuhls für Deutsche Philologie sowie auch des Universitätssenats der staatlichen Alecu Russo-Universität Balti, habe ich die Ehre, in dieser feierlichen Sitzung des Senats anlässlich der Verleihung des Titels Doktor honoris causa der staatlichen Alecu Russo-Universität Balti Herrn MICHAEL ZICKERICK, den Botschafter der Bundesrepublik Deutschland in der Republik Moldau vorzustellen.

Lassen Sie mich einen kurzen Abriss einiger seiner wichtigeren Lebensdaten versuchen: Geboren am 21.11.1948 in Braunschweig (damit wird Er in diesem Jahr zu einem richtigen 55er!).

1968 machte Michael Zickerick sein Abitur. Schon damals hat Er sich zum Ziel gesetzt, durch die Förderung der Kommunikation und Kooperation zwischen Gesellschaftswissenschaften und Praxis einen Beitrag zur Weiterentwicklung des Gemeinwesens zu leisten.

Von 1968 bis 1973 Studium der Soziologie, Kommunikations- und Politikwissenschaften zuerst an der Ludwig-Maximilians-Universität München, später in Wisconsin und Genf. Seinen Magister machte Michael Zickerick an der Fakultät für Philosophie der Ludwig-Maximilians-Universität München. Das Thema seiner Magisterarbeit lautete „Zur Konzeption und Kritik an der Kulturförderung der sich entwickelnden Länder“.

1979 erwarb Herr ZICKERICK an der Ludwig-Maximilians-Universität München mit dem Dissertationsthema „Kulturelle Außenpolitik Deutschlands: Konzeption, Aufnahme und Effekt“ den Dokortitel.

Danach schlug er eine diplomatische Laufbahn ein. Das hat ihn weit über die Grenzen seiner Heimat hinaus bekanntgemacht. Diese fruchtbaren Jahre als Mitarbeiter mehrerer Botschaften im Ausland ließen Herrn Zickerick intensive Erfahrungen mit Krisen und Krisenbewältigung Kenntnisse sammeln, die für sein nächstes Amt im Außenministerium Bonn (Abteilung für die Arbeit mit der Bevölkerung und Reformenprogramm im Osten) nützlich waren.

Seit 2000 ist Er außerordentlicher und bevollmächtigter Botschafter der Bundesrepublik Deutschland in der Republik Moldau.

Nun, dieser kurze Abriss wichtiger Lebensstationen klingt reichlich nach breiter Erfahrung und Erfolg. Und so ist es ja auch. Umso mehr noch, wenn man die Städtenamen und Wirkungsstätten wie Tunis, Kampala, Washington, Kingston/Jamaica und San Francisco hinzufügte oder die unzähligen Mitgliedschaften und Ehrungen aufzählte, für die hier aber unsere Zeit ganz einfach nicht reicht.

Gute, produktive Beziehungen zwischen der Republik Moldau und Deutschland, zur Entwicklung deren Herr Zickerick einen großen Beitrag geleistet hatte, begünstigte bewußtes Handeln zur Schaffung einer zukunftsfähigen politischen Ordnung, demokratisch verfasst und effizient, um die Eigenständigkeit der Republik Moldau zu bewahren und die Wirtschaftskrise durchzumachen.

In Anerkennung der hervorragenden wissenschaftlichen Leistungen in der Gesellschaftsforschung sowie der Verdienste um den Aufbau der guten Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Republik Moldau und insbesondere für die Förderung des Lehrstuhls für deutsche Philologie der Universität Balti verleiht der Senat der Alecu-Russo-Universität Balti Herrn Dr. Michael Zickerick die Würde des Doktor honoris causa ehrenhalber.

Ich möchte die wärmsten Glückwünsche Herrn Michael Zickerick aussprechen und Gesundheit, viel Schaffenskraft wünschen. Wir freuen uns schon immer, Sie bei uns an der Fakultät begrüßen zu können.

Dr. Ana POMELNICOVA

**Dumitru
IRIMIA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dului prof. Dumitru IRIMIA
2005

Mult stimate Președinte al Senatului,
Mult stimați membri ai Senatului,
Onorată asistență,

În patrimoniul spiritual, inclusiv cel științific, și nu numai cel românesc, și nu numai cel filologic, opera științifică a profesorului Dumitru Irimia constituie, pe drept cuvânt, o adevărată zestre intelectuală pentru specialiștii în domeniul lingvisticii, științei literaturii, stilisticii, poeticii, esteticii, filozofiei, mitologiei etc. Departe de a exagera, dar lucrările științifice ale dului Dumitru Irimia domină triumfător, în multe privințe, didactica și cercetarea filologiei generale, romanice și române. Ea – această operă, este, deopotrivă, și sursă de inspirație, și producătoare de idei, și ghid al demersurilor lingvistice și literare, și model de analiză și sinteză, și îndemn la cercetare, și încurajare în sfidarea incertitudinilor. Într-un cuvânt, această operă are, citându-l pe prof. Eugeniu Coșeriu, „cădere în cultura și în știința universală” (*Ființă și limbaj*. Interviu cu Eugeniu Coșeriu // *Echinox*, p. 3). Avem ferma certitudine că profunzimea și pluridimensionalitatea operei științifice a prof. Dumitru Irimia rezidă tocmai în acel „model Coșeriu”, model care, în viziunea Domniei Sale, înseamnă următoarele:

„Sub aspect *uman*, modelul Coșeriu înseamnă capacitatea de a-ți apăra umanitatea deopotrivă, și în pofida obstacolelor cu care ai a te confrunta, și în pofida «succesului» și a recunoașterii valorilor pe care le pui în circulație.

Sub aspect *intelectual*, să nu încetezi niciodată să-ți pui întrebări, să ajungi în timp la certitudini, dar să nu încetezi niciodată să ai îndoieli.

Sub aspect *profesional*, să-ți înscrii cercetarea și cunoașterea fenomenului în sistem, cu respectarea esenței specifice a acestuia, nu prin obligarea fenomenului/obiectului să se supună la un construct mental. Libertatea de viziune asupra fenomenului/obiectului supus cercetării/cunoașterii încetează/«se pleacă» în fața dreptului fenomenului/«obiectului» la propria esență. În raporturile cu studenții, doctoranzii, să-i orientezi cu o fermitate discretă, dezvoltând în ei măcar sentimentul dacă nu chiar și convingerea coparticipării la actul de cunoaștere” (*Evocare Eugeniu Coșeriu: ancheta rev. „Contrafort” // Contrafort*, 2003, nr. 10-11, p. 28-35). Tocmai aceste trei „aspecte”, subsidiate și de

facultățile sale native de profesor și de cercetător, l-au ghidat pe prof. Dumitru Irimia pe tot parcursul activității sale didactice și științifice.

Prof. Dumitru Irimia s-a născut la data de 21 octombrie 1939 în orașul Roman. Absolvește în 1962 Facultatea de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (secția „Limba și Literatura Română”) cu lucrarea de diplomă *Concepția lui Eminescu despre artă*, iar mai apoi, în 1976, devine doctor în filologie cu teza *Limbajul poetic eminescian* (apropo, această teză este publicată peste trei ani, în 1979, la editura „Junimea” din Iași, devenind în timp, după cum au remarcat specialiștii, „un punct de referință în exegeza modernă a poeziei eminesciene” și impunându-l pe prof. D. Irimia, prin această monografie, alături de edițiile operei lui Eminescu, de dicționarul limbii lui Eminescu și de un număr apreciabil de studii și articole dedicate poeziei sau prozei eminesciene, „ca pe o autoritate în materie”).

DI Dumitru Irimia a funcționat mai întâi pe post de asistent (din 1962), apoi ca lector (din 1970) la Catedra de limba română a Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, specializându-se ca lingvist în domeniile teoriei limbii, stilisticii, poeticii și al sintaxei limbii române. Asemenea multor personalități proeminente din universitățile românești ale anilor ’70-’80 ai secolului trecut, Dumitru Irimia, cu întârziere metodică, a fost ținut decenii de-a rândul pe postul didactic inferior de lector, devenind profesor abia în 1990.

O relație privilegiată a cultivat Dumitru Irimia cu Italia și cu cultura italiană. Mai întâi, lector de limba și literatura română (1972-1974) la Universitățile din Torino și Milano, va reveni în Italia în anul 1994 ca „visiting professor” la Universitățile din Napoli și Salerno și, din nou, între 1999-2001, ca profesor de limba și literatura română la Universitatea Ca ’Foscari din Veneția (perioadă în care a îndeplinit și funcția de director adjunct al Institutului Român de Cultură și Cercetări Umaniste de la Veneția).

Foarte puțini bibliografi au remarcat neliniștea prof. D. Irimia pentru destinul Basarabiei, în general (or „Basarabia a ajuns să se așeze definitiv într-un strat al ființei mele”), și atașamentul Domniei Sale pentru intelectualitatea filologică basarabeană, în special: luările prompte de atitudine prin publicarea unor articole, multiplele interviuri și „mese rotunde”, incalculabile intervenții în cadrul emisiunilor radiofonice și televizate etc. sunt o dovadă elocventă în acest sens. Pentru filologii bălțeni cert e însă faptul că Dumitru Irimia nutrește un sentiment aparte pentru ei, pe care profesor ieșean și l-a manifestat și îl manifestă dezinvolt și dezinteresat fie prin nenumăratele prelegeri și conferințe ținute de Domnia Sa în aulele Universității noastre (Dumnealui e primul lingvist de peste Prut care ne-a vizitat Universitatea), fie prin invitarea universitarilor bălțeni la diverse manifestări științifice (amintim doar Conferința Națională de Filologie „Limba română – azi”, Colocviul Național Studentesc „Mihai Eminescu”), fie prin îmbărbătarea colegială în timpul desfășurării acestor manifestări, fie prin generosul sprijin acordat în calitate de profesor invitat sau de coordonator științific al tezelor de master sau de doctorat al unor absolvenți ai Universității bălțene, fie prin aprecierea inocentă a strădaniei filologilor bălțeni

(cât valorează doar o constatare de tipul „La Bălți se face carte serioasă”), fie, pur și simplu, prin discuțiile „de suflet” pe diverse teme. Aceasta, pe de o parte. Pe de altă parte, pentru universitarii bălțeni prof. Dumitru Irimia – și acest detaliu nu e mai puțin important decât primul – este o simbioză fericită a două ipostaze: Domnia Sa este, în viziunea noastră, neobișnuitul lingvist (ca să nu zicem, unicul) care disociază atât de bine problemele de literatură și, în același timp, e rarisimul (ca să nu zicem, unicul) specialist în domeniul științei literaturii care examinează atât de temeinic problemele științei despre limbă (într-un cuvânt, Dumitru Irimia e cel mai mare lingvist printre filologi și cel mai mare filolog printre lingviști).

Vicepreședinte de mai bine de un deceniu al Societății de Științe Filologice din România, membru al Uniunii Scriitorilor din România și membru în Consiliul de conducere al Societății „Limba noastră cea română” din Republica Moldova; Domnia Sa este, de asemenea, membru al colectivelor redacționale ale publicațiilor științifice „Analele Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (seria lingvistică)”, „Limba română” din Chișinău ș.a.

Prof. Dumitru Irimia este, după cum nu încetează a remarca colegii de breaslă, un om al dialogului și al comunicării, un animator și un „manager cultural” de excepție. Prietenos și abordabil, ingenios, tenace și insistent față de oficialitățile zilei, profesînd un cult al prieteniei și al solidarității colegiale, Dumitru Irimia a știut, prin propriul exemplu, să catalizeze energiile colaboratorilor mai tineri pentru realizarea unor proiecte colective. Menționam doar unele dintre manifestările științifice cu caracter național sau internațional la a căror organizare aportul substanțial al lui Dumitru Irimia a fost mai mult decât decisiv (Colocviul Național de Lingvistică, Poetică, Stilistică, Iași, 1985; Congresul al V-lea al Filologilor Români, Iași-Chișinău, 6-11 iunie 1994; Colocviul Internațional „Mihai Eminescu”, Veneția, mai 2000; colocviu „Dinu Lipatti – 50 de ani de la moarte”, Veneția-Treviso, decembrie 2000; „Săptămîna Brâncuși”, în colaborare cu Universitatea Ca’Foscari din Veneția, cu Fundația Guggenheim și cu Centrul Cultural „G. Pompidou” din Paris, Veneția 2001; dezbateră „Sacro ed estetico negli affreschi dei monasteri della Bucovina”, Padova-Udine, 2001) ș.a. (despre alte detalii la acest și alte capitole, a se consulta E. Munteanu, *Profesorul D. Irimia la 65 de ani // Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași (serie nouă). Secțiunea III. Lingvistică. Studia linguistica et philologica in honorem D. Irimia, tomul XLIX-L, 2003-2004, Iași, p. 11-13).*

Textul-*Laudatio* nu ne permite să perseverăm în mod special asupra viziunii lingvistico-filozofico-culturologico-literare a prof. Dumitru Irimia, ci ne vom limita la enumerarea doar a unor postulate și deziderate formulate de însuși reputatul profesor ieșean: „Restrângerea studiului textului literar la obiectivele stilisticii este posibilă, <...> dar insuficientă pentru cunoașterea de profunzime”; „Nimic mai firesc decât ca o cercetare lingvistică, asemeni oricărui alt studiu, să-și aibă întemeierea în propria concepție, ba aceasta e chiar condiția fundamentală a cercetării științifice”; „<...> pentru o cunoaștere

de profunzime a textului literar este fundamentală cercetarea stilistico-poetică”; „Omul există, trăiește și acționează ca ființă distinctă între celelalte ființe concomitent: a) în raport cu lumea «lucrurilor»; b) în raport cu lumea cuvintelor”; „În procesul de comunicare lingvistică, realitatea nu este / nu rămâne identică cu ea însăși: identitatea ei se modelează în funcție de limba în care a fost interpretată și în care se desfășoară și în funcție de subiectul vorbitor care orientează actul de comunicare”; „<...> limba se impune ca marcă a identității specifice a unui popor, iar prin aceasta dezvoltă, în interiorul raportului om – limbă, unul din aspectele suveranității sale”; „Limbajul poetic recrează lumea în originalitatea ei, scoțând-o din timpul profan și reintroducând-o în timpul sacru”; „Baza teoretică a gramaticii de referință trebuie să fie o rezultantă a dialogului dintre diferitele direcții din știința limbii, pe care să le armonizeze și să le supună principiului coerenței”; „Marcă a identității naționale, limba se constituie în principal adăpost de apărare a ființei unui popor, dezvoltând și asigurând conștiința identității lui naționale în unitatea și esența lui spirituală, în care își află, de altfel, originea”.

Ca atare, prelegerile, conferințele, lucrările prof. Dumitru Irimia ne dezvăluie sau ne confirmă mai multe adevăruri, dintre care menționăm doar unele:

a) lingvistul nu trebuie să se claustreze într-un compartiment al limbajului, considerându-l prioritar, ci trebuie să cunoască sau barem să facă trimitere și la domeniile adiacente (apropo, aria preocupărilor științifice ale prof. Dumitru Irimia ne permite să deducem că Domnia Sa urmează cu fidelitate povăța coșeriană că „lingviștii mai buni sunt cei care au o cultură mai vastă decât numai cultura lingvistică”);

b) referitor la comportamentul faptelor de limbă, trebuie să evităm, pe cât posibil, lansarea afirmațiilor categorice și să renunțăm cu orice preț la utopia epuizării acestora într-o unică interpretare;

c) limbajul uman, conceput ca un tot întreg, poate și trebuie fragmentat nemilos, dacă intenția cercetătorului e de a înțelege în profunzime acest întreg, întrucât numai astfel te poți convinge atât de posibilitatea selecționării de mai departe a fenomenului de limbă (respectiv, a unei probleme) deja fragmentat (respectiv, fragmentate), cât și de inexistența „porților împărătești” în cutare sau cutare domeniu al limbajului (inclusiv, al lingvisticii);

d) în tratarea problematicii lingvistice trebuie să purcedem fără a avea complexul inferiorității, dar și, în același timp, să fie limpede dacă suntem ori „ciocan”, ori „nicovală”.

Am putea lesne consemna și alte „adevăruri”, dar considerăm că și acestea ne permit să conchidem univoc că în persoana dlui prof. Dumitru Irimia avem de a face și vom avea de a face, în științele limbii, cu un nume notoriu de referință acum și de acum mulți ani înainte.

Pe parcursul unei cariere didactice și științifice de peste patruzeci de ani, cu o hărnicie ieșită din comun, prof. Dumitru Irimia a publicat 8 volume monografice, peste 100 de studii și articole de specialitate, peste 25 de recenzii de specialitate, 5 cursuri universitare; a coordonat 6 volume colective, a semnat

numeroase prefețe, traduceri, comentarii și un număr practic incalculabil de articole publicistice.

Mult stimate dle prof. Dumitru Irimia,

Cu ocazia conferirii înaltului titlu onorific de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Al. Russo” din Bălți, Vă urăm multă sănătate, realizări pe potriua potențialului Dvs. uman și științific, proiecte cu sorți de izbândă, iar ... mantia și tichia bălțeană să Vă fie nu numai de bun augur, dar și un stimulent de confort interior benefic alături, firește, de distinsa soție, doamna Cristina Irimia (prezentă astăzi în sală), și alături de cei „doi copii minunați”, Mona și Andrei, pe care, după cum știm, mult îi iubiți.

Vă mulțumesc.

Dr. Gheorghe POPA

Discursul de învestitură al profesorului Dumitru IRIMIA

**Stimate Domnule Rector,
Stimată Doamnă Decan,
Domnilor Profesori, dragi studenți,**

Vă mulțumesc tuturor pentru plinul acestei zile în care mi s-a făcut onoarea de a fi primit în corpul academic al Universității „Alec Russo”, Universitate în care intram cu o emoție aparte la începutul ultimului deceniu al unui secol în care am trăit și bucuria de a fi împreună toți românii și durerea spargerii brutale a unității de neam, iar, spre sfârșitul lui, speranța revenită că omul ar putea lua în stăpânire vremile.

M-am bucurat atunci, pe lângă caldă primire din partea conducerii Universității, a domnului Rector, în special, de deschiderea adânc umană a colegilor de la Facultatea de Litere, cu care am dezvoltat în timp tot mai strânse relații de colaborare academică și de prietenie. Ne-am descoperit de la început la fel de preocupați de aflarea celor mai potrivite căi pentru apărarea și afirmarea identității românești, prin dezvoltarea studiului limbii și literaturii române în Universitate și în afara Universității.

Pentru deschiderea pe care am simțit-o în toți acești ani, pentru bucuria de a mă fi simțit într-un anume sens crescând împreună cu profesorii și cu studenții Dumneavoastră, Vă mulțumesc tuturor. Mulțumiri speciale aduc membrilor Senatului Universității și domnilor profesori Maria Șleahțișchi și Gheorghe Popa, celorlalți profesori din conducerea Facultății de Litere, care m-au invitat să intru în Universitate pe ușa principală.

* * *

Armonia muzicală – principiu al dinamicii lumii și al creativității poetice la Eminescu

Pentru onoarea care mi se face astăzi, vă rog să-mi îngăduiți să raportez Cuvântul meu de răspuns la prezentarea, prea îmbogățită, făcută de dl profesor Gh. Popa în *Laudatio*, la personalitatea scriitorului care dă numele Universității: *Alec Russo*, pe de o parte, invocând un aspect al concepției lui Eminescu despre poet și poezie, pe de alta, întârziind ceva mai mult asupra unui principiu central al poeziei eminesciene.

În prima direcție, fără îndoială, Alec Russo reprezintă prin creația sa, mai ales prin poemul **Cântarea României**, întruparea Poetului din concepția exprimată de Eminescu în **Geniu Pustiu**: „Când națiunea e-n întuneric, ea doarme-n adâncimile geniului și-a puterilor sale neștiute și tace, iar când Li-

bertatea, civilizațiunea plutesc asupra-i, oamenii superiori se ridică spre a-l reflecta în frunțile lor și a-l arunca apoi în raze lungi adâncimilor poporului, astfel încât în sânul mării întregi se face o zi senină, se răsfrânge în adâncul ei cerul. Poeții, filozofii unei națiuni presupun în cântec și cuget înălțimile cerului și-l comunică națiunilor respective." (O.VII, p.180)

În cea de a doua direcție, termenul **Cântarea** este semnul poetic care numește în modul cel mai sugestiv sensul de adâncime al poemului lui Alecu Russo și, totodată, principiul care guvernează întemeierea lumilor semantice eminesciene: *armonia muzicală*, același care guvernează dinamica lumii, în percepția poeticii vizionare, prin care Eminescu deschide noua direcție în poezia românească, între altele, prin poemul *Epigonii*: „*Rămâneți, dară, cu bine, sunte firi vizionare, / Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să zboare,*” și pe care o statuează prin întreaga lui creație.

Component al lexicului poetic fundamental, împreună cu alte două variante nominale *cântec*, *cânt* și varianta verbală *a cânta*, substantivul postverbal **cântare**, cu o frecvență semnificativă în creația eminesciană, se impune, la Alecu Russo, în intitularea poemului și la Eminescu, prin dinamismul său interior – trăsătură semantică păstrată, în general, de toate substantivele care provin în limba română din infinitivul lung; conținutul său semantic implică și dimensiunea desfășurării în timp, într-o temporalitate continuă: „*Ce dulce-mi va suna / Cântarea de buciom!*” (*Iar când voi fi pământ*; O. I, p.225), „*Din ce în ce cântarea în valuri ea tot crește*” (*Strigoii*; O. I, p.94), „*Mergi tu luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri / [...] / Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină*” (*Memento mori*; O. IV, 110), „*Soarele stetea pe ceruri auzind cântarea-i lină,*” (Idem; O. IV, p.115).

Semnul poetic **cântare**, prin toate variantele, atrage în câmpul său de semnificare: *Ființa Lumii*, *Ființa umană*, și *Creația poetică*, dar aici vom privilegia cea de a treia direcție, care instituie una din izotopiile fundamentale ale poeticii eminesciene: *cântare-poezie / a cânta – a întemeia lumi poetice*. Prezintă și în creația înaintașilor, în desfășurarea acestei izotopii, în poezia eminesciană se produce o schimbare semantică definitorie pentru poezia modernă, prin trecerea de la (1) *cântec-metaforă a creației poetice*, pe linia cântărețului aed și/sau a poeticii reflectării: „*Și cânturi nouă smulge tu din liră-mi*” (*Sunt ani la mijloc*; O. I, p.120), „*Deci cânturilor mele zic / Adio tuturor.*” (*S-a dus amorul*; O. I, p.184) la (2) *a cânta / cântec* – expresie a armoniei muzicale – principiu al limbajului poetic în funcție ontologică, prin asumarea în complementaritate a condiției limbajului mitic: „*Și cânt... Din valuri iese câte o rază frântă / Și pietrele din țărături îmi par a suspina. [...] // Din aer și din mare cântului meu răspunde, / Cântec născut din ceruri și-al mării crunt abis.*” (*Povestea magului călător în stele*; O. IV, p.172)

Schimbarea este cu atât mai semnificativă, cu cât semnul poetic **cântare** (în toate variantele sale, nominale: *cânt*, *cântec* și verbală: *a cânta*) este, concomitent, imagine perceptibilă a armoniei care guvernează existența și dinamica Lumii: „*Oceanele-nfinirei o cântare-mi par c-ascult*” (*Memento mori*; O. IV,

p.121) și imagine a limbajului primordial al Firii, în care aceasta se reflectă: „Și răsună-n noaptea lunei **cântul mării blînd și mat**” (Idem, p.119), „**Cântarea în cadență a frunzelor ce fremete**” (*Din străinătate*; O. I, p.8), imagini perceptibile ale imaginii profunde de sorginte pitagoreică a muzicii sferelor: „**Muzica sferelor seraphi adoară / Inima lumilor ce-o încongioară / Dictînd în cântece de fericire / Stelelor tactul lor să le inspire / Și-apoi cum colorile le-adun un soare / Concurg cântările într-o cântare.**” (*Serata*; O. I, pp.457-458). Prin aceasta, viziunea asupra Lumii și viziunea asupra Lumii poetice devin consubstanțiale, în corespondență cu un raport similar, de consubstanțialitate, între creativitatea originală/divină și creativitatea poetică.

Prin această mutație, izotopia **cântare-poezie** stă în strînsă legătură cu nucleul semantic central al creației eminesciene: *aspirația spre refacerea armoniei originare dintre Eul uman și Eul cosmic*. Termenul **cîntec/cântare**, prin dinamica internă a planului său semantic și prin structurile sintactice pe care le guvernează, înscrie poetica eminesciană în desfășurarea raportului *Ființa lumii – Ființa poetului – Lumea semantică întemeiată poetic*, cu înțelegerea poeziei ca limbaj definit prin armonia muzicală a **cîntecului-poezie** congeneră limbajului Firii: „*Voit-am a mea liră să fie ca un rîu / D-eternă mîngîiere... Și blînd să fie cântu-i.*” (*Icoană și privaz*; O. IV, 287), secundat de întrebarea gravă: „*Putut-am eu cu lira străbate sau trezi / Nu secolul ca alții – un ceas, măcar, o zi?*” (Idem, p.288), prin care se respinge, și estetismul „formelor perfecte”: „*«Să reproduci frumosul în forme» ne înveți: / De-aceea poezia-mi mă împle de dispreț.*” (Id. Idem, p. 289), și estetica mimesisului necreator: „*Dar oricîte ar scrie și oricîte ar spune... / Câmpii, pădure, lanuri fac asta de minune, / O fac cu mult mai bine de cum o spui în vers.*” (Id. Idem, p.288).

Pe fondul acestei „cvasiconfundări” în care intră limbajul poetic și limbajul firii, planul semantic al semnului poetic **a cânta, cântare** dezvoltă o complexitate aparte, prin întîlnirea în viziunea eminesciană, cosmogonică și cosmopoetică, a filozofiei antice – modelul pitagoreic al muzicii sferelor înscris în perspectiva platoniciană a principiilor luminii și iubirii – cu mitul lui Orfeu. La aceasta se adaugă semantica originală a etimonului latinesc **căno, -ëre**, prin care se instituie o relație de continuitate între ființa creatorului și ființa creației sale.

Limbajul poetic eminescian dezvoltă funcție ontologică printr-un raport de consubstanțialitate între armonia muzicală și semantizarea mitică integrînd cele două ipostaze ale mitului orfic: (a) poietică – muzicalizarea Lumii și supunerea ei prin **cîntec**; Orfeu – deținător al unui har divin, (b) poietică – (re) întemeierea Lumii prin cîntec; Orfeu încalcă interdicția divină „de a nu privi peste umăr” într-o amplă perspectivă mito-poetică.

Cîntecul – creație în funcție orfică de muzicalizare și supunere a Lumii

Este situată sub semnul mitului lui Orfeu (*miticul poet*) poezia profetică a lui Andrei Mureșanu, invocat în *Epigonii*: „*Mureșan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită / Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită, / Cheamă piatra să învie ca și miticul poet, / Smulge munților durerea, brazilor destinul spune*”

(O.I, p. 32). În poemul *Lucașfărul*, mitul lui Orfeu este expresie a geniului poetic pe care i-l poate atribui Demiurgul lui Hyperion: „Vrei să dau glas acelei guri, / Ca dup-a ei cântare / Să se ia munții cu păduri / Și insulele-n mare?” (O. I, p. 178). În *Aveam o muză*, moartea ființei iubite aduce, ca și moartea lui Euridice, disperarea și renunțarea la poezie, care își pierde condiția esențială: armonia (spargerea harfei, înăsprirea cântecului semnifică suspendarea armoniei): „Ea a murit [...] / Am sfărmat arfa – și a mea cântare / S-a înăspriț, s-a adâncit, s-a stins” (O. IV, p. 78).

Cântecul – creație în funcție orfică (re)întemeietoare

În poemul sociogonic *Memento mori*, așezat de la început sub semnul mitului, guvernat de *cântecul* Lumii: „Mergi, tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri / [...] / Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină, / [...] // Las să dorm... [...] / Îmbătat de-un cântec vecinic, îndrăgit de-o sfântă rază, / Eu să văd numai dulceață unde alții văd necaz...” (O. IV, p.110), Orfeu, integrat în mod direct în desfășurarea „epică” a imaginarului, înscrie, prin cea de a doua ipostază, în perspectivă mitică întrebările privind raportul dintre civilizația umană și temporalitatea Lumii: „Iar pe piatra prăvălită, lângă marea-ntunecată / Stă Orfeu – cotul în razim pe-a lui arpă sfărîmată... / **Ochiu-ntunecos și-ntoarce și-l aruncă aiurind / Când la stelele eterne, când la jocul blând al mării. / Glasu-i, ce-nviase stânca, stins de-aripa disperării, / Asculta cum vântu-nșală și cum undele îl mint.**” (Idem, p.121). În semantica metaforică a sintagmei „*Ochiu-ntunecos și-ntoarce*” se poate recunoaște privirea întoarsă a lui Orfeu – semn al disperării și revoltei împotriva limbajului mincinos al Lumii de care se simte trădat. În această a doua ipostază, Orfeu aruncă harfa în mare. În felul acesta, Grecia, înălțată, într-o primă temporalitate, istorică, prin *cântec*: „O, lăsați să moi în ape oceanici a mea liră! [...] / Să înalț munții Greciei, scânteind muiiați de soare, / [...] // Astfel Grecia se naște din întunecata mare. / Poartă-n ceruri a ei temple ș-a ei sarcini de ninsoare,” (Id. Idem, p. 117-118), este reîntemeiată, după decăderea civilizației eline, înscrisă în curgerea istoriei fenomenale, într-o spațio-temporalitate mitică: „De-ar fi aruncat în caos arfa-i de cântări înflată / Toată lumea după dânsa, de-al ei sunet atârnată, / Ar fi curs în văi eterne, lin și-ncet ar fi căzut... / [...] // Dar el o zvârli în mare... Și d-eterna-i murmuire / O urmă ademenită toată-a Greciei gândire, / Împlând halele-i oceanici cu cântările-i de-amar...” (Id. Idem, p. 121).

Cântecul – între limbajul Firii și limbajul poetic

Prezența „personalizată” a mitului lui Orfeu – în mod direct (*Memento mori*) sau indirect (*Epigonii*, *Lucașfărul* etc.) – este dominată de insinuarea orfismului în întreaga creație eminesciană, prin intrarea în relație cu alte componente ale viziunii asupra lumii. Mitul orfic se articulează percepției armoniei cosmice prin *cântec*-imagine a muzicii sferelor și așează întemeierea muzicală a Lumii pe principiul iubirii în sensul lui Platon, și al iubirii tragice, iubire absolută, imposibilă, și să fie, și să nu fie: Euridice dispare din cauza iubirii absolute a lui Orfeu, Orfeu o reînființează la nesfârșit pe Euridice, din aceeași

iubire absolută, întemeind lumi în căutarea ei. „Plânsului intern al cosmosului” („*Ei dorm cum doarme-un haos, pătruns de sine însuși, / Ca cel ce-n visu-i plânge, dar nu-și aude plânsu-și*” – *Ca o făclie*; O. IV, p. 387), în care I. Negoșescu vedea „*un fel de fenomen original al poeziei lui Eminescu, germele proiectiilor de mai târziu.*” (Negoșescu:1968, p. 30), plâns lăuntric, presimțit, al Universului încă nemanifestat, i se adaugă plânsul universului creat, care poartă amprentă orfică, prin revelarea sentimentului tragic al ființei: „*Blestem mișcării prime, al vieții primul colț. / Deasupra-i se-ndoiră a cerurilor bolți / Iar de atunci prin haos o muzică de sfere, / A cărei haină-i farmec, cuprinsul e durere.*” (Ibidem). Cu originea în asumarea de către poet a întrebărilor Ființei, plânsul universului creat așează viziunea eminesciană în perspectivă oximoronică.

În aspirația de a intra în comunicare cu Lumea, ființa umană, în general, ființa poetică, într-un mod specific, se descoperă în fața a două categorii de întrebări: întrebări privind dinamica universului: „*De ce se-nțimplă toate, așa cum se întâmplă, / Cine mi-a spune-o oare? – E plan, precugetare / În șirul orb al vremii și-a lucrurilor lumii? / Sau oarba întâmplare fără-nțeles și țintă / E călăuza vremii? Putut-a ca să fie / Și altfel de cum este tot ceea ce există, / Sau e un trebui rece și neînălțurat? / Și dacă trebui toate să fie-așa cum sînt, / Ce legi urmează vremea - Cu ce drept ea apasă / O gînte ca pe samă-i o alta să ridice?*” (*Andrei Mureșanu*; O. IV, p. 59) și întrebări privind accesul la sensul semnului din cartea lumii: „*Sunt nențelese literele vremii / Oricât ai adânci semnul lor șters? / Suntem plecați sub greul anatemii / De-a nu afla nimic în vecinic mers? / Suntem numai spre-a da viață problemei, / S-o dezlegăm nu-i chip în univers?*” (O,-nțelepciune, ai aripi de ceară...; O. IV, pp. 376-377).

Așezat „bine” în contingent, omul nu mai are capacitatea de a descifra limbajul Firii: „*Pierdută-i a naturii sfîntă limbă*” (Ibidem). Marcată de tensiuni interioare, determinate de propria-i condiție, ființa umană își poate afla mîntuirea prin convertirea durerii existențiale în cale de transcendere a lumii fenomenale, ceea ce echivalează cu instituirea unui act de creație, prin care redevine posibilă intrarea în comunicare cu Ființa lumii.

Semnele din *Cartea Lumii* nu se lasă descifrate: „*În zădar ne batem capul, triste firi vizionare, / Să citim din cartea lumii semne ce noi nu le-am scris,*” (*La moartea lui Neamțu*; O. IV, p. 46), decât în aceleași condiții în care au fost încărcate de semnificație.

Ființa umană are acces la limbajul firii în temporalitate sacră; în condițiile inocenței copilăriei: „*A dulcii fire limbă de el era-nțeleasă*” (*Codru și salon*; O. IV, p. 319), *cîntecul* ia în stăpînire ființa umană: „*Și îl împlea de cîntec cum îl împlea de dor.*” (Ibidem), constituindu-se în spațiu și manifestare a armonizării eului uman cu eul cosmic. Intrarea semnului *cîntec* în relație cu semnul poetic *dor* semnifică existența/dezvoltarea unui raport intim între aspirația spre a fi (dorul de existență) și situarea în armonie cu ființa lumii: „*Foșnetul trist și timid a frunzei care freme / Ele m-umpleau de cîntec, cum mă umpleam de dor.*”

(*Din străinătate*, var.; O. I, p. 251). Printr-un metaforism mitologic, de esență romantică, cântarea lui Eol reprezintă în retrăirea lumii copilăriei imaginea apolinică, paradisiacă a poeziei, chiar dacă nu lipsită de mister: „*Eol pe-a sa arpă blînd răsunătoare, / Cînt-a nopții dulce, mistică cîntare, / Cînt din Valhala.*” (*La Bucovina*; O. I, p. 9)

În reamintirea spațio-temporalității copilăriei, *cîntul-poezie* depozitează, împreună cu visurile, toate trăirile; prin aceasta, încarcă ființa umană și-i apără, departe de geniile rele, destinul de poet: „*Ale sorții mele plîngeri și surîse / Îngânate-n cînturi îngânate-n vise / Tainic și ușor / Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinaintea, / Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte / Îmi șoptesc de dor. // Numai lângă sînu-ți geniile rele, / Care îmi descîntă firul vieții mele, / Parcă dormita; / Mă lăsară-n pace, ca să cînt în lume,*” (Ibidem)

Întrebările, însoțite sau nu de ipoteze/ipostaze de răspuns, generează întrebări la fel de tensionate despre capacitatea limbajului, a oricărui tip de limbaj, de a „încifra” sensurile „descifrate” în Cartea lumii privind esența raportului dintre eul uman și eul cosmic: „*Ah, ce-i cuvîntul, ce-i culoare, sunet, / Marmura ce-i, pentru ce noi simțim? / [...] / Nu nu... să fie forma cât de nudă / N-ajunge-n veci durerea noastră crudă. / [...] / Un semn abia ce poate, ce distaină, / Din chinul nostru vorbe ce arăt? / Neputincioase sînt semnele orcare... / Ce-arată fața mării ce-i în mare?*” (*Îmbătrînit e sufletul din mine...*; O. IV, p. 490)

Perceperea limbajului firii în/prin esența lui muzicală orientează dezvoltarea specifică a imaginarului în lumea interioară a ființei poetului: „*În viața mea – un rai în asfințire, / Se scuturau flori albe de migdal, / [...] / În văi de vis, în codri plini de cînturi, / Atârnav arfe îngerești pe vînturi*” (*O, -nțelepciune, ai aripi de ceară...*; O. IV, p. 376), „*Am auzit a stelelor cîntare / Al mării glas, al rîurilor grai*” (O. V, p. 397), iar din lumea interioară a poetului limbajul firii trece în creația sa în/prin aceeași ipostază esențială, *cîntecul*: „*Ah! Toată vara unei vieți ferice, / Plină de basme, plină de-amor, / În cîntece-o puneam. / [...] Vara cînta din arfa mea de aur.*” (O. V, p. 396), instituindu-se, ca și de la sine, o continuitate semnificativă: *cîntecul Lumii ontice – cîntecul Lumii poetice*, în temeiul sacralității actului creației. În fața întrebărilor Lumii, singură creativitatea poetică poate deschide căi de acces la misterele ei: „*Și de-aceea beau păharul poeziei înfocate. / Nu-mi mai chinui cugetarea cu-ntrebări nedezlegate / Să citesc din cartea lumii semne ce mai nu le-am scris.*” (*Memento mori*; O. IV, p. 151)/ „*Semne ce eu nu le-am scris*” (var.; O. V, p. 146)

Cîntarea poetului ia naștere și se desfășoară într-o stare de maximă tensionare în tentativa de intrare în comunicare cu Ființa Lumii; funcția poeziei este căuta-rea/descoperirea sensului existenței ființei umane, în raport cu Timpul: „*Cîntarea? Cea mai naltă și cea mai îndrăzneată / Nu e decât răsunset la vocea cea măreață / A undelor teribili, înalte, zgomotoase / A unui râu ce nu-l vezi... Sunt undele de timp*” (*Andrei Mureșanu*; O. IV, p. 59)

Sacralitatea actului de creație implică încredere în funcția lui întemeietoare: „*Voi credeți în scrisul vostru [...] / Și de-aceea spusa voastră era sîntă*”

și frumoasă” (*Epigonii*; O. I, p. 35). Armonia muzicală se revelă ca dimensiune esențială a Ființei lumii în creația poezilor vizionari: „*Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să zboare*” (Ibidem), pe fondul încrederii în accesul la sacralitatea lumii: „*Ochiul vostru vedea-n lume de icoane un palat.*” (Ib. Ibidem), când ființa poetului se transfigurează în instrumentul prin care limbajul Firii se confundă cu cântecul poetic: „*Sufletul vostru: un înger, inima voastră: o liră, / Ce la vântul cald ce-o mișcă, cântări molcome respiră.*” (Ib. Ibidem). Suspendarea încrederii în capacitatea de a înțelege limbajul Firii, a raportului Eului poetic cu Eul cosmic încarcă de tensiune dramatică ființa poetului: „*În van cat întregimea vieții mele / Și armonia dulcii tinereți; / Cu-a tale lumi, cu mii de mii de stele, / O, cer, tu astăzi cifre mă înveți; / [...] Ce-a fost frumos e azi numai părere – / Când nu mai crezi, să cânți mai ai putere?*” (*O, -nțelepciune, ai aripă de ceară...*; O. IV, p. 376), „*Tot ce-i frumos e azi numai părere. / Eu nu mai cred, să cânt nu am putere.*” (var.; O. V, p. 397).

Cântecul – câmp semantic generat și guvernat de tensiunile ființei poetice între perceperea Lumii și întemeierea propriei lumi semantice.

Cu încărcătura tensionată generată de convertirea poetică a durerii existențiale, lumea de sensuri a creației eminesciene își află în cântec spațiul propriu aspirației spre intrare în comunicare cu lumea și refacerea armoniei originare între eul uman și eul cosmic, concomitent cu instituirea armoniei între eul superficial și eul profund.

Răspunsurile sau numai întrebările asumate de poet trec în semantica semnului poetic **cântec**, tensionând-o, în dezvoltarea izotopiei **cântec-poezie** în întreaga operă eminesciană, dar se circumscriu mai îndeaproape (sau în mod mai explicit) creativității poetice în poemele dramatice: *Întunericul și Poetul, Odin și Poetul, Andrei Mureșanu*, precum și în *Memento mori, Povestea magului călător în stele (Feciorul de împărat fără stea)*, poeme ample care dezvoltă diferite ipostaze ale convertirii durerii existențiale în creație poetică. Tensiunea dramatică proprie desfășurării lumii semantice a acestor poeme își are punctul de plecare în natura duală a ființei umane, pe de o parte, ființă istorică și ființă cosmică, pe de alta, ființă intrând în comunicare cu Lumea prin dimensiunea rațională și prin dimensiunea afectivă. În toate rămân constante, definitorii pentru creația eminesciană, căutarea căilor de mîntuire a ființei umane și ideea că regăsirea armoniei interioare sau reintrarea în armonie cu ființa lumii este posibilă numai prin eliberarea ființei umane din prizonieratul condiției de ființă social-istorică, eliberarea din raportul cu lumea fenomenală. În *Mai am un singur dor*, poem care instituie moartea inițiativă între căile de refacere a armoniei primordiale, ființa umană refuză în călătoria sacră tot ce ține de lumea socială: „*Nu-mi trebuie flamuri, / Nu voi sicriu bogat, / Ci-mi împlețiți un pat / Din tinere ramuri. // Și nime-n urma mea / Nu-mi plîngă la creștet, / Doar toamna glas să dea / Frunzișului veșted.*” (O. I, p.216)

În poemele ample, tensiunea interioară este generată în mod specific de întrebări privind, pe de o parte, situarea ființei poetului față cu ființa Lumii, pe

de alta, esența și rosturile actului poetic. „Personajele” sunt întrupări-ipostaze ale ființei poetice tensionate în căutarea unei situații adecvate în procesul de întemeiere a unor lumi semantice. În desfășurarea „dezbaterii”, *cântecul* este spațiul în care ființa creației ia naștere în interiorul raportului dintre ființa poetului și ființa lumii în dependență de modul în care se desfășoară dinamica/tensiunea dintre cele două dimensiuni fundamentale ale ființei: *rațională și imaginantă*, în alți termeni: *rațiune-suflet, rațiune critică-rațiune mitică*.

Cântecul – manifestare a tensiunii între poetici diferite

În temporalitatea mitică a „scripturilor române”, *poezia-cântare* stând sub semnul sacrului, în reprezentarea paradisiacă din *Epigonii*, se afla într-o unitate deplină cu gândirea: „Când privesc zilele de-aur a scripturilor române, / [...] Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele, / Cu izvoare-ale gândirei și cu râuri de cântări.” (O. I, p. 31)

În temporalitatea modernă, actul poetic se caracterizează printr-o tensiune permanentă între *gândire* și *cântare*, atât în procesul de întemeiere a lumii semantice, cât și în receptarea acesteia. În variantele la poemul dramatic *Andrei Mureșanu, cântarea*, cu întrupări uraniene, se eliberează din prizonieratul *gândirii*; mai multe variante revelă starea tensionată a poetului în surprinderea caracterului puternic antitetice al celor două componente ale procesului de întemeiere a lumilor poetice: „Din lanțul cugetării *cântarea* se desprinde”, „Din lutul cugetării *cântarea* se desprinde / Și sfintele ei aripi la ceruri le întinde”, „Din arborul gândirii *cântarea* se desprinde / Și albele ei aripi la ceruri le întinde”, „Din negre crengi de gânduri *cântarea* se desprinde”, „Din crengi negre de gânduri *cântarea* se desprinde / Și albele ei aripi la ceruri le întinde.” (O. V, p. 259)

În poemul *Întunericul și Poetul*, tensiunea interioară este generată de situarea în perspectiva înstrăinării poetului în lumea contingentului, în contradicție cu apartenența ființei poetice la lumea transcendentului: „Tu care treci prin lume străin și efemer, / Cu sufletu-n lumină, cu gândurile-n cer, / Poet gonit de răsuri și înghețat de vânt” (O. IV, p. 462), ceea ce ar impune sfărîmarea lirei, semn orfic al dizarmoniei: „Sfărâmă-n stânca rece a ta nebună liră / Căci lumea este piatră și ea nu te admiră” (Ibidem). Instaurarea armoniei este posibilă în temeiul credinței poetului în misiunea sa, de mîntuire, prin creație, a ființei istorice a neamului. Poetul se smulge zodiei efemerului, asumîndu-și funcția fundamentală de dezvoltare a dimensiunii spirituale a ființei naționale: „Tu crezi că eu degeaba m-am coborât din stele / Purtând pe frunte-mi raza a națiunii mele? / Voi să ridic palatul la două dulci sorori, / La Muzică și Dramă ...în dalbe sărbători” (Ib. Ibidem). Ființa națională trece în ființa poetului și, prin aceasta, în ființa creației sale: „Și tu vrei ca poetul să fie trecător, / Pe-a țării sale țărături să n-aibă ce să cânte? / Dar nu-s colori destule în lume să-nvesmânte / A munților Carpați sublime idealuri / Ce-noată-n a lui suflet cum noată-n mare valuri / Și-n creierii aleargă de gânduri vijelii / Cum ginii se sfărâmă-n ruinele pustii.” (Idem, p. 463). Aceeași este funcția poetului

în gândirea lui Toma Nour din romanul *Geniu Pustiu*: „Poeții, filozofii unei națiuni presupun în **cântec** și cuget înălțimile cerului și le comunică națiunilor respective.” (O. VII, p. 180), iar într-unul din aforismele eminesciene este concentrată relația de complementaritate între cele trei dimensiuni ale ființei umane: umanitatea – naționalitatea – divinitatea: „*Eu e Dumnezeu. Națiunea mea e lumea, cum fără eu nu e Dumnezeu, astfel fără națiunea mea nu e lume.*” (*Fragmentarium*, p. 78)

În prima din cele trei variante ale poemului dramatic *Andrei Mureșanu*, datând din aceeași perioadă (1869), într-o desfășurare a structurii stilistice în care rolul *Întunericului* este preluată de *Anul 1848*, în ipostază distructivă: „*Cu raza morții negre eu fruntea ta ating / Și harfa ta o sfărâm și geniul ți-l sting*” (O. IV, p. 473), principiul armoniei muzicale este consubstanțial principiului luminii, întrupat în mitul *silfilor de lumină*: „*(... melodia pe care o cântă nevăzuți încă): SILFII DE LUMINĂ*” (Idem, p. 474). Momentul urmează tensiunii din lăuntru al ființei lui *Andrei Mureșanu* (acum „*dormind pe o brazdă de flori...*”), între ipostaza sacră a ființei naționale pe care și-o asumă poetul și ipostaza profană a unei istorii agresive. Odată cu intervenția *Luminii* („*Acum când din umbră – Lumina – eu apar / Aruncă de pe tine noianul de amar.*”; Ibidem), tensiunea se suspendă, profetul *Luminii* se încarcă de încredere în funcția poetului: „*În ocean de flăcări gândirea mea se scaldă / Și sufletu-mi se-mbată de-o primăvară caldă. / Și-un cântec trece dulce prin visele-mi de jar, / Cum vântul trece-n freamăt prin codrii de stejar... / Să cânt cum leul rage?... Să cânt!... Zdrobită liră! / Din coardele-n rugină odată-ncă respiră / Un cântec de-o sublimă senină disperare, / Precum respiră raze întunecata mare.*” (Idem, p. 475) și, pe fondul aspirației spre atingerea armoniei sferelor: „*Odată încă-n viață să mă-nec în lumină, / Să caut armonia a sferelor senină / În inima-mi zdrobită....și-apoi să mor...Să mor*” (Ibidem), află mântuirea în întemeierea *cântecului* de redeșteptare națională; cufundat în marea Somniei, el declamă „*încet și expresiv*” „*aria lui: Deșteaptă-te române.*” (Idem, p.476). (O. IV, p. 150).

În varianta din 1871 a poemului *Andrei Mureșanu* (*Tablou dramatic într-un act*), sentimentul dramatic al detașării de propriul eu, neliniștit de condiția istorică a ființei naționale, determină absolutizarea *cântecului lirei* – simbol al ființei interioare a poetului: „*Ce suflet se frământă? / Ce suflet țipă-n doliu, ce liră jalnic cântă? Sînt eu! Privesc trecutul...*” (O. IV, p. 58).

În *Odin și Poetul*, creatorul își simte *cântecul* încărcat de tensiunile ființei poetice care și-a asumat durerea existențială a ființei naționale, fără ecoul pe care îl aștepta și pe care lumea întemeiată poetic îl cerea. În complementaritate cu dimensiunea sacralității (*limba veche, bolțile cerului*), „asprimea” *cântecului* poetului, care se întreba în *Icoană și privaz*: „*Putut-am eu cu lira străbate sau trezi / Nu secolii ca alții – un ceas măcar, o zi?*” (O. IV, p. 288), este expresia unei dureri adânci care transcende individualul. Poetul respinge poetica sentimentală, conformă „*orizontului de așteptare*” din lumea imediată a contingentului, prin înțelegerea poeziei ca sursă de emoții mimate, fără aco-

perire în trăirea autentică a ființei: „*Ei cer să cânt [...] durerea mea adâncă / S-o lustruiesc în rime și-n cadențe / Dulci ca lumina lunii primăvara / Într-o grădină din Italia. / Să fac cu poezia mea cea dulce / Damele să suspine [...] / Și juni nătîngi cu țigarete-n gură, / Frizați, cu sticla-n ochi, cu cioc sub dinți, / Să reciteze versuri de-ale mele / Spre-a coperi cu-espresia adâncă / Unei simțiri adevărate – niște mofturi.*” (O. IV, p. 103) și caută în lumea mitică a lui Odin receptarea corespunzătoare unei creații în care se află adunată adâncimea durerii ființei poetice care și-a asumat durerea ființei istorice a unui popor: „*O, mare, mare înghețată [...] / [...] / Pe scări de marmură coborând în ele, / Aș saluta cu aspra mea cântare / Pe zeii vechi și mândri ai Valhalei. / [...] De cântec este sufletul meu plin. / De vrei s-auzi al iernii glas vuind / Și lunecând prin strunele-mi de fier, / De vrei s-auzi cum viscolește-n arfa-mi / Un cânt bătrân și răscolind din fundu-i / Sunete-adânci și nemaiauzite, / Ordonă numai – sau de vrei ca fluviul de foc al gândurilor mele mari / Să curgă-n volbură de aur pe picioare / De stânci bătrâne, într—o limbă aspră / Și veche – însă clară și înaltă / Ca bolțile cerului tău, o Odin, / Spune-mi atunci, să-nstrun ale ei coarde*” (O. IV, p.106). Dar în lumea din adâncuri submarine a lui Odin, suverană este frumusețea apolinică; condiția frumuseții este armonia interioară: „*«Sărman copil – zice bătrânul zeu – de ce răscolești tu toată durerea / Ce sufletul tău tânăr a cuprins? / Nu crede că-n furtună, / În durere, în arderea unei păduri bătrîne, / În arderea și-amestecul hidos / Al gândurilor unui neferice / E frumusețea. Nu – în seninul, / În liniștea adâncă sufletească, / Acolo vei găsi adevărata, / Unica frumusețe...»*” (Ibidem). Cu această înțelegere, poeticii profetice a unei creații preluând în substanța ei tensiunile interioare ale sufletului poetului i se opune poetica apolinică; eliberată de istoric, după ce va bea auroră din cupa de aur a lui Odin, ființa poetului se va deschide spre lumea mitului: „*...Din cupa mea de aur bea auroră / S-între seninul blândeii diminețe / În pieptul tău. Și ți-oi deschide-atunci / Portalele înalte de la hale / Cu lungi coloane de zăpadă, cu-arcuri / De neaună albă, ca argint din Ophir, / Cu bolți mai nalte decît însuși cerul.*” (IV, p.107), temeii al cântecului: „*Și-atunci să cânti. Vei ști ce e frumos.*»” (Ibidem), imagine a frumuseții absolute: „*– O, zână, nu de frică, de plăcere / Tremură-n mine sufletul meu bolnav. / Să cânt? Dar oare la a ta privire / Nu amuțește cântul de-admirare – / Nu ești un cântec însăși – cel mai dulce / Cel mai frumos, ce a fugit vodată / Din arfa unui bard?*” (Idem, p.108)

Cântecul – creație orfică întemeiată pe dialogul dintre cîntarea Firii și cîntarea poetului

În poemul *Povestea magului călător în stele*, trimis în călătorie inițiativă, „*Să vadă-n cartea lumii un înțeles deschis, / Căci altfel viața-i umbră și zilele sunt vis.*” (O. IV, p. 154), feciorul de împărat fără stea străbate spațiul uranian în brațele Somnului – primă etapă a ieșirii din fenomenal (G. Călinescu), dar Somnul (somm magic, provocat de vinul băut din cupa „*cu cifre de maur*”, „*pe margini cu aur*” (Idem, p. 166), în ambiguitatea lui, e **înger**, semn al Transcendenței și al transcenderii prin iubire; Îngerul Somniei, ca și Euridice, este și nu este: „*E beat de a visului lungă magie, / În brațe-i pe înger*

mai tare-a cuprins” (Id. Idem, p. 167). Eliberat de condiția din lumea fenomenală, feciorul de împărat percepe armonia muzicală a Lumii, reprezentată prin *cântec*, în/prin care lumea istorică a primit identitate mitică: „Și sufletul liber privirea-i sânșită / O nalță pe stelnicul, marele plai: / O patrie nouă, sublimă, iubită, / **De cântece plină** de veacuri fugite – / Aici lumea-antică urmează-a ei trai.” (Ibidem)

Din starea preexistentă, din neființă, care înseamnă nu nonființă, ci stare de increat (ca în *Scrisoarea I*: „La-nceput pe când ființă nu era nici neființă...”), se devine ființă prin intrarea limbajului poetic, reprezentat de *cântec* (orfic, într-o primă etapă), în dialog cu limbajul Firii, de la care preia atributul esențial – *eternitatea*. E tocmai aceasta semnificația pe care i-o descifrează, de altfel, seraful-vocea interioară a feciorului de împărat – întrupare a ființei poetului, intrigat de absența numelui său în Cartea magică: „Că-n lumea din afară tu nu ai moștenire / A pus în tine Domnul nemargini de gândire. / [...] / Astă nemărginire de gând ce-i pusă-n tine / O lume e în lume și în vecie ține.” (*Povestea magului călător în stele*; O. IV, p. 161)

Creativitatea ființei poetice este consubstanțială creativității divine: „Cum Dumnezeu cuprinde în viața lui cerească / Lumi, stele, timp și spațiu ș-atomul nezărit, / Cum toate-s el și dânsul în toate e cuprins / Astfel tu vei fi mare ca gândul tău întins” (Idem, p. 162) și se realizează în condițiile visului și somniei – semne ale ieșirii din realitatea fenomenală: „De-astă viață mândră de vrei să ai o știre, / Gândește num-atuncea la visuri și la somn, / Ca mort e corpul rece în noapte, nesimțire, / Pe creațiuni bogate sufletul este domn; / În ocean de stele, prin sori, nemărginire, / El îmblă, risipește gândirile prin somn; / Deși nu sunt aievea aceste lumi solare / El tot le vede, simte, le-aude și le are.” (Ibidem)

Pe fondul acestei proiectări – imagine complexă a procesului poetic – se desfășoară poematizarea semnului *cântec* prin ipostaza orfică a feciorului de împărat fără stea întrupat în Călugăr. Asceza, pe de o parte, ipostază a sacrificiului, pe de alta, cale pentru ieșirea din lumea profană a contingentului (se adaugă în acest sens și simbolistica peșterii), se impune ca o primă condiție a funcției întemeietoare a *cântecului-poezie*. Aceași este ipostaza poetului în *Andrei Mureșanu*, cu care, de altfel, *Povestea magului călător în stele* (*Feciorul de împărat fără stea*) intră în raport de intratextualitate.

Întemeierea unei *alte* lumi – lume guvernată de armonia cântecului și de mit - implică asceză. În ipostaza de călugăr, prima formă de manifestare, după asumarea condiției ascetice, este cea a stării de dizarmonie a ființei dominate de durerea pierderii iubirii: „Astfel se chinuiește în rugăciuni, asceze / În căte-o biată arfă din arcul sfârâmat. // O arfă de aramă cu coarde ruginite, / El zbârnâie pe dânsa **un cântec** dezolat. / Strune-amorțite tremur de mîna lui trezite... / El cheamă cu **cântarea-i** o umbră ce-a visat” (*Povestea magului călător în stele*; O. IV, p. 170); termenii *sfârîmat*, *ruginite*, *zbârnâie*, *amorțite* sunt toți semne poetice semnificînd absența armoniei. În așteptarea/căutarea Euridicei, accentul semantic este pus pe *ochi-privire*: „Și **cântecu-i** în noapte

zbură mult dureros... / Părea c-așteaptă-n aer pe umbra lui iubită / S-o vadă, astfel ochiu-i țintea întunecos.” (Idem, p. 171). **Cântecul** orfic este acum **cântec** întemeietor (întemeiere în căutarea Euridicei): „Eu de pe stâlpul negru iau arfa de aramă, / Arfa a cărui sunet e turbur, tremurat, / Arfa care din pietre durerile le cheamă, / Din stîncile stârpite, din valu-nfuriat... // Și cînt...” (Id. Idem, p. 172). Se instituie un dialog între **cântecul** poetului și **cântecul** Firii: „...o muzică de vis / Din aer și din mare **cântului** meu răspunde, / **Cântec** născut din ceruri și-al mării crunt abis.” (Ibidem), din care ia naștere, prin participarea și a principiului luminii, **creația poetică** – o formă diafană, reprezentată în imaginarul eminescian prin **înger palid** („Ce e poezia? **Înger palid** cu priviri curate...”; Epigonii; O. I, p. 36), semn al condiției metafizice, al apartenenței la transcendent: „La mijlocul de aer, în sfera de lumină, / Din frunte-mi se retrage raza cea de cristal, / Ea prinde chip și formă, o formă diafanină, / **Înger cu aripi albe, ca marmura de pal.**” (*Povestea magului călător în stele*; O. IV, p.172), cu izvorul în **cântarea** poetului – într-o temporalitate sacră, în care semnele din cartea lumii se lasă descifrate și-și revelă semnificația: „Cine-ar fi oare umbra aceea argintie / Ce vine la **cântarea**-mi când cu o rugă-o-nvoc, / Când provocați de arfă-mi răspund valuri o mie, / **În nopți când pricep scrisul al stelelor de foc?**” (Ibidem)

„Umbra argintie”, „**îngerul cu-aripi albe**”, cu originea în **cântarea** călugărului-poet orfic reprezintă trecerea sufletului (eului) creatorului în eul creației: „**Cântând** pe a mea arfă sălbatecă, vibrîndă, / Am pus în ea o parte a sufletului meu / [...] Când noaptea însă-i caldă, molatecă și brună, / Atunci o chem din mare, atunci o chem din lună / Pe-acea parte iubită a sufletului meu” (Idem, p. 173). Creația poetului este spațiul de întâlnire a ființei poetului cu Ființa lumii, în amîndouă sensurile: „De **cântec** este sufletul meu plin” (Odin și poetul; O. IV, p. 106), „Tot ce-am gândit mai tînăr, tot ce-**am cântat** mai dulce, / Tot ce a fost în **cântu**-mi mai pur și mai copil / S-a-mpreunat în marea aerului steril / Cu razele a lunei ce-n nori stă să se culce / Și a **format un înger frumos și juvenil.**” (*Povestea magului călător în stele*, O. IV, p. 173)

Când actul creației nu se mai lasă stăpînit de ființa poetului, armonia originară a lumii nu se mai lasă descifrată și încifrată în cîntarea lui poetică. „**Cântecul liniștei eterne**” dintr-o variantă la *Scrisoarea IV* devine în varianta publicată „*Setea liniștei eterne...*”, iar **cântarea** poetului rămîne neîncheiată: „...E același **cântec** vechi, / *Setea liniștei eterne* care-mi sună în urechi; / Dar organele-s sfîrmate și-n strigări iregulare / Vechiul **cântec** mai străbate, cum în nopți izvorul sare. / [...] / Și în gîndu-mi trece vîntul, capul arde pustiit, / Aspru, rece sună **cîntul cel etern neisprăvit...**” (O. I, pp. 157-158)

Cântecul – creație a fantaziei în opoziție cu reflecția/ cugetarea critică

Pe fondul „dialogului” care se instituie între **cântarea** poetului și limbajul Firii se dezvoltă tensiunea internă între cugetarea critică (reflecția) și fantazie; magul din *Povestea magului călător în stele*, ipostază a cugetării critice, situează creația sub semnul unei i-realități cu originea în starea de visare, pre-

luată de limbajul firii: „*E visul tinereții, e sete de amor. / Îngerul tău e-o rază și trupul ei un nor... / La cântecul tău eco răspunde plângător / Și tu-mpopulezi marea cu suflete de raze / Și stelele de cântec le împli visător.*” (O. IV, p.173). În perspectiva critică în care magul vrea să înscrie ceea ce el consideră iluzie, se află natura însăși a procesului de creație: „*Ia una câte una icoanele pălite, / Ia una câte una, o und –, o stea de foc / Și toate sînt nimica... Când toate la un loc / Pot în tine visarea și cântul să-l escit, / Mîntea să-ți strice poate al razelor blînd joc.*” (Ibidem). „Rezultat al fantaziei” întemeietoare, interpretată ca nebunie de mag, și asumată și cu această înțelegere de călugărul poet orfic: „*Și totușu nebunia / Cum e cu chipul dulce, cu care m-a coprins / Îmi place...*” (Idem, p.174), creația poetică nu se lasă judecată de cugetarea rece, așezată sub semnul lumii realului; esența creației nu se lasă captată și lumea creată dispăre; opoziția între cugetarea critică și dimensiunea imaginantă a ființei este radicală în acest poem: „*Tu cugeți. Cugetarea cu raze reci pătrunde, / Lovește chipul dulce, creat de fantazie / Și acest chip devine palid ca o stafie / Și-ndată ce-l privești tu el stă să se confunde / Cu locul de-unde vine, cu norii ori cu unde. / Dar eu... eu nu sunt astfel... Mie-mi place visarea.*” (Idem, p. 174)

Cântecul – absolutizare a dimensiunii spirituale

Ființa poetică este înscrisă în perspectiva antitezei, de sorginte platoniciană, specifică orfismului: *spirit – corp*; sufletul este prizonier al corpului. „*Când moartea va cuprinde viața ta lumească, / Când corpul tău cădea-va de vreme risipit, / Vei coborî tu singur în viața-ți sufletească / Și vei dura în spațiu-i stelos nemărginit;*” (Id. Idem, p. 162)

După „plecarea” ipostazei corporale, materiale a creatorului, **cântecul** absolutizează dimensiunea spirituală a ființei umane ca ființă poetică; creația se constituie în spațiu al armoniei absolute, asigurînd mîntuirea ființei umane prin frumusețe, expresie a eliberării dimensiunii spirituale de prizonieratul dimensiunii materiale: „*Când omul risipitu-i, un lut fără suflare, / Sufletul în afară rămîne surd și orb: / Un cântec fără arpă, o rază fără soare, / Un murmur fără ape, e suflet fără corp, / Dar înăuntru-i este o lume-ntinsă, mare, / Aievea-i pentru dînsul.*” (Ibidem).

Într-un alt context, **cântec** este semnul armoniei absolute a civilizației Greciei antice, congeneră armoniei divine: „*Cântec ești tu Grecia, orce viață încolțită / Pe câmpia ta feeric este îndumnezeită*” (Memento mori, var; O. V, 96).

Cântecul – creația ca sacrificiu

Pentru poetul-călugăr, moartea ar însemna tocmai eliberarea sufletului, componenta imaginantă a ființei poetice, care va reintra în integritatea ființei Lumii, în dimensiunea ei spirituală: „*O, de-aș muri odată... Cu corpul meu de plumb / Să simt cum morții aspre molatec eu sucumb, / Iar sufletul... o parte ce-n mine-a mai rămas / Să zboare unde-l așteaptă amorul în estaz, / Să zboare unde partea-i cea jună, dulce, pală / Plutește printre stele... iar stelele-i esală / Un corp de raze blonde... [...] / Dar nu se poate încă... Căci corpul meu de lut / Un sclav greoi și rece – e sclav – dar e astut. / Mă ține-n pieptul bolnav... și-n brațul încă tare / Când sufletul meu liber vrea să s-arunce-n mare / Să scape*

d-el odata...” (Povestea magului călător în stele; O. IV, pp. 174-175)

Asumarea absolută a actului creației ca sacrificiu este condiția mântuirii ființei: „De-al meu propriu **cânt** mistuit mă mîntu” (Oadă în metru antic, var.; O. III, p. 125).

Cîntecul – creația în funcție de salvare a ființei de efemer

Încercându-se de **cîntecul** lumii, poezia dezvoltă o funcție cathartică: „Cel ce **cîntă** se desmiardă și pe el și pe ceilalți.” (Strigături; O. IV, p. 524)

Prin însăși esența ei – creativitatea: „E mare puterea în care mă-ncrez / Căci tu omori iar eu creez;” (Vremea și iubirea; O. IV, p. 542), în complementaritate cu iubirea: „Dacă șoptesc un mic cuvânt / Atrag și ceruri și pământ: / Căci să cutremur lumea pot, / Dacă sărut, trăiește tot.” (Ibidem), **cîntarea** potului se smulge de sub acțiunea distructivă a curgerii timpului: „**Cîntările** mîndre din pieptul meu, / O, vreme săracă, / Vor răsuna cu drag și dor / Și n-or să mai treacă.” (Ib. Ibidem). Cu acest atribut, al eternității, prin transcenderea limitelor condiției umane, **poezia-cîntec** sustrage efemerității frumusețea iubitei: „Frumosul chip în voluptos repaos / Pătruns-au trist și dulce în **cîntare-mi**” (Tu mă privești cu marii ochi; O. IV, pp. 283) sau adîncimea trăirii grave, dureroase a iubirii: „Ci-n lungul negrei vecinicii / **Cîntarea-mi** se va naște / Ce numai tu n-ai vrut să știi / O lume va cunoaște” (Cînd amintirile, var.; O. III, p. 58), „Întregul sufletului chin / Va răsări prin **cîntu-mi** / În mîntea vremilor ce vin / Ca iarba pe mormîntu-mi.” (Ibidem).

În temporalitatea prezentului, când „orizontul de așteptare” cere vro istorie pe apă, iar „Acea tainică simțire, care doarme-n a ta harfă, / În cuplete de teatru s-o desfăci ca pe o marfă” (Scrisoarea II; O. I, p. 137), poetul, „spirit rănit de-ndoială”, își manifestă neîncrederea în capacitatea cititorului de a înțelege raportul profund (intim) dintre **poezie-cînt** și **gînd-idee** și de a accede la sensul poetic: „Ne-nțeles rămâne gîndul / Ce-ți străbate **cînturile**, / Zboară vecinic îngânându-l, / Valurile, vînturile.” (Dintre sute de catarage; O. IV, 396). Raportul dintre ființa poetului și Eul profund al creației sale este perceput de Eul cosmic: „Taină neagră este jalea / Ce-mi străbate **cînturile** / De mă-**ngănă-n** toate celea / Valurile vînturile”, „O durere-atât de-adîncă / Îmi străbate **cînturile** / Că și azi le-**ngănă** încă / Valurile vînturile.” (Dintre sute de catarage, var.; O. V, p. 419). Prin semantica sa, verbul a **îngîna**, constant, în poetica poemului, predicat al subiectului **valurile, vînturile**, semne metonimice pentru componente primordiale ale Lumii: **Apa** și **Aerul**, atribuie **cînturilor** poetului statut ontologic. Creația poetică este congeneră creației lumii, care și-o asumă: „La **cîntul** meu s-asculte un val pe altul cheamă. / Din stîncile stîrpite, din valu-nfuriat / Durerea ce-i în ele. / Când cânt pe ape plane, / Se limpezesc frumoașe a stelelor icoane / [...] / Și termii-mi par suspină în noaptea viorie – / De aerul și marea **cîntului** meu răspunde” (Povestea magului călător în stele, var.; O. V, p. 154), „De visurile mele, de **cîntece ce cânt** / Pădurile-a lor frunză și-o scutur la pământ”, „De aspra viscolire selbatecului **cînt** / Pădurile-a lor frunze le scutur la pământ.” (Apari să dai lumină, var.; O. V, p. 495).

Cîntecul – expresie a identității naționale

Sintagma consacrată *cîntec bătrînesc*, expresie a creației poetice populare, este încărcată de sensuri profunde, în poemul *Poveste*, prin vocea unui Ștefan cel Mare, înscrisă într-o perspectivă mito-poetică – ca spațiu sacru în care mai trăiesc valori care au dispărut sau sînt puse sub semnul derizoriului în lumea prezentului: „Înmormîntat de secolî în neagra vecinicie / Și stîns în mîntea lunei cea rece și pustie, / Înfășurat de slava-mi simțeam că nu trăiesc / Decît numai în basmu și-n *cîntec bătrînesc*,” (O. IV, 467), „Trăiam în lă-utarul cel orb și plin de zile - / Care scoțînd căciula o-ntinde două mile / Și-apoi șezînd pe-o piatră ce stă-n mijloc de cale / Și scârțîind din scripcă dulci sunete de jale / Spune la cei ce nu vîd în *cîntec bătrînesc* / *Icoanele ce-n sufletu-i, ca-n paraclis trăiesc*,” (Idem, p. 468)

Voi încheia revenind la poemul *Cîntarea Romîniei*, creație care, în stil biblic, rememorînd epoci de vitejie: „Pentru ce stai înmărmurită, o, țară romînă?...nu-ți mai aduci aminte de zilele cele vechi?...trăsnetul se zdrobea în mînele celor nebiruiți...turbanul se rostogolea în țîrînă...străinul fugea ca de moarte cînd vedea amenințatorul tău steag, un semn de dreptate, putere și slobozenie...Turcul, cuprîns de spaimă, alerga să se ascundă între cadăne în harem...și tatatrul în fuga calului lua îndărăpt drumul pustiei!” (p. 60), avea menirea să trezească în ființa romînilor, în preajma Revoluției de la 1848, conștiința și demnitatea identității naționale. Imperativul „Deșteaptă-te, romîne!” este același la Alecu Russo: „Deșteaptă-te, pămînt romîn! biruiește-ți durerea... E vremea să ieși din amorțire, semînție a domnitorilor lunei!” (p. 81, p. 91) și la Andrei Mureșanu: „Deșteaptă-te, romîne, din somnul cel de moarte / În care te-adînciră barbarii de tirani” (*Un răsunset*), arhetip, prin poemul eminescian omonim, al poetului-profet în perspectiva mîntuirii ființei naționale prin *cîntarea-creație* (varianta din 1869), invocat cu această identitate în *Epi-gonii*: „Preot deșteptării nostre, semnelor vremii profet”, al poetului orfic, în perspectiva mîntuirii ființei umane prin *cîntarea-creație* (varianta din 1876).

Referințe

1. Mihai Eminescu, *Oper*. Ed. critică întemeiată de Perpessicius și continuată de P. Creția și D. Vatamaniuc. București, 1939 -
Vol. I. București: Fundația pentru Lit. și Artă „Regele Carol II”, 1939.
Vol. III. București : Fundația Regele Mihai, 1944.
Vol. IV. București : Ed. Acad. Rep. Populare Romîne, 1952. 561 p.
Vol. V. București : Ed. Acad. Rep. Populare Romîne, 1958. 712 p.
Vol. VII. București : Ed. Acad. Rep. Socialiste Romînia, 1977. 467 p.
2. Eminescu, Mihai. *Fragmentarium*. Ed. după manuscrise, cu variante, note, addenda și indici de Magdalena D. Vatamaniuc București : Ed. Șt. și Encicl., 1981. 813 p.
3. Negoîtescu, I. *Poezia lui Eminescu*. București : Ed. pentru Lit., 1968. 223 p.
4. Russo, Alecu. *Cîntarea Romîniei*. București : Ed. pentru Lit., 1969. 65 p.

Eliza
BOTEZATU

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
nei prof. Eliza BOTEZATU
2005

Îmi spăl fruntea de vis și de noapte / Și sunt gata din nou să răsar

Doamna Eliza Botezatu, profesor universitar, doctor al Universității de Stat din Moldova, s-a născut la 7 noiembrie 1938 în satul Briceni, raionul Otaci.

După absolvirea școlii medii din satul Sudarca în anul 1955, activează în calitate de instructoare superioară de pionieri și învățătoare la clasele primare din satul Mereșeuca, Otaci.

Între anii 1956 – 1961 își face studiile la Universitatea de Stat din Moldova, la Facultatea de Istorie și Filologie, Secția de Limba și Literatura Română.

În 1961 își începe activitatea profesională ca lector la Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți (pe atunci institut pedagogic), la Catedra de Limbă și Literatură Română (moldovenească, pe atunci). Titulară a cursurilor Literatura română clasică și Literatura română contemporană, Doamna Eliza Botezatu devine în 1967 lector superior. E printre puținele cadre didactice care obțin acest titlu înainte de a-și da doctoratul.

În anii 1968 – 1971 își trece doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei cu o teză despre poezia meditativă moldovenească. Din 1972 este doctor în științe filologice.

În același an, 1972, devine membru al Uniunii Scriitorilor, desfășurând o amplă activitate, fiind un scriitor cu prezență distinctă în agoră.

În 1974, în urma unui concurs național, este aleasă în funcție de docent (conferențiar universitar) și șef al Catedrei de Limbă și Literatură Română, funcție pe care o deține până în decembrie 1975. Timp de doi ani se află în concediu de creație, pentru a-și definitiva lucrarea de doctor habilitat. Revine în funcție de conferențiar universitar pentru doi ani, după care în 1979 se eliberează din serviciu de la Universitatea „Alecă Russo”, în legătură cu transferul la Academia de Științe a Moldovei la Institutul de Limbă și Literatură, în calitate de cercetător științific superior la sectorul Literatură Română Contemporană. A revenit pentru o scurtă perioadă în anul 1983 la catedra bălțeană, ținând, prin cumul, cursurile *Teoria literaturii*, *Estetica*, cursul special *Mihai Eminescu*.

A urmat apoi funcția de Secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, Șef al Catedrei de Literatură Română și Comparată a Universității „Ion Creangă” din Chișinău, profesor universitar în această catedră.

Parcurgerea acestui periplu sumar și oarecum cazon nu spune aproape nimic despre cine este și cum este criticul, poetul, profesorul Eliza Botezatu. Pentru a reînvia în această sală câteva crâmpie de odinioară, nu voi recurge la evocări și retrospecții, lesne de înțeles de ce. Astfel, neavând această posibilitate, am apelat la cele două dosare din arhiva Serviciului Personal al Universității, unde istoria se conservă în cioburi de evenimente, în forme de cereri, ordine, caracterizări, mulțumiri... Iată un fragment de **biografie-povestire**. Aș remarca înainte de toate forma acestui „act”, absolut inedită pentru rigorile stilului șters administrativ: „...Acuma își scrie teza de doctor [habilitat – precizare M.Ș.]. Și poezii. Pe care arareori le citește prietenilor, și, poate, fiicei. De mult nu le mai publică. Iar din manuscrisele ei s-ar aduna poezii nu doar pentru un singur volum. Elegante, îndemnând spre meditație, puțin triste, învăluite neapărat într-o undă de umor...

Sunt poezii despre sufletul femeii și al vremii, despre puterea spiritului uman și despre neconținută căutare, despre fericirea de a te dăruia celorlalți... Unul din cei doi semnatari ai acestei biografii-povestire era domnul profesor, doctor habilitat Nicolae Filip, pe atunci prorector pentru știință.

Profesorul Eliza Botezatu este cu om cu mare caracter, cu voință puternică, cu exemplară forță de persuasiune a discursului. Dincolo de cărțile pe care le cunoaștem, dincolo de modelul comportamental de care știm și se știe, aș invoca iarăși un document de arhivă, o splendidă „Explicație” dată 5 iulie 1972 (explicație care se mai poartă și astăzi), semnată de lectorul superior Eliza Botezatu la demersul șefului de atunci al catedrei Ion Evtușenco. Acea Explicație este o mostră de argumentare, de demonstrație, dar și un exemplu de fermitate, - și nu e o simplă motivare a decalajului în minus (vorba vine!, fiindcă era de fapt în plus) dintre norma didactică planificată și norma didactică îndeplinită. Se vede bine mâna unui scriitor format, care scrie cu spiritul dreptății în inimă, dar și în vârful peniței.

Al treilea moment din acel dosar ține de cele trei cereri pe care le-a semnat Doamna Eliza Botezatu la intervalul de aproximativ o lună. A urmări rezoluțiile scrise de domnul rector Boris Coroliuc e un prilej demn de suscitarea imaginarului narativ: la prima, în 25 iunie 1979 – scria sec: „Se respinge”. La a doua, în 5 septembrie 1979, apar necesarele precizări: „Nu există nici o motivare obiectivă pentru acceptarea cererii. Catedra nu dispune de un alt cadru didactic pe potrivă, care ar putea să acopere absența ei”. Abia pe cererea din 19 septembrie citim un scurt, dar așternut cu iuțeală: „Se acceptă eliberarea din funcția ocupată”. Nu știu nimic despre războaiele ce se purtau atunci la Facultatea de Filologie. Pot judeca doar despre fermitatea cu care se insistă. De asemenea, rețin observația rectorului Boris Coroliuc că un om care ar fi put să substituie, să umple absența profesorului Eliza Botezatu la catedră nu era și nu

a fost multă vreme. Cred că și astăzi locul Doamnei profesor universitar Elizei Botezatu nu este suplinit de nimeni.

Scriitorul Eliza Botezatu a debutat, înclin să cred și nu aș vrea să greșesc, ca poet. Iar dacă greșesc, poezia care este însăși ființa dânceia, îmi anulează greșeala. În 1978 poetul Grigore Vieru includea în antologia lirică *De dragoste* și un poem, demn de toate antologiile, semnat de Eliza Botezatu, pe care îmi iau îngăduința să-l citez:

*Totdeauna apun către seară
Cu luminile-nchise adânc,
Și pe gene amurgul pogoară
Și-n apunere ierbile plâng,
Și pe cerul meu roșu de patimi
Dorm cu fața pe-o palmă de nor,
Iar pe frunte se zbat nebunatic
Zbânțuite aripi de cocor.
Dar când plâng începuturi de ape
Și-nflorirea purcede-n lăstari,
Îmi spăl fruntea de vis și de noapte
Și sunt gata din nou să răsar.*

Nu am mai citit nici un alt poem de Eliza Botezatu, dar poetul a continuat să trăiască în cărțile de critică. În felul de a comenta prin poeme critice poezia congenerilor săi, cum ar fi poemul *Pădure, verde, pădure...* de Grigore Vieru sau poemul *Elizabet* de Liviu Damian sau atâtea alte poeme, metoda de analiză, instrumentele critice, stilul inconfundabil se remarcă printr-o simbioză organică a identității și a dublului totodată. Poet, deci critic; critic, deci poet, pentru a-l parafraza poetul Horațiu. Scriitorul Eliza Botezatu a semnat peste 500 de articole și numeroase studii monografice, dintre care am remarca *Poezia meditativă moldovenească*, *Cheile artei* (studiul monografic despre George Meniuc), *Lumina darnică a poezie* (studiu monografic despre Pavel Boțu). Dacă ar fi doar acestea, ar fi prea de-ajuns pentru o viață dăruită cărții și scrisului. Dar au urmat cărțile pentru școală: *Literatura moldovenească pentru copii* (manual pentru școala superioară), *Compunerea* (manual de compoziție pentru învățământul preuniversitar, dar și universitar) și altele. Contribuția Elizei Botezatu la afirmarea criticii literare din spațiul basarabean este evidentă. Limbajul elevat, edificat pe principiile criticii estetice, dar și impresioniste, poetizând literatura, asemenea lui G. Călinescu care nara istoria literaturii române într-un ciclu romanesc, a impus în literatura Basarabiei din anii 60-80 ai secolului trecut un model de limbă românească, or, știu încă de prin 1985 (atunci când am putut observa eu) că modelele pe care s-a format scriitorul Eliza Botezatu au fost modelele marilor scriitori români, chiar dacă erau puși la index în bibliotecile publice.

Nu am fost studenta Doamnei Eliza Botezatu, dar i-am privit tot timpul cu nedisimulată invidie pe acei care i-au audiat cursurile. Ei aproape că nu pot

povesti despre acele cursuri. Aprecierea și-o exprimă prin interjecții sau prin gesturi. Ar necesita prea mult timp pentru a psihanaliza felul lor de a vorbi despre profesorul iubit, de a se încânta, de a se mândri.

Doamna Eliza Botezatu a format generații de profesori de limbă și literatură română. Cred că aproape în fiecare școală din Republica Moldova a ajuns și continuă să ajungă „un avatar” al acelei mirifice pulbere care înseamnă dragoste de cuvânt, de literatură, dragoste emanată cu totală dăruire de profesorul Eliza Botezatu.

Facultatea în care și-a început activitatea profesională împlinește 60 de ani. Din acești 60 de ani la o treime aproape a pus umărul și spiritul Doamna Eliza Botezatu. Așa precum vârsta unei instituții este o vârstă colectivă, aportul doamnei profesor Eliza Botezatu la existența acestei școli este substanțială și de netăgăduit, fapt pentru care îi suntem recunoscători și ne exprimăm toată grațitudinea.

Dr. Maria ȘLEAHTIȚCHI

Discursul de învestitură al profesorului Eliza BOTEZATU

**Stimate domnule rector,
stimați membri ai senatului,
dragi colegi!**

Dacă aş vrea să glumesc, aş zice ca Chirița: „În sfârșit, boieri-dumnea-voastre, m-am isprăvnicit...”. Ocazia însă nu predispune la glume, de aceea îmi exprim cu toată seriozitatea mulțumirea și recunoștința pentru onoarea neașteptată pe care mi-ați făcut-o. Vă mulțumesc și mă închin. Vă mărturisesc că, alături de această recunoștință, trăiesc un imens sentiment de bucurie și satisfacție de a mă afla acasă, alături de Dvs. Și vă mărturisesc că acest sentiment de acasă, la Bălți l-am păstrat în inimă toate aceste decenii.

Nu vreau să fiu patetică. Nu pot să nu fiu nostalgică. De aceea voi încerca, în puținele cuvinte pe care le voi însăila, să trec în revistă câteva din momentele carierei mele la Bălți, concentrându-mă asupra unui aspect concret – profesionalismul. Și dacă în reflecțiile mele voi invoca și unele exemple din propria mea experiență, o fac nu din lipsă de modestie, ci pentru a ilustra, cum înțeleg eu, în această „ultimă lună de toamnă”, circumstanțele care contribuie la formarea profesionalismului.

Am poposit la Bălți după absolvirea facultății de litere în departatul august al anului 1961. Era rector Vasile Ciobanu, matematician. Mi s-a oferit o odăiță în căminul de pe strada Gorki. Era o odăiță mică, dar după odăile studentești, în care se înghesuiau 4-5 persoane, aceasta mi se părea excelentă: e a mea. După un an-doi, când facultatea s-a transferat la marginea orașului, am primit o altă odaie, mai spațioasă, în căminul studentesc. Am cumpărat primele piese de mobilier – un dulap, un birou, rafturi pentru cărți și mi se părea că sunt bogată și fericită. Peste încă un an am primit un apartament din 2 odăi la așa-zisul cartier 8. Acolo mi-am crescut copilul, acolo mi-am început primele cursuri, acolo m-am bucurat și de primele odrasle ale studenților mei – dl Gheorghe Popa își amintește, probabil, cum mi-a demonstrat prima floare a familiei sale – Doinița și ce mult m-am înveselit, constatând că e copia în miniatură a tatălui.

Ei bine, privind acum îndărăt, pot zice că fără aceste prime condiții elementare de viață, fără sentimentul cuibului, nu se poate forma profesionalismul – omul trebuie să aibă unde să-și gândească și unde să-și perfecționeze proiectele... Nu mă deranja că era departe, că trebuia să mă trezesc cu noaptea-n cap, ba dimpotrivă, de atunci am păstrat senzația de puritate matinală – ies din casă, tânără, curată, troleibuzul e (încă) curat, străzile (încă) curate – plec în lume cu sentimentul așteptării a ceva bun.

Mi-am început activitatea cam odată cu Larisa Bortă, Victor Schiba,

Simion Băncilă, Dina Stici, Larisa Ababii (Lupu), Ana Bondarenco, Zinaida Cujbă, Mircea Ioniță, Nicolae Iavorschi, Ilarion Matcovschi, Elena Pînzaru (Belinschi), Ion Manole, Anatol Bolboceanu ș.a. – erau deștepți, erau ambițioși, porniți să răstoarne dealurile. Eram cu toții niște „incomози”, dar totodată eram disciplinați, cu simțul datoriei. Îmi amintesc cum frecventam corul profesorilor. Nu-mi amintesc să fi ieșit în scenă, dar frecventarea repetițiilor ne-a solidarizat.

Celor ce nu mai sunt (și vai! au plecat mulți în lumea celor drepți...) le păstrăm cu drag amintirea; celor care sunt – le transmit dragostea și îmbrățișarea mea: mi-a fost bine lângă voi și nu v-am uitat!

Șefii... - e una din problemele acute ale zilei. După mine, un șef (de catedră, bunăoară) este (trebuie să fie) un organizator al activității grupului ce-i este încredințat. Alții consideră că sunt stăpîni pe viața și destinul tău și nu dea domnul să gândești sau să ai o altă părere decât ei...

Am avut noroc de șefi (la Bălți). Nu numai în sensul că m-au tolerat, ci pentru că m-au îndrumat și m-au învățat, m-au ridicat copăcel.

Ion Evtuşenco – primul șef de catedră și primul dascăl în ale profesiei: era lingvistul împătimit de teatru și literatură cu o mare experiență de lucru. Îi ziceam, noi, cei tineri, **padre**. Ne-a fost, tuturor, un dascăl autentic: ne-a învățat nu dăscălindu-ne, ci prin propriul mod de a fi și de a lucra.

Apoi Ion P. Ciornîi, sever, dar înțelept și corect, cu simțul dreptății.

Decani mi-au fost domni Tănase, Boris Coroliuc, Mihai G. Cucer (la altă facultate); prorectori - Nicolae Filip, Lidia Loghinovschi. Niște conducători neînțelepțiucid elanul, nu te stimulează, așteaptă doar supușenie și ascultare. Nu mi-a plăcut niciodată să fiu supusă... Și – n-am fost!

Modelele. Și în copilărie, și în tinerețe omul are nevoie de modele. În copilărie i-am avut de modele pe **Mama** și **Tata**, exemplul de înțelepciune, hărnicie și devotament. În școală mi-au fost modele 3 dascăli: Olga Taminschi, o poloneză care mi-a predat literatura rusă (pentru întregul sat ea era Doamna, fiind concomitent și consultantul satului (în toate problemele de viață), și dascăl, și judecător (neoficial). Nina Melniciuc, profesoara de literatură rusă, primul meu exemplu de eleganță și de ținută frumoasă (noi, fetele din clasele a IX / a X o imitam în toate), model de profesor în care informația bogată se îmbină cu artistismul și emotivitatea (îmi amintesc și acum, după zeci de ani, tot ce spunea ea despre Lev Tolstoi...). Și Maxim Topală, profesor de matematică, în care vedeam (și atunci, și mai târziu) profesorul ideal în sensul că el singurul în școală putea să înlocuiască orice alt profesor (dacă lipsea). Și – interesant lucru – lecțiile lui erau mai interesante decât ale celui pe care îl înlocuia: putea să facă cu noi orele de franceză, de geografie, de astronomie, de muzică, rămânând concomitent cel mai bun matematician din raion. De la el am învățat (adevărat, cu înțelegerea de mai târziu) că un profesor nu trebuie să se limiteze doar la disciplina pe care o predă (azi îi zicem interdisciplinaritate).

Profesionalismul este priceperea, talentul, capacitatea de a-ți exercita profesia (meseria) în modul cel mai reușit cu putință. El depinde de talent, de pregătire și de intelect, de alte capacități intelectuale ale individului.

Talentul ți-i dat sau nu ți-i dat. Profesionalismul nu e un dat; el se dezvoltă (în cazul că există vocația autentică pentru un anumit tip de îndeletnicire).

Paradoxul carierei mele este aceea că n-am visat niciodată să devin critic sau profesor universitar. Ceea ce am știut totdeauna e că îmi place să mă ocup de literatură – în orice formă. Soarta m-a adus în aula universitară. De aici încolo toate au depins de mine. Cu dascăli, între dascăli, cu modele, cu eforturi și studii, am ajuns să mă consider, eu însămi, un profesionist. Îmi amintesc și azi primul text prezentat pentru discuție la catedră. A fost acceptat și apreciat pozitiv. Dar a răsunat și replica: „Da, dar însăși tema e frumoasă...” Atunci m-am ambiționat să fac o lecție cu o temă „nefrumoasă”: „Valea Albă” de G. Asachi. Și - am reușit. Prin hopuri, prin eforturi și erori, prin alte eforturi de autodepășire am început să cresc. Și am scos de aici, de la Universitatea din Bălți, câteva concluzii și învățăminte - au și ele legătură cu noțiunea de profesionalism. Am înțeles că pentru a deveni, pentru a vrea să devii profesionist, trebuie să-ți fie dragă meseria pe care o profesezi). Îmi place să comunic cu oamenii prin literatură. Îmi place să-mi potrivesc vocea cu tipul (cu caracterul) operei. A doua concluzie pe care am făcut-o încă la Bălți este aceea, că profesorul se duce în auditoriu cu propriile sale idei, - cu gânduri de împrumut nu vei fi convingător. „Literatura pentru copii”, manualul pentru școala superioară, este urmarea sau reflectarea unui curs, pe care l-am susținut la facultatea de pedagogie și psihologie. „Compunerea” e continuarea unui curs special. Analiza multor texte poetice va intra în cărțile „Poezia meditativă” și „Poemul moldovenesc contemporan”. Cursul de lectură expresivă mi-a ajutat pentru toate cursurile ulterioare, obligându-mă să învăț bazele oratoriei.

În sfârșit, a reieșit, din cele spuse, că temeliile profesionalismului meu (cât există) s-au cristalizat acasă, la Briceni, și aici, la Bălți, fapt pentru care Vă sunt adânc recunoscătoare. Și pentru că n-ar fi corect să nu invoc, la o ocazie ca aceasta, măcar câteva versuri, le invoc pe cele ale lui V. Teleucă:

Iar când dorul mă doboară
După grai și după plai,
Fie iarna, fie vara,
Vin la ei – măcar pe-o sară,
Mă refac și iarăși hai...

Să sperăm că o să mă refac și eu după această întâlnire „acasă, la Bălți”.

Vă mulțumesc încă o dată pentru onoare și Vă asigur că totdeauna Vă simt aproape.

Mă închin cu toată dragostea și vă promit că și în viitor, în tot ce voi încerca să realizez, nu voi uita că vin de la Bălți și că reprezint Universitatea din Bălți.

În continuare vă propun să călătorim împreună **PRIN UNIVERSUL „AMINTIRILOR...”**

Marii creatori se definesc, de obicei, printr-o singură operă de maximă semnificație. Ion Creangă e plăsmuitorul „Amintirilor din copilărie”, operă tutelară, adânc semnificativă pentru destinul lui literar. Prin ea a intrat scriitorul

în veac ca un înțelept evocator și comentator retrospectiv al copilăriei, ea a devenit, într-un anumit sens, autobiografia și testamentul spiritual al scriitorului. Câștigându-i prețuirea pasionată a cititorilor, „Amintirile...” își păstrează nealterată frumusețea și actualitatea: regăsim în ele poezia unei vieți și a unei vârste, regăsim tipologii umane pline de interes, probleme și conflicte care continuă să ne rețină atenția. Mai regăsim o jovialitate moldovenească, un optimism țărănesc, moldovenesc și el, un fel al nostru de a fi; de a plânge și de a râde, de a povesti și de a rezista în timp.

S-au scris atâtea despre „Amintiri din copilărie”, încât se pare că n-au mai rămas lucruri nespuse și necomentate. Noi, pentru a nu cădea în festivismul gratuit, vom insista asupra a două aspecte concrete: *lirismul* „Amintirilor...” și *Nic-a lui Ștefan a Petrei*, ambele - principial importante pentru înțelegerea scrisului crengian.

1. Creangă și conștiința lirică

În opinia celor mai mulți cercetători Creangă este, în primul rând, drept un povestitor de o sfătoșenie cuceritoare, cu o voce de neconfundat. Este, într-adevăr, un excelent povestitor: are un ton coerent și unitar, o frază specifică, improvizează scânteie-ilor, are vervă, jonglează dezinvolt cuvintele (de obicei - de sursă populară), relatează cu haz, demonstrând de câte giumbușlucuri este în stare copilăria. Dar în forul lui intim *Ion Creangă este un mare liric*, aspect pe care istoria literaturii i-a comentat mai puțini. Fiind așa cum știm, un realist de cea mai pură speță, țesând în narațiune fapte văzute, știute, trăite, cu un mare grad de tipicitate, ei a fost totodată o *conștiință lirică*, o sensibilitate care a fremătat la adierile de frumos, de poezie a vieții, de armonie. Vom consemna, deci, subtila interferență a planurilor epice cu digresiunile lirice, menționând că harul de povestitor al marelui humuleștean, caracteristicile și constituentele formulei lui narative nu vor fi înțelese în toată plenitudinea dacă nu vom sublinia *tensiunea lirică* a poeziei crengiene. Rămîne să vedem în ce forme concrete se realizează acest lirism.

„Amintirile...” sunt un mare poem al simplității și candorii, avînd prospețimea luncii de pe malurile Ozanei „frumos curgătoare și limpede ca cristalul”, solaritatea zilelor de vară, răcoarea amurgurilor curate. A vorbi despre lirismul lor înseamnă a vorbi despre poezia copilăriei, care nu putea să nu-i împrumute narațiunii căldură și vibrație. Revelatorul patos liric al scrierii e definit. În primul rînd, de *fondul* ei. Circumscrierea în spațiul de joc a! copilăriei aduce un echilibru specific al gamelor tonal-atective - elegia aducerii-aminte se conjugă cu tonul sărbătoresc stenic ai întîlnirii cu vârsta purității și a candorii. „Stau câte odată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau prin părțile noastre. pe când începusem și eu, drăguliță-doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei...”, nu-i greu să sesizăm vibrația lirică și duiosia evocării în chiar primele rînduri ale povestirii. Literatură de investigație interioară, izvorâtă din auto-observație, din cea mai intimă subiectivitate, „Amintirile” ne prezintă imaginea „interioară” a sufletului uman.

Primele modelări de expresie a lirismului sunt *rememorarea* și *confesi-*

unea. În genere, prevalează în prezentarea copilăriei o atitudine tandru onirică: umorul și nostalgia merg împreună, sursele de voieșie, ca și cele de tristețe, aflându-se acolo, în spațiul marcat de lumină al copilăriei. Melancolia difuză a conștiinței, bucuria traiului rustic și acordul omului cu lumea, nostalgia purității, coloritul suav al deschiderilor de inimă - acestea intensifică unda lirică, prin care tablourile dobândesc acea superioară credibilitate estetică, acea capacitate de a convinge și a emoționa, care le caracterizează, în proza lirică vorbim adesea despre transfigurarea realului prin *mit* sau *simbol*, sau prin alte elemente convenționale. Aici putem vorbi despre transfigurarea realului prin *rememorare*. Sensurile se concentrează nu numai în modulațiile imperceptibile ale introspecției, nu numai în reflecții, ci și în acel aer de nostalgie pe care îl emană aducerile-aminte, în muzica ușor melancolică. „Nu știu alții cum sunt, da eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o eșarfă cu motocei la capăt de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humulit, de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acuma inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!”.

Lirismul provine așadar nu numai din melancolica atingere de sufletul copilului și al copilăriei, ci și din reîntîlnirea imaginară cu satul și cu cele dragi. Vocea răscolitoare a povestitorului, în ceea ce are ea mai pregnant, se îmbogățește aici prin acest registru al suavității îndrăgostite. Prozatorul traduce stări elegiace, înfiorări elegiace la amintirea casei și a mamei, o experiență lăuntrică vibrantă (ca în proza lirică - o experiență a *eului*), astfel încât putem vorbi despre un *lirism al rememorării*, dar și despre lirismul omagierii, al cântării celor dragi, al laudei: „Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristallul, în care se oglindește cu mîhnire cetatea Neamțului de-atîtea veacuri. Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu care în zilele geroase de iarnă mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara în zilele frumoase de sărbători, cîntînd și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnelor, țarinele cu holdele, cîmpul cu florile și mîndrele dealuri, de după care-mi zîmbeau zorile și zburdalnica vîrstă a tinereții!”.

Farmecul secret al atmosferei rezidă în această simbioză de poezie și nostalgie, în legămîntul cu casa - puternic și vibrant: „Apoi lasă-ți, băiete, satul cu tot farmecul frumuseților lui și pasă de te du în loc străin și așa îndepărtat, dacă te lasă pîrdalnică de inimă! Și doar mă sileam eu, într-o părere, s-o fac a înțelege pe mama că pot să mă bolnăvesc de dorul ei... și să mor printre străini. (...) Dar zădărnica trudă! Mama avea alte gînduri”. Vibrația personală a amintirii se alimentează dintr-un vag regret tardiv, din asocieri, disocieri, analogii ale copilului, dintr-o nostalgie a ireversibilității. „Asemeni dragi îmi erau șezătorile, clăcile, horele și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire. De piatră

de-ai fi fost și nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie când auzai uneori, în puterea nopții, pe Mihai-scripcarul din Humulești, umblând tot satul câte c-o droaie de flăcăi după dânsul și cântând...". Fie că mizează pe consemnarea directă sau figurativă, Creangă relatează cu rafinament în intonații, cu lumini și umbre, în fraze încercănate de un abur nostalgic. De altfel, venind vorba de intonație, vom sublinia că lirismul „Amintirilor” trebuie căutat și în componentele formei, în tonalitate, în elementele figurativ simbolice, în subtila interferență a planurilor epice cu digresivunile lirice ș. a. *Limbaajul liric* crengian nu s-a bucurat în exegeze de aceeași prețuire și de același interes analitic ca alte aspecte ale operei lui. Or, la lectură nu se poate să nu consemnăm fluenta melodică a frazelor, dinamismul și tensiunea interioară vibrantă... Distinct conturată ca stil, povestirea se impune prin profunzimea și muzicalitatea cuprinse în cuvânt, în fraze, în episoade, iar zestrea de artă și de meșteșug a marelui povestitor mai cuprinde - pe lângă umorul de sorginte populară, pitorescul folcloric și oralitatea frazei - și această capacitate a stilului de a urma ritmul și culoarea mișcărilor sufletești. Tudor Vianu menționa oralitatea „frumoasei cadențe, mai puțin observate, a perioadei crengiste, în care scriitorul ne oferă unul din exemplele cele mai interesante ale artei sale rafinate. Aceste perioade se pot descompune în unități ritmice mai lungi sau mai scurte, a căror alternanță alcătuiește un tablou plin de o armonie opulentă și variată". Citind în continuare fragmente din „Amintiri”, aranjându-le în formă de vers, cercetătorul conchide că „aceste simple structuri sonore se pot, așadar, cu ușurință desface în grupuri de silabe relativ regulate atât prin numărul lor, cât și prin alternanța accentelor. Unele din unitățile ritmice analizate... sunt versuri fără cusur. Urechea le ascultă cu încântare, chiar când ochiul le citește”. Concluziile acestea sunt încă o probă în favoarea afirmațiilor despre lirismul crengian.

Sentimentul naturii nu i-a fost străin, dar scriitorul n-a apelat totuși la ceea ce se cheamă descriere de natură. Mai curând el a sublimat poetic fondul ancestral de gândire și de simțire al țaranului, a rechemat în memorie momente și episoade, pe care le-a rețrăit cu intensitate și adâncime; tocmai atunci paginile s-au încărcat de calde rezonanțe lirice: „Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare...”. Universul e unic, indisolubil, viu: pământul și cerul, Ozana și malurile de ape, huma încărcată de virtualitățile rodului și fetele la gârlă, iar între toate - o consonanță, o potrivire, o armonie, care și definesc coloritul atmosferei. Putem vorbi astfel și despre un *lirism obiectiv*, transferat asupra elementelor lumii zugrăvite: frumoase și fascinante în sine, acestea sunt fermecătoare mai ales prin ceea ce evocă, prin vibrația lăuntrică și înălțarea sufletească, pe care o trăiește eroul narator la întâlnirea imaginară cu acest univers. Copilul pare și el părțică a acestei naturi.

2. Boțul de humă din Humulești

„Iată-1 gata - trece pragul / Printre cei care-1 îmbie. / De-ați ști voi ce lume-ntreagă / Pleacă azi în drumeție". Sunt versuri din poezia lui A. Lupan „Plecare", pe care la lectură - involuntar - le „corectezi": „ce lume-ntreagă pleacă azi în veșnicie...". Pentru că, ieșind din poarta ogrăzii din Humulești, Nic-a lui Ștefan a Petrei își începea, de fapt, drumul în eternitate. Și ori de câte ori vom vorbi despre Ion Creangă,

va trebui să revenim imaginar la casa lui Ștefan și a Smarandei, înveșnicită și ea, la vatra și la hornul lîngă care și-a trăit copilăria „boțul de humă din Humulești”.

Intrat în istoria literaturii noastre ca excelent observator al tipologiilor umane și bun cunoscător al sufletului omenesc, Creangă a adus în „Amintiri” omul din popor, văzut și interpretat nu ca un element decorativ, ci ca o realitate complexă, reprezentînd virtuțile, crezul, firea și suplețea spirituală ale poporului, un tip de sensibilitate autohtonă irepetabilă. Îl aflăm aici pe prozator un bun creator de tipuri, prinse în esența lor etico-socială; conturate succint, fără prea multă chel-tuială de cuvinte, realizate psihologicește convingător. Și dacă eroii din povești se rețin prin inteligența robustă, bonomia și dezinvoltura țărănească, apoi și în personajele pozitive din „Amintiri” vibrează bogăția spirituală a țaranului, vitalitatea, generozitatea, hărnicia și cuminenția lui. Dar lucrul cel mai important de astă dată este faptul că Ion Creangă se arată *un virtuos cunoscător al copilului*. Scriitorul a dus în subiect primii copii din literatura moldovenească, urmărindu-le ființa intelectuală și morală. Copiii trăiesc în povestire cu o spontaneitate deplină, cu ingenuitatea și mobilitatea de spirit ale vârstei lor. Arta de a compune un caracter și o situație morală se verifică aici printr-o succesiune de momente și episoade pline de semnificație, în centrul cărora se află Nic'a lui Ștefan a Petrei, al cărui farmec continuă să ne subjuge. Este eroul la granița dintre copilărie și tinerețe, cu o structură sufletească deosebită, cu bucurii, împliniri și tristeți, și pozne, în fața cărora nu poți rămîne indiferent. Sarcina povestitorului a fost aici deosebit de dificilă și delicată: o cât de mică notă ar fi desființat farmecul personajului și ne-ar fi scăzut încrederea în verosimilitatea celor relatate. Cum să vezi lumea cu ochii copilului și s-o povestești în limba lui? Lăsându-se în voia nostalgiei și amintirilor, povestitorul își retrăiește plener copilăria, relatând despre ea cu o dezinvoltură cuceritoare și prezentându-ne un *dublu registru* de percepție a realului: *viziunea copilului și cea a omului matur*. Nu vom insista asupra problemei, deși e demnă de interes; vom sublinia numai (și e bine să înțelegă și elevii acest lucru) că „Amintirile” se disting prin spontaneitatea și autenticitatea percepției lumii și că în Nică a concentrat scriitorul particularități *ale firii omenеști în genere*. „Peripețiile” lui Nic'a lui Ștefan a Petrei, de „când a făcut ochi” și până în 1855, când se duce la școala din Iași, scos cu greu din sat „ca ursul din bârlog”, deși sunt de o incontestabilă autenticitate realistă, au totodată atmosfera tihnită și fluiditatea blândă ale basmului din bătrâni. De aceea, ori de câte ori invoci numele lui, te vezi într-un fel, ispitit să-ncepi ca-ntr-o poveste: a fost odată ca niciodată... A fost un scriitor, „cum n-a fost nici unul dintre predecesori și nici unul dintre urmași. Un om din Humulești și din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, dar care, totodată, asemenea lui Eminescu, venea de demult și de departe, din începuturile istorice ale acestui popor și din toate punctele spațiului său geografic, realizînd o *chintesență*”, Nică al său fiind, într-un anumit sens, condensarea unor virtuți specifice ale poporului și ale clasei respective. El este „pupila spirituală” a scriitorului: prin el, prin modul lui de a vedea și a reține, ne și prezintă Creangă universul evocat. Nică se află la vârsta triumfului biologic: fierbe în el viața și energia, toate îi par frumoase și bune, căci „ce-i pasă copilului, când mama și tata se gîndesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua

de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îndârjire. Copilul, încălecat pe bățul său, gândește că se află călare pe un cal din cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și-l bate cu biciul, și-l strunește cu tot dinadinsul, și răcnește la el din toată inima de-ți ie auzul; și de cade jos, crede că l-a trântit calul, și pe băț își descarcă mînia în toată puterea cuvântului. Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pămîntul, măcar să zică cine ce-a zice.”. Soarele luminează deasupra Ozanei, deasupra fetelor de la ghilit pânză, cîntă pupăza, cireșele se coc și-l bagă în ispite pe cel mic, „Răfuiala cu dohot” se uită repede și-i o lume curată și frumoasă, dulce și plină de poezie, căci așa o văd ochii lăuntrici ai povestitorului: o lume plină de *suflet*. Prozatorul recompune cu nerv și culoare atmosfera aureolată de lumină și încredere, punîndu-l pe micul erou să se autocaracterizeze: „Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea”, „Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vîntul în tulburarea sa!” Copilul la „vârsta fragedă” e invocat cu un amestec pitoresc de umor și tandrețe. Nostim în ștregăriile sale, de o sinceritate candidă, neastîmpărat și cu manifestări vitaliste din cele mai neașteptate, Nică ne intră în memorie și în casă ca în familie; intră și rămâne lângă noi, molipsindu-ne cu sensibilitatea sa și oferindu-ne satisfacția participării intelectual-afective la toate aventurile sale. Simțim înrudirea cu el, îl recunoaștem de neam, ne proiectăm împreună cu el în aceleași nemaipomenite peripeții - cu pupăza și cu scăldatul, cu moș Chiorpec și casa Irinucăi, cu ceaslovul și furatul cireșelor... Se acumulează în subiect tensiunile unei existențe zilnice parcă lipsită de inedit și subtilitatea manevrelor narrative ale marelui povestitor rezidă tocmai în măiestria cu care a lucrat în *mozaic* acest portret al protagonistului: detaliile care îl compun sunt tot atîtea momente din viața lui, momente de experiență sufletească. Prin ele Nică traversează o gamă variată de stări, sentimente și gânduri, care-i largesc experiența de viață și câmpul de înțelegere.

Vom constata la lectură că, aidoma altor eroi din proza lui Creangă, Nică aparține și el unei anumite *anatomii spirituale*: tipologic el descinde din familia Nastratinilor, fiind un mic păcălici, în care aflăm înrudirea cu tipologiile de sursă folclorică: „Ia am fost și eu în lumea asta un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cuminte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut”, sau: „Și nu că mă laud, că lauda-i de față: prin somn nu ceream de mîncare; dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi dea alții; și cînd era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe axă. Și-apoi mai aveam și alte bunuri: cînd mă lua cineva cu rău, puțînă treabă făcea din mine; cînd mă lua cu binișorul - nici atîta; iar cînd mă lăsa de capul meu, făceam câte-o drăguță de trebușoară ca aceea...”.

Stăpînind tehnica narațiunii până la rafinament și subtilitate, Creangă își urmărește eroul în mișcările și manifestările lui spontane, în dialogurile incitante, dinamice, vii, scrutează mobilurile acțiunilor, stările de suflet, ascultînd de logica adevărului psihologic, punîndu-l să se „explice” sau - alteori - explicîndu-i faptele și reacțiile. Fragil, vulnerabil, bun de pozne, ahtiat de joc, curios, in-

ventiv, Nică e *copilăria întruchipată*, poezia vârstei, șotiile și lacrima ei. Nică i-i drag povestitorului matur din mai multe motive, în primul rând - pentru că își revede în el copilăria; în al doilea rând, pentru că fantezia, curiozitatea, isprăvile hazlii sunt ale copilului dintotdeauna; în al treilea rând, pentru că eroul moștenește și reprezintă multe din semnele mediului oamenilor de lângă care vine. Țăranii Humuleștilor sunt sociabili și comunicativi - comunicativ e și Nică; țăranii sunt guralivi, cu chef de vorbă - guraliv e și Nică; mediul din care a descins Creangă știa să prețuiască gluma - o știe și eroul. Iar pe lângă toate acestea copilul a moștenit de la acest univers humuleștean țăranul: legea într-ajutorării, legământul cu casa și ai săi, lecția de omenie și bunătate, pe care o învață de la bunele. Lui Nică îi repugnă neadevărul, chiar dacă, aidoma altor copii, cîrpește minciunica atunci cînd o știe salvatoare; el a învățat de la ai săi repulsia instinctivă pentru cei lacomi și zgârciți, aversiunea față de impuritate, fătarniciile. Peripețiile lui, consemnate cu haz, nu sunt numai simple pozne ale vârstei: în ele află scriitorul setea de cunoaștere, încercările naive de afirmare, inteligența, iar pe alocuri chiar exuberanța sentimentală.

Bunătatea și generozitatea sunt două criterii cu care se apropie Creangă de oamenii copilăriei sale. Mama și tata - buni, bunelul și bunica - buni și grijulii, tovarășii de hârjoană - buni și ei... Nică intră în subiect cu o bună intuiție a *binelui și a răului*. Fără porniri dominatoare de mic tiran (așa cum știm că sunt adesea cei mici), în egală măsură - sincer și fățarnic, hâtru și cuminte, el cunoaște în evoluția și devenirea sa bucuria inconștientă, trezirea primelor reacții etice (rușinea, remușcarea, regretul), atașamentul filial, ba chiar și primele simpatii - ba pentru copila părintelui „sprintară și plină de incuri” („Hei-Hei! Când aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și-mi ieu alte gânduri, alte măsuri; încep a mă da și la scris, și la făcut cădelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă e la dragoste, și Smărăndița începe din când în când a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă faină se macină acum la moară”), ba pentru „răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun nu-mi era urâtă...”. Scenele hăzos-amărui alternează cu altele, comice, un liant și un centru organizator al întâmplărilor fiind și experiența etică a celor adulți, în acest sens nu-i lipsit de interes faptul că poznele lui Nică, mari și mici, sunt recuperate, plătite, reparate și de cei vîrstnici.

Sentimentul familial, solidaritatea familială luminează acest univers al copilăriei. Scriitorul a invocat pilda Casei și a Mamei, a transmis cultul sacru al Casei și al Familiei, copilăria și casa fiind legate prin firele aceleiași afecțiuni, aceleiași comuniuni spirituale. Nostalgia povestitorului se întoarce, deci, și spre copilărie, și către mama, și către casă, iar acel motiv al *înțoarcerii acasă*, frecvent în literatura contemporană, vine tocmai din „Amintiri”. Lumina solară a casei părintești ni se prelinge în suflet și amintire; Nică vine de peste vreme să ne bucure prin reîntânirea cu copilăria, să rămână cu noi. E o lume pe care o purtăm noi toată viața: lumea copilăriei. *O copilărie a tuturor, dar, în primul rând, a noastră.*

Vă mulțumesc!

**Gheorghe
DUCA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui acad. Gheorghe DUCA
2006

Mult stimate Președinte al Senatului Universitar Nicolae Filip,
Onorate Domnule Academician Gheorghe Duca,
Domnilor Profesori, Savanți, Doctoranzi, Studenți,
Mult stimați Oaspeți,

În viața oricărei universități, pe lângă munca cotidiană cu caracter prozaic, care constituie baza existenței instituției și canavaua bunei ei activități, există zile de excepție, zile de revelație, de exaltare sufletească, zile petrecute sub semnul unor acțiuni-evenimente de o importanță aparte pentru instituție – pentru prezentul și, desigur, pentru viitorul ei. De ce? Pentru că aceste evenimente marchează spiritul general al activității instituției, vectorul ei, ele vorbesc despre faptul că universitatea este ceva mai mult decât o simplă instituție, unde se învață ceva, și dacă ea are de spus ceva mai mult societății decât doar ceea ce face și ce trebuie, de fapt, să facă, în mod ordinar, în toată ziua.

O astfel de zi – de cultură, de spiritualitate și de știință, în sensul suprem al acestei noțiuni (pentru că, doresc să reamintesc, noțiunea de *știință* este inseparabilă de noțiunea de *teorie*, iar sensul etimologic al noțiunii de *teorie* este acela de *contemplare* – contemplare vie a vieții, a lucrurilor-fenomenelor-evenimentelor ei, a existenței în general – aceasta trebuie să descopere și să arate omului, până la urmă, știința) – una din aceste zile mari ale istoriei universității, ziceam, este și cea de conferire a titlului onorific unei personalități, care și-a adus, într-un mod sau altul, aportul la existența universității.

Astăzi în universitatea noastră este tocmai o astfel de zi.

Senatul Universitar, în rezultatul examinării propunerii Biroului Senatului, a luat decizia de a conferi, la una din ședințele sale solemne, titlul onorific de Doctor Honoris Cauza domnului academician Gheorghe Duca, doctor habilitat, profesor universitar, Președinte al Academiei de Științe a Moldovei.

Care au fost motivele pentru această acțiune?

Prin fructuoasa și vasta sa activitate, Dl academician Gheorghe Duca și-a adus și își aduce un aport esențial în dezvoltarea științei și învățămîntului din Republica Moldova. Acest aport a atins direct și acea parte a țării care se numește Bălți, oraș supranumit și capitala de nord a Republicii. Acest aport se

referă, în mod mai special, și la capitala acestei capitale - universitatea noastră, recunoscută pe bună dreptate ca centru educațional, științific și cultural nu numai al Bălțiului, dar și a întregii zone de nord.

Argumentăm cele spuse prin următoarele fapte:

- Dl Gheorghe Duca a contribuit la deschiderea unei noi facultăți în universitatea noastră – a facultății de Științe ale Naturii și Agroecologie, iar prin ea, și a unui nou domeniu de cercetare în universitate;

- Dl academician, împreună cu alte personalități din lumea științei și educației, printre care Dl rector academicianul Nicolae Filip, Dl director al Institutului de Cercetări pentru Culturile de Câmp din Bălți Boris Boinceanu ș. a., a pus „piatra de temelie” a Grădinii Botanice din municipiul Bălți prin sădirea primilor pomi întru așezarea acestei instituții – viitor centru de cercetare și învățământ, în activitatea căruia universitatea noastră va fi implicată în mod direct;

- La fel, la inițiativa și prin concursul direct al Dlui Gheorghe Duca a fost instituită *Filiala Bălți* a Academiei de Științe a Moldovei (de menționat - unica filială a acestei instituții), cu sediul în Universitatea noastră, care-și va construi și desfășura activitatea prin participarea nemijlocită a cadrelor științifice ale universității noastre și prin utilizarea potențialului științific logistic (bazei materiale) a universității;

- Academia de Științe, președinte al căreia este Dl Gheorghe Duca, contribuie la pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare pentru universitatea noastră prin studii de doctorat.

Cele spuse sunt, considerăm, suficiente pentru a justifica Hotărârea Senatului și acțiunea de astăzi.

Activitatea profesională – științifică, didactică, managerială și de alt gen - a Dlui Gheorghe Duca este una intensă, fructuoasă, cu rezultate dintre cele mai impunătoare. Dacă e să vorbim în limbaj obișnuit, Dl Gheorghe Duca și-a construit o carieră profesională de invidiat într-un timp relativ scurt. Doar câteva cifre: doctor habilitat la 39 de ani; profesor universitar la 40 de ani și membru corespondent al Academiei de Științe tot la 40 de ani; academician la 48 de ani, președinte al Academiei de Științe la 52 de ani. Aceasta denotă, fără îndoială, calitățile excepționale ale dumnealui: talentul, imensa capacitate de muncă, perseverența, voința, capacitatea de a intui liniile de perspectivă, de a vedea problemele-cheie și cele de actualitate, soluționarea cărora i-au deschis noi perspective și i-au creat noi condiții și posibilități de înaintare.

Să urmărim împreună calea de creație a Dlui Gheorghe Duca, evidențind doar cele mai importante realizări, căci, pentru a expune totul ce a reușit să obțină savantul, pedagogul și administratorul Gheorghe Duca, am avea nevoie nu de o singură ședință.

Născut la 29 februarie, anul 1952, în satul Copăceni, raionul Sîngerei, Republica Moldova, într-o familie de profesori școlari, Dl Gheorghe Duca parcurge într-un timp-record următorul traseu de formare profesională:

Între anii 1969-1974 își face studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Chimie, ca în continuare, pe parcursul întregii activități să-și completeze studiile de specialitate și să-și perfecționeze calificarea profesională prin diverse stagii și cursuri. De fapt, cazul Dlui academician este un caz-model a ceea ce astăzi numim „formare continuă”, pentru că, într-adevăr, Dl Gheorghe Duca s-a aflat permanent în acest proces de a face studii, de a-și completa, lărgi și aprofunda cunoștințele și competențele de specialitate. Iată care sunt datele în acest sens:

- Instruire post-doctorat la Institutul de Chimie Fizică al Academiei de Științe din Rusia;
- Stagiere în ramura ingineriei mediului la Universitatea „La Sapienza”, Roma, Italia;
- Cursul de instruire „Managementul Ecologic”, Olanda;
- Cursul de instruire „Evaluarea Impactului Ecologic” la Universitatea Central Europeană, Budapesta;
- Cursul de instruire „Educația Ecologică” la Universitatea din California, Riverside, S.U.A.;
- Cursuri de Programe Manageriale, Fundația CRDF și Fundația Științifică Națională, Virginia de Vest, S.U.A.;
- Cursuri de Analiză a apei și a deșeurilor la Societatea Chimică Americană, New Orleans, S.U.A.

Peste cinci ani de la absolvirea Universității, în anul 1979, Dl Gheorghe Duca ia primul doctorat la Universitatea de Stat din Moldova la Specialitatea *Chimie fizică*.

În anul 1989 susține la Universitatea din Odesa teza de **doctor habilitat** în domeniul Protecția Mediului, CINETICĂ și CATALIZĂ, cu titlul „Mecanismele proceselor ecochimice în mediul acvatic”, specialitatea *Protecția mediului înconjurător și folosirea rațională a resurselor naturale*.

Peste un an, în 1990, ca rezultat al activității educaționale, dlui Gheorghe Duca i se conferă titlul științifico-didactic de profesor universitar.

În anul 1992 devine Membru Corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, iar în anul 2000 - Membru Titular al Academiei.

În anul 2004 se află deja în fruntea acestei instituții, fiind ales Președinte al Academiei de Științe a Moldovei.

Pe parcurs dl Gheorghe Duca, parcă printre altele, reușește să obțină un șir impresionant de titluri onorifice:

- Laureat al Premiului de Stat pentru Tineret în domeniul Științelor și Tehnicii din Moldova.
- Laureat al Premiului de Stat pentru știință, tehnică și producție din Republica Moldova.
- Titlul Onorific „Om emerit în știință”.
- Membru al Societății Chimice Americane, Departamentul Mediului.
- Membru al Academiei Central Europene de Știință și Artă.
- Membru al Academiei Internaționale de Informatică.
- Membru al Academiei Pedagogice din Rusia.

- Doctor Honoris Causa al Universității „Gheorghe Asachi” din Iași.
- Laureat al Premiului de Stat pentru știință, tehnică și producție din Republica Moldova.
- Cavaler al Ordinului pentru Invenții al Regatului Belgiei.
- Cavaler al „Crucei de Comandor al Ordinului de Onoare”, instituit de Guvernul Poloniei.
- Titlul de „Savant al Anului”, instituit de Academia de Științe a Moldovei și de Banca de Economi.
- Titular al „Medaliei de Aur pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului”, ICEPEC, Bruxelles.
- Dl Gheorghe Duca a acumulat o vastă experiență managerială, exercitând funcții dintre cele mai diverse:
- Șef al Catedrei de Chimie Fizică a Universității de Stat din Moldova.
- Director al Centrului de Cercetări în Domeniul Chimiei Industriale și Ecologice al Universității de Stat din Moldova.
- Decan al Facultății de Chimie Industrială și Ecologică a Universității de Stat din Moldova.
- Decan al Facultății de Ecologie a Universității Internaționale din Moldova.
- Președinte al Comitetului Republican pentru Decernarea Premiilor pentru Tineret în Domeniul Științei și Tehnicii.
- Președinte al Consiliului Științific Specializat pentru Conferirea Titlului de Doctor în Științe.
- Președinte al Comisiei pentru Cultură, Știință, Învățământ și Mijloace de Informare în Masă a Parlamentului Republicii Moldova.
- Președinte de Onoare al Asociației de Cercetare și Dezvoltare din Moldova (MRDA).
- Ministru al Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului din Moldova.
- Președinte al Academiei de Științe a Moldovei.

Dl academician îndrumază cu succes investigațiile științifice ale tinerilor cercetători. Astfel, sub conducerea dumnealui 10 persoane au susținut tezele de doctor în științe, iar 6 doctoranzi pregătesc tezele de doctorat.

Alături de activitățile deja enumerate, dl Gheorghe Duca mai organizează:

- Prima Școală internațională în Chimia Ecologică, cu participarea a 150 de persoane din 15 țări;
- Primul Simpozion internațional în Chimia Ecologică, cu 200 de participanți din 21 de țări;
- După care urmează cel de-al II-lea Simpozion internațional în Chimia Ecologică, cu 250 participanți din 25 de țări;
- Și cel de-al III-lea Simpozion internațional în Chimia Ecologică, cu 480 participanți din 38 de țări;

Pe parcursul mai multor ani dl Gheorghe Duca ține fără întrerupere Conferințe Științifice anuale pentru doctoranzi și studenți în problemele Chimiei Ecologice și Evaluării Riscurilor Chimice.

DI Gheorghe Duca participă și în activitatea editorială, fiind:

- Președinte al Colegiului redacțional al revistei „Mediul ambiant” (Moldova);
- Membru al Colegiului redacțional internațional al revistei din Ucraina „Himia i tehnologia vodi”;
- Membru al Colegiului redacțional al revistei „Environmental Engineering and Management Journal” (Romania);
- Co-președinte al Comitetului Național pentru editarea colecției „Lumea animală a Moldovei” (4 volume) și „Lumea vegetală a Moldovei” (4 volume);
- Președinte al Colegiului redacțional al revistei „Chemistry Journal of Moldova” (Moldova).

Aria intereselor științifice ale dlui Gheorghe Duca este foarte largă:

- Chimia Ecologică;
- Compuși coordinativi cu transfer parțial al sarcinii în procesele redox;
- Transformarea peroxidului de hidrogen în mediul ambiant (ocean-mări-lacuri-râuri, atmosferă-hidrosferă, sol-hidrosferă);
- Optimizări în tehnologiile chimice și ecologice;
- Procese de autoepurare a apelor naturale;
- Managementul deșeurilor;
- Tehnologii de purificare a aerului;
- Estimarea riscului chimic;
- Audit ecologic;
- Educație ecologică.

Pe lângă toate acestea DI academician mai este (sau a fost):

- Expert la Programul European INTAS;
- Codirector al proiectului „Environmental Education Partnership Program” promovată de Universitatea din California, Riverside și Universitatea de Stat din Moldova;
- Copreședinte al Comisiei mixte inter-guvernamentale moldo-polone pentru cooperare comercială, economică, științifică și tehnică;
- Membru al Consiliului de administrare a Centrului Regional de Mediu (REC-Moldova);
- Coordonator al Republicii Moldova pentru implementarea Programului de aprovizionare cu apă finanțat de la Banca Mondială;
- Copreședinte al Convenției Dunărene;
- Membru al punctului focal politic al Fondului Global Ecologic (GEF);
- Președinte al Consiliului de administrare al Contractului concesional Redeco în Moldova;
- Președinte al Consiliului de administrare al Fundației Științifice Naționale din Moldova.

Și, în sfârșit (dar nu în ultimul rînd), publicațiile științifice ale Dlui academician, realizate în domeniile *chimiei fizice, chimiei ecologice și tehnologiei chimice*.

Dumnealui este autor și coautor a: 30 de manuale; 30 de monografii; circa 160 de articole științifice; 82 de brevete; 145 de teze ale referatelor la diverse forumuri științifice; 22 de lucrări de popularizare științifică; 18 suporturi de curs.

Aceasta este, în linii mari, calea profesională a dlui Gheorghe Duca. De aceea, faptul că persoana Dumnealui are atribuție directă la activitatea și existența Universității noastre constituie, fără îndoială, un lucru de onoare pentru noi.

Multstimată asistență, permiteți-mi în numele dumneavoastră să mulțumesc domnului Rector, Nicolae Filip, Senatului Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți pentru decizia de a conferi titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* dlui academician Gheorghe Duca.

Dle academician, sperăm că în continuare colaborarea Dumneavoastră personală, precum și a Academiei de Științe, pe care o conduceți, cu Universitatea noastră va căpăta un caracter permanent, activ, fructuos, întru dezvoltarea științei, învățămîntului, întregii culturi a Moldovei și întru prosperarea Țării noastre.

Vă mulțumesc.

Dr. hab. **Ion GAGIM**

**Constantin
GAINDRIC**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui Constantin GAINDRIC
2006

Mult stimate Domnule Președinte
al Senatului Universitar Nicolae FILIP,
Onorate Domnule Profesor Constantin GAINDRIC,
Domnilor Profesori, Savanți, Doctoranzi, Studenți,
Mult stimați oaspeți,

Colectivul universității și, în special profesorii și colaboratorii Facultății Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică, trăiesc clipe de mari emoții. Senatul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, în rezultatul examinării propunerii Biroului Senatului, a luat decizia de a conferi, pentru prima dată în istoria universității, titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* absolventului facultății Fizică și Matematică (în prezent Facultatea Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică), matematicianului și informaticianului de excepție, doctorului habilitat, profesorului universitar Constantin Gaidric, Președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova.

Prin aceasta, Dle profesor, reveniți la Alma Mater în calitate de membru de Onoare al comunității academice bălțene.

Motivele ce stau la baza deciziei Senatului universității sunt următoarele:

- Domnia Sa reprezintă un domeniu științific de o importanță primordială pentru societatea contemporană: *Aplicarea tehnicii de calcul, modelării matematice și metodelor matematice în cercetările științifice;*

- Opera științifică a profesorului Constantin Gaidric conține peste o sută de lucrări, inclusiv 2 monografii, un capitol într-o monografie colectivă și coeditor la o culegere de articole „Luarea deciziilor. Metode și tehnologii”;

- Domnia sa a cercetat și a elaborat metode de modelare matematică a proceselor economice, în particular a gestiunii transportului auto, soluționarea problemelor combinatorice, simularea proceselor de elaborare a planului de transportare a mărfurilor la nivel de întreprindere și republică;

- A cercetat problemele de optimizare cu multe criterii și a elaborat modele ierarhice multistrat pentru optimizarea planificării ramurilor economiei naționale;

- A cercetat și elaborat structuri conceptuale ale Sistemelor Suport pentru Decizii;

- A efectuat cercetări privind soluționarea problemelor Societății Informaționale globale și problemelor de edificare a societății informaționale în Moldova.

Este necesar să menționăm și rolul exercitat de Domnia sa în atestarea cadrelor științifico-didactice de înaltă calificare și domeniilor de cercetare științifică ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Faptul că Domnia sa are atribuție directă la activitatea și existența universității noastre constituie, fără îndoială, un lucru de onoare pentru noi.

Cele spuse sunt, consider, suficiente pentru a justifica Hotărârea Senatului și acțiunea de astăzi.

Să urmărim împreună calea profesională a Dlui profesor Constantin Gaidric, evidențiind doar cele mai importante realizări.

Dl Constantin Gaidric s-a născut la 11 septembrie 1941 în satul Zăicani, raionul Râșcani, într-o familie de țărani. În anul 1957 a absolvit școala medie, iar în anul 1962 Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți cu calificarea „Profesor de matematică și fizică în școala medie”. În foaia matricolă a studentului Constantin Gaidric, care se păstrează în arhiva Universității, pot fi citite nume care constituie pilonii istoriei dezvoltării matematicii, fizicii și, în general, a istoriei învățământului superior în Republica Moldova: prof. Valentin Belousov, prof. Israel Gohberg, prof. Vasile Ceban, prof. Nicolae Filip, conf. Petru Petrușin, conf. Petru Medvețchi, conf. Mihail Marinciuc și mulți alții. Prof. Israel Gohberg și prof. Vasile Ceban poartă deja titlul onorific „Doctor Honoris Cauza” ai Universității bălțene. Azi la ei se alătură discipolul lor, profesorul Constantin Gaidric. Prin aceasta se manifestă o frumoasă legătură dintre generații.

În anul 1964, după absolvirea Facultății și finisarea serviciului militar de doi ani, începe activitatea profesională a Dl Constantin Gaidric. Între anii 1964-1967 Dl Constantin Gaidric este angajatul Institutului de Matematică cu Centru de Calcul al A.Ș.M. în calitate de laborant, apoi în funcție de cercetător științific inferior.

În perioada anilor 1967-1977 Dl Constantin Gaidric a acumulat o vastă experiență managerială și de cercetare, exercitând funcții dintre cele mai diverse:

- 1967-1972 - șef de secție „Modelarea transportului”, șef al Departamentului „Metode economico-matematice în planificare” al Institutului de Cercetări Economice și Informație tehnico-științifică al Comitetului de Stat pentru Planificare;

- 1970-1972 - director al Centrului de Calcul al Comitetului de Stat pentru Planificare;

- 1972-1973 - director interimar al Institutului de Planificare al Comitetului de Stat pentru Planificare;

- 1973-1974 - director-adjunct pentru probleme științifice al Institutului de Planificare al Comitetului de Stat pentru Planificare;

• 1974-1977 - director-adjunct pentru probleme științifice al Institutului de Cercetări Economice și Informație tehnico-științifică al Comitetului de Stat pentru Planificare.

Din an. 1977 prof. Constantin Gaidric deține funcția de director adjunct al Institutului de Matematică cu Centru de Calcul al A.Ș.M., iar între anii 1991-2005 – de director al acestei instituții științifice.

Stagiul de doctorat l-a realizat la Institutul Central Economico-Matematic din Moscova. Teza de doctor „Problema comisvoeajorului și generalizările ei” a fost susținută în anul 1972. În anul 2000 prof. Constantin Gaidric a susținut teza de doctor habilitat „Metode matematice de elaborare și fundamentare a deciziilor în sisteme social-economice”.

Calitatea de cercetător a prof. Constantin Gaidric, în mare măsură, este reflectată în cercetările teoretice și practice din domeniul sistemelor suport pentru decizii. Aceste sisteme formează o clasă distinctă de sisteme informatice. Menirea oricărui sistem suport pentru decizii este să asigure suportul informatic necesar pentru a atenua efectele limitelor și restricțiilor cu care se confruntă decidentul uman pe parcursul activităților pe care le desfășoară în vederea rezolvării acelor probleme de decizie care sunt caracterizate prin importanță și complexitate. În cadrul cercetărilor realizate în domeniul sistemelor suport pentru decizii, prof. Constantin Gaidric a propus o nouă structură conceptuală ce reprezintă o direcție importantă în managementul decizional. Monografia „Luarea deciziilor. Metode și tehnologii”, constituie temelia cursurilor respective în unele instituții de învățământ superior din țară.

Lucrările profesorului Constantin Gaidric în domeniul modelării economice au completat tezaurul științific internațional, unele de o importanță primordială și pentru Republica noastră. Domnia sa a elaborat metode de modelare a funcționării obiectelor economice (întreprinderi auto, ramură) și algoritmi de soluționare a lor.

Lucrarea „Considerente asupra educării societății informaționale în Moldova”, realizată împreună cu doctorul Svetlana Cojocar, este una de pionerat în domeniu și una de importanță excepțională pentru informatizarea Țării și constituirea Societății Cunoștințelor. În lucrare sunt identificate cele trei componente ale unei asemenea Societăți: cei ce au misiunea de a transmite cunoștințele, cei ce asimilează cunoștințele, mediul și metodele de transmitere a cunoștințelor. În recenzii apărute la această lucrare se subliniază că „fiecare din autori merită mențiuni distincte pentru contribuția adusă la clarificarea problematicii polivalente ale Societății Informaționale în Republica Moldova”.

Un capitol aparte în activitatea profesorului Constantin Gaidric îl constituie activitatea de Președinte al Comisiei Superioare de Atestare al Republicii Moldova (2002-2004) și Președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare – din 2004. În acest post înalt Domnia Sa a contribuit la elaborarea și implementarea programelor și strategiilor de pregătire, perfecționarea cadrelor științifice de înaltă calificare și de acreditare a instituțiilor din sfera

științei și inovării, la promovarea valorilor științifice și a celor general-umane.

Pe parcursul a mai multor ani prof. Constantin Gaindric ține cursuri la instituțiile de învățământ superior în domeniul cercetărilor operaționale și informaticii.

Profesorul Constantin Gaindric este de părerea că matematica și informatica sunt științe ale tinerilor și susține această afirmație prin aceea că sub conducerea Domniei Sale au fost realizate 5 teze de doctorat. În prezent profesorul Constantin Gaindric este conducător științific a două teze de doctor și două proiecte internaționale:

- Electronic Services in Public Administration (e-governance); Privacy and Freedom of Information;
- Connectivity and public access to the Information Society technologies at the community level (on the basis of models of public-private partnership and successful practices of local governance) din cadrul grantului PNUD MOL/03/004 „Elaborarea strategiei naționale de dezvoltare a societății informaționale în Republica Moldova”.

Calitatea de cercetător a prof. Constantin Gaindric este confirmată și prin includerea Domniei Sale în componență colegiilor de redacție a mai multor reviste științifice: Computer Science Journal of Moldova, (Chișinău, redactor-șef.); Buletinul A.Ș.M., Matematica (Chișinău); Studies in Informatics and Control (București); International Journal on Information Theories and Applications (Sofia); Управляющие системы и машины (Киев); International Journal of Computers, Communication and Control (Oradea), Fuzzy Systems and A. I. Reports & letters (Iași); Известия Орловского Государственного Технического Университета, серия Информационные системы и технологии (Орел) ... DI Constantin Gaindric este Membru al Societății Balcanice de Sisteme Fuzzy, Membru al Societății române de modelare matematică, Membru al Societății Matematice din Moldova.

În anii 2000-2004 Domnia Sa a fost Membru al Consiliului Suprem pentru Cercetare și Dezvoltare, în anii 1998-2001 a fost Membru al Consiliului consultativ pentru tehnologii informaționale pe lângă Președintele Republicii Moldova, în anii 1994-1998 și 2002-2005 - Membru al Comitetului pentru Premiile de Stat în domeniul științei și tehnicii, Membru al Comisiei Naționale pentru edificarea Societății Informaționale în R.M. și Membru al comitetului organizatoric al proiectului Guvernul R.M.-PNUD Nr. 00043775 pentru guvernare electronică (*e-government*).

Activitatea științifică și managerială a prof. Constantin Gaindric a fost apreciată cu distincții științifice și guvernamentale: ordinul „Gloria muncii” - 2006; medalia „Meritul civic” - 1996; premiul Academiei de Științe a Moldovei – 2002; medalia „Dumitru Cantemir” - 2006; premiul Seminarului Gr. C. Moisil - 2004; medalia „Pentru vitejie în muncă. - 1970; medalia de bronz a

expoziției realizărilor economiei naționale a URSS - 1972; medalia „50 de ani ai Comitetului de Stat pentru Planificare al URSS” - 1971.

Aceasta este, în linii generale, calea profesională a Dlui profesor Constantin Gaidric.

Multstimată asistență, permiteți-mi în numele dumneavoastră să mulțumesc domnului Rector, Nicolae Filip, Senatului Universității de Stat „Alecu Russo” pentru decizia de a decerna titlul onorific „Doctor Honoris Cauza” Dlui profesor Constantin Gaidric.

Dle profesor, sperăm că în continuare colaborarea Dumneavoastră personală cu Universitatea noastră va căpăta un caracter permanent, activ, fructuos, întru dezvoltarea științei, învățământului și societății academice din Moldova.

Dr. Eugeniu PLOHOTNIUC

**Dumitru
OPREA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlii prof. Dumitru OPREA
2006

Mult stimate dle profesor Dumitru Oprea,
Mult stimate dle Rector Nicolae Filip,
Domnilor și doamnelor,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți trăiește azi o zi deosebită. Rectorului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Directorului Centru-ului Româno-American de Dezvoltare a Întreprinderilor Private din Iași, cunoscutului specialist în informatica economică, omului politic, profesorului Dumitru Oprea îi va fi înmănată Diploma și mantia de *Doctor Honoris Cauza* a universității. Prin aceasta calificativul „bun vecin și prieten al universității bălțene” nu mai este actual, domnul profesor devenind membru al comunității academice bălțene.

Opera științifică, dar și cea științifico-didactică a profesorului Dumitru Oprea este impunătoare: 30 de monografii, manuale și cursuri publicate; 101 articole și studii publicate, 72 comunicări științifice susținute, 26 contracte de cercetare științifică.

Printre multiplele calități umane și profesionale ale profesorului Dumitru Oprea eu aș situa pe prim plan *verticalitatea*. Pe planul doi - *pragmatismul* sănătos, acompaniat de o bună doză de *curaj* și încredere în forța *inteligenței*. Anume aceste calități au permis de a menține Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, la cîrma căreia Domnia Sa se află la cel de al doilea mandat, în topul universităților românești. Probabil tot aceste calități îl mențin pe profesorul Dumitru Oprea pe locul 3 în topul Who’s who in România la capitolul „Performanță cultural-științifică”.

Fiind economist de formație, rectorul D. Oprea a știut, în pofida nemulțumirii unor colegi, să prefacă treptat universitatea ieșeană într-o universitate antreprenorială. Drept consecință, din anul 2000, resursele financiare internaționale atrase de universitate se mențin la cote de invidiat pentru alte universități.

Dumitru Oprea s-a născut la 10 octombrie 1952 în Mănești, județul Prahova. Gustul pentru studiul științelor economice a apărut la tânărul Dumitru încă de pe băncile școlii. După absolvirea Școlii Generale din localitatea de baștină, el devine elev la Liceul Economic Ploiești, secția Planificare-Contabilitate, iar după finisarea liceului în anul 1971 dl Dumitru Oprea devine student

la Facultatea de Științe Economice a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Studiile de doctorat le finisează în anul 1986 la Academia de Studii Economice din București la specializarea Contabilitate.

Din anul 1979 dl Dumitru Oprea este angajat al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, unde parcurge treptele ierarhice de asistent, lector universitar, conferențiar, profesor universitar, decan al Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor. Din anul 2000 profesorul Dumitru Oprea este rector al Universității ieșene.

Faptul că Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași este situată teritorial aproape de Bălți, se face simțit prin aceea că mai multe cadre didactice bălțene și-au luat doctoratul la Iași, și prin aceea că cercetătorii de la „Alecru Russo” participă la majoritatea manifestărilor științifice, organizate la „Alexandru Ioan Cuza”.

Devenirea ca cercetător al dlui Dumitru Oprea s-a produs în perioada când calculatoarele personale și-au început ascensiunea excepțională. Amintesc că primul limbaj de programare de nivel înalt, apărut în anul 1956, a fost limbajul Fortran, destinat calculelor inginerești. Al doilea limbaj de programare, proiectat pentru calcule economice, a fost limbajul COBOL, apărut în anul 1959. Acesta a fost un semnal clar că Informatica și Economia vor constitui un mariaj durabil.

Primele sisteme informatice destinate prelucrării informațiilor economice erau lente și erau capabile să prelucreze datele stocate într-un singur loc. Foarte repede s-a conștientizat faptul că furnizarea oportună a informației, în formatul potrivit, la costul potrivit, către decidentul potrivit, la locul și timpul potrivit poate fi factorul de diferențiere între succes și insucces în activitatea oricărei unități economice. Realizarea acestor cerințe a impus trecerea de la calculatoarele mari (sistemele mainframe) la sisteme de tipul client/server. Acesta a permis de a majora viteza de prelucrare a interogărilor și a distribui bazele de date, adică a stoca datele în multiple locații fizice, pe diferite tipuri de servere, într-o manieră transparentă utilizatorului final. Faptul că datele sunt distribuite ridică problema protecției datelor și securizării comunicațiilor (lucru defel neglijabil într-o epocă a globalizării și a extremismului). La rezolvarea problemelor de acest gen și-a adus contribuția cercetătorul Dumitru Oprea.

Profesorul Dumitru Oprea este titularul cursurilor „Analiza și proiectarea sistemelor informaționale economice”, „Protecția și securitatea sistemelor informatice”, „Managementul proiectelor”. Ultimul curs este unul de pionerat în universitățile românești și contribuie la punerea în practică a unei idei mai vechi a rectorului Dumitru Oprea – înființarea la universitate a Departamentului de Cercetare și Management Proiecte.

Despre recunoașterea națională și internațională a calităților de profesionist și manager ale profesorului Dumitru Oprea ne vorbesc următoarele fapte. Din anul 1992 Domnia Sa este membru al Asociației Generale a Economiștilor din România și Director executiv al Centrului Româno-American de Dezvolta-

re a Întreprinderilor Private Iași; din 1994 – expert contabil, înscris în Tabloul Experților Contabili din România și membru al Consiliului Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor; din 1996 – membru al Bordului consultativ al Asociației Internaționale a Studenților pe ramură Economică și Comercială și membru al Senatului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; din 1997 – președinte al Fundației „Economist 2000” și conducător de doctorat în domeniul Informaticii Economice; din 1998 – Director al Departamentului de Educație Economică Permanentă din cadrul Facultății de Economie și Administrarea Afacerilor, creat prin programul finanțat de Banca Mondială și Guvernul României; din anul 2000 profesorul Dumitru Oprea este expert-evaluator al Comisiei Europene în Tehnologiile Societății Informaționale, Programul cadru 5 și Programul cadru 6; din 2003 - membru al Consiliului de Administrație a Parcului Tehnologic Tehnopolis Iasi. Enumerarea poate fi ușor prelungită.

Dl profesor Dumitru Oprea este deținător al unui număr impunător de diplome și certificate pentru participare la seminare, workshop-uri și proiecte internaționale. În anul 2000 Domnia Sa a fost decorat cu Ordinul Național pentru Merit cu Rang de Mare Cruce. În anul 2002 Universitatea din Nebraska, S.U.A. i-a conferit dlui profesor Dumitru Oprea titlul onorific de *Doctor Honoris Causa*. Profesorul Dumitru Oprea este, de asemenea, Cetățean de Onoare al statului Nebraska.

L-am cunoscut pe profesorul Dumitru Oprea în anul 2000 la deschiderea oficială a extensiunii Universității „Alexandru Ioan Cuza” la Bălți. Am contactat de atunci de mai multe ori și tot de atâtea ori am admirat stilul de lucru al rectorului Dumitru Oprea.

Vreau să mulțumesc mult stimatului Rector, profesorului Nicolae Filip, Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pentru decizia de a decerna titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* profesorului Dumitru Oprea și să felicite dl profesor cu această ocazie. Cred că este cazul, în ajunul sărbătorilor de Crăciun, să urăm prosperare universității conduse de Rectorul Dumitru Oprea, iar omului politic Dumitru Oprea – obținerea unui fotoliu în Parlamentul European.

Dr. Valeriu CABAC

**Gheorghe
POPA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui prof. Gheorghe POPA
2006

Mult stimate Domnule Președinte
al Senatului Universitar Nicolae FILIP,
Onorate Domnule Profesor Gheorghe Popa ,
Domnilor Profesori, Savanți, Doctoranzi, Studenți,
Mult stimați oaspeți,

Senatul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, în rezultatul examinării propunerii Biroului Senatului și colectivului de profesori și colaboratori ai Facultății Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică a luat decizia de a conferi titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* fizicianului de excepție, profesorului universitar, doctorului Gheorghe Popa, Prorector pentru Cercetare Științifică al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, România.

Motivele ce stau la baza acestei hotărâri pot fi ușor formulate din această prezentarea activității profesionale a profesorului Gheorghe Popa.

Personal îl cunosc pe Domnul profesor Gheorghe Popa de mai mult de 15 ani, de la prima mea vizită la Universitatea „Alexandru I. Cuza” unde am făcut cunoștință cu cercetările de pionerat efectuate în laboratorul „Fizica plasmei”.

Profesorul Gheorghe Popa s-a născut la 25 octombrie 1943 în comuna Lucăcești, Moinești, județul Bacău; este căsătorit, are doi copii. Posedă 4 limbi: Româna, Engleza, Franceza și Germana.

În anul 1961 a absolvit Liceului Teoretic (secția reală) din Moinești, iar în anul 1966 - Facultatea de Fizică (Secția Optică și Spectroscopie) a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

În anul 1974 Domnia sa a susținut teza de Doctor în fizică intitulată „Contribuții asupra metodelor de diagnoză a plasmei”, sub conducerea profesorului C. Mihul.

Activitatea profesională a Domnului profesor Gheorghe Popa este direct legată de Facultatea de Fizică a Universității „AL. I. Cuza” Iași și se începe în anul 1966 în calitate de preparator la Catedra de Fizică Generală (1966-1968). În anul 1968 devine asistent la aceeași catedră, în anul 1976 - lector la Catedra de Fizică, Spectroscopie și Plasma, iar din 1990 - profesor la Catedra „Fizica Plasmei și Structura Materiei”.

Paralel cu activitatea profesională la facultate Domnia sa:

- în perioada 1976 - 1991 a fost responsabil al Colectivului de cercetare de tip C de la Facultatea de Fizică;
- între 1990 și 1992 - prorector al Universității „Al. I. Cuza” , Iași;
- între 1992 și 2000 - rector la Universității „Al. I. Cuza” Iași;
- între 2000-2003 - membru al Consiliului Municipal Iași;
- noiembrie 2003 - ianuarie 2005 Secretar de Stat în cadrul Ministerului Educației și Cercetării;
- din ianuarie 2004 prorector pentru cercetare științifică al Universității „Al. I. Cuza” Iași.

Activitatea științifică a Domnului profesor Gheorghe Popa se referă la probleme fundamentale și aplicative în domeniul fizicii plasmei care au completat tezaurul științific internațional, unele de o importanță primordială.

În continuare voi prezenta doar unele realizări științifice ale Domnului profesor Gheorghe Popa care, dacă nu ar fi și altele, pe deplin conturează portretul Domniei sale ca savant de prim plan al societății științifice românești.

A. Din problemele fundamentale cercetate de către profesorul Gheorghe Popa pot fi menționate trei direcții principale:

- unde și solitoni iono-acustici;
- diagnoza plasmei și a fenomenelor de interacțiune plasmă-solid;
- proprietățile plasmei din unele dispozitive cu configurație particulară.

a. Referitor la direcția unde și solitoni iono-acustici Domnia sa a efectuat cercetări privind excitarea în regim liniar a undelor iono-acustice. În acest scop profesorul Gheorghe Popa a realizat, pentru prima oară în România (în anul 1980), o mașină de plasmă dublă. În același tip de mașină a fost studiat fenomenul neliniar de tip soliton iono-acustic. Principalul rezultat îl reprezintă faptul că a fost propusă o structură bi-potențială prin care se pot obține coeficienți de reflexie a undelor și solitonului iono-acustic.

Profesorul Gheorghe Popa a contribuit la clarificarea naturii așa-numitelor instabilități iono-acustice care, pentru multă vreme, au fost considerate ca unde iono-acustice staționare.

Domnia Sa a adus contribuții esențiale la explicarea mecanismului fizic al oscilațiilor anodice și la elaborarea unui model de circuit echivalent al descărcărilor în gaze în care apar oscilații anodice.

În colaborare cu specialiștii de la Universitatea din Innsbruck, profesorul Gheorghe Popa a efectuat cercetări în plasma mașinii Q considerată ca plasmă magnetizată necolizională. În aceste studii au fost identificate pentru prima dată, lucru menționat ca atare în literatura de specialitate, așa-numitele instabilități de sarcină spațială ionică.

În 1984 Domnia sa a demonstrat, concomitent cu un colectiv din Japonia, că așa-numitele instabilități iono-ciclotronice existente în mașina - Q nu sunt altceva decât rezultatul formării și distrugerii periodice a unui strat dublu cu structură axial simetrică.

b. Cercetările în domeniul „Diagnoza plasmă și a fenomenelor de interacțiune plasmă-solid” au avut ca obiectiv introducerea și dezvoltarea metodelor și tehnicilor noi de diagnoză a plasmă și a fenomenelor care au loc la interacțiunea particulelor plasmă cu suprafețele solide, după cum urmează: metoda unghiului de contact, microscopia de forță atomică, elipsometrie, microdurimetrie, microscopie electronică, spectroscopie de ioni secundari. Aceste lucrări au fost realizate în baza colaborărilor externe cu specialiști din universitățile din Paris (Franța) și Eindhoven (Olanda).

c. Cercetând proprietățile plasmă din unele dispozitive cu configurație particulară, Domnia sa a demonstrat că caracteristicile de propagare a unui front de ionizare la puteri mici, corespunzătoare unui regim de descărcare luminescentă arată similitudini cu caracteristicile de propagare la aprinderea unei descărcări de plasmă de mare putere (de ordinul a 100 KW).

Mai bine de 25 ani profesorul Gheorghe Popa a colaborat cu grupurile de cercetători conduse de Acad. C. Simionescu de la Institutul de Chimie Macromoleculară al Academiei Române și respectiv Prof. dr. doc. V. Ababei de la Facultatea de Chimie unde a participat la inițierea și dezvoltarea cercetărilor de plasmă-chimie în Iași. Astfel, la Institutul „Petru Poni”, începând cu 1967, au fost puse bazele cercetărilor de polimerizare în plasmă și au fost realizate brevete de invenție referitoare la unele procedee și metode de obținere a materialelor semiconductoare.

După anul 2000, profesorul Gheorghe Popa a cercetat proprietățile plasmă de descărcări cu barieră dielectrică utilizate în producerea modificărilor de suprafață în scopul obținerii de proprietăți fizico-chimice noi, în procese de sterilizare și în depoluarea aerului.

Aceste rezultate fundamentale sunt considerate ca lucrări de pionierat în domeniu. De la apariția lor mai multe colective științifice din lume s-au ocupat de studiul proprietăților acestor structuri ale plasmă, lucrările Domniei sale fiind citate cu prioritate de colectivele de cercetători care se ocupă de acest subiect și preluate de literatura de specialitate inclusiv în monografii.

B. Profesorul Gheorghe Popa are și realizări importante și în domeniul cercetărilor aplicative efectuate, în principal, în cadrul contractelor de cercetare încheiate fie cu unități economice, fie cu unități de cercetare. Ele au cuprins studiul unor fenomene de interacțiune plasmă-solid, elaborarea unor tehnologii noi, realizarea de instalații de laborator și industriale.

În cadrul acestor lucrări de cercetare, Domnia sa a adus contribuții în domeniul nitrurării ionice, a pulverizării catodice, a metodelor de sinterizare și respectiv al interdifuzării straturilor metalice.

Rezultatele principale obținute la acest compartiment sunt următoarele:

- au fost stabilite unele rețete de nitrurare a oțelurilor rapide folosite la fabricarea sculelor așchietoare și legile cantitative ale cineticii procesului de stocare a azotului în straturile de nitrură;
- a fost elaborată tehnologia de pulverizare a materialelor metalice și dielectrice prin descărcare magnetron;

- au fost proiectate și realizate, în colaborare, instalații industriale de depunere în flux continuu a metalelor pe folii;
- au fost construite dispozitive de producere a plasmelor de temperatură joasă în scopul obținerii unor fascicule de electroni de mare energie;
- a fost elaborată o instalație de laborator specială pentru tratarea la suprafața a materialelor plastice;
- a fost elaborată o tehnologie de activare și corodare în plasma de radiofrecvență a materialelor plastice în vederea creșterii aderenței depunerilor metalice.

Din anul profesorul Gheorghe Popa 1991 conduce doctoratul în domeniul fizicii plasmei iar din 1994 doctorate în cotutelă cu parteneri din Franța.

Rezultatele activității științifice și didactice ale profesorului Gheorghe Popa s-au materializat într-un număr de lucrări, care merită să fie admirat :

- 151 - lucrări științifice publicate în reviste de specialitate cu referenți (56 în țară și 95 în străinătate);
- 201 lucrări științifice publicate în volumele unor conferințe, congrese și simpozioane științifice internaționale;
- 156 lucrări științifice comunicate și publicate în volumele unor manifestări științifice interne;
- 3 cărți în edituri centrale, 4 capitole în 4 cărți apărute în edituri din străinătate și 2 cărți multiplicat;
- 9 brevete de invenție.

Profesorul Gheorghe Popa a participat la peste 50 de manifestări științifice naționale și internaționale, a fost membru în comitetul de organizare al următoarelor conferințe și simpozioane:

1. Al III-lea Simpozion Internațional de Straturi Duple în Plasmă, Iași-București (1987);
2. Al IV-lea Simpozion Internațional de Straturi duble și alte fenomene neliniare în plasmă, Innsbruck (1992).
3. Al V-lea Simpozion Internațional de Straturi duble, Formațiuni de potențial și fenomene conexe neliniare în plasma, Sendai (1996)
4. A IV-a Conferință Balcanică de Fizică (Cluj, 1997)
5. Al III-lea Workshop balcanic privind fizica aplicată (Constanța, 2003)
6. ESCAMPIG, Constanța, 2004, Lecce 2006
7. A organizat la Iași trei Școli de vară internaționale cu teme „Plasme de temperatură joasă” (1992), „Procese elementare” (1995) și „Plasma de neechilibru, aplicații” (2003) în colaborare cu profesori de la Universitatea Paris Sud, Franța.

Domnia sa a fost:

- Coordonator din partea Univ. „Al. I. Cuza” Iași la rețeaua europeană de cercetare PECO -08469, în anii 1993-1995 „Fundamental studies of discharge in view of their technological applications”. Din rețea au făcut parte Univ. Paris Sud, Univ. Tehnologică din Eindhoven, Institutul Tehnic Superior din Lisabo-

na, Univ. Masaryk și Universitatea Tehnica din Brno, Univ. Comenius din Bratislava și IFA - București

- coordonator din partea română al programului COPERNICUS - ERB 3512PL1561 (COP 1561) pentru perioada 1995 - 1998 din care au mai făcut parte : Univ. Salford (Anglia) -contractor principal, Univ. Tehnică din Brno, Univ. Masaryk din Bratislava, Univ. Tehnologică din Eindhoven, Institutul de Electronică din Sofia și Universitatea Aston;

- coordonator, la nivel național, al programului TEMPUS - JEP 07596/94 privind restructurarea învățământului superior de fizică. Programul a fost pentru 3 ani și a cuprins și Universitățile din București și Cluj. La program au participat universitățile: Paris-Sud, Grenoble, Lisabona, Bruxelles și Innsbruck. (1994-1997);

- responsabil al acordului de colaborare „Brâncuși” dintre laboratorul de fizica plasmei al Universității „Al. I. Cuza” Iași și LPGP din Universitatea Paris - Sud, Orsay (2003- 2004);

- responsabil al acordului de colaborare dintre laboratorul de fizica plasmei al Universității „Al. I. Cuza” Iași și la laboratorul de fizica plasmei la Institutului „Josef Štefan” din Liubliana, Slovenia (2003 - 2004).

Profesorul Gheorghe Popa a fost sau este și în prezent membru al următoarelor societăți și consilii:

- Vicepreședinte al Societății Naționale de Fizică (din 1998);

- Membru al Societății Europene de Fizică (din 1993);

- Vicepreședinte al Consiliului Național de Reformă a învățământului (1996 - 1999);

- Membru al Colegiului Consultativ al Agenției Naționale pentru Știință și Tehnologie (1996 - 2001);

- Președinte al Agenției Naționale de Informatizare a Managementului Universitar (din 1998);

- Membru al Colegiului de Onoare al Ministerului Educației (din 1996);

- Membru al Consiliului Național al Cercetării Științifice Universitare (2000 - 2003);

- Membru al Consiliului Național de Diplome, Titluri și Echivalări de Studii (din 2000);

- Președinte de comisie al Consiliului Național pentru Evaluare și Acreditare Academică (din 2000);

- Membru fondator al Societății Culturale Româno-Germane din Iași și Konstanz (din 1995);

- Expert al Asociației Europene a Universităților (din 1999);

- Editor la revistele: Central European Journal of Physics, Analele Universității din Craiova, Studia Universitas Babeș-Bolyai, Cluj (din 2001);

- Referent la reviste științifice ca: Plasma Sources Sci. Technol, IEEE Trans. Plasma Sci, PLASMA PROCESSES & POLYMERS;

- Este membru al colegiului de redacție a revistei științifice „Fizică și

Tehnică: procese, modele, experimente” fondată de către Universitatea de Stat „Alec Russo”.

APRECIERI. Activitatea științifică și managerială a prof. Gheorghe Popa a fost apreciată cu următoarele titluri, premii, distincții științifice și guvernamentale:

- Lector evidențiat, premiu de excelență 1982 (Ordinul Ministrului Educației no. 2899);
- Diploma și insigna jubiliară a IEPAM, Bârlad (1982);
- Diploma și certificatul Universității „Al. I. Cuza”, Iași 1984;
- Premiul „C. Miculescu” al Academiei Române pe anul 1989;
- Cetățean de onoare al orașului Omaha din Nebraska, SUA, 1993;
- L'ordre des Palmes Academiques, 1996 (Ministerul Educației Naționale, învățământului Superior și al Cercetării din Franța);
- Ordinul „Crucea Moldavă” a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1998;
- Profesor Honoris Causa al Universității din Augsburg (Germania), 1999;
- Diploma de excelență „Vasile Pogor” a Municipiului Iași, 1999 și 2003;
- Diploma și medalia Universității din Freiburg, Germania, 2000;
- Ordinul Național „Steaua României”, grad de ofițer, 2000;
- IOP Fellow, 2001;
- Ordinul „Crucea Patriarhală” a Patriarhiei Române, 2005.

În afară de cele prezentate este necesar să menționez rolul important, exercitat de Domnia Sa în deschiderea filialei Universității „Alexandru Ioan Cuza” în incinta Universității de Stat „Alec Russo” și susținerea tuturor proceselor de colaborare științifico-didactice la nivel de rectorat, facultate și catedră între Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și Universitatea de Stat „Alec Russo” în ultimii doi decenii.

Aceasta este, în linii mari, calea profesională a Dlui profesor Gheorghe Popa.

Mult stimată asistență, permiteți-mi în numele dumneavoastră să mulțumesc domnului Rector, Nicolae Filip, Senatului Universității de Stat „Alec Russo” pentru decizia de a decerna titlul onorific *Doctor Honoris Causa* Dlui profesor Gheorghe Popa.

Dle profesor Gheorghe Popa Vă felicit cu acest eveniment și sînt ferm convins că în continuare colaborarea dumneavoastră personală cu Universitatea noastră va căpăta un caracter permanent, activ, fructuos, întru dezvoltarea științei, învățământului și societății academice din Moldova și România.

Dr. Eugeniu PLOHOTNIUC

**Valerii
UREADOV**

LAUDATIO

**для доктора физико-математических наук
УРЯДОВА Валерия Павловича
в связи с присуждением почётного звания
DOCTOR HONORIS CAUSA
Бэлцкого Государственного Университета
имени Алеку Руссо
2009 год**

**Уважаемый председатель Сената Университета!
Уважаемые члены Сената Университета!
Уважаемый Валерий Павлович!
Уважаемые гости!
Дамы и господа!**

Сенат Бэлцкого Государственного Университета имени Алеку Руссо рассмотрел предложение исследовательской группы научной лаборатории „Радиофизика и электроника” и единогласно принял решение о присуждении почётного звания *Doctor Honoris Cauza* старшему научному сотруднику, заведующему сектором Научно-исследовательского радиофизического института города Нижний Новгород, Россия, доктору физико-математических наук, известному учёному Урядову Валерию Павловичу.

Причины, на основе которых было принято данное решение, могут быть легко поняты из следующего представления научной и организационной деятельности доктора физико-математических наук Урядова Валерия Павловича.

Валерий Павлович Урядов родился 13 августа 1944 году в городе Дзержинске, Горьковской области, Россия. В 1951 году поступил в среднюю школу № 33 родного города, которую окончил в 1961 году. В 1961 году поступил на I курс радиофизического факультета Горьковского государственного университета им. Н. И. Лобачевского, который окончил в 1966 году.

С августа 1966 года молодой выпускник по распределению зачислен на должность инженера в Горьковском Научно-исследовательский радиофизический институт (ныне город Нижний Новгород). В январе 1967 года Валерий Павлович переведён на должность младшего научного

сотрудника, а с 1977 года - на должность ведущего инженера.

Его интенсивные научные исследования увенчались в 1979 году защитой диссертации и присуждением ученой степени кандидата физико-математических наук. С 1982 года Валерий Павлович переведен на должность старшего научного сотрудника, а с 1988 года он работает в должности ведущего научного сотрудника.

В 1989 году Валерию Павловичу Урядову присуждено ученое звание старшего научного сотрудника. В 1994 году успешно защитил диссертацию и ему присуждена ученая степень доктора физико-математических наук. В 1995 году переведён на должность заведующего лабораторией, а с 2008 года Валерий Павлович работает в должности заведующего сектором.

С самого начала своей деятельности научные интересы Валерия Павловича УРЯДОВА связаны с разработкой и применением новых радиофизических методов для исследования физики ионосферы и распространения радиоволн.

Им получен ряд приоритетных результатов в области распространения и рассеяния радиоволн. Хорошо известны его работы по дифракции волн на хаотическом экране в условиях сильных флуктуаций интенсивности волны, по частотной корреляции волн в случайно-неоднородном слое произвольной толщины, когда впервые была показана возможность описания такой среды в виде набора хаотических экранов. Доктором Урядовым разработана теория возбуждения ионосферных волновых каналов за счет рассеяния радиоволн на мелкомасштабных неоднородностях. Им предложена и разработана концепция комплексного описания трансэкваториального распространения коротких радиоволн, учитывающая механизмы ионосферного и волноводного магнитосферного распространения. Валерий Павлович Урядов предложил и реализовал метод диагностики мелкомасштабной турбулентности F -слоя ионосферы в области главного ионосферного провала с помощью среднеширотного доплеровского КВ радара.

Впервые Валерием Павловичем Урядовым практически решена проблема создания управляемого канала дальнего распространения КВ посредством вывода волноводных мод из канала за счет ракурсного рассеяния радиоволн на искусственной ионосферной турбулентности.

Им получены приоритетные результаты о преобладающих механизмах формирования поля кругосветных сигналов в различных геофизических условиях, обнаружен новый механизм каналирования декаметровых радиоволн в окрестности максимума F -слоя, порожденный педерсенсовской модой в период ионосферных возмущений естественного либо искусственного происхождения.

Важный этап научной деятельности В. П. Урядова связан с разработкой и практической реализацией методов адаптации систем

дальней КВ радиосвязи к текущему состоянию ионосферы на основе современной техники ЛЧМ зондирования.

В восьмидесятые годы под его руководством и при его личном участии создана сеть станций наклонного ЛЧМ зондирования ионосферы, охватывающая обширные территории от Дальнего Востока до Европейской части России, предназначенная для проведения фундаментальных и прикладных исследований в области физики ионосферы, магнитосферы, распространения радиоволн и дальней радиосвязи.

В настоящее время Валерий Павлович Урядов проводит большую научную и организационную работу совместно с рядом ведущих научных и образовательных учреждений: Южный федеральный университет, Институт земного магнетизма, ионосферы и распространения радиоволн им. Н. В. Пушкова РАН, Институт солнечно-земной физики СО РАН, ФГУП НПП «Полет», Институт космофизических исследований и распространения радиоволн ДВО РАН, Марийский государственный университет и многие другие.

В числе многочисленных научных организаций, с коллективами которых тесно сотрудничает Валерий Павлович, достойное место занимает наш университет. Это плодотворное сотрудничество продолжается вот уже более двадцати пяти лет и связано с развитием исследований в области физики ионосферы и распространения радиоволн на базе сети станций наклонного ЛЧМ зондирования.

Валерий Павлович Урядов является автором более ста научных статей в ведущих российских и зарубежных журналах, таких как УФН, ДАН, Известия Вузов, серия Радиофизика, Радиотехника, Электромагнитные волны и электронные системы, Электросвязь, Геомагнетизм и аэрномия; Radio Science, Waves in Random Media, Journal Atmospheric Terrestrial Physics, International Journal of Geomagnetism and Aeronomy.

Валерий Павлович активно участвует в работах научных симпозиумов, конференций и семинаров. Он является автором 95 тезисов докладов, опубликованных в трудах Всероссийских и Международных конференций, имеет четыре авторских свидетельства на изобретения, является соавтором двух монографий: Н. Д. Филипп, Н. Ш. Блаунштейн, Л. М. Ерухимов, В. А. Иванов, В. П. Урядов «Современные методы исследования динамических процессов в ионосфере» Кишинев, Штиинца, 1991; V. Ureadov, V. Ivanov, E. Plohotniuc, L. Eruhimov, N. Blaunstein, N. Filip «Procese dinamice în ionosferă – metode de cercetare» Tehnopress, 2006; соавтор учебника для вузов: О. И. Яковлев, В. П. Якубов, В. П. Урядов, А. Г. Павельев «Распространение радиоволн» Москва, 2008 г.

Под его руководством защищены три кандидатские диссертации. В период с 1998 года по 2006 год доктор В. П. Урядов читал курс лекций на радиофизическом факультете ННГУ им. Н. И. Лобачевского, а в настоящее

время читает курс лекций в Нижегородском техническом университете им. Р. Е. Алексеева.

В период с 1980 по 2003 годы В. П. Урядов был научным руководителем ряда НИОКР по прикладной тематике, а в 1995-2008 годах был научным руководителем восьми грантов РФФИ. В настоящее время является научным руководителем гранта РФФИ № 09-02-00109.

С 1995 года Валерий Павлович Урядов является членом редколлегии журнала «Известия вузов Радиофизика», член двух специализированных советов по защите докторских диссертаций: при ФГНУ НИРФИ и ННГУ им. Н. И. Лобачевского.

Валерий Павлович Урядов - почетный работник науки и техники Российской Федерации, лауреат первой премии в области радиофизики на конкурсе научных работ Госкомитета СССР по народному образованию за 1987-1989 годы.

Уважаемые коллеги и гости!

Разрешите от Вашего имени поблагодарить членов Сената Университета за единодушное решение о присуждении почётного звания DOCTOR HONORIS CAUZA ученому, доктору физико-математических наук, господину Урядову Валерию Павловичу.

Уважаемый Валерий Павлович! Поздравляю Вас с этим знаменательным событием и выражаю уверенность, что и в дальнейшем Вы внесёте весомый вклад в продолжении и углублении нашего научного сотрудничества.

Спасибо!

Валерий АБРАМЧУК

(LAUDATIO подготовлено и представлено на торжественном заседании Сената Бэлцкого Государственного Университета имени Алеку Руссо от 07 октября 2009 года кандидатом физико-математических наук, доцентом Валерием Абрамчук)

**Ilie
LUPU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
pentru profesorul Ilie LUPU
2010

Mult stimate dle rector,
Mult stimate dle profesor Ilie Lupu,
domnilor și doamnelor,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți trăiește azi o zi importantă din istoria sa. Absolventului universității, fostului colaborator, doctorului habilitat în pedagogie, ilustrului specialist în didactica matematicii, profesorului *Ilie Lupu* îi va fi înmănată Diploma și mantia „Doctor Honoris Cauza” a Universității noastre. Calificativul „fostul colaborator” își pierde actualitatea, domnul profesor devenind, astfel, din nou – de data aceasta fără limită de angajare – membru al comunității academice bălțene.

Opera științifico-didactică a profesorului *Ilie Lupu* este impunătoare și semnificativă pentru formarea viitorilor profesori de matematică. Voi începe cu prezentarea unor cifre. Publicațiile științifice și științifico-didactice ale profesorului *Ilie Lupu* constituie peste 300 coli de tipar, Dumnealui fiind autor și coautor al manualelor școlare de matematică și al ghidurilor pentru profesori, al manualului de didactica matematicii. Domniei Sale îi aparține o realizare inegalabilă în asigurarea didactică a cursului școlar de matematică: elaborarea a câte un suport metodologic și unul practic pentru fiecare temă mare a cursului.

Dintre calitățile profesorului *Ilie Lupu* eu aș situa pe prim plan exigența înaltă față de realizările științifice proprii și ale discipolilor săi. Oriunde nu a activat – la Orhei, la Bălți sau la Chișinău – Domnia Sa a lăsat amintiri frumoase și numeroși prieteni. Fiind un excelent lector și un promotor al abordării prin competențe a procesului de formare, dl profesor *Ilie Lupu* a izbutit și izbutește să trezească interesul pentru matematică și pentru profesia de pedagog la mulți studenți, inclusiv la cei care l-au ascultat în timpul aflării la Bălți.

Dl *Ilie Lupu* s-a născut la 25 aprilie 1938 în s. Colicăuți, raionul Briceni într-o familie de țărani. În anul 1952 a absolvit școala de șapte ani din satul natal, iar în anul 1956 școala medie din Tabani. În același an, devine student al Facultății de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat din Bălți. Fiind student, în anii 1957 și 1958 a lucrat la valorificarea pământurilor de țelină și a fost decorat cu medalia „Pentru valorificarea pământurilor de țeli-

nă”. Cum se obișnuia pe acele timpuri, pe parcursul ultimului an de studii la facultate, a activat în calitate de profesor de matematică la școala medie din Ciocârleni, raionul Telenești. A absolvit Institutul Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți în anul 1961, obținând diploma de profesor de matematica și fizica în școala medie.

Între anii 1961-1963 s-a aflat în rândurile armatei. După demobilizare, a activat trei ani în calitate de inspector al secției raionale de învățământ Orhei.

Din anul 1967 dl *Ilie Lupu* este lector la Catedră de algebră, geometrie și metodică matematicii a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți. Deține funcția de președinte al biroului sindical al facultății, coordonează practica pedagogică la facultate.

În anul 1969 dl *Ilie Lupu* devine doctorand al Universității de Stat din Chișinău. În anul 1971 susține teza de doctor în pedagogie cu tema „Predarea matematicii în școlile din Moldova între anii 1812-1940” la Institutul Pedagogic de Stat din Kazani.

Din septembrie 1971 activează în calitate de lector superior la Catedra de algebră și geometrie a Universității de Stat din Moldova, din 1973 până în 1996 – conferențiar universitar, iar din 1996 – profesor universitar la aceeași catedră. În anul 1999 susține la Moscova teza de doctor habilitat în pedagogie cu genericul „Bazele științifico-metodice de pregătire contemporană a studenților-matematicieni din universitățile din Republica Moldova pentru activitatea de predare”. La moment, profesorul *Ilie Lupu* este unicul doctor habilitat în pedagogie la specialitatea 13.00.02 – Teoria și metodologia instruirii în Republica Moldova. În ultimii ani profesorul *Ilie Lupu* este angajatul Universității de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău).

În cercetările individuale sau realizate împreună cu discipolii săi, profesorul *Ilie Lupu* optează pentru o formare pragmatică a viitorilor profesori de matematică. Domnia Sa a intuit de mult necesitatea formării la elevi a competențelor de bază prin rezolvarea de probleme. Vreau să amintesc ca abia din acest an de studii, Ministerul Educației a acceptat trecerea de la abordarea prin obiective la abordarea prin competențe a procesului de instruire în învățământul preuniversitar. Profesorul *Lupu* a studiat, a clasificat, a generalizat și a propus noi strategii și metode de rezolvare a problemelor, a studiat și a demonstrat posibilitatea dirijării activității cognitive a elevilor la rezolvarea problemelor de matematică.

Savantul *Ilie Lupu* realizează o amplă activitate de pregătire a cadrelor științifico-didactice de înaltă calificare. A pregătit 9 doctori în pedagogie la specialitatea 13.00.02 – Teoria și metodologia instruirii (matematica, informatica), dintre care doctorii Liubovi Zastânceanu și Eugeniu Cabac sunt de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. În anul 2009 teza lui Eugeniu Cabac a fost menționată ca cea mai bună teză la specialitatea 13.00.02 – Teoria și metodologia instruirii. În prezent, încă trei bălțeni realizează studiile de doctorat, avându-l drept conducător științific pe profesorul *Ilie Lupu*.

Timp de 7 ani (2004-2010), Domnia Sa este președinte al Consiliului Științific Specializat D 36-13.00.02, abilitat cu dreptul de a organiza susținerea publică a tezelor de doctor la specialitatea 13.00.02 și a conferi gradul științific de doctor în pedagogie la această specialitate.

În cadrul acestui consiliu au fost susținute și confirmate de CNAA 18 teze de doctor.

Profesorul *Ilie Lupu* este concomitent Președinte al Comisiei de Experți în pedagogie și psihologie din cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova. Din 2000 și până în prezent a fost de 7 ori referent la teze de doctor și doctor habilitat, a prezentat la Comisia de experți 20 teze de doctor și 5 teze de doctor habilitat.

În capitol aparte evidențiem talentul managerial al profesorului *Ilie Lupu*. În perioada chișinăuiană, Domnia Sa a activat cu succes în calitate de decan al Facultății pentru studenții străini a Universității de Stat din Moldova, prorector, apoi rector al Universității de Studii Moderne Aplicative, prorector al Universității de Studii Europene din Moldova.

Meritele profesorului *Ilie Lupu* au fost înalt apreciate. Domnia Sa este Eminent al învățământului public, Cavaler al Ordinului „Gloria muncii”, Membru corespondent al Academiei Central Europene de Științe și Arte.

Împreună cu soția – dna Larisa Lupu (Ababii), care este, de asemenea, absolventă, iar mai apoi colaborator al universității bălțene, dl *Ilie Lupu* a educat un fecior bine cunoscut și peste hotarele Republicii Moldova – Președintele Partidului Democrat, ex-Președintele Parlamentului Republicii Moldova, dl Marian Lupu.

Vreau să mulțumesc mult stimatului Rector, profesorului Gheorghe Popa, Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți pentru decizia de a conferi titlul onorific „Doctor Honoris Cauza” profesorului *Ilie Lupu*.

Valeriu CABAC, dr. conf. univ.

**Andrei
MARGA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui Rector Andrei MARGA
2010

Stimate Domnule Rector Andrei MARGA,
Stimate Domnule Rector Gheorghe POPA,
Doamnelor și Domnilor membri ai Senatului,
Stimați studenți,

Ne-am întâlnit astăzi pentru a conferi titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* profesorului, excelenței sale, Rectorului Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca România, Domnului Andrei Marga, care este o somitate în domeniul filosofiei, în domeniul învățământului superior și al integrării europene din România.

De ce dl Andrei Marga este un nume proeminent în România și peste hotarele ei? Pentru a da un răspuns exhaustiv la această întrebare trebuie evidențiate rolurile pe care și le-a asumat, fără ezitare și cu entuziasm, pe parcursul activității sale. Dl Andrei Marga este autor a 32 de cărți (8 dintre care reprezintă traduceri din limba germană și limba engleză), precum și autorul a sute de studii și articole care sunt cotate la nivel internațional, 60 dintre ele au fost publicate în limbi de circulație mondială.

Pe parcursul ultimilor 30 de ani, dl Rector Andrei Marga a deținut următoarele funcții: Decan al Facultății de Istorie și Filosofie (1990-1992), Prorector al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1992-1993), Rector al Universității clujene (1993-2004), Președinte al Consiliului Academic (2003-2007), Rector al aceleiași universități începând cu 30 decembrie 2007, Ministru al Educației și Cercetării (1997-2000). Dl Andrei Marga s-a manifestat și în calitate de om politic, deținând postul de președinte al Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat.

În această ordine de idei, putem spune, fără exces de zel, că Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți trăiește un moment deosebit, momentul exprimării gratitudinii prin acordarea distincției de *Doctor Honoris Causa* Rectorului, profesorului de filosofie contemporană și logică de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, deoarece Dl Andrei Marga reprezintă una dintre cele mai complexe personalități ale filosofiei din epoca contemporană, nu numai din România, dar și din Europa, e un nume de referință al învățământului univer-

sitar și al culturii române contemporane. Dacă am invoca doar una dintre dimensiunile activității Profesorului Andrei Marga pentru evaluarea meritelor Domniei Sale, ar fi suficientă pentru a-l consacra în galeria personalităților de primă mărime a vieții universitare și a culturii românești contemporane.

Profesorul Andrei Marga, unul dintre cei mai mari filosofi români contemporani, este născut în 1946 în localitatea Pietriș, jud. Bistrița-Năsăud. Licențiat în filosofie la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, promoția 1971, cu specializarea secundară sociologie, în calitate de bursier DAAD, a urmat, între anii 1975-1976 și 1980-1994, studii și mai multe stagii de documentare la universitățile din Freiburg, Bielefeld, Erlangen, Münster, Frankfurt pe Main și la Institutul „Max Planck” din Starnberg (Germania). Prin intermediul *Wodrow Wilson Center* (1991) și *National Endowment for Democracy* (1996) a studiat la Washington DC.

Dl Andrei Marga a debutat în cercetarea științifică de anvergură prin elaborarea tezei de doctor dedicată marelui filosof germano-american al sec. XX Herbert Marcuse, reprezentant al celebrei Școli de la Frankfurt, care și-a câștigat autoritatea ca părinte al Noii Stângi. Marcuse aprecia pragmatismul drept o filosofie a omului unidimensional, integrat doar într-o latură a existenței sale, cea socială, fiindu-i anihilată cea de-a doua latură a sa, cea reflexivă, critică, creatoare de noi valori. El remarca că astfel se ajunge la robotizarea omului, la atenuarea spiritului creator, prin manipularea necesităților sale. Prin lucrarea *Eros și civilizație*, Marcuse a încercat o sinteză îndrăznească între Marx și Freud, a creionat comportamentul unei societăți nonrepressive, care implica o muncă nealinată și plăcută, activități distractive și libertate sexuală, din aceasta rezultând o societate și o cultură ce promovau libertatea și fericirea. Totodată, filosoful german realiza o critică atât a societăților capitaliste, cât și a celor comuniste. În această ordine de idei, remarcăm oportunitatea și noutatea elaborării unui studiu constructiv asupra filosofiei lui Herbert Marcuse la sfârșitul anilor '70. Faptul că lucrarea Domnului Profesor Andrei Marga *Herbert Marcuse. Studiu critic*, a văzut lumina tiparului la Editura Dacia din Cluj-Napoca în 1980 a însemnat, pe acele vremuri, o manifestare de curaj civic din partea autorului.

În continuare, Profesorul Andrei Marga a cercetat cu minuțiozitate și lucrările lui Jürgen Habermas, principalul teoretician al celei de-a doua generații a Școlii de la Frankfurt, autorul celebrei lucrări *Teoria acțiunii comunicative*, în care a precizat, în conceptul global de societate, diferențierea dintre lumea vieții și sistemul acțiunilor. Suntem în drept să susținem cu certitudine că, celebrul filosof german al lumii contemporane, Jürgen Habermas are în persoana filosofului Andrei Marga cel mai fidel interpret al concepției sale nu numai în filosofia română, dar, cu siguranță, și în cea europeană. Astfel, în virtutea interesului față de Habermas și Școala de la Frankfurt, a văzut lumina tiparului cartea *Acțiune și rațiune în concepția lui Jürgen Habermas* (1985), care a obținut premiul „Simion Bărnuțiu” al Academiei Române, apoi în 1986 - monografia *Filosofia lui Habermas*, pe care dl Andrei Marga îl consideră drept cel

mai mare savant de la Einstein încoace și concepțiile cărui sînt frecvente în majoritatea studiilor le Filosofului Andrei Marga.

Inspirat de filosofia lui Habermas, de amintirile părinților, Andrei Marga a scris una dintre cele mai frumoase cărți ale sale *Religia în era globalizării*, (Cluj: Ed. Fundației Pentru Studii Europene de pe lângă Facultatea de Studii Europene a Universității clujene, 2003, care reprezintă, în opinia Domnului Profesor, reflecțiile unui om, cu formație filosofică, asupra unui teren crucial pentru viața noastră de astăzi. Lucrarea este dedicată părinților săi, Elisabeta și Alexandru, pentru care religia a însemnat mai mult decât pot descrie termenii filosofiei. Domnul Andrei Marga remarcă că o tradiție a culturii moderne a plecat de la premisa conform căreia religia este înscrisă în timp și urmează să intre în muzeu pe măsura dezvoltărilor în alte sectoare ale culturii sau ale realității sociale ori individuale. Dar începutul mileniului trei, în opinia lui Gilles Kepél, a însemnat o revitalizare a creștinismului, o restaurare a religiosului în cadrul vechilor instituții, o revanșă a lui Dumnezeu. Totodată, Habermas recunoștea în creștinism un mare catalizator al modernității, fiind convins că geneza modernității a avut premise religioase: „universalismul egalitar din care au rezultat ideile de libertate și solidaritate, de autonomie a călăuzirii vieții și emancipării, morala individuală a datoriei, drepturile omului etc. sunt moșteniri ale eticii iubirii propovăduite de creștinism”.

Investigațiile următoare ale lui Andrei Marga rămîn la același capitol al religiei și sînt consacrate lui Joseph Ratzinger, actualul Papă Benedict al XVI-lea, care de mai multe ori atrăgea atenția tuturor asupra necesității de a învăța din atașamentul constant al Bisericii la condiția umană, totdeauna afectată de împrejurările ostile ale vieții. Lucrarea *Absolutul astăzi. Teologia și filosofia lui Joseph Ratzinger* (Cluj-Napoca : ed.: Eikon) a constituit un eveniment de anvergură internațională, cu valențe nu doar europene, ci chiar universale. Suntem de acord cu opinia Domnului Profesor că „lumea de azi nu mai poate fi înțeleasă decât privind-o din mai multe perspective. Întrebările există în relația teologie – filosofie – științe, chiar artă, iar meritul lui Ratzinger este acela de a fi adus dezbateră la cel mai actual nivel”.

Filosoful Andrei Marga, în calitatea sa de om al timpului, nu poate să nu își focalizeze atenția asupra celor mai stringente probleme cu care se confruntă societatea contemporană, cele ale geografiei ideilor și practicii politice de la răscrucea dintre milenii. La acest capitol se cere a fi menționată lucrarea *Introducere în metodologia și argumentarea filosofică*, o carte indicată, în primul rând, studenților de la filosofie, o propedeutică filosofică, care semnifică studiul elementar al filosofiei, studiu ce urmează să fie aprofundat, ulterior. Prin lucrarea *Filosofia americană clasică, Reconstrucția pragmatică a filosofiei*, Andrei Marga încearcă să ne convingă, prin selecția autorilor și a textelor, că puține filosofii au reușit, asemeni pragmatismului, să persiste în viața unui om. Într-o altă lucrare *Relativismul și consecințele sale*, autorul reiterează ideea că relativismul istoric, cultural, social, cognitiv, moral și filosofic a legitimat intelectual totalitarismele sec. al XX-lea, ideologiile izolaționiste și dogmatice.

În această ordine de idei, ar fi bine ca Domnul Andrei Marga să ne dea o mână de ajutor în analiza tranziției haotice din Republica Moldova, care a însemnat mai multă retorică decât acțiuni concrete și a dus la sărăcirea masivă a populației, la creșterea inegalităților social-economice, la ruina potențialului economic existent etc.

Capodopera (adevărat bestseller) a savantului Andrei Marga, care a cunoscut deja patru ediții, este *Filosofia unificării europene*, un excepțional demers științific, o abordare a procesului unificării europene într-o versiune filosofică, având și scopul de a oferi un cadru conceptual studiilor europene și de a propune soluții pentru rezolvarea unor probleme filosofice existente astăzi în construcția europeană. Prin analize și argumentări, filosoful demonstrează că paradigma națională (care a dominat Europa în sec. XVIII-XX), trebuie să fie depășită, iar, în locul acesteia, să se impună paradigma europeană, care înseamnă un fond comun al culturilor naționale europene ce se va solda cu unificarea europeană. Lucrarea reprezintă, în opinia noastră, una dintre cele mai complexe radiografii a procesului unificării europene. Putem să susținem cu certitudine că această lucrare constituie o contribuție teoretică românească valoroasă la literatura politică și filosofică dedicată edificării Europei Unite.

Opera filosofică a Profesorului Andrei Marga reprezintă chintesența activității sale practice, iar în sens mai larg, reperele filosofice ale unei societăți care se află în tranziție de la societatea comunistă totalitară la societatea democratică. Aceste puncte de orientare pot fi de real folos și la înțelegerea proceselor din Republica Moldova, ce nu sunt ferite încă de sabia lui Damocles, mai există un pericol iminent al reinstaurării unui regim autoritar neocomunist.

O altă dimensiune a prodigioasei activități a Profesorului și Rectorului Andrei Marga ține de reconstrucția instituțională a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în rezultatul căreia acest templu de studii și știință s-a transformat în unul de nivel european. Experiența, dinamica acestor transformări au influențat învățământului universitar din toată România. Universitatea „Babeș-Bolyai” a devenit un model pentru toate instituțiile de învățământ superior din România. Ar fi bine ca această experiență să fie preluată și de Universitățile din Basarabia. Vă asigurăm, Domnule Rector, că experiența în cauză va fi utilizată în procesul reconstrucției instituționale și a Universității bălțene.

Notorietatea și succesele rectorului Universității „Babeș-Bolyai” au fost apreciate la justa valoare. În anul 1997, este numit în calitate de Ministru al Educației și Cercetării, într-un guvern hotărât să schimbe în mod radical viața din România. Acest guvern a inițiat opțiunea prooccidentală cu realizarea primilor pași de aderare la Uniunea Europeană. Ministerul Educației și Cercetării, condus de Domnul Andrei Marga, a propus o reformă radicală a învățământului românesc, focalizată pe următoarele acțiuni:

- efectuarea reformei curriculare și compatibilizarea europeană a curriculumului național;
- trecerea de la învățarea reproductivă la cea creativă;
- o conexiune novatoare între școli, licee și universități, pe de o parte, și

mediul economic autohton, pe de altă parte;

- îmbunătățirea infrastructurii instituțiilor de învățământ și conectarea ei la Internet și alte genuri de comunicații electronice ale lumii;
- reforma managementului școlar și academic prin descentralizare și crearea unei autonomii instituționale autentice;
- inițierea și promovarea unor forme avansate de cooperare internațională între instituțiile de învățământ din România și cele de peste hotare.

Menționăm, în mod special, că Ministrul și Profesorul Andrei Marga a introdus și a materializat, pentru prima dată în România, aplicația pedagogică a curriculumului, care se afla într-un stadiu destul de avansat în țările din Europa.

Reforma învățământului a reprezentat acțiuni de referință în societatea românească a anilor 1997-2000, care continuă să fie repere și în prezent. Rezultatele notabile, obținute în urma acestor acțiuni, au dus la elaborarea de noi manuale, crearea unei noi structuri a anului școlar și academic, evaluarea cadrelor didactice, reorganizarea rețelei școlare, îmbunătățirea substanțială a infrastructurii și conectarea instituțiilor de învățământ la tehnologiile informaționale, la autonomia pedagogică și administrativă.

Universitățile au fost concepute ca structuri de învățământ bazate pe cercetări de performanță, pe înființarea centrelor de excelență. S-a extins sistemul de credite transferabile, a fost creată o nouă viziune cu privire la managementul universitar.

Profesorul Andrei Marga a pus în funcțiune o reformă multidimensională a învățământului din România menită să integreze sistemul educațional românesc în cel european, afirmându-se ca personalitate făuritoare în istorie, cu idei, fapte concrete și rezultate remarcabile.

După trei ani de muncă asiduă în cadrul Ministerului Educației și Cercetării, Andrei Marga își concentrează activitatea, pentru scurt timp, în sfera politică ca lider al Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat. Pentru mulți români acest partid era unul modern cu principii creștin-democratice europene autentice. Spre regret, Domnul Marga se retrage din activitatea politică nemijlocită, fapt ce nu a oferit posibilitatea ca în România să fie materializate ideile lui Platon referitor la un stat ideal: *dacă filosofii nu vor domni în cetăți și dacă puterea politică și filosofia nu vor ajunge să coincidă, atunci nu va încăpea conținerea relelor pentru cetăți și pentru neamul omenesc.*

Ulterior, Domnul Andrei Marga revine la Alma-Mater clujeană pentru a-și realiza, din plin ideile și planurile sale, continuând misiunea sa de reformator al învățământului din România.

Se poate afirma, depășind orice îndoială, că Profesorul Andrei Marga reprezintă o personalitate complexă a culturii românești contemporane: profesor, filosof, rector, ministru, om politic, președinte al Consiliului academic al Universității „Babeș-Bolyai”. Este recunoscut unanim și apreciat de marile universități din România și de peste hotare, fiind ales în conducerea unor înalte organisme academice și de cultură: vice-președinte al *Conferinței Mondiale a Învățământului Superior UNESCO* (1998), membru al *Consiliului Univer-*

sității Națiunilor Unite de la Tokio (2004-2010), Președinte al Conferinței Rectorilor Danubieni (2004-2005, 2006-2010), Director al Școlii Doctorale (Universitatea „Babeș-Bolyai”) etc. Susține și Domnia sa un șir de conferințe de nivel internațional: *Politică și religie. Voegelin astăzi* la Universitatea „La Sapiencia” din Roma, octombrie 2007; *Europa lui Nietzsche* La Weimar, decembrie 2007; *Dezbaterea fundamentelor în Europa la* Universitatea Ebraică din Ierusalim, 2008; *Universitatea secolului XXI. Humboldt, Neuman, Gasset astăzi.* la Universitatea „La Salle” din Barcelona, 2008

Un capitol aparține și constituie aprecierea meritelor Profesorului și Savantului Andrei Marga, prin conferirea titlului onorific de **Doctor Honoris Causa** de către diverse Universități din România și din lume: *Universitatea „Corvinus”* din Budapesta, 2008; *Universitatea „Paul Valery”* din Montpellier, 2006; *Universitatea Plymouth State*, New Hampshire SUA, 2006.

Din ale titluri conferite Domnului Profesor Andrei Marga: **Visiting Professor**, Universitatea din Montpellier „Paul Valery” (Franța); **Gast-Professor**, Universitatea din Viena (Austria); **„Erich Voegelin” Gast-Professor**, Universitatea Ludwig Maximilianus, München (Germania).

Activitatea Domnului Profesor Andrei Marga a fost înalt apreciată și prin acordarea de premii internaționale și naționale: **Herder Prizer** (Austria-Germania); **Premiul Fundației Haim și Sara Ianculovici din Haifa** (Israel); **Gold Medal** (Universitatea din Tübingen, Germania); **România-Israel Award & The Medal of Jerusalem** (Israel); **premiul Național „Brătianu”**; **premiul „Simion Bărnuțiu”** (Academia Română).

Sunt considerabile contribuțiile lui Andrei Marga la constituirea relațiilor dintre Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, care au generat dintr-o colaborare fructuoasă între Facultățile de Drept a Universităților în cauză, ce s-a soldat cu susținerea unor teze de doctorat, cu schimbul de cadre didactice și studenți, cu participarea la diverse Conferințe Științifice... Credem că formele de colaborare se vor fortifica și diversifica.

Acordându-i distincția de **Doctor Honoris Causa** Excelenței Sale, Domnului profesor Andrei Marga, Universitatea bălțeană săvârșește un gest cu dublă semnificație:

- recunoașterea impresionantelor opere științifice a savantului Andrei Marga, pentru care *filosofia este expresia experienței omenești, este muza care l-a copleșit și l-a sedus toată viața*; exprimarea recunoștinței față de activitatea Domniei sale în calitate de Ministru al Educației și Cercetării, care a influențat în mod benefic învățământul superior din România, și în mod implicit, și pe cel din Republica Moldova, inclusiv și Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți;

- asocierea și asumarea de către comunitatea academică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți a principiilor, virtuților și valorilor pe care Profesorul, Rectorul și Ministrul Andrei Marga le-a promovat dintotdeauna.

Dr hab. în filosofie **Valeriu Capcelea**

**Rattan
LAL**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dului profesor Rattan LAL
2010

Mult stimate Domnule Rector,
Stimați membri ai Senatului universitar,
Onorată asistență, Doamnelor și Domnilor,

Senatul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, pentru prima dată în istoria sa, sărbătorește conferirea titlului onorific de *Doctor Honoris Causa* unui ecolog și pedolog notoriu, Laureat al Premiului Nobel în domeniul Păcii.

Prof. Rattan LAL, cetățean al Statelor Unite ale Americii, s-a născut la 5 septembrie 1944 în localitatea Karyal, statul Punjab din India, care se află, la moment, în componența Pakistanului.

După absolvirea școlii (1959), susținerea bacalaureatului în cadrul Universității Agrare din statul Punjab (1963), iar apoi a masteratului în domeniul pedologiei în cadrul Institutului Indian de Cercetări Agricole din New Deli (1965), urmează studiile de doctoratură la Universitatea de Stat din Ohio (orașul Columbus), SUA (1968). De menționat că studiile în școală, apoi cele de bacalaureat și masterat au fost realizate cu brio prin obținerea medaliilor de aur. Posedă liber limbile engleză, hindi, punjabi, urdu și franceză.

După susținerea tezei de doctor în pedologie, prof. Rattan LAL începe o activitate științifică foarte fructuoasă pe parcursul a mai bine de 40 ani, fiind recunoscut, la moment, ca lider la nivel global în domeniul cercetării solurilor și apei în vederea adaptării la schimbările climatice și asigurarea securității alimentare.

Dintre cele mai performante realizări obținute de prof. Rattan LAL pe parcursul activității sale profesionale consemnăm următoarele:

1. Studiarea aprofundată a sequestrării carbonului în ecosistemele terestre ca premisă pentru adaptare la schimbările climatice și promovare a securității alimentare.

Aceste cercetări au fost inițiate încă în anii '80 ai secolului trecut, adică cu mult înainte ca problema sequestrării carbonului să devină una de ordin global. Scopul principal al cercetării a fost evidențierea practicilor agricole pentru managementul rațional al substanței organice a solului, practici care contribuie la sequestrarea carbonului în sol și ecosisteme terestre. În calitate de Director

al Centrului de Management și Sequestrare a Carbonului din cadrul Universității de Stat din statul Ohio, prof. Rattan LAL, împreună cu echipa sa de lucru, a evaluat capacitatea de fixare a carbonului de către majoritatea solurilor din lume. Din 1995 pînă în 2008 prof. LAL a organizat 12 conferințe internaționale cu subiectul solurilor și schimbării climei. A publicat 20 cărți (monografii). Sub redacția Domniei Sale au fost editate 58 de cărți, 313 capitole în cărți, 606 articole în reviste științifice recenzate, 291 de comunicări la diferite foruri științifice. În total, numărul de publicații constituie 1466, dar numărul lor continuă să crească. Indexul de citare (h) în literatura științifică de specialitate a lucrărilor prof. Rattan LAL constituie 38. Dacă în anul 1995 trimerile la lucrările prof. LAL constituiau doar 200, apoi în 2009 – mai bune de 1000.

Ca participant-cheie la diferite foruri științifice globale, prof. LAL și-a manifestat neliniștea crescîndă privitor la rolul solului și al ecosistemelor terestre în acumularea bioxidului de carbon din atmosferă, a demonstrat atît beneficiile acordate de serviciile de sequestrare a carbonului în sol, cît și posibilitățile de transformare a carbonului solului în marfă agricolă.

Prof. LAL a fost membru al Echipei Națiunilor Unite pentru Evaluarea Milenară a Ecosistemelor, care a obținut Premiul Internațional în domeniul Ocrotirii Mediului din 2005. A urmat apoi Premiul Nobel în domeniul Păcii din 2007. Lista premiilor și distincțiilor obținute este însă cu mult mai mare. Prof. Rattan LAL deține, de asemenea, titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* al Universităților de Stat din Norvegia (2005) și Universității Agrare din Punjab, India (1998). Pentru merite deosebite a fost menționat cu premii ale Universităților din Wageningen (Olanda), Cordoba (Spania), Berlin (Germania), Reykiawick (Islanda) și altor instituții prestigioase din India, SUA etc.

Din 1982 și pînă la moment investițiile pentru efectuarea cercetărilor științifice ale prof. Rattan LAL și echipei sale constituie mai mai bine de 25 mln. dolari americani, fiind acordate de diferite fundații, agenții guvernamentale naționale și internaționale.

Ar fi incompletă activitatea științifică a prof. LAL fără a menționa cercetările efectuate de Domnia sa în cadrul Institutului de Agricultură Tropicală din Nigeria, unde a activat în calitate de cercetător științific în perioada anilor 1969-1987. Prof. LAL este considerat drept părinte al sistemului „no-till” de lucrare a solului în tropici. Cercetările efectuate în experiențele de lungă durată în Africa de Vest au permis argumentarea științifică nu numai a sistemului minim de lucrare a solului, dar și necesitatea minimalizării deforestării pădurilor tropicale, ameliorării proprietăților agrofizice a solurilor prin folosirea mulciului, resturilor vegetale, culturilor succesive etc.

2. Al doilea merit organizatoric deosebit al prof. Rattan LAL îl constituie asigurarea unei legături strînse dintre cercetarea științifică și practica agricolă, inclusiv susținerea politică a bunelor practici agricole.

Prof. Rattan LAL a îndeplinit funcția de Președinte a trei Asociații Profesionale:

- Asociația Internațională pentru Conservarea Apei și Solului (1987-1990)
- Organizația Internațională pentru cercetarea și prelucrarea solului și lucrării (1988-1991)
- Societatea Pedologilor din SUA (2007)

Ca lider al acestor organizații, prof. LAL a dirijat activitatea a șase congrese internaționale dedicate schimbării climei și sequestrării carbonului din sol.

Ca Președinte al Societății Pedologilor din SUA, prof. LAL a pregătit „Rezoluția solului”, adoptată unanim de Senatul SUA la 23 iunie 2008 (Rezoluția Senatului nr. 401), fiind unica în lume, care recunoaște rolul critic al solurilor în asigurarea securității alimentare. Prof. LAL a fost consultantul Președinților din Islanda și Bangladesh în elaborarea strategiilor de reducere a impactului negativ de schimbare globală a climei prin restabilirea solurilor degradate și deșertificate în vederea promovării strategiilor de asigurare a securității alimentare. Împreună cu colegii săi din diferite țări ale lumii, profitând de suportul mai multor fundații Internaționale, au fost promovate bunele practici agricole de conservare a apei și solului în țările în curs de dezvoltare.

Misiunea de promovare a realizărilor științifice este efectuată de prof. LAL și prin activitățile sale în calitate de redactor șef și redactor șef-adjunct la o serie de reviste științifice prestigioase de profil din lume.

3. Al treilea merit considerabil a prof. Rattan LAL este cel didactic și constă în pregătirea cadrelor tinere de cercetători. Dumnealui a fost mentor pentru mai bine de 96 licențiați din 25 țări ale lumii, 41 postdoctoranzi din 24 țări ale lumii, 61 cercetători în vizită din 17 țări ale lumii. Mulți din acești discipoli au devenit și ei lideri în cercetare țările de baștină. O bună parte din ei activează în diferite Universități din SUA, agenții guvernamentale etc.

Rezultatele cercetărilor prof. Rattan LAL sunt foarte utile pentru Republica Moldova, unica bogăție naturală a căreia sunt solurile fertile de cernoziom. Cu regret, fertilitatea cernoziomului moldav considerat de V. V. Dokuceaev ca „țarul solurilor din lume” scade intens, de aceea sunt necesare măsuri urgente de redresare a situației. Succesul poate fi asigurat doar în cazul cooperării eforturilor științifice și practice la nivel național și internațional.

Prof. Rattan LAL a participat, cu prezentarea sa video, la conferință științifico-practică „Transfer de inovații în activitățile agricole în contextul schimbărilor climatice și dezvoltării durabile”, care a avut loc la Chișinău în perioada 11-12 noiembrie, 2009.

E de datoria noastră să recurgem la bogata experiență științifico-practică și didactică a prof. Rattan LAL în vederea soluționării problemelor stringente ce țin de ocrotirea solurilor și apelor în Republica Moldova în condițiile schimbărilor climatice globale. La moment se elaborează Rezoluția solului: „Păstrarea și conservarea principalei resurse naturale din Republica Moldova”, care urmează a fi discutată și aprobată de Parlament.

Stimate domnule profesor Rattan LAL, Vă felicităm cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din

Bălți. Avem ferma convingere că D-voastră veți fi și în viitor puntea de legătură a Universității noastre cu alte Universități din SUA și din lume în domeniul ecologiei. Vă dorim să păstrați aceeași energie în căutarea adevărului științific, a soluțiilor practice de depășire a problemelor ecologice de ordin local și global cu care se confruntă omenirea pentru supraviețuirea sa.

Dr. hab. în științe agricole, profesor cercetător **Boris BOINCEAN**

LAUDATIO
On occasion of conferring
the honorific degree Doctor Honoris Causa
to prof. RATTAN Lal,
the Ohio State University, College of Food,
Agricultural and Environmental Science, USA
2010

Dear Rector,
Dear members of the University Senate,
Dear audience, madams and gentlemen,

The Senate of the State University “Alecru Russo” of Balti, Republic of Moldova for the first time in our history is celebrating the conferring of the honorific degree Doctor Honoris Causa to an famous ecologist and soil scientist.

We are honored by the fact that the first nominee prof. Rattan Lal is one of the most prestigious scientist, world wide recognized, being a member of the IPCC which was granted the Nobel prize for Peace.

Prof. Rattan Lal, citizen of USA was born September, 5, 1944 in the locality Karyal, state Punjab in India (what is now in Pakistan).

After graduating from high school (1959), getting the bachelor (Punjab Agricultural University – 1963) and Master’s (Indian Agricultural Research Institute from New Delhi – 1965) degrees in the field of soil science he is continuing his studies as a postgraduate student at the Ohio State University, Columbus, USA (1968).

It is important to mention that he has completed all levels of education with excellence. He knows and communicates freely in English, Hindi, Punjabi, Urdu and French.

Having got his PhD in pedology prof. Rattan Lal has been engaged in a fruitful scientific activity for over 42 years, being recognized at the moment as a leader on the global level in researching carbon and water in soils regarding adaptation to climate changes and promoting food security.

Among the most important scientific achievements of prof. Rattan Lal during his professional activity we would like to specify the following:

1. Studying of carbon sequestration in terrestrial ecosystems at large geographical scales on the premise for mitigation climate change and promoting food security.

Prof. Rattan Lal began researches in this direction in the 1980, long before carbon sequestration became a popular concept at the global level. His primary goal throughout has been to identify agricultural practices for rational management of soil organic matter, which promote carbon sequestration in soils and terrestrial ecosystems.

As Director of The Carbon Management and sequestration Center at The Ohio State University since 2000, he and co-workers have assessed the carbon sink capacity for world soils and principal eco-regions.

Between 1995 and 2008 prof. Rattan Lal organized 12 international conferences on “Soils and Climate Change”. He has published 58 books, 313 chapters in multi-authored books, 606 refereed journal articles, 291 reviews and keynote papers for different scientific forums. In total, prof. Rattan Lal has published more than 1466 scientific works and the number is still growing. The science citation h-index consists 38. If in 1995 prof. Lal was cited only in 200 works in 2009 in more than 1000 scientific works.

As a keynote speaker at numerous world forums he has created global awareness about the importance of soil and terrestrial ecosystems as a think for atmospheric CO₂, he has demonstrated the benefits of carbon sequestration and the possibility of trading soil carbon as an agricultural commodity.

Prof. Lal was a member of the UN Millenium Assessment Team that won the 2005 Zayed International Prize for the Environment. He was member of the IPCC when it was awarded the Nobel Prize for Peace in 2007.

The list of awards and honors is significantly larger both at the national and international levels. Similar to the honorary degree Doctor Honoris Causa of our university prof. Lal has received this degree from the Norwegian University of Life Sciences (2005) and two agricultural Universities in India (2001).

He was awarded for his significant scientific contribution by different prestigious Universities and research institutions from Wageningen (the Netherlands), Cordoba (Spain); Berlin (Germany); Reykjavik (Iceland), India, USA etc.

The total grants received by prof. Lal and his team since 1982 from different governmental, national and international agencies, foundations etc. amounted to 25 mln. Am. dollars.

The scientific activity of prof. Rattan Lal would be incomplete without mentioning his researches in the frame of the International Institute of Tropical Agriculture (IITA) in Nigeria, where he was working during 1969-1987. Prof. Lal is considered “the father of no-till farming in the tropics”. Researches conducted in long-term field experiments of Western Africa allowed to prove scientifically the necessity to minimize deforestation of tropical rainforests and to improve soil agrophysical properties through mulch farming, cover cropping and residue management.

2. Prof. Rattan Lal has established a very close relationship between science and practice, including political support for good agricultural practices, which is another significant merit.

Prof. Lal was President of three main professional international societies, including:

- The World Association of Soil and Water Conservation (1987-1990);
- The International Soil and Tillage Research Organization (1988-1991);
- The Soil Science Society of America (2007).

As a leader of these organizations, he has participated at six Senate / Congressional hearings on climate change and soil carbon sequestration.

Prof. Rattan Lal drafted a “Soil Resolution” adopted by the USA Senate on 23 June, 2008 (Senate Resolution 401), where the critical role of soils is recognized in global food security. The resolution was unanimously adopted and it is the only one of its kind in the world. He has consulted with President Olafur Ragnar Grimmonson of Iceland, President Iajuddin Ahmed of Bangladesh, and Vice President Al Gore on global issues of climate change, the restoration of degraded / desertified soils and on strategies to advance food security. Together with his colleagues from different countries in all over the world and with the support of international foundations he has promoting good agricultural practices for soil and water conservation in developing countries.

Prof. Rattan Lal is doing the same mission of promoting scientific achievements through his active involvement in scientific publications as Editor – in – Chief and Editor for different prestigious professional magazines in the world.

3. Training of young specialists is an additional scientific and didactic merit of prof. Rattan Lal. He has mentored 96 graduate students from 25 countries, 41 postdoctoral researches from 24 countries, 61 visiting scholars from 17 countries and 25 trainees. Many of them became leaders in soil science researches in their countries. Some of them are working in different universities and governmental institutions from the USA.

Prof. Lal’s ideas are very useful for the Republic of Moldova, where cernoziom soils are a unique natural resource.

Unfortunately, the fertility of Moldavian cernozioms, considered by the well known Russian scientist V. V. Dokuceaev “the king of the world soils” is decreasing intensively. That’s why urgent measures are needed for reversing dominating negative situation. Success can be accomplished only in scientific and practical cooperation both at the national and international levels.

Prof. Rattan Lal has participated with a video presentation “Reducing atmospheric carbon for arable soils in order to mitigate climate change and food security” in the First International Conference “Innovation transfer in agricultural activities in the context of climate change and sustainable development” held in Chisinau in November 11-12, 2009. We will address to his rich scientific – practical and didactic experience in the future in order to prevent soil and water pollution and degradation under the influence of global climate changes. At the moment we are preparing the draft of the Soil Resolution “Securing and conserving the principal natural resource of the Republic of Moldova”, which should be discussed later in the Parliament of Moldova.

Dear prof. Rattan Lal, please receive our congratulation on the occasion of being awarded the Honorary Degree Doctor Honoris Causa by Balti State University “Alecu Russo”. We are convinced that you will contribute to building a bridge of liason between Balti University and other universities in the USA and world wide in the field of ecology.

We wish you keep the same energy while seeking the scientific truth, looking for new practical solutions to overcome ecological problems which humanity is facing on the local and global levels.

Boris BOINCEAN

Research Professor, Doctor Habilitate of Agricultural Sciences

**Mihai
CIMPOI**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
criticului Mihai CIMPOI
2010

Stimate Doamne Președinte al Senatului,
doamnelor, domnișoarelor și domnilor,

Ne-am întrunit astăzi aici, într-un cadru de o solemnitate polivalentă, pentru a aduce omagiile comunității universitare bălțene unui reprezentant de seamă al literelor și al științei literare, al cărui nume, cunoscut de toți, vine să se adauge cu propria-i strălucire acelei pleiade de savanți și profesori, care au creat prestigiul titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Este vorba de scriitorul și omul de cultură Mihai Cimpoi, membru titular al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Republicii Moldova, reputat critic și istoric literar, filozof al culturii și gînditor social, președinte al breslei scriitorilor din Moldova, deputat în întiiul for democratic al fostei URSS, Congresul deputaților poporului (și, de fapt, inițiatorul *de drept* al prăbușirii acesteia), deputat de mai multe ori în Parlamentul Republicii Moldova sau, mai pe scurt, dar mai expresiv, cu o metaforă a academicianului Eugen Simion, „*stălp*” al *vieții culturale din Basarabia*. Și nu numai, am adăuga, avînd în vedere ponderea efectivă a timpului petrecut de Mihai Cimpoi dincolo de Prut, de Milcov, dar și de Dunăre, în ultimele două decenii, ani în care mai reușea să fie, alături de George Soros, *cel mai bun ministru moldovean al culturii* de după încheierea mandatului domnului Ion Ungureanu. Ar fi suficient, în acest sens, să amintesc doar noua tranșă a Aleii Clasicilor din Chișinău, inaugurarea Centrului Academic „Mihai Eminescu”, deschiderea la Chișinău a câtorva filiale ale unor prestigioase biblioteci din Țară, organizarea câtorva duzine de colocvii și simpozioane, susținerea editării, acumularea și dirijarea unor masive fluxuri de carte către bibliotecile școlare sau comunale, înființarea revistei „Viața Basarabiei”, editarea buletinului „Mihai Eminescu” etc. etc.

Stimate Doamne Președinte al Senatului, doamnelor, domnișoarelor și domnilor, așa cum în continuare, conform uzanțelor unei laude academice, ar urma să prezint principalele repere ale vieții și activității omagiatului nostru, V-aș ruga să-mi îngăduiți să omit, pe cât e posibil, sunetul sec al cifrelor, al *limbajului notarial-administrativ*, cum îl numea Mihai Cimpoi însuși în-

tr-un memorabil *Curriculum vitae* redactat cu prilejul apariției *Biobibliografiei* Domniei Sale în anul 2002.

Născut în Larga Bricenilor în dimineața zilei de 3 septembrie 1942, „în zodia Fecioarei și în anul Calului”, în familia lui Ilie Cimpoi și a Anei Habu-reac-Cimpoi, viitorul academician a avut copilăria oricărui fiu de țăran, care, vrăjit de lumina cuvintelor, auzite de la părinți, profesori și consăteni sau descoperite în bucoavnele timpului, a ales *calea dezrădăcinării* (a „smulgerii din țărănie”, cum o numea Marin Preda fără niciun fel de dispreț – să reținem! – față de lumea din care provenea, dar cu aspirația de a-și asuma un viitor ce i-ar permite nu numai buna gestiune – *așezare în lume* – a propriei existențe, ci însăși izbăvirea întregului neam), un drum, prin urmare, al marilor rupturi ontologice, dar și unul al re-în rădăcinării spirituale, al unei continuități sublimatate *în și întru* cuvânt.

Cu probe de critică literară încă de pe băncile școlii, dezvoltate la Universitatea de Stat din Chișinău, într-un climat ideologic deloc favorabil gândirii și gândirii critice în special, Mihai Cimpoi se consideră mai degrabă un autodidact. O și spune, fără înflorituri, în CV-ul din care am mai citat: „De fapt, Universitatea mea a fost Biblioteca Națională din Chișinău (fosta „Krupskiaia”, poreclită de studenți „Femeia lui Lenin”).” Mihai Cimpoi împărtășește destinul puținilor solitari adevărați ai neamului românesc din Basarabia, care, în condiții de cumplită prigoană ideologică au avut revelația mântuirii prin Carte. Îi mulțumim acum, pentru că a avut înzestrarea spirituală necesară, dar și promptitudinea de a se afla la locul potrivit ca să o primească întregă și să-i *evanghelizeze*, peste ani, și pe mulți dintre cei prezenți în această sală.

Hărțuit de regimul comunist, mai ales pentru că a mers, intelectualmente, mereu pe contrasensul paradigmei obedienței politice, Mihai Cimpoi a fost ținut de autorități, până la 45 de ani, departe de orice funcție însemnată la care ar fi putut pretinde prin pregătirea sa de excepție. În pofida acestui fapt, răbdarea și perseverența întru cunoaștere îi vor răsplăti, cu o rară generozitate, *neșansele* unui timp odios cu *șansele* unor împliniri ce trezesc admirație și invidie: n-ar fi neamul nostru un neam al „dreptei cumpene” cu două perechi de ghilimele, de această dată, dacă n-ar fi așa. Domnul academician Mihai Cimpoi le rezistă însă, cu o seninătate olimpiană, amândurora: sunt *fireștile* ingrediente ale *firii*, ale *fințării*.

* * *

Scriam, cu o altă ocazie, că deși nu duce lipsă de comentarii, opera lui Mihai Cimpoi ar trebui să fie una din prioritățile discursului metacritic în Basarabia. Pe de o parte, pentru că această întinsă operă, de peste treizeci de volume de autor, nu a beneficiat, deocamdată, de cel puțin un *studiu de sinteză*, care să-i inventarieze, analitic – pe întreaga întindere – *ideile și impactul acestora* asupra vieții literare de la noi, iar, pe de altă parte, pentru că nu avem șanse reale să destrămăm *cețurile ontologice și beznele gnoseologice* (muuult mai vechi și decât momentul 1812!) fără a examina, cu un instrumentar la zi, opera

personalităților reprezentative ale literaturii și culturii române din Basarabia. Acolo (sau... și acolo) am afla răspunsurile la simplele, dar insolubilele încă, pentru noi, întrebări: *cine suntem?*, *cum suntem?*, *de ce suntem așa?* sau *altfel?* decât ne imaginăm ca cetățeni nelipsiți de imaginație.

Asemeni operei lui Ion Druță și Grigore Vieru, scriitorii care au marcat (și o mai fac, dar la alte cote de intensitate) proza/dramaturgia și poezia românească din Basarabia, opera lui Mihai Cimpoi ilustrează, poate în modul cel mai pregnant, calitățile și potențialitățile, dar și circumstanțele în care au evoluat critica și știința literară din Basarabia. A înțelege, prin urmare, revelațiile, dramele și sfișierile interioare ale acestor opere/scriitori, ar însemna a câștiga posibilitatea de a regândi atât condiția creatorului și statutul „umanioarelor” în acest spațiu, cât și proiectele noastre pe termen scurt, cel puțin, dacă vom mai fi având, în genere, vreo idee de... viitor în afară de aceea – o boală națională mai curând – de a ne vedea pe noi înșine cocoțați în toate funcțiile și în toate scaunele deodată.

Impunându-se încă înainte de debutul editorial ca o voce analitică sigură și fiind, în esență, întâiul *devotat* al criticii literare în Basarabia, Mihai Cimpoi nu-și va revendica niciodată reputația unui critic de temut (ca Gheorghe Mazilu sau Valeriu Senic, de exemplu, ale căror „desființări” s-au sleit odată cu uscarea vopselei tipografice). Totuși, *neutralitatea* atitudinii analitice a Domniei Sale a fost mai degrabă o stratagemă. Nu întâmplător i-a ținut cu atâta încrâncenare scrierile sub microscop Polifem Poligrafovici Șarikov. Îl trăda distincția (noblețea ostentativă, am putea spune) a texturilor sale. Se simțea de departe: criticul Mihai Cimpoi *vrea altceva*, are și un *program* discret, subversiv, chiar dacă presiunile ideologice l-au mai și abătut de la trebi. Nu și de la țintele strategice, însă.

Avându-l ca înaintemergător de luat în seamă doar pe Vasile Coroban (un critic instruit, bătaios, dar și bătut; cu o capacitate de reacție cam greoaie, totuși), Mihai Cimpoi îi va da criticii românești din Basarabia un *limbaj nuanțat*, respirând duhul unei – aproape inexplicabile, ca origine, la acea oră – culturi a expresiei. Pentru argoul proletkultist era chiar o lovitură de moarte. Comunicată calm și oarecum solemn, în eseurile lui Mihai Cimpoi *afirmația* funcționa, șupurindu-se pe dedesubt, ca o *negație*, strămutând – într-un fel de noapte a peniței agile – ecartamentul limbajului critic în albia tradiției românești interbelice, larg deschise de G. Călinescu, încarnarea criticului prin excelență pentru omagiatul nostru de astăzi. Fără această insurecție critică, realizată, în fond, cu mijloacele subversivității, dar și într-o teribilă singurătate, cei mai mulți dintre comentatorii basarabeni de literatură ar fi găsit foarte greu calea către constituirea limbajului lor profesional.

La fel de importantă a fost repudierea (tacită, implicit programatică) a uscăciunii analitice și a schemelor interpretative proletcultiste, Mihai Cimpoi inventând, din mers, un *ritual* al construcției și ornamentației discursului, al încondeierii policrome a observației critice, chiar dacă, într-un târziu, metoda va

fi taxată (justificat, dar într-un alt context) drept *gongorică*, de Ion Simuț. Din punct de vedere istorico-literar, ea își jucase însă rolul, ridiculizând limbuția primitivă și pauperitatea imaginației baronilor realismului socialist. Pentru poporeni, gândirea critică a lui Mihai Cimpoi trebuia „tradusă”, pentru oamenii de litere, însă, ea funcționa ca *model*. Andrei Țurcanu și Eugen Lungu își vor însuși creativ acest model, dezvoltându-l fie pe linia unei vehemente pamfletare (întâiul), fie pe cea a unor demonstrații erudite, cu accente ludico-ironice, cel de-al doilea. Cu alte cuvinte, ca să fie cu adevărat, criticii basarabeni din ultimele trei-patru decenii s-au văzut nevoiți să se nască undeva pe la încrucișarea unor drumuri, ale, de exemplu, volumelor *Disocieri* cu... *Alte disocieri* sau ale lui Narcis cu... *Hyperion*.

Alt gest intelectual al lui Mihai Cimpoi, extrem de important pentru literatura română din Basarabia, constă în asumarea marilor valori ale literaturii și filozofiei universale, pe al căror fundal se vor proiecta scenele și mizanscenele actului de *re-întemeiere* (*pe cont propriu*, sublinia criticul) a literaturii române din Basarabia. Puse alături de suplele eseuri ale lui Mihai Cimpoi, „tratatele” proletkultsofilor își divulgau, flagrant, caracterul improvizat, sterila frăsuire metodologică și desăvârșita lipsă de idei noi și de termeni de comparație. Intrarea lui Mihai Cimpoi în scena literară basarabească obliga, așadar, o întreagă comunitate profesională, ori să-și remodeleze discursul, ori să abandoneze orice veleități analitice.

Cu eseu *Narcis și Hyperion* (1980), Mihai Cimpoi îl recitea pe Eminescu de la un nivel de înțelegere și practicare a poeziei moderne la care nu s-a ridicat nici până astăzi un alt critic din Basarabia. A adâncit și a completat acest eseu, transformându-l într-un grandios șantier eminescologic, din care nu lipsesc nici studiile de înaltă rigoare științifică, nici eseurile, nici cărțile de interviuri cu eminescologi și româniști din întreaga lume, nici o monumentală ediție Eminescu (în 8 volume), nici întocmirea unor impresionante corpusuri exegetice dedicate operei Luceafărului. Uluitor ca anvergură, elanul creator al criticului vertebra, brâncușian, spiritul românesc în Basarabia, legând lutul suferinței și înstrăinării omenești de *tăria deasupra mișcătoarelor șesuri*. Exemplară, în ordine culturală, fie și reiterând strădaniile lui Iorga și Noica de a situa în miezul incandescent al culturii române *un model al completitudinii*, acțiunea criticului basarabean a structurat o mentalitate, stabilizând-o mitopoeic, ontologic și epistemologic, dându-i o (nu o singură, ci una, cel puțin, una înaintea celor care se vor adăuga, în timp) certitudine: EMINESCU.

În jurul nucleului eminescian aveau, deci, să se organizeze celelalte valori, valorile literare ale Basarabiei (Ion Druță, Grigore Vieru, Vladimir Beșlea-gă, Vasile Vasilache, Aureliu Busuioc etc.). Un proiect... utopic, riscant, pentru că deforma *realitatea canonică* în absolut, dar singurul util și posibil – în anii '60-'80 – în fața pericolului atomizării ființei naționale. Criticul își asumă acest proiect cu întreaga spaimă a intelectualului față de goluri, față de proliferarea Nimicului, scriind în continuare consistente volume despre opera lui Ion Druță, Grigore Vieru, studii și articole despre toți cei care se înscriau prin opera

lor în sistemul literar eminescogenic. Este viziunea unui *canon provizoriu*, canonul care se va topi în MARELE, în adevăratul CANON, când va fi (dacă va fi) să fie... Iată de ce, când îl nemulțumea ceva la un autor de top (*secund*, să nu uităm), criticul nu ceda ispitei de a(-l) amenda, ci îi învăluia „greșurile” în efuziuni lirice, luându-le, ocrotitor, alături de izbânzi, sub aripă. Amendabilă desigur, ea însăși, în alte părți și în alte împrejurări, această tactică avea, totuși, la Mihai Cimpoi o adâncă rațiune critică. Între a descoperi sensuri și a căuta noduri în păpurișul semnelor, într-o „zonă” literară abia ridicată din genunchi, Cimpoi alege prim-planurile, le dă îndelungi târcoale (ca Moș Mihail, nucului), le contemplă, decupând și comentând marile simboluri, arhetipurile de maximă relevanță estetică, etică și națională. Nu-i vorba, îl bucură și *frumusețile*, nu le cultivă însă demonstrativ, chiar dacă el însuși nu-și refuză, adeseori, și *jocul pur*. (O cercetare critică ar dezvălui un feeric tablou în acest sens).

Un anumit frison heliadesc („Scrieți, scrieți, băieți!”) îl îndeamnă să încurajeze scrisul pe un front larg, mîngîind apostolicește în stînga și în dreapta. Acest (străvechi) întemeietor mod de a înțelege emulația va da, într-un târziu, propriu-zisa emulație. Într-un spațiu literar deja constituit și ordonat. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (1995 și alte 4 ediții) închide, *volens-nolens*, paranteza bătăliei literare cu Leviathanul bolșevic, noua realitate politică și culturală impunând dezideratul integrării literaturii din Basarabia în spațiul literar matricial.

Mihai Cimpoi este unul dintre puținii basarabeni, care, construindu-și visul, l-a și văzut (măcar în parte) cu ochii. Cărțile ulterioare ale criticului (dedicate lui Lucian Blaga, Duiliu Zamfirescu, George Bacovia, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu ș.a.) sunt acte critice în sine, de recuperare a unor autori despre care nu i s-a permis să scrie atunci când o dorise, dar și gesturi de autoînstituire profesională în spațiul criticii românești ca atare. Aici i se și probează caracterul de alergător de cursă lungă, de autor capabil să creeze și într-un context lipsit de emulație și într-unul arhiplin de oferte culturale. Și să rămână. Problema e dacă obiectul laudei noastre de astăzi este și receptat, în spirit, în strădania de a fi în cultură (chiar dincolo de așa-zisa recunoaștere publică) așa cum nu știu dacă – în afară de Eugeniu Coșeriu: pornind de la aceeași basarabeană, prispă, dar în alte condiții existențiale și intelectuale – a mai dorit-o vreun basarabean. Este, poate, pe punctul de la care începe să fie înțeles. Și urmat în spirit. Multă sănătate, domnule Profesor! Multe idei, multe cărți, mulți prieteni! Iar în ceea ce privește gândul acela de taină și de netaină, pe care îl rafinează de o viață cărțile Dumneavoastră, el se va împlini: e însuși destinul tuturor celor care străbat talazurile existenței pentru a se reântâlni cu Ithaca. Vă mulțumim și Vă felicităm încă o dată cu prilejul conferirii titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo”, un titlu recunoscând la Bălți, poate cu o anumită întârziere, contribuția Dumneavoastră de excepție la dezvoltarea științei literare românești. Felicitări!

Dr. Nicolae LEAHU

Stelian
DUMISTRĂCEL

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
prof. Stelian DUMISTRĂCEL
2012

Biografiile și autobiografiile Profesorului Stelian Dumistrăcel punctează ca borne profesionale: absolvent al Facultății de Litere de la Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (1958); doctor în filologie al aceleiași Universități (1974); conducător de doctorat la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași din 1990 în specialitatea „filologie”. Fiind legată, în primul rând, de universitatea ieșeană, activitatea și formarea Profesorului Stelian Dumistrăcel, după cum e firesc, a înscris însă spații de formare mai întinse ca arie geografică și forme de activitate mai diverse decât cea a unui lingvist specializat strict într-un domeniu:

- *specializări și stagii de documentare:*

- în Germania: 1967, 1969 – Berlin (cu Werner Bahner) și, ca bursier DAAD, 1975 – Tübingen (cu Eugenio Coseriu), Heidelberg (cu K. Baldinger), Bonn (cu H. Meier), Marburg/Lahn (cu L.-E. Schmidt); 1991 – Tübingen, Heidelberg, Mannheim;

- în Franța, 1977 – Paris (cu M.-R. Aurembou), Lyon (cu Gaston Tuailon), Toulouse (cu J.-L. Fossat, X. Ravier);

- *membre în colegii de redacție:*

- al publicației Institutului „Anuar de lingvistică și istorie literară” (secretar științific de redacție în 1962; redactor-șef din 1990), reprezentând colaborarea la apariția a 43 de tomuri);

- al revistei „Limba română” (Chișinău);

- *membre în consiliul academic* al publicației „Philologica Jassyensia”;

- *activități de management:*

- șeful Sectorului de lexicologie-lexicografie, dialectologie și toponimie între anii 1970–1974;

- director adjunct onorific al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române între anii 1975 și 1984;

- șeful Departamentului de dialectologie (din 1990 până în decembrie 2010);

- *activități de cercetare:*

- între 1958 – 1997: cercetător științific (principal) la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române;

- în prezent, încadrat pe post de cercetător științific principal gr. I cu ½ normă;
- *activitate didactică*:
 - între 1992 – 2000, ca profesor invitat, cursuri la Departamentul de limbă și literatură română pentru studenți străini (din Republica Moldova și din Ucraina) a Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”;
 - între 1997 – 2000, profesor titular la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie de la Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați; cursuri de istoria limbii române, etnolinguistică, introducere în lexicografie; cursuri la masteratele de la secția de Litere (*Linguistica textului*) și de Istorie (*Etnolinguistică danubiană*);
 - din 1997, profesor asociat, iar, din 2001, profesor titular la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării al Universității „Al. I. Cuza”; profil didactic: cursuri în domeniile: *Discursul jurnalistic (fonetică aplicată, gramatică, lexic; stilistică și retorică)*; *Elemente de pragmatică a comunicării*, la masteratul de profil de la Departamentul de Jurnalistică; din anul 2004 până în prezent, cu statutul de profesor invitat;
 - cursuri la Școala Doctorală a Facultății de Litere (din anul 2005): *Stilistică generală și Filosofia limbajului*; anterior: cursuri de dialectologie, ca suplinire, la Facultatea de Litere, între anii 1963 – 1968; profesor asociat la Facultatea de Istorie, între anii 1991 – 2000 (cursuri de etolinguistică);
 - profesor invitat la „Friedrich-Schiller-Universität Jena” (semestrul de iarnă al anului universitar 1996/1997);
 - conferințe ca invitat la Universitățile din Jena (1995, 1996) și Heidelberg (1996);
 - ciclul de lecții *Frazeologia românească și „discursul repetat”* la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova (mai, 2003);
 - *activitate în comisii pentru acordarea de titluri științifice*:
 - membru în comisii pentru acordarea titlului de doctor la Universitățile din Iași, București și Cluj-Napoca și în comisia pentru acordarea titlului de doctor habilitat în științe filologice al Universității de Stat Chișinău;
 - membru în comisiile de „laudatio” pentru acordarea titlului de Doctor Honoris Causa următorilor lingviști și filologi: Eugeniu Coșeriu (Universitățile din Suceava, 2000, și Galați, 2001); G. Tohăneanu (Universitatea din Galați, 2000); Ion Brezeanu (Universitatea din Galați, 2000); Marius Sala (Universitatea din Suceava, 2006; Universitatea din Galați, 2010);
 - *participări la manifestări științifice*: la Congresele Internaționale de Lingvistică și Filologie Romanică de la București (1968) și de la Napoli (1974), la manifestările internaționale de românică (München, 1993; Tübingen, 1995), la congresele de dialectologie romanică (Aix-en-Provence, 1974; Palermo, 1990), la Colocviile Comitetului Internațional pentru *Atlas linguistique roman* (Aussois, Franța, 1992; Barcelona, 1994; Grenoble, 1996) și la numeroase manifestări științifice desfășurate, între 1991 – 2011, la Bălți și Chișinău;

- colaborări la reviste: *Iașul literar*, *Convorbiri literare*, *Semn* (Bălți), *Dacia literară*; *Cronica*, *Revista română*, *Contemporanul* și la cotidiene *Monitorul*, *Ziarul de Iași*, *Ziarul Lumina*;

- realizator al unei emisiuni de profil („Limba ce-o vorbim”) la canalul tv „Europa Nova” (în anii 1995 – 1997); colaborări la Studioul de Radio Iași și la *Radio România Cultural*;

- consultant, în mass-media, în probleme de pragmatică a comunicării, de socio- și psiholingvistică și de cultivare a limbii;

- membru al *Seminarului științific* pentru discutarea tezelor de doctor și doctor habilitat în Filologie la specialitățile „Limba română” și „Lingvistică generală” (din iunie 2011) al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți;

- membru al *Uniunii Scriitorilor din România* (2010);

- „*Doctor Honoris Causa*” al Universității „Dunărea de Jos” (Galați, 5 mai 2011).

„Enciclopedist original, dominat de rigoarea omului de știință”, „cu disponibilități superioare de relaționare” (P. Zugun), Profesorul Stelian Dumistrăcel nu putea să-și limiteze demersul epistemologic la un singur domeniu.

Oreintarea inițială a Domniei Sale spre *Dialectologie*, „benefică formativ pentru orice lingvist, căci dialectologia înseamnă, mai întâi, contactul cu vorbitorul și cu vorbirea, iar, apoi, pentru cei interesați sau cu „înclinații”, orientarea spre socio- și psiholingvistică și, la urma urmelor, plasarea în problematica majoră a antropologiei culturale” (Dumistrăcel 2007), așa cum afirmă Profesorul însuși, i-a favorizat „împliniri” și i-a adus „satisfacții” pe mai multe planuri: „participarea, în calitate de membru al Comitetului Național Român pentru realizarea lucrărilor respective, la proiectele internaționale *Atlas linguarum Europae* (ALE) și *Atlas linguistique roman* (ALiR) și, nu în ultimul rând, șansa de a lansa, în 1990, cu sprijinul larg al acad. Silviu Berejan, proiectul *Graiuri românești de la Est de Carpați. Etnotexte*, de colaborare cu dialectologii de la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Republicii Moldova (Vasile Pavel, Valentina Corcimari, Valeriu Scifos, realizând anchete în 30 de localități din România, Republica Moldova și Ucraina, în vederea publicării unor volume de etno- și sociotexte)” (Idem).

Volumele realizate individual sau în colaborare, articolele și recenziile sunt dovada contribuției „unuia din cei mai avizați specialiști în problematica generală a dialectologiei” (Eugen Beltechi), la *abordarea raporturilor dintre limba literară și graiurile dacoromânești din perspectivă socio- și psiholingvistică*. Studiul asiduu de către un filolog în formare doar a operei în domeniul dialectologiei a profesorului Stelian Dumistrăcel ar putea, cu siguranță, să-i ofere acestuia cea mai bună școlire în dialectologie. Ar fi suficient să aducem, în acest sens, titlurile recenziilor la lucrările de dialectologie ale Domniei Sale și numele celor care le-au semnat:

- *Popular și literar* de Alexandru Graur și *O contribuție importantă la studiul unei etape de o deosebită complexitate din istoria fonetismului graiurilor*

dacoromâne de Dorin Urișescu pentru *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, distinsă și cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române;

- *O lucrare nouă, unică în domeniu din mai multe puncte de vedere* de Mircea Ciubotaru și *Adevărată premieră în domeniul teoriei și metodologiei cercetării graiurilor* de Valentina Corcimari pentru *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Iași, Edit. Academiei Române, 1997.

La același domeniu, este de menționat și contribuția lui Stelian Dumistrăcel la introducerea informatizării, prin tehnoredactarea asistată de calculator, în cartografia lingvistică românească, în colaborare cu Institutul de Informatică Teoretică al Filialei Iași a Academiei Române, precum și lansarea, în colaborare cu Institutul de Lingvistică de la Chișinău, a proiectului de recuperare, în spiritul activității Școlii Sociologice Gusti, a moștenirii culturale aparținând comunităților rurale din localitățile dispărute și strămutate în cursul regimurilor totalitare din a doua jumătate a secolului al XX-lea, prin anchete desfășurate în Moldova istorică.

Transcenderea spre alte domenii ale științelor filologice, adunate, după cum apreciază Domnia Sa însuși, sub eticheta unui fișier tematic „*viziune de antropologie culturală*” a însemnat transferul unor posibilități de interpretare și orientarea spre domenii interdisciplinare. În timp, Stelian Dumistrăcel n-a parasit și n-a renunțat la domenii de studii, ci doar le-a amplificat, conferindu-le alte dimensiuni. Din materialul oferit de atlasele lingvistice, dicționare, literatura cultă și populară, Stelian Dumistrăcel a construit eșafodajul pentru elaborarea studiilor de *Istoria limbii, limbă literară, lexicologie, stilistică (etimologie, semantică; cultivarea limbii, limba și stilul scriitorilor)*. Sunt relevante în acest sens, contribuțiile Domniei Sale la elaborarea *Dicționarului limbii române* (serie nouă), t. X, partea a II-a (1987), partea a III-a (1990) și partea a IV-a (1992), București, Editura Academiei Române, a *Dicționarului explicativ ilustrat al limbii române* (coord. Eugenia Dima), Chișinău, Editurile ARC și GUNIVAS, 2007, studiile de stilistică literară și istoria limbii.

Domeniul însă „care l-a acaparat începând din anii '80” și cu care numele Stelian Dumistrăcel se identifică nu mai puțin decât cu dialectologia este *frazeologia*. Aportul Domniei sale, în cea mai concisă formulare vizează: (1) promovarea cercetării monografice, interdisciplinare a elementelor autohtone din vocabularul limbii române; (2) schițarea tipologiei genealogice și funcționale a frazeologismelor românești; (3) realizarea unui dicționar de expresii din perspectiva antropologiei culturale.

Cele trei lucrări – *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980, 261 p.; ediția a doua, cu un *Supliment de analiză din perspectivă pragmatică*, Casa Editorială Demiurg Plus, Iași, 2011, 252 p.; *Expresii românești. Biografii – motivații*, Iași, Institutul European, 1997 (ediția I), 314 p.; *Până-n pânzele albe. Expresii românești. Biografii – motivații*; ediția a II-a a volumului precedent, revăzută și augmenta-

tă, Iași, Institutul European, 2001, 534 p. – oferă cea mai plauzibilă explicație, susținută, așa cum considera Domnia Sa că este necesar, de „cercetarea aprofundată a *lucrurilor* și a *obiceiurilor*, ceea ce înseamnă cunoașterea culturii materiale și spirituale rurale”, orientată „spre grupări referitoare la expresii reflectând orientarea în spațiu și perceperea timpului, ocupațiile primordiale (de la stadiul de „prădători” la acela de producători), practicile magice și credințele religioase, vechile obiceiuri familiale, dreptul cutumiar și, în sfârșit, confruntarea cu alte etnii și civilizații”, toate acestea însemnând, în fond, „lingvistică din perspectiva antropologiei culturale”.

Referințele critice la aceste volume subliniază importanța demersului realizat de Stelian Dumistrăcel în explicarea a ceea ce putem numi imaginarul lingvistic românesc:

- „Marele merit al autorului e, în această carte, finețea analizei. [...] Cu prudența necesară, lingvistul disociază, compară, evaluează diferite ipoteze și adesea lasă mai multe căi deschise interpretării”, menționează Rodica Zafiu cu referire la *Expresii românești. Biografii – motivații*;

- „Lingvistul ieșean Stelian Dumistrăcel umple golul lexicographic din acest domeniu și, prin contribuțiile de *teorie lingvistică* aduse în cele două *prefețe*, bazate pe dicționarul său, impune definitiv o temă specifică de studio al limbii române din toate timpurile, deci de când limba română este atestată”, afirmă Petru Zugun despre *Până-n pânzele albe. Dicționar de expresii românești*;

- „Il s'ensuit que la méthode synchronique doit être corroborée avec les méthodes diachronique et de la géographie linguistique, toutes ces méthodes étant nécessaires et se complétant mutuellement. Grâce à ce procédé, nous avons la satisfaction de lire des explications véridiques pour bon nombre de mots, de métaphores et d'expressions dont la forme ultime et la sphère d'activité actuelle ne sont pas faciles à comprendre”, aprecia Haralambie Mihăescu, membru corespondent al Academiei Române, cu referire la *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*.

N-am putea trece peste două aprecieri, de care, după cum recunoaște Profesorul Dumistrăcel însuși, s-a bucurat enorm: „după ce a citit, într-o noapte, la Tübingen, *Expresii românești*”, profesorul Eugeniu Coșeriu i-a spus: „frumoasă carte ai scris!”, iar când, la „Colocviile filologice gălățene” (2001), a prezentat „o primă comunicare având ca obiect modificarea enunțului aparținând discursului repetat”, Magistrul l-a felicitat: „Domnule Dumistrăcel, ne-ai copleșit!”

Preocupările pentru dialectologie, ca dialectologie a vorbitorului, descoperirea principiilor „mecanismului modificării „enunțurilor aparținând discursului repetat”, activitatea didactică de profesor la Departamentul de Jurnalistică și Științele Comunicării de la Universitatea „Al.I.Cuza”, la cursurile de stilistică a vorbirii și de retorică au rezultat într-un interes deosebit pentru discursul jurnalistic. Orientarea spre acest domeniu i-a prilejuit „reevaluarea, din

perspectiva retoricii clasice și a pragmaticii moderne, a statutului „stilurilor funcționale” ale limbii române, pornind de la analiza limbajului publicistic”. După cum afirmă Stelian Dumistrăcel însuși, „mutația de interes o reprezintă reorientarea de la stilistica limbii literare (având ca obiect de studiu dezvoltări culturale, stilul beletristic și pe cel științific, în principal), spre aceea a limbajului, a vorbirii, care a dispus de miezul tuturor stilurilor și limbajelor funcționale din limba „exemplară” de mai târziu”.

„Stelian Dumistrăcel, afirmă Rodica Zafiu, corectează interpretările reductiioniste ale *funcției fatice*, care a fost uneori înțeleasă ca o simplă operație de menținere și verificare, prin formula ritualizate, a canalului fizic [...]. Acoperirea mai largă a conceptului este clarificată printr-o revenire la surse – la antropolingvistica lui Malinowski – și prin raportare la „funcția de apel” din modelul lui K. Bühler, care acoperă deopotrivă faticul și conativul”; „ideea esențialității funcției fatice (...) este susținută de autor cu argumente solide; se contracarează astfel opinia, destul de răspândită, conform căreia reprezentativă pentru discursul presei ar fi funcția conativă”.

Relevantă pare a fi și racordarea tot mai insistentă la teoria integralistă despre limbaj. Așa cum observă și Dan S. Stoica, „coșerian declarat, Stelian Dumistrăcel raportează la construcțiile Magistrului de la Tübingen propriile sale viziuni asupra stilului funcțional”.

Lucrarea care îi este consacrată memoriei lui Eugeniu Coșeriu și care constituie „un model în ceea ce privește aplicarea principiilor recomandate de Eugeniu Coșeriu pentru cercetare” (Cristinel Munteanu) este *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comunității fatice prin mass-media*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2006, „un veritabil tratat de lingvistică a textului”.

Raportarea la Eugeniu Coșeriu, de la care, așa cum afirmă Stelian Dumistrăcel, „peste toate”, a învățat „o lecție de bază Coșeriu: cercetarea trebuie să fie critică, recuperatoare și integratoare” devine o constantă a demersurilor epistemologice realizate de profesor: articole publicate în volume colective și în reviste, comunicări la conferințe, cursuri pun în valoare concepte coșeriene despre limbaj, oferă modele de abordare integralistă, promovează cea mai amplă teorie asupra limbajului.

Nu doar raportarea la teoria coșeriană, încadrabilă în limitele propriilor lucrări, definește însă activitatea de promovare de către Profesorul Stelian Dumistrăcel a integralsimului lingvistic.

Primul volum al lui Eugeniu Coșeriu *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, apare la o editură din Republica Moldova – „Știința”, 1994 – prin contribuția lui Stelian Dumistrăcel în colaborare cu Silviu Berejan. În aceeași perioadă, Profesorul colaborează și la apariția volumului *Prelegeri și conferințe (1992 – 1993)*, supliment la „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII, 1992-1993, A. Lingvistică, 192 p.

Împreună cu „principiile lingvisticii ca știință a culturii”, Stelian Dumistrăcel a ținut însă să le transmită studenților și doctoranzilor săi lecția de deontologie epistemiologică, creând o veritabilă școală lingvistică, prin propunerea și conducerea a 15 teze de doctorat pe teme de lingvistică coșeriană.

Strict geografic, Școala lingvistică întemeiată de Stelian Dumistrăcel se află la Iași, acolo unde se află și creatorul ei. Cei care se înscriu însă pe această linie a dezvoltării științifice, care, direct sau indirect, au venit în contact cu principiile și teoriile promovate de Profesorul Stelian Dumistrăcel, le-au preluat, au beneficiat de ele și le-au promovat nu pot fi perimetrați [aș schimba: circumscriși] geografic. Universitatea din Bălți, ca un caz particular al contactului cu Profesorul Stelian Dumistrăcel, l-a avut drept profesor în repetate rânduri, participant la conferințe și colocvii, membru în colegii de redacție și în Seminarul științific de profil, colaborator la reviste („Semn”), prezentări ale tezelor de doctor (*Locuțiunile în sistemul unităților denominative ale limbii române*, în „Intertext. Revistă științifică a Universității Libere din Moldova”, Chișinău, 2007, nr. 1/2, p. 271-272).

Oferite cu generozitate, consultațiile și sugestiile Profesorului Stelian Dumistrăcel, la mese rotunde sau în pauzele din conferințe, i-au ajutat pe mulți dintre cei prezenți să-și nuanțeze, iar uneori, chiar să-și restrucutureze esențial demersurile în domeniile identificate de cercetare.

Nu mai puțin important însă, s-a conturat pentru noi, prin Stelian Dumistrăcel, modelul cercetătorului obiectiv și riguros, modelul profesorului exigent și competent și, nu în ultimul rând, modelul omului Stelian Dumistrăcel, inteligent și sociabil, binevoitor, dar intransigent, trăsături care conturează individualitatea unei personalități umane inconfundabile.

Ala SAINENCO

**Vladimir
BEȘLEAGĂ**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
scriitorului Vladimir BEȘLEAGĂ
2012

Domnul Vladimir Beșleagă este unul din cei mai importanți scriitori ai literaturii române din Basarabia. Patriarh al culturii noastre, Vladimir Beșleagă a consacrat în literatura română din stânga Prutului proza modernă de sorginte psihologică, iar numele său este legat înainte de toate de apariția, consolidarea și dezvoltarea romanului. Personalitate marcantă a vieții social-politice și culturale a Basarabiei, spirit activ, nonconformist, Vladimir Beșleagă este unul din fondatorii statului Republica Moldova. Scriitorul s-a născut la 25 iulie 1931, în satul Mălăiești, raionul Dubăsari, Transnistria, fiind unicul copil al lui Vasile Beșleagă și Eugeniei născută Cicârlan.

Clasele primare și le trece în cumplite vremi de război, la școala din satul natal.

În 1950 absolvește școala medie și se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova. La ieșire, în 1955, a obținut calificarea de licențiat în limba și literatura română (moldovenească pe atunci) și tot în acest an a intrat la doctoratul Catedrei de limbă și literatură. În teza de doctorat își propunea să elaboreze o exegeză asupra unuia dintre subiectele capitale ale literaturii române de la începutul secolului XX, *Liviu Rebreanu, romancierul*. Preocupările științifice din tinerețe au marcat ulterior structura și constructele narrative ale operei lui Vladimir Beșleagă. Autorul romanului *Ion* a devenit un fel de guru al scrisului pentru viitorul romancier. Tema cercetării doctorale aprobată în 1955, an al dezghețului hrușciovist, nu a putut fi însă acceptată ca valabilă pentru susținerea lucrării de grad științific, cu doar câțiva ani mai târziu fiind declarată inacceptabilă pentru comisiile specializate. Sistemul totalitar comunist acoperea libertatea de gândire din nou, cam pentru patru decenii, cu o gheață grosă. Disperat, cu familia împărșiată, Vladimir Beșleagă renunță să elaboreze o altă lucrare de doctorat, un gest onest de intelectual pur-sânge, pentru care principiile contează cu adevărat și care nu s-a conformat conjuncturii și nu a acceptat să se căpătuiască cu un așa-zis titlu științific, promovând pseudo-adevărul, precum au făcut-o atâția.

Cu un doctorat ratat, Vladimir Beșleagă se îndreaptă spre activitatea de ziarist. Anterior colaborase netitular la unele publicații pentru copii și tineret, iar 1958 este angajat cu acte în regulă la revista de satiră și umor *Chipăruș*,

aici se reține doar un an, întrucât în 1959 redactorul-șef al revistei este destituit imputându-i-se publicarea unor materiale critice de nuanță antisovietică și naționalistă (acesta era verdictul dat de CC al BC al RSSM). De rând cu alți tineri din redacție este concediat și Vladimir Beșleagă. Blamat de la diferite tribune și în presă, fără casă și fără masă, scriitorul rămâne pe drumuri. Destinul omului Vladimir Beșleagă va fi contorsionat, soarta, purtându-l pe diferite căi unele dramatice, tragice altele, pierderile, durerile și suferințele prin care i-a fost dat să treacă i-au retușat ușor lumina de pe chip cu linii melancolice, dar optimismul, curiozitatea, dorința de comunicare care vin din adâncul firii nu l-au părăsit niciodată, cel puțin așa îl știm noi. Scriitorul Vladimir Beșleagă a debutat editorial la vârsta de 17 ani cu o poezie dedicată Anului Nou, publicată inițial într-un ziar de perete și preluată ulterior de un ziar din Dubăsari. Putem spune că prozatorul Vladimir Beșleagă s-a născut cum se cuvine, ca tot românul, poet. Trebuie să luăm însă drept moment al debutului editorial anul 1956, când a apărut volumul de proze scurte pentru copii *Zbânțuilă*. Altfel, generația lui Vladimir Beșleagă, dar și cea care i-a urmat, a debutat în mare parte anume din această zonă a literaturii. Scriitorul însă crede altfel. În 1963 a văzut lumina tiparului un volum de proză pentru adulți *La fântâna Leahului*. În legătură cu această apariție am reținut următoarea-i mărturisire: „Ca orice autor la apariția primei sale cărți – și o consider *La fântâna Leahului* prima mea carte serioasă – se cuvenea să am o bucurie. Vai, nu am avut-o poate de aceea că manuscrisul a fost zăbovit prea mult prin fel de fel de sertare sau că procesul de editare prea a durat, din contra am prins imediat ură de ea, căutările mele s-au desfășurat sub semnul negării, distrugerii tuturor principiilor și dexterităților pe care mi le formasem, lucrând asupra acelor povestiri.” Mărturia autorului povestește de fapt despre o carte negată de către autor însuși. În 1965, zdrobit de pierderea mamei de care scriitorul s-a simțit foarte legat, abandonează proiectul unei cărți la care lucra și revine la subiectul unei povestiri mai vechi. În doar trei luni redactează romanul *Țipătul lăstunilor*, care apără cu titlul *Zbor frânt* în 1966. Aceasta este cartea care l-a consacrat pe Vladimir Beșleagă ca scriitor, este cartea care a crescut generații de cititori, apreciată de critica literară, intrată în patrimoniul literaturii române. În 1972 Vladimir Beșleagă îi mărturisea confratelui său Serafim Saca următoarele: „N-am știut și nu m-am gândit niciodată să-l scriu, cu atât mai mult nu pot ști dacă este într-adevăr cum zici tu frumos, a fost o schiță într-o povestire de vreo două pagini pe care am pierdut-o, odată însă fiind într-un moment de mare durere sufletească am început să scriu ca să scap de ea, ieșea sau nu ieșea asta nu avea nici o importanță, era un moment de descărcare a sufletului”. Iată scrisul îi oferea scriitorului căutata stare de catharsis. În 1977 avea să facă alte mărturisiri legate de bucuriile pe care i le-a procurat autorului opera sa: „La apariția *Zborului frânt*, am avut bucuria împlinirii, bucuria totalei împliniri, a fost o carte pe care nici eu însumi nu-mi dau seama cum am scris-o, a fost o revelație, cred că așa ceva i se poate întâmpla unui autor o singură dată”.

A urmat munca în proiecte ample, unele realizate doar parțial. Este și cazul nuvelei *Pădurea albastră* care inițial făcea parte dintr-o lucrare de proporții la care lucra autorul în anii 1966-1968. Apoi a urmat în anii '69-'70 romanul *Noaptea a treia*, referat negativ la revista *Nistru* și la editură, ceea ce a făcut ca romanul să zacă în sertare. În perioada totalitarismului comunist scriitorii ale căror cărți nu puteau vedea lumina tiparului, activitatea lor fiind trecută la index de cerberii ideologiei oficiale, reușeau să supraviețuiască prin traduceri. S-a tradus la noi în acea perioadă foarte mult. În 1970 Vladimir Beșleagă publică traducerea celebrului roman *Daphnis și Chloe* al lui Longus, iar 1976 nemuritoarea operă a lui Erasmus din Rotterdam, *Laudă prostiei*. Maestrul Beșleagă s-a lansat și în arta cinematografică, scriind scenariile pentru filme, precum ar fi scenariul la filmul lui Iacob Burghiu *Povârnișul* din 1971.

După un cincinal de funcționare, în anii 1971-1976, la Uniunea Scriitorilor din Moldova în calitatea de secretar al Comitetului de Conducere, scriitorul se consacră în totalitatea scrisului. Își propune proiecte noi, reia proiectele abandonate, cum ar fi, bunăoară, romanul *Prima ninsoare*, publicat în 1979 cu titlul *Ignat și Ana; Nepotul*, romanul care vede lumina tiparului cu titlul *Acasă* în 1976; romanul pentru adolescenți *Durere*, 1978, volumul de eseuri *Suflul vremii*, publicat în 1981.

După 18 ani, vede lumina tiparului romanul *Noaptea a treia* cu titlul *Viață și moartea nefericitului Filimon*, una din puținele opere de sertar ale literaturii române din Basarabia, avea să spună scriitorul Emilian Galaicu-Păun. Printre proiectele din această perioadă merită o atenție aparte preocuparea lui Vladimir Beșleagă pentru romanul istoric. Scriitorul s-a oprit la figura tragică a unuia din cei mai mari cărturari pe care i-a avut cultura română medievală, nefericitul Miron Costin. În urma unei documentări asidue în arhivele României și Poloniei, Vladimir Beșleagă publică primele două cărți ale unei trilogii istorice *Sînge pe zăpadă*, în 1985, *Cumplite vremi*, în 1990.

Mișcarea de renaștere și lupta de eliberare națională a basarabenilor, care începe cu istorica adunare a Uniunii Scriitorilor din 18-19 mai 1987, îl are ca protagonist și pe Vladimir Beșleagă. Anii '87-'93 ai secolului trecut sunt anii zbu-ciumului pentru triumful cauzei naționale. Scriitorul Vladimir Beșleagă se dedică acestei lupte trup și suflet. În 1990 este ales deputat în primul legislativ al noului stat Republica Moldova, după 1993, profund dezamăgit de revenirea la putere a neocomuniștilor agrarieni, se distanțează de activitatea politică, revine la uneltele și timp de 10 ani își reevaluează stilistic toate lucrările. Din 1994 până în prezent este membru al colegiului de redacție al revistei de istorie și cultură *Destin românesc*. În ultimul deceniu a scos numeroase cărți de memorii și de publicistică, ține rubrici la o serie de publicații de orientare democratică și națională.

În 1991, la împlinirea vârstei de 60 de ani lui Vladimir Beșleagă i se acordă înaltul titlu de scriitor al poporului. Maestrul Beșleagă s-a învrednicit de o serie de premii literare printre care amintim Premiul de stat pentru literatură, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și altele. Scriitorul este un spirit

al cetății, pledoaria lui pentru valorile democrației și cele naționale au fost apreciate prin acordarea înaltei distincții de stat Ordinul Republicii la care va renunța în 22 ianuarie 2003 de rând cu alți confrați de condei, Mihai Cimpoi, Vasile Vasilache, Ion Hadîrcă în semn de protest față de gestul lui Vladimir Voronin de a acorda aceeași distincție lui Ivan Bodiul, comunistul numărul unu în perioada sovietică a Basarabiei, care „avea pe conștiință mai multe acțiuni odioase” (*Declarația Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova*). Remarcăm că declarație de renunțare la Ordinul Republicii au făcut atunci mai mulți scriitori, dar și-au onorat-o doar cei amintiți mai sus. În anul 2006, numit de criticul Eugen Lungu *Anul lui Vladimir Beșleagă*, Maestrul a recuperat tăcerea din deceniile anterioare prin publicarea a cinci cărți diferite ca specie și scriitură. După ce în adolescență se încercase ca poet, abia acum veni momentul să publice prima sa carte de poezie *Țipătul lăstunului*. De mare valoare istorică – o veritabilă mărturie despre dezastrul moral provocat de regimul comunist – este volumul *Cruci răsturnate de regim. Mănăstirea Răciula 1959*.

Tot ce a scris Vladimir Beșleagă are legătură cu temperamentul său, cu timpul pe care l-a trăit și îl trăiește. Este acel tip de legătură somatică între ființa din carne și sânge și ființa literară care se regăsește în toată opera sa. Scriitorul a dat literaturii o proză somatică, corporală, avea să spună cineva mai târziu. Fraza cu reverberații ample, cu detalieri și nuanțări reflectă structura corporală a celui care plăsmuiește opera. Ritmul prozei lui Vladimir Beșleagă se mișcă în încrustațiile cosmice ale locului în care a luat ființă lumea romanelor sale. Cele două maluri ale Nistrului și cele două maluri ale Prutului au dat literaturii române din Basarabia o anumită conștiință scriitoricească. O conștiință marcată de un dramatism aparte, uneori înălțată până la tensiunea superioară a tragicului. De la dramaticul destin a lui Isai din romanul *Zbor frânt*, de la nefericitul Filimon până la tragicul Miron Costin – viața acestor personaje reflectă anevoioasa cale în istorie a moldovenilor ca parte a românității. Recitind în zilele acestea romanul *Zbor frânt* mi-am dat seama că anumite reflecții ale personajului sunt de cumplită actualitate, că acea linie a frontului, iată, nu a dispărut. Este un alt front, dar a rămas aceeași linie.

Romancier care a sincronizat discursul prozei basarabene cu modelele literaturii române și europene, care în întregul său activitate a avut și are un impact major, personalizat asupra dezvoltării literaturii române din partea stângă a Prutului, spirit liber, deschis, care a promovat neconținut valorile autentice, naționale și europene, democrația, care a acceptat diferența, Maestrul Vladimir Beșleagă ar onora oricare altă comunitate academică din șirul universităților din Republica Moldova prin acceptul Domniei Sale de a i se conferi un titlu onorific. Având în vedere strălucita sa personalitate, avem bucuria și onoarea de a-i conferi astăzi în mod solemn titlul de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Domnului scriitor Vladimir BEȘLEAGĂ.

Comisia pentru *Laudatio*:

- Președinte: prof. univ., dr. habilitat, Gheorghe Popa, rector.
- Membri:
- conf. univ., dr. Maria Șleahtițchi, prorector pentru activitatea științifică, scriitoare;
- conf. univ., dr. Nicolae Leahu, decan al Facultății de Filologie, scriitor;
- conf. univ., dr. Maria Abramciuc, șefă a Catedrei de literatură română și universală, scriitoare;
- Mircea V. Ciobanu, director editorial al Întreprinderii editorial-poligrafice Știința, scriitor;
- lector universitar Ghenadie Nicu, scriitor.

Vă mulțumesc!

Maria ȘLEAHTIȚCHI

**Joerg M.
ELSENBACH**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
Dlui prof. Joerg M. ELSENBACH
2012

Mult stimate d-le Președinte al Senatului,
Mult stimați membri ai Senatului,
Distinsă asistență,

Mă văd onorat de faptul că, în cadrul acestei ședințe festive a Senatului universitar, mi s-a încredințat să dau citirii Laudațio cu prilejul conferirii onorificului titlu de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți Domnului Prof. Dr. Joerg M. Elsenbach.

Permiteți-mi să fac o scurtă trecere în revistă a celor mai importante momente din viața și activitatea Domniei sale. Prof., Dr. Joerg M. Elsenbach s-a născut în data de 23 octombrie 1967 în orașul Dusseldorf din Republica Federală Germania.

În perioaa 1987-1992 își face studiile la Universitatea RWTH, Aachen la Facultatea Technologia Construcțiilor de Mașini. Pe parcursul studiilor de licență manifestă un interes deosebit pentru: Tehnologiile de producere, Mașinile–unelte și Sistematizarea producerii, etc. Susține teza de licență cu tema „Dezvoltarea mecanismelor de control pentru Procesarea Datelor Electronice – sistematizarea proceselor de producere prin implementarea teoriei Fuzzy” cu calificativul „foarte bine”, obținând titlul de inginer cu nota „foarte bine” .

În paralel cu prima specialitate, în 1992 participă și câștigă o bursă de promovare pentru perioada 1992-1994, acordată de Fondul Studentesc al Poporului German (pentru studii ulterioare de doctorat) cu tema „Proiectarea și examinarea structurii implantelor din titan, produse conform metodei Prochera, în raport cu structura metalelor nobile”, la specialitatea „Inginerie economică” a Universității RWTH din Aachen. Susține teza de licență cu tema „Analizza Identității și Imaginii Comerciale” cu nota „foarte bine”.

Tânărul deținător al licenței nu se opreste la această treaptă și imediat ia admiterea la doctorat pentru perioada 1994 – 1998, susținând doctoratul cu tema „Logistica redistribuirii orientată spre circuit” cu calificativul „foarte bine” , la Unversitatea Tehnica din Munchen. Pe durata unui an, activează în calitate de colaborator științific în aceeași universitate.

În perioada 1999-2004 deține mai multe funcții importante în cadrul Societății cu răspundere limitată „Accenture”: Consultant superior în domeniul „Produse” cu sarcina majoră de Sporire a productivității, Manager de producere în domeniul „Arhitectura tehnologiilor informaționale”.

În intervalul anilor 2002-2004 este Membru al Consiliului Mondial „Supllly Chain Management”, având drept sarcini soluționarea următoarelor probleme: „Integrarea post Merger”, „Managementul Tehnologiilor și Inovațiilor” și „Managementul lanțului de aprovizionare”.

Este important să menționăm că între anii 2004-2005 prof. Elsenbach deține funcția de Consultant în domeniul managementului în cadrul Societății cu răspundere limitată „Logistica Producției și Managementul Tehnologiilor” din Munchen. În același timp i se conferă titlurile de „professor, Doctor” și „Doctor Honoris Causa la Horst Wildemann”, deținând funcția de Manager Superior în „Managementul Tehnologiilor și Inovării”.

În baza experienței acumulate Joerg M. Elsenbach își stabilește pentru perioada 2004-2007 un nou obiectiv, cel de susținere a tezei de Doctor Habilitat cu tema tezei cumulative” *Technologia și Managementul Rețelei de Furnizori – Concepute Innovative și Efecte Impirice*”, susținută în data de 17 octombrie 2007 la Universitatea Tehnica din Munchen. Activitatea orientată spre elaborarea tezei de Doctor Habilitat a fost reușit îmbinată cu activitatea didactică în diferite centre universitare:

Universitatea Technica din Munchen (la această universitate, în 2006 prof. Joerg M. Elsenbach este menționat cu premiul „Cel mai bun profesor”);

Universitatea Sf. Gallen (Elveția);

Universitatea din Brașov (la această Universitate, activitatea prof. Joerg M. Elsenbach s-a încununat de succese deosebite cu acordarea titlurilor de „Professor de onoare” și al celui de „Professor asociat”);

Cursurile la RWTH din Aachen (din 2010 până în prezent).

Din anul 2006 activitatea Prof. Dr. Joerg M. Elsenbach e legată de concernul „Draxlmaier Grup” în care deține mai multe funcții importante: Director executiv de producție pe domeniul „Piese Decorative” (2006-2007); Director General pentru Operarea Unității de Afaceri „Post Merger Integration”- responsabil pentru Proiectarea Design-ului de Interior/ Producția Design-ului Interiorului (2008); Directorul proiectelor Holding în concern (2008-2011) și Directorul Dezvoltării Afacerilor, precum și Directorul Proiectului de Management în domeniul Autovehiculelor - până în prezent.

Pentru a întregi imaginea Prof., Dr. Joerg M. Elsenbach este necesar a pune în evidență și activitatea sa în domeniul cercetării științifice. Din cele mai prestigioase activități în acest domeniu a-și pune în evidență activitatea în următoarele proiecte de cercetare finalizate:

- „Tendințe în logistica de distribuție și de eliminare a deșeurilor" cu suportul S.A. Siemens, anul: 1996;

- „Organizarea managementului de eliminare a deșeurilor pentru a minimaliza riscurile în cadrul întreprinderilor de producție”, cu suportul Uniunii de Cercetare a tehnicii de sistem, perioada de timp: 1996-1998;

- „Mijloace auxiliare decizionale bazate pe simulări pentru organizare și producție”, cu suportul Uniunii de Cercetare a simulărilor din Bavaria, perioada de timp: 1996-1998;

- „Rețele de proiectare, producere și comercializare în industria de aprovizionare - rezultatele unui studiu cu utilizarea metodei Delphi”, cu suportul susținătorilor cercetării de la Asociațiile Federației de Cercetare Industrială „Otto von Guericke”. Perioada -1997;

- „Rezervoare de idei și Comercializarea produselor noi”, finanțat de Fundația Națională de Științe. Perioada: 2003-2004.

Împreună cu colegul Achim Kampker, prof. Joerg M. Elsenbach conduce în ultimii doi ani proiectul de dezvoltare și industrializare a produsului „Street-Scooter”, obiectivul acestuia fiind dezvoltarea vehiculelor electrice ecologice și accesibile financiar. În acest proiect, domnul profesor Joerg M. Elsenbach deține funcția de președinte al adunării acționarilor. Cooperarea în cadrul proiectului este eficientă și prezintă o combinație de simbioză a teoriei și practicii de producere.

În baza activității de cercetare Prof. Joerg M. Elsenbach a publicat peste 20 de lucrări științifice.

În cadrul activității de cercetare Prof. Joerg M. Elsenbach colaborează cu distinși cercetători din țară (RWTH Aachen -- Prof. Dr. - Ing.: U. Reisinger, Prof. Kampker, Prof. Rik de Doncker, Prof. Kay Hameyer, TU Braunschweig – Prof. Dilger, TU Munchen – Gunther Reinhart, Winkler, R., ș.a.) și de peste hotare: SUA (Dr. John E. Ettl (Rochester), Prof. Robert W. Hall (Indiana), Prof. David L. Rainey (Hartford), Madelon. L. și Richard N. Rosset, Colegiul de Business, Institutul Tehnic din Rochester, Rochester, New York, 14623-5608; Dr. David L. Rainey (Hartford), Institutul Politehnic din Rensselaer, profesor de management și tehnologie la Universitatea Lally, Hartford, str. Windsor 274, CT 06120-2991), România (Prof. Gavrilă Calefariu, Prof. Ioan Vișa).

Distinsul Prof., Dr. Joerg M. Elsenbach este membru al prestigioaselor Consilii de observatori, Senatelor Universitare, precum și ale Asociațiilor dintre care a-și menționa:

- Mandatar în Consiliul de observatori la Baecker societate pe acțiuni, or. Bremerhaven (2000 - 2001) (100 % Filiala companiei Menke-Carlog, - prestatori europeni de servicii și logistică din Industria automobilelor);

- Membrul Senatului Universității din Brașov 2006-2007;

- Membrul al Comisiei pentru Managementul Producției în Asociația Cadrelor didactice universitare pentru managementul afacerilor (2004-prezent);

- Membru al Asociației Cadrelor didactice universitare pentru managementul afacerilor (2007- prezent);

- Membru al Fundației Universității Tehnice din Munchen (2011-prezent);
- Membru al Senatului Universității HAW Landshut (2011- prezent).

Dacă ne referim la activitatea Prof., Dr. Joerg M. Elsenbach în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, trebuie să evidențiem colaborarea fructuoasă cu Facultatea de Științe Reale care s-a fructificat cu:

- Elaborarea și expertizarea la nivel internațional a programului de studii pentru pregătirea inginerilor la specialitatea: „Inginerie și management” (în transport auto);

- Înaintarea și câștigarea proiectului de colaborare pentru îmbunătățirea practicii de pregătire a inginerilor la universitatea bălțeană în valoare de 180 000 EURO finanțat de asociația germană DAAD;

- Expertizarea curriculumelor disciplinare pentru specialitatea menționată;

- Organizarea unui stagiu pentru cadrele didactice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți la Universitatea din Landshut;

- Elaborarea cursului „Economia întreprinderii” și predarea acestuia studenților de la specialitatea „Inginerie și management” (în transport auto) în volum de 30 ore de curs și 30 ore seminar;

- Dotarea sălilor de calculatoare și laboratoarelor Facultății de Științe Reale de concernul „Draxlmaier Grupp” cu 40 de display, etc.

Cu deosebită plăcere vreau să subliniez că, în cadrul activităților desfășurate în comun, am putut observa că Domnia sa trăiește prin tot ceea ce face. Atât în activitatea didactică sau de cercetare, cât și în relațiile cu oamenii se impune printr-o deschidere totală, corectitudine și punctualitate impecabilă.

Domnule Prof., Dr. Joerg M. Elsenbach, Vă felicităm cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți și Vă urăm multă sănătate, realizări pe măsura potențialului Dvs. uman și științific, noi proiecte îndrăznețe însoțite de succese notorii ale realizării. Am dori ca și de acum înainte să rămâneți același om plin de viață și iubitor de oameni, promotor al valorilor științifice, didactice și general umane. Sperăm să rămâneți și în continuare un prieten fidel, un avocat și un ambasador al comunității academice și științifice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Vivat, crescat, floreat!

Vă mulțumesc!

Dr. hab., prof. univ. **Pavel TOPALĂ**

07. 12. 2012

**Cristian
HERA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dului academician,
prof. univ. CRISTIAN HERA
2013

Mult stimate Domnule Rector,
Stimați membri ai Senatului universitar,
onorată asistență, doamnelor și domnilor,

Universitatea bălțeană sărbătorește azi un eveniment istoric remarcabil – conferirea titlului onorific de *Doctor Honoris Causa* ilustrului savant din România, contribuțiile căruia la dezvoltarea științelor agricole și ecologice la nivel global sunt incontestabile.

Academicianul Cristian Hera, Vicepreședintele Academiei Române, Președinte de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din România, este o personalitate proeminentă a științei agricole nu numai din România, dar și din lume. Aportul incontestabil al dlui academician la elaborarea conceptului, inițierea și organizarea unei rețele unice de experimente de câmp de lungă durată cu îngrășăminte în diferite condiții pedoclimaterice din România este înalt apreciat în prezent, dar valoarea lor va crește și mai mult în viitor, în condițiile încălzirii globale. Astfel, contribuția dlui academician în dezvoltarea științei solului cu folosirea lui durabilă, în nutriția plantelor și folosirea rațională a îngrășămintelor minerale și organice în agricultură este recunoscută de întreaga comunitate științifică și a devenit o sursă indispensabilă de referință. Rețeaua de experimente de lungă durată pe întreg teritoriul României a stat la baza elaborării principiilor de tranziție la un sistem de agricultură durabilă, inclusiv ecologică, bazat pe monitorizarea evoluției fertilității solului, calității recoltei și protecției mediului ambiant.

Academicianul Cristian Hera este un adept devotat al soluțiilor ca temelie pentru dezvoltarea durabilă a agriculturii și a economiei naționale. Convingerea Domniei sale este că „solul este unul din cele mai complexe sisteme naturale ale planetei, un agregat structurat de substanțe în perpetuă transformare, un complex biologic în care viața pulsează continuu, un filtru inegalabil pentru sănătatea mediului, un sistem polifuncțional, o putere unică și indispensabilă generatoare de viață”.

O contribuție nu mai puțin semnificativă a dlui academician a fost introducerea în cercetarea română a promovării concomitente pe întreg continentul european și asiatic a folosirii izotopilor stabili și radioactivi în agricultură.

Cunoștințele și bogata experiență de viață acumulată pe parcursul anilor sunt transmise cu sfințenie tinerei generații de studenți și cercetători, asigurând o continuitate demnă de urmat pentru școala științifică creată de dl academician.

Întreaga sa viață a fost consacrată servirii intereselor științei.

Născut la 18 decembrie 1933 la Ploiești (Prahova), într-o familie de învățători, dl Cristian Hera își face studiile în liceele din Ploiești și București, apoi își continuă studiile la Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu” (IANB) din București și Academia Agricolă „K. A. Timireazev” din Moscova (Rusia). Urmează apoi o serie de stagii în cele mai prestigioase centre științifice de profil, colaborând cu cei mai renumiți savanți din diferite țări ale lumii (Germania, Franța, Suedia, Canada, SUA, Australia, Japonia ș.a.).

Cunoaște fluent limbile engleză, rusă, franceză și germană. Își începe cariera științifică în anul 1957, activând ca cercetător stagiar, apoi cercetător științific la Institutul de Cercetări Agronomice al României (ICAR). În perioada 1964-1982 a servit în calitate de cercetător științific, coordonator al programului de cercetare organizat în România de Agenția Internațională de Energie Atomică (AIEA) cu sediul la Vienna, privind utilizarea izotopilor stabili și radioactivi în optimizarea folosirii îngrășămintelor. În felul acesta, dl C. Hera contribuie la efectuarea unui salt metodic enorm în studierea eficacității folosirii îngrășămintelor minerale în agricultură. Alegerea prin concurs în această funcție în cadrul unei concurențe foarte dure mărturisește despre competitivitatea profesională la nivel european a pretendentului.

În aceeași perioadă este încadrat într-o activitate managerială foarte vastă, servind ca Director Științific (1970-1981) și Director General al Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice din Fundulea (1982-1991). În perioada 2001-2005 a fost ales, iar apoi reales, până în anul 2009, prin vot secret la Adunarea Generală a Academiei de Științe Agricole și Silvici, în calitate de Președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvici din România. Concomitent, a servit în calitate de Președinte al Secției de Științe Agricole și Silvici din Academia Română, Vicepreședinte al Colegiului Consultativ pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare al Consiliului Național de atestare a Gradelor, Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare ș.a. În 2010 a fost ales la Adunarea Generală în funcție de Vicepreședinte al Academiei Române.

Pe tot parcursul carierei sale științifice dl academician n-a pierdut legătura cu învățământul superior din România, activând în calitate de conducător științific de doctorat la specialitatea Agrochimie, profesor universitar la Universitatea de Științe Agrare și Medicină Veterinară din București, membru de onoare al Senatului la Universitățile din București și „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Academicianul Cristian Hera este deținătorul titlului de *Doctor Honoris Causa* a 9 Universități din România și al Academiei Agricole „K. A. Timirea-

zev” din Moscova (Rusia), academician de onoare al Academiei de Științe din China, Rusia, Italia și Moldova, membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din România din anul 1990 și membru titular al Academiei Române din anul 2004.

Prin nivelul său înalt de pregătire profesională, dl academician a dus faima științei române departe de hotarele ei, fiind ales în calitate de Președinte al Centrului Științific Internațional pentru Îngrășăminte (CIEC) timp de 14 ani, Vicepreședinte și Președinte al Uniunii Europene al Academiei de Științe Agricole (UEAA) ș.a.

Neobositul academician realizează o activitate redacțională imensă în România și peste hotarele ei. A publicat 29 monografii, 285 de lucrări științifice în publicații specializate, 103 lucrări științifice în limbi străine. Este organizatorul și conducătorul a numeroase manifestări științifice de anvergură la nivel național și internațional.

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți împreună cu Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția” se bucură de o susținere permanentă din partea dlui academician Cristian Hera.

Domnia sa a vizitat pentru prima dată Universitatea de Stat din Bălți în 2007, când a participat la încheierea unui contract trilateral de colaborare științifică dintre Academii de Științe Agricole din România și Ucraina și Academia de Științe a Moldovei. Astfel, au fost deschise noi perspective de colaborare dintre instituțiile științifice și didactice de profil din aceste țări. Importanța colaborării științifice dintre România, Ucraina și Republica Moldova crește în contextul cursului de integrare europeană a Republicii Moldova.

Academicianul Cristian Hera a susținut și a participat activ la conferința științifică internațională „Solul ca Patrimoniu Mondial”, organizată la 22-23 mai 2012 în incinta Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Suntem recunoscători dlui academician Cristian Hera și actualului Președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din România, prof. Gheorghe SIN care ne-au promis că vor fi participanți activi la conferința Universității noastre din 10-11 octombrie, 2013, dedicate celor 10 ani de activitate a Facultății de Științe ale Naturii și Agroecologie, cu o abordare sistemică a problemelor ce țin de securitatea alimentară și energetică, ocrotirea mediului ambiant în contextul asigurării dezvoltării durabile a sectorului agrar.

Stimate domnule academician Cristian Hera, Vă felicităm cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Recunoaștem că numele de familie al Dvs. Hera, conform mitologiei grecești înseamnă „cea mai de seamă dintre zeițele olimpiene”. Vă dorim să păstrați aceeași energie și rezultate performante olimpice în activitatea științifică, orientată spre soluționarea diverselor probleme de ordin economic, ecologic și social cu care se confruntă agricultura în țările noastre și în lume în calea sa lungă, dar fără alternativă de dezvoltare durabilă.

Dr. hab. în științe agricole, profesor cercetător, **Boris BOINCEAN**

Ion
TIGHINEANU

LAUDAȚIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
Dlui academician, prof. univ.
Ion TIGHINEANU,
2014

Mult stimate dle Președinte al Senatului,
Mult stimați membri ai Senatului,
Distinsă asistență,

Mă simt deosebit de onorat că, în cadrul acestei ședințe festive a Senatului universitar, dau citare textul Laudatio cu prilejul conferirii înaltului titlu de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Domnului academician, prof. univ. Ion Tighineanu, prim-vicepreședinte al AȘM.

Permiteti-mi să încep cu o scurtă trecere în revistă a celor mai importante momente din viața și activitatea Domniei Sale. S-a născut în data de 22 martie 1955 în satul Sofia, raionul Drochia, Republica Moldova.

Dacă ar fi să punem în evidență titlurile și funcțiile pe care le deține, apoi, printre cele mai importante ar putea fi menționate următoarele: academician, profesor universitar, doctor habilitat în științe fizico-matematice, Om emerit, prim-vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei, director al Centrului Național de Studiu și Testare a Materialelor din cadrul UTM, (specialitatea „Nanotehnologii”), academician coordonator al Secției de Științe Inginerești și Tehnologice, etc.

Toate acestea nu ar putut fi obținute, dacă Dumnezeu nu primea o educație aleasă de la părinții dl Mihail și dna Ana Tighineanu, precum și de la învățătorii școlii din satul natal Sofia, care au reușit să-i cultive dragoste pentru carte și știință, să-l învețe omenia și cumsecădenia.

După absolvirea cu brio a școlii în 1972 devine student la Universitatea Tehnică a Moldovei, unde studiază până în 1974, după care în urma concursului organizat de academicianul Ghenadii Basov, laureat al Premiului Nobel, la Institutul de Fizică și Inginerie din Moscova, se transferă la Institutul susnumit, pe care-l absolveste cu mențiune în 1978.

Dornic de noi cunoștințe, imediat după facultate, devine doctorand la Institutul de Fizică „Lebedev” al Academiei de Științe a URSS. Publică o serie de lucrări științifice în colaborare cu academicianul Alexandr Prohorov, Laureat al Premiului Nobel, academicianul Sergiu Rădăuțanu, profesorul Anatol

Georgobiani și alți savanți de talie mondială. În 1982 susține teza de doctor în științe fizico-matematice în cadrul ședinței Consiliului științific de pe lângă institutul nominalizat.

Ulterior, este angajat la Institutul de fizică aplicată al AȘM în funcție de colaborator științific superior și la Universitatea Tehnică a Moldovei în funcție de conferențiar universitar.

Munca de cercetare și rezultatele obținute, bine încheiate într-o lucrare integrală, i-au permis să susțină cu succes teza de doctor habilitat în științe fizico-matematice la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM în anul 1990. Pentru activitatea didactică fructuoasă, conducerea reușită a tezelor de doctor și elaborarea a numeroaselor materiale științifice și didactice i se conferă în anul 1993 titlul științifico-didactic de profesor universitar. Întrunind toate condițiile necesare, în anul 2007 este ales membru corespondent al AȘM, activând în funcția de vicepreședinte al AȘM, În anul 2012 este ales academician, iar în martie 2013 - prim-vicepreședinte al AȘM.

Interesele științifice ale dlui prof. Ion Tighineanu sunt variate: nanotehnologiile, micro- și nanostructurarea compușilor semiconductori, elaborările de metamateriale, cristalele fotonice, nanocompozițiile și dispozitivele electronice și fotonice în baza lor. Dumnealui a dezvoltat o direcție nouă în domeniul nanotehnologiilor nelitografice în baza tratării materialelor cu ioni și creării condițiilor de auto-organizare. Cercetările ce s-au bazat pe acest concept au permis de a elabora metode noi de nanostructurare spațială a materialelor semiconductoare, în particular metoda litografiei sarcinii de suprafață, realizată prin inducerea cu ajutorul razei focalizate de ioni la energii mici a unei sarcini negative la suprafața semiconductorului care îl protejează de corodare electrochimică. Pe parcursul ultimilor ani, echipa de cercetători condusă de academicianul Ion Tighineanu a propus și realizat următoarele metode nanotehnologice bazate pe concepții noi:

Metoda creării rețelelor ordonate de nanotuburi din dioxid de titan cu diametrul intern dirijat (Brevet de invenție nr. 4063). Tehnologia a fost apreciată de site-ile: NanoTechWeb.org din Marea Britanie (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/42313>) și MaterialsViews.com din Germania (vezi <http://www.materialsviews.com/more-less-hollow-always-nano-titania-templates/>);

- Metoda formării rețelelor ordonate de nanotuburi metalice incorporate în matrice de semiconductor. Tehnologia a fost apreciată de site-ul NanoTechWeb.org din Marea Britanie (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/34704>);
- Metoda vizualizării directe a nanoarhitecturii spațiale a dislocațiilor într-un corp solid, care a fost apreciată de site-ul NanoTechWeb.org din UK, (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/44967>);
- Metoda intensificării rezistenței la radiații a compușilor semiconductori prin nanostructurare, care a fost apreciată de site-ul NanoTechWeb.org din Marea Britanie (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/49261>);

- Metoda de formare a membranelor ultra-subțiri de GaN suspendate pe nanocoloane de GaN, create în mod dirijat în același proces tehnologic. Tehnologia a fost apreciată de site-ul NanoTechWeb.org din Marea Britanie, (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/49261>);
- Metoda intensificării emisiei undelor Terahertz la excitare optică prin procesarea nano-matricelor semiconductoare cu ioni grei la energii mari (85 MeV Kr⁺¹⁵ și 130 MeV Xe⁺²³), publicată în Applied Physics Letters, Vol. 97, 181921, 2010;
- Metoda înscrierii directe a ghidurilor de undă în membrane constituite din nano-tuburi de TiO₂, publicată în Journal of Applied Physics, Vol. 114, 234302 (2013). Tehnologia a fost apreciată de site-ul NanoTechWeb.org din Marea Britanie (vezi <http://nanotechweb.org/cws/article/tech/55933>).

Academicianul Ion Tighineanu are o contribuție majoră la dezvoltarea tehnologiilor de obținere a structurilor poroase de compuși semiconductori III-V și II-VI. Domnia Sa a propus și a dezvoltat litografia cu sarcină de suprafață, a elaborat elemente fotonice în baza coloanelor cu gradient transversal al indicelui de refracție, micro-lasere în baza materialelor nanocompozite și a structurilor de dimensiuni reduse de ZnO, etc. A demonstrat efectul benefic al nanostructurării asupra rezistenței la radiație a diferitor compuși semiconductori și a inițiat crearea unei infrastructuri nanotehnologice naționale. Este unul dintre cei mai citați savanți ai țării noastre, având indicele *Hirsch* egal cu 29, ceea ce reprezintă un record pentru Republica Moldova. Rezultatele obținute au fost înalt apreciate la nivel internațional, fiind plasate pe copertele revistelor *Physica Status Solidi* din Germania și *Journal of Nanoelectronics and Optoelectronics* din Statele Unite ale Americii.

Dl academician Ion Tighineanu a publicat peste 600 de lucrări științifice, dintre care cca 300 în reviste internaționale recenzate. De menționat că, numai în revistele *Applied Physics Letters* și *Journal of Applied Physics* dl prof. Ion Tighineanu a publicat peste 40 articole. Este coautor a 5 monografii în limba engleză, două dintre ele editate la Editura Springer în Germania (2009 și 2014), și una la Editura „Woodhead Publishing” în Marea Britanie (2011). Promovează cu succes activitatea de invenție, fiind autor a peste 50 brevete de invenție care au fost apreciate cu 17 medalii de aur și argint la expoziții internaționale. În anul 2011 este decorat cu Medalia de Aur a Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală „Inventator remarcabil”.

Dl prof. Ion Tighineanu a creat școala sa în domeniul nanotehnologiilor nelitografice și al materialelor noi fotonice. A fondat Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor dotat cu utilaj modern, în cadrul căruia activează mulți tineri talentați – absolvenți ai Catedrei de Microelectronică și Dispozitive cu Semiconductori (UTM). A pregătit 14 doctori în științe și doi doctori habilitați. A câștigat prin concurs 15 granturi științifice internaționale, ceea ce i-a permis să dezvolte o baza tehnologică și experimentală modernă. Colaborează cu zeci

de universități și centre de cercetare din alte țări. Este recenzent la reviste științifice internaționale de prestigiu: Physical Review Letters, Physical Review B, Applied Physics Letters, Journal of Applied Physics, Nanotechnology etc. Este membru a unor asociații profesionale internaționale cum ar fi AAAS, MRS, Electrochemical Society, IEEE, OSA, SPIE etc., precum și membru al colegiilor de redacție la următoarele reviste internaționale: Semiconductor Science and Technology (Marea Britanie), European Journal of Engineering Education (Marea Britanie), Romanian Reports in Physics (Romania), Ukrainian Journal of Physics (Ucraina), Surface Engineering and Applied Electrochemistry etc. Din anul 2005 este reprezentantul plenipotențiar al Guvernului Republicii Moldova la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna.

Meritele dlui prof. Ion Tighineanu au fost apreciate cu bursa Humboldt, Premiul Național al Republicii Moldova în domeniul Științei și Tehnicii, Diploma de Merit a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și ordinul „Gloria Muncii”. A fost nominalizat „Savantul Anului 2005” în domeniul științelor reale. Are o ținută morală și cetățenească de excepție.

Cred că cei prezenți la această ședință își pun întrebarea: „Care sunt contribuțiile personale ale dlui academician Ion Tighineanu în dezvoltarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți?”

Pe parcursul a 6 ani, acad. Ion Tighineanu a condus Programul de Stat în domeniul Nanotehnologiilor și nanomaterialelor, în care a cooptat echipe de cercetători din laboratoarele „Tehnologii laser” și „Utilaje și tehnologii neconvenționale” de la USARB. Rezultatele obținute în cadrul Programului de Stat au fost publicate în două numere speciale ale revistei *Journal of Nanoelectronics and Optoelectronics* din California, Statele Unite ale Americii, editor al acestor volume speciale fiind dl acad. Tighineanu. Una din problemele dificile cu care se confruntă cercetătorii bălțeni o constituie asigurarea cercetării cu echipament modern de cercetare. În baza a două proiecte din programul nominalizat, a fost procurat un microscop metalografic dotat cu cameră digitală și a fost proiectat și confecționat un laser cu excimeri.

Dl academician Ion Tighineanu a asigurat accesul cercetătorilor bălțeni la utilajul modern de studiere a morfologiei suprafețelor, compoziției chimice și a celei de fază în Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor și a acordat asistență la interpretarea științifică a rezultatelor obținute.

Prin aportul nemijlocit și dezinteresat al omagiatului de azi, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți a câștigat proiectul MOLD-NANONET din programul PC7 al UE, în baza căruia 2 doctoranzi au beneficiat de stagii de cercetare în centre din Germania și România, 12 masteranzi au absolvit școala de vară și peste 30 de cadre didactice au absolvit cursuri de perfectare a cererilor pentru proiecte din cadrul programului ORIZONT 2020.

Dl academician Ion Tighineanu a susținut și a participat la organizarea și desfășurarea Conferinței internaționale „10 YEARS OF NANOTECHNOLOGY DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA” și a „Con-

ferinței Fizicienilor din Moldova cu participare internațională” ce și-au ținut lucrările la USARB, în octombrie 2012. Universitarii bălțeni au beneficiat permanent de sprijinul și sujestiile dlui academician Ion Tighineanu la elaborarea revistei universitare „FIZICA ȘI TEHNICA: Procese, modele, experimente”, Dumnealui fiind membru al colegiului de redacție.

La moment este în curs de elaborare monografia „Physics and technology of thin films and nano-films”, preconizată pentru publicare la una din editurile prestigioase de peste hotare și la care a contribuit din plin dl academician Ion Tighineanu.

Un capitol aparte în activitatea d-lui academician Ion Tighineanu îl constituie pregătirea cadrelor. Este conducător științific al tezelor de an, de licență, de master, de doctorat.

Cu deosebită plăcere vreau să menționez că Domnia și-a dobândit aură și grație dăruirii totale în tot ce face. În relațiile cu semenii se impune printr-o competență și ținută deosebită, deschidere totală, corectitudine și punctualitate impecabilă.

Domnule academician, Ion Tighineanu! Vă felicităm cu ocazia conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți și Vă urăm multă, multă sănătate, realizări pe măsura potențialului Dvs. uman și științific, noi proiecte îndrăznețe, urmate de realizări notorii. Am dori ca și de acum înainte să rămâneți același om plin de viață și iubitor de oameni, promotor al valorilor umane, științifice, didactice. Sperăm să vă știm și în continuare un prieten fidel, un bun coleg, un avocat și un ambasador al comunității academice și științifice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Vivat, crescat, floreat!

Vă mulțumesc!

Pavel TOPALĂ, dr. habilitat

**Nicolae
MANOLESCU**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
pentru Nicolae MANOLESCU
2017

**Domnule Președinte al Senatului Universității de Stat „Alec Russo”,
Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,**

Îndeplinim o datorie de suflet, întrunindu-ne în această ședință, în miez de zi și în miez de ghenar, ba și într-un spațiu-miez al Basarabiei și al Bălțiului, în capela de altădată a Liceului teoretic de fete „Domnița Ileana” și în actuala Sală polivalentă a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, în văzduhul și în preajma căreia mai reverberează ecoul vocilor sau al pașilor unor străluciți tineri studioși, cum au fost Eugeniu Coșeriu, Valeriu Gafencu, Boris Cazacu, Anatol Ciobanu, Vasile Coroban, Nicolae Testemițeanu, Vitalie Belous sau Alexandru Budișteanu. Cu toții, nu numai produse de lux ale școlii românești interbelice, ci și însemne cu relief pe blazonul Bălțiului. Îndeplinim, spuneam, o datorie. Pe de o parte – deloc întâmplătoare numele invocate anterior –, datoria de a ne reaminti de acei înaintași care au sfințit cu prezența lor această urbe și acest campus în devenire, pornind de aici în lume pe căile destinului și ale istoriei, iar, pe de altă parte, datoria de a aduce omagiul nostru unor personalități importante ale vieții academice, culturale și științifice a căror operă și-a extins aripile către spiritul acestui loc, protejîndu-l sau remodelîndu-l, provocîndu-l sau stimulîndu-l. Neîndoios, opera de critic și istoric literar a academicianului Nicolae Manolescu face parte din această nobilă stirpe. Nobilă, subliniez, și pentru a-l liniști pe Dl Acad. Nicolae Manolescu, care, cunoscînd deocamdată prea puține lucruri despre Bălți, dar și despre Universitatea noastră, merită să afle, cel puțin acum, că în galeria deținătorilor titlului de *Doctor Honoris Causa* ai Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți deocamdată nu s-a strecurat niciun politician de meserie și, cu atît mai mult, niciunul în funcție. Este un fapt aparent minor – iar aici mă adresez membrilor Senatului și ai comunității academice bălțene –, dar deloc neglijabil într-o lume tot mai înghesuită de politic și de conjuncturism. Să apărăm deci, și de aici încolo, stimați colegi,

principiul autonomiei universitare, făcând distincția clară între eventualele comenzi politice și bunul nume al instituției pe care o servim cu toții.

Domnule Președinte al Senatului,

Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,

Conform cutumelor ceremoniei, vom prezenta în continuare principalele date ale vieții și activității literare, culturale și științifice ale omagiatului nostru. Luată în serios, cum și trebuie să fie, această expunere nu este nici pe departe o sarcină simplă. Odată, pentru că nici consistenta bibliografie a operei domnului Acad. Nicolae Manolescu, dar nici bogata și îndelungată-i activitate publică nu-ți permit să operezi selecții arbitrare, discriminând titluri și fapte în stînga și în dreapta; a doua oară, pentru că, fiind vorba de un critic asistat de un viguros filon autoreferențial, mare este și riscul de a cădea pradă fascinantei cazuisticii autoreflexive a hermeneutului Nicolae Manolescu. Iată de ce, pentru a face față momentului, am și ales un soi de mișcare în doi pași, unul scurt, aproape sec, invocînd precumpănitor date biobibliografice, iar altul ceva mai larg, analitico-sintetic, deschis către public, dar interesat și de faptul de a nu spune numai lucruri cunoscute omagiatului nostru.

* * * * *

Născut cu numele de Nicolae Apolzan la 27 noiembrie 1939 în Râmnicu Vâlcea, județul Vâlcea, Nicolae Manolescu poartă numele bunicului dinspre mamă, care îl înfiază, avându-l în îngrijire în perioada aflării în detenție politică a părinților săi, victime ale represiunilor comuniste.

Cu studii gimnaziale și liceale la Sibiu, Nicolae Manolescu este absolut al Facultății de Filologie a Universității din București (1962), unde va obține, în 1974, și titlul de doctor în litere cu teza *Opera lui Titu Maiorescu*.

Cadru didactic, din 1963, în Catedra de literatură română a Universității din București, Nicolae Manolescu este ales profesor titular în 1990, Senatul aceleiași prestigioase instituții de învățămînt conferindu-i, în 2011, titlul de Profesor emerit.

Prelungindu-se fără sincope pe durata a peste trei decenii, activitatea de cronicar literar a lui Nicolae Manolescu la revistele „Gazeta literară”, „Contemporanul” și „România literară” acoperă o întreagă epocă (1962 – 1992), definind-o magistral și trasîndu-i direcțiile de evoluție.

Faptul că după prăbușirea regimului comunist Nicolae Manolescu este ales în fruntea revistei „România literară”, iar, ulterior, și în alte funcții publice – președinte al Partidului Alianța Civică (1991), senator PAC de Sibiu (legislatura 1992 – 1996), președinte al Consiliului Național al Partidului Național Liberal, membru corespondent (1997) și membru titular (2013) al Academiei Române, președinte al Uniunii Scriitorilor din România (din 2005) și Amba-

sador al României la U.N.E.S.C.O. – vorbește în cel mai concludent mod nu numai despre profunda implicare a Domniei Sale în tumultuoasa viață post-comunistă a cetății, dar și despre larga recunoaștere a meritelor sale civice, culturale și științifice, merite răsplătite, de altfel, și cu înalte distincții naționale și internaționale, cum sînt „Ordinul Național Serviciul Credincios” în rang de Mare Cruce, Ordinul Național „Steaua României” în rang de Mare Cruce (cea mai importantă decorație acordată de statul român), Medalia și titlul de „Officier de l’Ordre des Arts et des Lettres”, conferite de Ministerul Educației Naționale, Învățămîntului Superior și Cercetării din Franța.

Din vasta bibliografie (circa 60 de titluri de carte și peste două mii de articole și cronici literare) a operei Acad. Nicolae Manolescu, vom inventaria aici doar lucrările care au exercitat o influență hotărătoare asupra modului în care a evoluat literatura română în ultima jumătate de veac:

- În 1966 apare volumul de eseuri de critică și istorie literară *Lecturi infidele*, care constituie, de fapt, adevăratul debut editorial al autorului;
- 1968 – *Metamorfozele poeziei*, un studiu asupra celor mai însemnate inițiative creatoare în poezia românească modernă de la momentul inaugural Alexandru Macedonski la Dimitrie Stelaru și Radu Stanca;
- În 1968 apare legendara antologie *Poezia româna modernă de la George Bacovia la Emil Botta*, o lucrare retrasă din librării și distrusă de autoritățile comuniste, dar care, ajungînd să fie cunoscută de o bună parte din public, a menținut cîteva decenii în memoria cititorilor avizați cele mai înalte standarde de creativitate în materie de poezie modernă;
- 1970 – Monografia *Contradicția lui Maiorescu*, o altă lucrare cu destin a criticului, recuperînd temerar unul din principalele modele critice în cultura română;
- Între anii 1971-1988 apar 7 volume de texte intitulate *Teme*, în care criticul și scriitorul caută o formă de expresie puternic personalizată, experimentînd o alianță între eseu și tabletă, interogația asupra artei și narațiune, impresia de lectură și comentariul publicistic;
- În anul 1976 apar monografiile *Introducere în opera lui Alexandru Odobescu* și *Sadoveanu sau utopia cărții*;
- În anii 1980 - 1983 criticul editează *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, o amplă lucrare în 3 volume, reprezentînd o primă încercare radicală a unui critic român de a structura o sinteză tipologică unitară asupra romanului românesc de la *Manoil* al lui Dimitrie Bolintineanu la experiențele romanului corintic;
- 1987 – Eseul *Despre poezie*, o introducere în teoria și practica poeziei de la Baudelaire la postmodernism ;

- 1990 – *Istoria critică a literaturii române*, volumul I;
- 1991 – Volumul de editoriale politice *Dreptul la normalitate: Discursul politic și realitatea*;
- 1995 – Volumul de eseuri *Cărțile au suflet*;
- 1999 - *Poeți romantici*, prima parte din al doilea volum al *Istoriei critice a literaturii române*, avându-i ca protagoniști pe poeții Vasile Cârlova, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu și Vasile Alecsandri;
- 2001 - *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, Editura Aula, 3 volume, vol. I, *Poezia*, vol. II, *Proza, teatrul*, vol. III, *Critica, eseul*;
- 2003 - Volumul memorialistic *Cititul și scrisul*, secundat de un ciclu de exerciții narative, dar și de pagini diaristice, anunță alte două incitante proiecte de viitor;
- 2008 - *Istoria critică a literaturii române* (2008) încheie editarea epopeii critice dedicate celor *cinci secole de literatură română*.

La acest scurt inventar bibliografic se adaugă alte câteva duzine de volume de intervenții critice, istorico-literare, metodologice, manuale de limba și literatura română (pentru clasele a IX-a (1977) și a XII-a (1979)), curriculumuri naționale la aceeași disciplină și alte contribuții științifico-didactice, care au asigurat decenii la rând cadrul normativ și calitatea predării la o disciplină de studiu atât de importantă pentru formarea a zeci de generații de elevi.

* * * *

Nicolae Manolescu își începe activitatea de cronicar literar în 1962, într-o vreme când cultura română abia își revine din catastrofa politică, ideologică și morală, care pur și simplu anulasese în anii imediat postbelici principalele realizări ale României moderne: pluripartidismul, garantarea dreptului la proprietate privată, libertățile cetățenești, inclusiv (sau mai ales) dreptul la liberă exprimare.

Depășind rapid faza ezitărilor inerente oricărui început – ezități care rețin, cel puțin la nivel subliminal, șocul arestării ambilor părinți, exmatricularea din facultate și mușenia de peste un an de zile a Leviathanului totalitar, care nu reacționează în niciun fel la cererile de restabilire la studii, deși, între timp, părinții îi fuseseră eliberați din detenție, fiind repuși în drepturi, tînărul critic se impune articol cu articol drept una dintre vocile analitice cele mai respectate ale generației sale, o generație care inițiază demontarea sistemului literar proletcultist și refacerea relației cu tradiția literară dintre cele două războaie mondiale.

Neîndoios, ca elemente originare ale discursului critic manolescian, metaforele invocînd posibilitatea *lecturilor infidele* (într-o epocă a „fidelizării”

tuturor față de regim) sau spectacolul istoric al *metamorfozelor poeziei* (în aceeași epocă a inflexibilității ideologice), ca și îndrăzneala de a propune o *antologie de poezie modernă* implicit antiproletcultistă, amintesc de cineva. Amplu orchestrat, pentru că implică 1) *re-afirmarea libertății de a citi și a interpreta*, 2) *re-descoperirea reperelor modernității poetice* și 3) *aspirația de a re-instala valorile în agora* și, ca efect, *desființarea „tradiției” literare realist-socialiste*, gestul are o țință limpede și amintește de Maiorescu. Ieșirea în arena literară presupune existența unor condiții minime de manifestare și Nicolae Manolescu nu întârzie să și le creeze. Și chiar dacă autoritățile comuniste decid ca antologia de poezie să fie retrasă din vânzare și dată la topit, stafia mitului acesteia va fi mereu prezentă de aici încolo în câmpul axiologic, participând la opera de re-întemeiere a literaturii române postbelice. Nicolae Manolescu nu spune totul atunci când susține, în *Prefață la ediția a III-a* a monografiei *Contradicția lui Maiorescu*, că nu-și mai amintește ce l-a determinat să scrie anume această carte. „Ceva trebuie să fi fost în capul meu, dar am uitat ce”, scrie dl Manolescu.

Problema noastră nu este să dăm crezare sau nu acestei confesiuni formulate cu un fel de nepăsare, ci să ne întrebăm dacă nu cumva „uitarea” despre care vorbim ascunde însăși energia *nucleară* a acțiunii critice manolesciene, care, având un sigur temei maiorescian, culminează într-o lucrare definitorie pentru etapa lansării în viața literară: monografia *Contradicția lui Maiorescu*. Întreaga filozofie manolesciană a acțiunii subversive, a *rezistenței prin cultură*, cum o numește adeseori Domnia Sa, vine de la o nuanțată înțelegere a lui Maiorescu, omul despre care Eugen Lovinescu afirma că „Cea mai însemnată operă a lui e el însuși”. Citindu-l exemplar pe Titu Maiorescu, Nicolae Manolescu deduce singurul program valabil de acțiune civică pentru perioada istorică respectivă. Este vorba de un program de recâștigare a libertăților fundamentale ale omului prin *reabilitarea și întronarea criteriului estetic*. Observând că acest program este susținut de 31 de ani de cronică literară săptămânală, de profesorat, de un întreg șantier istorico-literar, de *Cenaclul de Luni* și atâtea alte inițiative culturale de răsunet, înțelegi că încleștarea dintre Critic și „Sistem” nu este lăsată la voia întâmplării, ci că este mai mult decât asumată. Toate bătlăile, pentru că au fost și de cele pierdute, dar și de cele câștigate, pe care criticul le va da ulterior, fie împotriva pseudoreforme ortografice inițiate de Academie, fie pentru apărarea dreptului literaturii la o identitate liberă de prejudecăți (Cf. „cazurile” Agopian și povestirea „Noapte de februarie”, Ioan Es. Pop și volumul „Ieudul fără ieșire” etc. etc.), fie împotriva apolitișmului agresiv de la începutul anilor '90, fie cea pentru apărarea presei de cultură etc. sînt tot atâtea probe ale unei angajări plenare, ale unei angajări mereu atente să nu piardă firul spiritului critic și, prin acesta, legătura cu *temeiul*, cu Maio-

rescu, Omul care, învingând neputințele exasperante ale *altor începuturi*, îi dă o încredere neabătută în rațiune ca forță modelatoare a culturii și civilizației.

Odată decantat, programul va fi pus în aplicare cu o asemenea fervoare publicistică și editorială încât întreaga generație '60 se va vedea nevoită să ia cadența. De unde și această explozie de creativitate nu numai în poezie, proză, dramaturgie, dar mai ales în critica literară. Este suficient să-i amintim pe Lucian Raicu, Eugen Simion, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Valeriu Cristea, Sorin Alexandrescu, Toma Pavel, Mircea Iorgulescu, Mircea Martin, Ion Pop, Cornel Ungureanu, Gabriel Dimisianu ș.a., chiar dacă unii dintre ei vor abandona lupta cu Leviathanul, alegând calea exilului.

Programul, cum vedem, deși este unul orientat spre reabilitarea esteticului, nu ignoră nici implicațiile pedagogice ale gestului. Pentru a avea un câștig definitiv de cauză, prelungind și fortificând demersul șaizeciștilor, el are nevoie și de o dimensiune pedagogică, realizabilă, în parte, în cursurile universitare și în cărțile profesorului, iar pe de cealaltă parte în educarea unei generații literare mai solidare și mai pregătite teoretic, capabilă să susțină această uriașă luptă (purtață, să nu uităm, cu mijloacele „secundarului”, cum ar scrie Virgil Nemoianu) pentru afirmarea libertății umane prin redobândirea libertății de creație. *Cenaclul de Luni* este parte a acestui program, iar șapte ani dedicați formării în dezbateri și într-o remarcabilă atmosferă de libertate interioară, de spirit ludic, parodic și (auto)ironic sînt semnele unei tenacități și mobilități intelectuale care nu scapă din vedere nici pentru o clipă responsabilitatea pentru *dezrobirea* spirituală a generației care urmează să-și asume *exodul* și să adîncească ruptura cu conformismele generațiilor anterioare. Poate un pic eroizant, un alt pic rescriind istoria în conformitate cu evoluțiile cunoscute ale acesteia, scenariul nostru pare să developeze totuși un efort intelectual care nu ni se arată deloc fantezist în liniile lui directoare. Nicolae Manolescu este un om de acțiune și un pedagog de anvergură națională.

După recuperarea fundamentelor maioresciene ale construcției culturale, după transformarea cronicii literare într-o instituție de legitimare a valorii literare, după scrierea unor cărți capitale dedicate romanului românesc, fenomenologiei poeziei sau unor mari scriitori ca Alexandru Odobescu sau Mihail Sadoveanu, Nicolae Manolescu se apropie tot mai mult, cu o intuiție fermă, de cărțile care – iarăși, într-un tranșant stil maiorescian – urmează să instaureze Ordinea, ordinea literară, e adevărat, dar o ordine mobilizată energic să sugereze nevoia de *rigoare* și *cuprindere* și a altor sectoare ale vieții naționale. Revoluția din decembrie 1989 îl surprinde cu volumul I încheiat al *Istoriei critice a literaturii române* și chiar dacă lucrarea integrală va apărea abia în 2008, după ce autorul editează în volum două secvențe masive și după ce va fi fost și șef de partid, și candidat la președinție, lansarea selecției de cronici *Literatura ro-*

mână postbelică. Lista lui Manolescu, în 2001, reprezintă un moment absolut semnificativ atât în cariera criticului, cât și în destinul literaturii române. Printre aprecierile și, inevitabil, supărările care au întâmpinat această *propunere de canon*, s-au aruncat numeroase punți (adeseori improvizate) către celebra carte a lui Harold Bloom, dar și către ... *Lista lui Schindler*, uitându-se că bătăliile canonice n-au nicio treabă cu operațiunile de salvare sau cu filantropia. Nu s-a spus însă, pare-se, mai nimic despre lista lui Marcel Reich-Ranicki, creatorul canonului literar germanofon, anunțat în același an 2001, editarea întregii lucrări a temutului critic de la *Frankfurter Allgemeine Zeitung* încheindu-se în anul 2006. Ceea ce trebuie subliniat aici în mod special este că prin contribuția lui Nicolae Manolescu literatura română este una dintre primele literaturi din lume (*gîndul se sparie*, zicea letopiseșterul), care își pune problema canonului literar național (aici și este marea deosebire de canonul bloomian, care este unul translingvistic și transnațional), reafirmând importanța criteriului estetic de această dată în termenii schimbați, postmoderni (deci și decanonizanți), ai istoriei. Oricare ar putea fi evoluțiile ulterioare ale esteticului, inclusiv în contextul hiperdezvoltării domeniului informațional și al proceselor de interferare a limbilor de propulsie a tehnologiilor comunicaționale, putem constata că la intersecția mileniilor al doilea și al treilea literatura română dobîndește, brusc și oarecum imprevizibil, o poziție privilegiată față de alte literaturi naționale importante, care, cu mai puțin de un secol în urmă, serveau drept modele pentru literatura română în ceea ce privește autonomia esteticului și capacitatea de a inova, provocînd activ în ordine experimentală. Consolidată de unitatea viziunii istorico-literare cristalizate în *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură* (2008), perspectiva canonică manolesciană încheie un ciclu cultural complex, caracterizat de crîncene frămîntări politico-ideologice, dar și de căutări fertile și izbânzi artistice incontestabile. Acestea din urmă, mai ales, Criticul și Profesorul Nicolae Manolescu le este martorul și interpretul cel mai de seamă.

Propunînd Senatului candidatura Academicianului Nicolae Manolescu pentru a i se conferi titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, Consiliul Facultății de Litere menționa, în solicitarea sa, faptul că opera critică a lui Nicolae Manolescu exercită, de cel puțin un sfert de secol, o redutabilă *influență modelatoare* atât asupra formatorilor înșiși, cât și a studenților din USARB, cărțile Profesorului constituindu-se în piese de rezistență ale bibliografiei filologice. A onora o asemenea contribuție culturală înseamnă a cinsti valoarea ideilor care fac, în esență, opera de educare a tinerei generații de slujitori ai cuvîntului.

Dr. în filologie, Nicolae LEAHU

**Gheorghe
MUSTEA**

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
Dlui academician
Gheorghe MUSTEA
2017

Stimați membri ai Senatului USARB,
Distinse domnule academician Gheorghe Mustea,
Stimați oaspeți, invitați,
Stimați colegi – profesori, stimați studenți,
Onorat public,

Mi s-a încredințat înalta misiune de a prezenta Laudatio pentru domnul Gheorghe Mustea, academician, profesor universitar, Artist al Poporului, compozitor, dirijor, instrumentist, om de cultură.

Voi trece în revistă meritele distinsului academician, voi scoate în evidență cele mai pregnante realizări ale Domniei sale, referindu-mă concis și la calea devenirii sale, pentru a crea o imagine, pe cât posibil completă, a celui care poartă numele de Gheorghe Mustea.

Desigur, o imagine exhaustivă a Maestrului Mustea este nespus de greu de prezentat, or genurile activităților sale, realizările se supun greu contabilizării și generalizării – prin amplexarea lor, desigur. Prezentarea cât de cât completă a imaginii Maestrului Mustea ar cere o imensitate de timp, de care, din păcate, nu dispunem pentru o singură ședință.

Eu personal pot vorbi despre Maestrul Mustea nu ore, dar zile în șir, pentru că eu știu mult mai multe despre Gheorghe Mustea, decât știe Dlui însuși despre sine. Am scris două cărți, un șir de studii despre Domnia Sa, i-am prezentat creația în concerte la Filarmonica Națională, la Sala cu Orgă, la Palatul Național, în nenumărate emisiuni Radio și TV la Chișinău, la Iași ș.a.

Deaceea voi prezenta **esența** a ceea ce ar putea curpinde un Laudatio pentru academicianul Gheorghe Mustea.

Devenirea fiecăruia din noi începe cândva demult, la vârsta de 4-5 ani, perioada când are loc imprimarea în conștiință - în mare parte, în inconștient –

a ceea ce ulterior formează „baza” mentalității, „modelul” de a fi, ca personalitate. „Totul începe înainte de șase ani”, spune psihologia, accentuând că această vârstă este predispusă, în mod special, spre aspectele artistic și emoțional: copiii le place să cânte, să danseze, să producă sunete la diferite instrumente pe care le întâlnesc în cale, să improvizeze jocuri. Și dacă aceste aptitudini native cad pe un sol fertil și în condiții prielnice, ele se dezvoltă, se consolidează, formând un fel de „nucleu” al personalității pentru întreaga viață.

Maestrul Gheorghe Mustea a avut parte de condițiile respective - predispozițiile artistice înnăscute au căzut pe un „teren irigat”, ce promitea roade bogate. Viitorul compozitor a crescut într-un mediu pedepplin muzical, lucru care i-a marcat soarta: frații mai mari cântau la diferite instrumente, îl auzea și pe tata fredonând mereu diferite melodii. „Fiind micuț încă, mărturisește maestrul, tata mă lua cu el la frații și la verișorii lui din România unde eu le cântam. Până astăzi în tot neamul nostru s-a păstrat dragostea pentru muzică. Eu, probabil, nu întâmplător am mers pe această cale. Se vede că familia noastră a fost marcată de Dumnezeu în acest sens”.

Dacă e să ne referim la biografia „nemuzicală” a lui Gheorghe Mustea, ne-am putea întreba: „Dar în afară de muzică el n-a făcut nimic altceva, ca om obișnuit, sub aspect de familie, copii ș.a.? A făcut, desigur. Dar numai că ceea ce a făcut ”în afară de muzică” tot muzică a ieșit. Soția Tamara, căreia i-a dedicat încă în anii de studenție *Piesa de concert pentru violă*, e muzician și cântă în orchestra maestrului. Muzicieni cu realizări de excepție sunt și cei doi copii ai lor – Adrian și Diana (fiul în Germania, fiica în Italia). Și dacă Gheorghe Mustea este academician al Academiei de Științe, apoi a fost ales în această calitate tot pentru opera sa muzicală și muzicologică.”Muzica este viața mea”, zice maestrul. „Și dacă nu deveneam muzician, mă facem... tot muzician”, zice Domnia Sa.

Biografia muzicală a lui Gheorghe Mustea începe cu satul Mândrești în care s-a născut și care i-a fost și primul învățător, atât în materie de muzică, cât și în cea de formare spiritual-națională.. Dacă Gheorghe Mustea nu se naștea acolo unde s-a născut, adică la țară, muzica sa ar fi fost alta. Căci la sat s-a născut nu numai veșnicia, dar și neamul nostru. La sat s-a născut și muzica noastră, la sat s-a născut și muzica lui Gheorghe Mustea.

Când era elev, în școala din Mândrești venise profesorul Eugen Cucu, care cânta la vioară. La rugămintea lui Ion Mustea – tatăl lui Gheorghita - profesorul a început să-i dea lecții de vioară.” „În fața profesorului Eugen Cucu, când m-a adus tata ca să mă învețe a cânta la vioară ”- zice compozitorul - m-am prezentat cu o vioară făcută de mine dintr-o scândurică și câteva strune întinse de unul dintre frații mai mari. Pe urmă tata mi-a cumpărat una adevărată”.

Tot în copilărie încep primele „experiențe” în a doua specialitate muzicală pe care o va îmbrățișa ulterior – dirijatul. ”Îmi amintesc ”jocul de-a muzica”. Ne jucam, copiii din mahala. Eram mici, până la vârsta școlară. Ne adunam mai mulți și eu îi îndemnam: „Hai să cântăm”. Și fiecare lua ce găsea la îndemână: un bețișor, o bucată de lemn, o bucată de fier... Iar cu vocea imitam instrumentele: trompeta, basul, toba...

Învățând să cânte la mai multe instrumente muzicale și intrând activ în viața artistică a satului, Gheorghe Mustea începea involuntar să improvizeze – să adauge câte ceva la melodiile învățate, să le modifice, să le refacă în felul său, chiar să alcătuiască unele noi. În felul acesta, ia start a treia specialitate muzicală a lui Gheorghe Mustea – compoziția. Succesiunea, în care aceste trei diviziuni muzicale și-au făcut apariția, fiind încă copil, s-a păstrat și în continuare, când maestrul a început să le studieze sub aspect profesionist: interpretare-dirijat-compoziție.

Studiază mai apoi acordeonul la Telenești, parcurgând până acolo pe jos 15 kilometri (mijloacele de transport lipseau pe atunci). Tot aici cântă la trompetă în fanfară.

După absolvirea școlii din sat a fost „adus de mână”, iarăși de tata, la Școala de muzică *Ștefan Neaga* din Chișinău. Aici se deschide marea cale a formării sale muzical-profesionale.

La *Ștefan Neaga* i se propune să cânte la un instrument necunoscut pentru el - la flaut. A acceptat, pentru că ardea de dorința să învețe la această școală și nu conta instrumentul.

Tot aici s-a produs și prima întâlnire cu una din iubirile sale în materie de muzică – naiul, la care a făcut ulterior performanțe de cea mai înaltă probă.

Experiența și măiestria interpretativă a tânărului instrumentist a fost observată, fiind invitat să participe în difetite concerte cu orchestrele conduse de legendarul lăutar Isidor Burdin. A fost invitat să activeze în renumitul ansamblu coregrafic *Joc*, unde a început să compună cântece pentru Nicolae Glib, solist al orchestrei, și melodii pentru diferite instrumente.

Un eveniment important în viața elevului Gheorghe Mustea a fost susținerea unui concert televizat compus din lucrările proprii cu orchestra de la școala *Ștefan Neaga*, încredințându-i-se și funcția de dirijor. A fost o realizare importantă, căci un concert televizat la acea vârstă și pe acele timpuri când televiziunea avea program de difuzare doar câteva ore pe zi, era o raritate. Evenimentul a fost de bun augur, constituind începutul nenumăratelor concerte de autor, apogeul fiind concertul memorabil prin conținut, dar și amploare care a durat peste patru ore la Palatul Național cu ocazia aniversării a 60 de ani ai maestrului. La pupitrul Orchestrei Sfonice pe care a creat-o și o conduce s-a

aflat întreaga seară însuși autorul.

După absolvirea Școlii de muzică urmează studiile la Institutul de Arte *Gavriil Musicescu* în clasa de flaut a profesorului Vladimir Rotaru, care, fiind și compozitor, devine mentorul tânărului Mustea și în probleme de compoziție. Astfel, acumulează experiență componistică, semnând lucrări academice care și astăzi sunt interpretate în diferite concerte, inclusiv și la festivaluri internaționale: *Monodie* pentru țambal, *Rapsodie* pentru nai, clarinet și pian ș.a.

În anul trei, când era încă elev în clasa de flaut, susține examenele de admitere în clasa de compoziție (a doua specialitate) pe care a făcut-o cu Vasile Zagorschi. La examenul de licență la flaut, Lidia Axionova, prorectorul instituției, i-a zis: „Ai cântat ca un zeu ! Dar trebuie să faci în continuare și compoziție, neapărat”.

Chiar a doua zi după absolvirea clasei de flaut, este invitat să dirijeze orchestra de la *Joc*. Paralel continuă studiile la compoziție. Era la vârsta de 24 de ani.

Între timp părăsește dirijatul de la *Joc*, deoarece a început să facă „studii serioase”, după cum zice maestrul, în dirijat simfonic și de operă. Maestrul Curbet chiar se supăraseră, dar Maestrul Mustea știa și simțea că trebuie să meargă mai departe.

„Eu consideram și acuma consider că compoziția este pentru mine activitatea numărul unu dintre celelalte cu toate că este cea mai complicată și de o mare responsabilitate, or fiecare lucrare este ca o dare de seamă în fața muzicii”. A avut noroc de profesori buni: Vasile Zagorschi, Vladimir Rotaru, Isaia Alterman, Iurii Fortunatov de la Moscova, Alexandr Dmitriev de la Sankt Peterburg (Filarmonica „Dmitri Șostakovici”). Frecvența repetițiile la Filarmonica din Moscova cu Musin, Mravinschi și alți mari dirijori ai timpului invitați acolo din toată lumea.

Aceasta a fost ascensiunea lui Gheorghe Mustea pe treptele formării profesionale, cucerind cu ușurință trei specialități muzicale și demonstrând realizări excepționale în fiecare din ele.

Gheorghe Mustea nu este numai muzician de excepție, fie și sub mai multe aspecte, sau artist, fie și în sensul larg al cuvântului. El este ceea ce se numește *Omul de cultură*. Omul de cultură nu este persoana care doar își face sânguincios meseria și este preocupat de domeniul în care profesează, fie și în expresia supremă a activității în cauză. Omul de cultură, prin ceea ce face, cuprinde întregul și influențează acest întreg. În cazul nostru acest întreg este viața culturală a societății noastre.

Gheorghe Mustea a contribuit, tot prin intrermediul muzicii, la dezvoltarea și la propagarea altor domenii artistice și culturale:

- *arta coregrafică* – prin conducerea orchestrei Ansamblului Coregrafic de Stat *Joc* și prin compunerea a numeroase melodii de dans;
- *arta teatrală și cinematografică* – prin muzica care a constituit coloana sonoră a unui șir de spectacole teatrale și pânze cinematografice;
- *arta poetică* - prin relansarea muzicală a zeci de creații ale poeților noștri transformate în cântece, care răsună prin întreaga Moldovă, opere, filme, spectacole (*Alexandru Lăpușneanu, Sânziana și Pepelea, Despoat Vodă, Arvinte și Pepelea, Păsările tinereții noastre* ș.a.);
- *înregistrarea în studioul radio* și transformarea în patrimoniu național a cca 1000 de creații muzicale ale compozitorilor moldoveni;
- *știința* - prin publicarea a zeci de studii științifice și prin activitatea în cadrul Academiei de Științe în calitate de membru-titular (academician);
- *activitatea didactică* - prin formarea tinerilor specialiști în domeniul compoziției, dirijatului simfonic și de operă, interpretării instrumentale;
- *înființarea Orchestrei Simfonice Naționale a Companiei Publice Teledradio Moldova*;
- *activitatea cultural-iluministă* prin prezentarea a cca 1500 de concerte și spectacole muzicale în sălile de concert, la radio și televiziune cu orchestra simfonică a Filarmonicii și orchestra simfonică a radioteleviziunii;
- *lansarea culturii muzicale naționale pe plan internațional* prin zeci de turnee și participare la diverse festivaluri în diferite țări ale lumii;
- *activitatea managerială* exercitată în calitate de rector al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, de membru al Consiliului de Conducere al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, membru al Consiliului Artistic al Companiei Teleradio Moldova, președinte / membru al juriilor diverselor concursuri naționale și internaționale;
- *activitatea obștească* în calitate de președinte al Comisiei pentru problemele grațierii persoanelor condamnate de pe lângă Președintele Republicii Moldova, președinte al Comisiei pentru decernarea Premiilor Tineretului, președinte al Fundației Culturale ”Ciprian Porumbescu” ș.a.

Gheorghe Mustea, astfel, a devenit un fenomen distinct al întregii noastre culturi. Iar fenomenul are o forță de acțiune irezistibilă asupra celor din jur, asupra mediului în care se produce. În cazul lui Gheorghe Mustea lucrul acesta se manifestă inclusiv prin carisma sa cu o puternică emanație de inteligență, educație, cultură și umanism. Toate acestea „au atras” cele mai înalte aprecieri pentru Gheorghe Mustea ale instanțelor de decizie ale întregii societăți

Dacă unii oameni de cultură, creatori, artiști cu merite rămân uneori „nemulțumiți” că „statul nu-i observă”, nu-i apreciază „la justa valoare”, Gheorghe Mustea însă este o excepție, fiind menționat și decorat cu tot ce este posibil la nivel de stat și de diferite instituții de profil.

Maestrul are în palmaresul său peste treizeci de distincții de stat, titluri, premii, diverse mențiuni: Ordinul Republicii, Ordinul Gloria Muncii, medalia Lucrător Emerit al Culturii, medalia Mihai Eminescu, medalia Dimitrie Cantemir al AȘM, medalia Crucea pentru merit, medalii ale diferitor expoziții naționale și internaționale, Titlul Onorific Artist al Poporului, Titlul Onorific maestru în Artă, Laureat al mai multor Premii de Stat, al altor diverse zeci de premii, laureat al multiplelor concursuri naționale și internaționale, profesor universitar, academician, titlul Cetățean de Onoare al raionului Telenești etc.

Au trecut ani mulți de căutări, reușite, realizări și victorii între băiețelul de 4 ani cu dorința de a studia vioara și *Muzician al secolului XX* (Titlu conferit în anul 2000 la Cambridge), între elevul unei obișnuite școli sătești și *Academician al Academiei de Științe*, între primele aplauze primite la vârsta copilăriei și conferirea înaltului titlu onorific de *Artist al poporului...*

Maestrul Gheorghe Mustea a înscris o pagină originală și admirabilă de „perpetuum mobile” în cultura țării noastre, care rămâne a fi completată cu evenimente și creații noi

Onorat public,

Faptul că academicianul Gheorghe Mustea a acceptat conferirea înaltului titlu de DHC al USARB este o onoare pentru noi. Domnia Sa completează onorabila filă cu numele distinselor personalități – DHC ai USARB – cu care se mândrește instituția noastră : Eugeniu Coșeriu, Nicolae Manolescu, Vitalie Belousov, Gheorghe Duca, Ion Tighineanu, Mihai Cimpoi, Constantin Gaindric...

Permiteți-mi, în calitate de prezentator al Laudatio și președinte al consiliului pentru elaborarea Laudatio, să Vă felicit cu acest titlu (în calitate de rector și de prieten o să Vă felicit ceva mai încolo și în alt mod) și să Vă doresc inspirație perpetuă, inepuizabile realizări, împliniri pe toate genurile de activitate.

La mulți ani!

Prof., dr. hab. **Ion GAGIM**

Discurs de răspuns al academicianului Gheorghe MUSTEA

*Domnule președinte al Senatului
Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți,
Stimați membri ai Senatului,
Stimați colegi, prieteni, invitați, oaspeți,
Dragi studenți,
Onorată asistență.*

Viața fiecărui om este un univers aparte, pe care doar omul în cauză o trăiește, o simte, o percepe și tot el și-o construiește. Soarta, desigur, este condiționată de felurite circumstanțe, dar totul depinde, în fond, de o chemare, pe care o are. Sau n-o are. Această chemare, această misiune poate să apară din fragedă copilărie. Pentru că de acolo pornesc toate.

Eu m-am născut într-o familie unde am învățat niște lucruri care mi-au marcat destinul, lucruri legate de muzică, de arta muzicală. Nu este o profesie ușoară muzica, aici, probabil, trebuie să ai și un dar de la Dumnezeu, trebuie să ai și o mare voință, să fii un mare muncitor, să știi să lucrezi. În cazul meu, aceste deprinderi s-au format atunci, la vârsta fragedă, ca mai apoi să se perfecționeze, să se amplifice, să se desăvârșescă.

Eu nu pot spune că am o viață liniștită, o viață unde nu știu ce să fac de atâta bine. Viața mea este plină de probleme, dar aceste „probleme” sunt de ordin interior, sunt legate de ideile mele, de lucrările mele, de profesia mea. Totodată viața mea este legată de oamenii care mă înconjoară: familia, prietenii, colegii, ascultătorii mei, de atmosfera din preajma mea. Vreau să vă spun că în viață multe depind de persoanele cu care te întâlnești, cu care discuți, analizezi ceva... Unele din aceste întâlniri te învăță mai mult decât te învață, să zicem, o carte. Deseori unele discuții, cu oameni interesanți, se transformă într-o adevărată lecție pentru mine. Dar aceasta se petrece doar în cazul dacă știi să ascuți, dacă știi să pătrunzi în subiectul discuției.

Eu nu pot să zic că, la vârsta de azi, am ajuns să am o viață care mă mulțumește în toate. Eu niciodată n-am trăit acest sentiment, pentru că mereu m-am aflat în lucru, în căutare. Pe mine tot timpul m-au frământat problemele ce țin de arta muzicală, ce țin de cultura generală nu numai a mea, dar și a neamului, în mijlocul căruia îmi duc viața.

Și apoi, în viață trebuie să ai și noroc. Și dacă Dumnezeu ți-a dăruit acest noroc - talentul, atunci acest talent trebuie pus la muncă, rezultatul muncii trebuie să ajungă la oameni. Harul, dacă ți l-a dat Dumnezeu, nu este doar pentru tine, el trebuie pus în serviciul oamenilor. Este o afirmație de importanță majoră pentru mine.

Oamenii sunt diferiți. Unii se mulțumesc cu puținul, alții doresc ceva mai mult, iar alții niciodată nu sunt satisfăcuți de ceea ce fac. Un poet sau un compozitor adevărat niciodată nu are liniște, fiind mereu copleșit de proiecte, de idei, care se cer a fi materializate. Dacă ai ce spune, scrii, dacă nu ai ce spune – te-ai oprit. Iar dacă te-ai oprit – ai „murit”. Ce înseamnă talent? Talentul este stăpân pe tine, nu tu ești stăpân pe el. Deseori zicem că, iată, acest om este talentat etc., dar el nu lasă nimic important în urma lui. Aici, probabil, este miezul: un artist, un om de creație cât trăiește atâta trebuie să muncească și să vorbească cu spectatorii, cu ascultătorii, cu cititorii, cu admiratorii săi.

În continuare vreau să vorbesc despre niște lucruri la care țin foarte mult și care-mi servesc drept călăuză în tot ceea ce fac. În primul rând, omul trebuie să fie organizat, să aibă un scop bine determinat. Eu știu ce vreau de la viață, pentru că eu mi-am ales și trasat calea încă din copilărie. Am devenit interpret, compozitor, dirijor. Și cu cât timpul trece și eu acumulez experiență biografică și profesională, cu atât mai mult sunt curios și vreau să cunosc muzica, marea minune dumnezeiască..

Viața este o luptă dintre bine și rău. Ce cred eu despre aceste două noțiuni filosofice? E bine că existăm, că avem viață dată de Dumnezeu. Viața este frumoasă și trebuie să-i mulțumim Celui-de-Sus că ne-a dat-o și trebuie să folosim pentru fapte bune fiecare clipă a ei.

E rău că există conflicte între oameni, invidie, ură. În muzica mea, ca și în viață, există conflicte: și în lucrările simfonice, și în opere, și în lucrările de alt gen. Eu nu permit răului să biruie în creația mea. Tot timpul am dorit ca lucrările mele să fie pline de lumină, să ne insuffle speranță, optimism, încredere în viața pe care o trăim.

De exemplu, în centrul *Concertului nr. 1 pentru orchestră* este omul și societatea în care trăiește. În lucrarea sunt ”descrise” în limbaj muzical diferite evenimente din viața omului: el trece prin momente de bucurie, de fericire, de curiozitate, chiar de glumă, dar și de greutate, pe care trebuie să le învingă. Conținutul *Concertului nr. 2* ține de pământul nostru, de Moldova, de oamenii ei. Subiectele celor două opere sunt pe natură istorică, având ca personaje două personalități proeminente din istoria Moldovei, doi domnitori : Ștefan cel Mare și Alexandru Lăpușeanu. Pentru fiecare operă, pentru fiecare personaj

au fost găsite, sub aspect muzical, diferite modalități de prezentare, limbaj muzical aparte, procedee componistice diferite etc.

Pentru mine cel mai greu moment este acela când încep să scriu o nouă lucrare. Parcă mă aflu într-un gol și trebuie să găsec firul, care mă va conduce la lumină. Este momentul să vorbim acum despre două tipuri de muzică – subiecte din istoria și teoria muzicii : „muzică cu program” și „muzică fără program”. Eu consider că muzică fără program nu există, toate creațiile au un program, dar el de multe ori nu este declarat de compozitor. Eu pornesc întotdeauna de la o idee, de la un anumit „text”, ca să zic așa, îmi construiesc în minte o anumită „povestire”, îmi formulez anumite teze. Apoi apar sunetele care mă invadează și totul merge repede și ușor.

Subiectele muzicii mele sunt luate din viață: viața mea, viața oamenilor din jur, viața țării noastre de acum și de altădată. Astfel, toate lucrările mele – mă refer la cele simfonice și instrumentale – au la bază anumite evenimente, chiar dacă nu sunt declarate, ca în lucrările cu text literar. De exemplu, Poemul simfonic „Evocare” exprimă amintiri legate de meleagul nostru, de tradițiile și obiceiurile noastre, de viața haiducilor, a domnitorilor, de frumusețea naturii noastre, dar și de tristețile și durerile neamului nostru. Nu înzadar am inclus în acest poem și un bocet, intenționând să reproduc durerea trăită de poporul nostru prin sonoritatea grupului de corzi al orchestrei, unde toate instrumentele „plâng” în diferite tonalități.

Subiectele muzicii mele corale țin de impresiile lăsate de anumite opere poetice. De exemplu, m-a impresionat foarte mult poezia lui Alexei Mateevici „Basarabenilor”, o poezie genială și actuală ca mesaj. Și n-am putut să nu scriu. Astfel a apărut lucrarea corală „Basarabenilor”. Eu țin foarte mult la această lucrare. Ea este ca un imn, ca o adresare nouă, tuturor. Lucrarea „Țară”.a fost inspirată de poezia lui Petru Dudnic cu cuvinte zguduitoare, cuvinte care, pur și simplu, nu te lasă indiferent. „De-am să schimb pe alta casa părintească / Spini și buruiene pe pământ să-mi crească...”. Influențat de poezia lui Mihai Eminescu „Lumineze stelele” am scris un madrigal interesant, cu contraste, cu elemente de polifonie, cu fragmente solo etc. Pot afirma cu toată certitudinea că muzica cere - chiar așa zice, ne roagă – să alegem texte cu mesaje foarte puternice.

Textul are o importanță poate și mai mare pentru muzica ușoară, pentru orice gen de cântec. Or genul de cântec este foarte scurt și în 3-4 minute trebuie să transmiți mesajul ca să ajungă imediat la ascultător. Muzica unui cântec trebuie să fie concisă și foarte expresivă, foarte clară și comodă pentru a putea fi cântată și receptată de ascultător.

Am mai putea vorbi despre felul meu de a fi și muzica mea? Dacă ar

trebui să-mi schițez un autoportret muzical, n-ași putea-o face. Nu știu de ce. Ceea ce scriu eu nu cred că mă caracterizează pe mine. Lucrările mele sunt foarte diferite și ele nu țin de viața mea, de persoana mea la direct.

Cert este, însă, că sufletul, interiorul enigmatic al autorului se face simțit, auzit de către ascultători, fiind exprimat în stil, în maniera de a scrie. Orice ascultător versat recunoaște lucrarea unui sau altui compozitor.

Totuși, direct sau indirect, autorul este prezent în creația sa. Compozitorul pune mult mai mult în muzica sa decât este el însuși, multe lucruri făcându-le inconștient. Relația dintre sunet și personalitatea compozitorului într-atât de mult se îmbină, încât la un moment dat se naște un „ceva al treilea” pe care nu poți să-l definești. Eu însumi uneori îmi pun întrebarea: oare eu am scris această lucrare? Acest „ceva al treilea”, acest fenomen inexplicabil, apare din universul nostru intim, din interiorul nostru. E vorba de spiritul nostru, care nu este vizibil, pe care nu poți să-l pipăi, dar care există și care mereu se află „în lucru”.

Desigur, autorul există „în carne și oase”. El pune mâna pe pix și scrie cu talentul său înăscut, cu profesionalismul format, cu experiența obținută pe parcursul vieții. Dar, pe lângă acelea, există și altceva – există o forță care planează deasupra noastră, care dirijează cu noi și sub cupola căreia ne aflăm. Eu o simt mereu. Ea ne ghidează în ceea ce facem, cel puțin în anumite momente. Eu sunt convins de lucrul acesta. Eu cred că noi primim niște semnale – căci puterea aceasta este extrem de mare – și le transmitem altora prin creația noastră.

Se întâmplă uneori că nu merge, nu merge... Și la un moment dat totul se rezolvă! Cine a venit acolo să ne ajute? Cine e acesta? Muza? Eu în muză nu cred, în sensul banal al acestui cuvânt. De unde a venit această lumină care la un moment dat ți-a luminat mintea, ți-a arătat calea pe care trebuie să mergi? Parcă are loc o luptă și la un moment dat ceva sau cineva a biruit. În cazul meu biruie binele. Or eu cred că întotdeauna trebuie să biruie binele (bineînțeles, deloc ușor), altfel viața n-ar avea sens și n-ar exista. Viața este o lumină și această lumină trebuie să dăinuie. Noi trebuie s-o vedem, s-o auzim, să trăim în ea și prin ea. Eu vreau ca muzica mea să fie plină de bunătațe și de lumină, să aducă bucurie oamenilor, să le vorbească despre frumusețea și lumina vieții.

Vă mulțumesc.

**MEMBRII
DE ONOARE**

**ai Senatului Universității
de Stat „Alecu Russo”**

**Radu
MOȚOC**

Cuvânt despre Radu MOȚOC 2000

Astăzi mi-a revenit cinstea de a-l prezenta pe dl inginer Radu Moțoc pentru conferirea titlului Membru de Onoare al Senatului, titlu însoțit de Diploma nr. 1.

Simt o acută necesitate de a reveni la unele momente de la începutul anilor 90, când i-am cunoscut pe oamenii de cultură din Galați, care aveau să devină adevărați prieteni ai instituției de învățământ superior din Bălți. Toate speranțele noastre de reformare a colecțiilor Bibliotecii s-au orientat atunci spre Dumnealor. În anul 1990 au fost expediate un șir de scrisori privind solicitarea susținerii în vederea dezvoltării colecțiilor de carte în limba română. Mesajele au fost adresate diverselor bibliotecii, fundații și asociații culturale. Primii care au răspuns au fost gălățenii, și anume inginerul Radu Moțoc, secretarul Asociației „Pro Basarabia și Bucovina”, filiala Galați. Scrisoarea de răspuns mai conținea și invitația de a veni la Galați pentru întâlnirea cu intelectualitatea orașului cu prilejul instituirii „Bursei Igor Jechiu”, precum și pentru a examina *la concret* „problema problemelor” – reformarea colecțiilor, dar în special a fondului de carte în limba română. La acel timp acesta constituia numai 5006 ex. Astăzi, datorită efortului Asociației Culturale Pro Basarabiei și Bucovina, ne laudăm cu o colecție de 227 455 exemplare în care s-au integrat mii de cărți românești selectate, adunate, donate, transportate spre Bălți cu aportul inginerului Radu Moțoc.

Biblioteca va trece prin vreme îmbogățindu-se și îmbogățind sutele de cititori însetați de carte și cunoștințe, vorbindu-le despre relațiile spirituale cu Filiala Galați a Asociației „Pro Basarabia și Bucovina”, Președinte al căreia a fost basarabeanul Preotul Igor Jechiu, asistat de secretarul său Radu Moțoc.

Radu Moțoc își poartă cu mândrie și demnitate vestitul nume fiind cunoscut și apreciat atât în România, cât și în Republica Moldova. Amintim doar câteva momente din biografia Dumnealui:

Inginer –mecanic, absolvent al Facultății de TCM din cadrul Politehnicii din Brașov, studii postuniversitare :

- „Management educațional”, 1982 la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca;

- Managementul relațiilor cu clienții și cumpărătorii – The Open Univer-

sity – Londra, aprilie, 1999;

- Management financiar -The Open University, decembrie, 1999;

- Management competitiv - The Open University, Londra, desfășurare;

Cercetările și invențiile, pasiunile rafinate ale Domnului Moțoc și-au găsit aplicare în viață: genealogia familiei Moțoc, heraldica, filatelia, numismatica. În acest context cu toată plăcerea vreau să Vă demonstrez ceea ce s-a putut aduce și la Bălți – arborele genealogic al Moțocilor cu rădăcinile din secolul al XV-lea, descoperind grade de rudenie directă cu Vornicul Ion Moțoc și Mitropolitul Varlaam.

Radu Moțoc sprijină activitatea de înființare a Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zolta” din Iași devenind membru al comitetului de patronaj al acestui institut.

Ca urmare a preocupărilor sale în domeniul istoric organizează, în Colaborare cu Muzeul Țării Făgărașului, Simpozionul Negru Vodă în anul 1996.

Publică articole privind istoria Basarabiei și Bucovinei în „Viața Liberă” din Galați și „Timpul” din Australia.

Din februarie 1990 este Secretarul Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina filiala Galați și inițiază:

- programe culturale, începând cu anul 1992 la Universitatea „Alec Russo” din Bălți;

- programe de colaborare cu Muzeul Donici și școala generală din satul Donici privind :

- învățământul alternativ pentru clasele 1-4 cu aplicarea caietelor Core-si;

- acordarea premiilor celor mai buni elevi și profesori;

- colectarea mărturiilor documentare destinate muzeului și sprijinirea contactelor cu specialiștii din România;

- dotarea școlii cu cărți de specialitate și două calculatoare pentru disciplina de informatică.

Pasionat de filatelie, întreprinde studii despre mărcile poștale și ștampilele speciale utilizate înainte de 1910. Realizează un exponat din categoria Istoria Filateliei cu tema „Ștampilele T pe trimiteri de plată din și către România, în perioada 1900-1915”. Publică articole și studii cu caracter filatelic în revistele de specialitate.

Pasionat de numismatică și medalii adună o colecție de monede și banc-note românești care tratează rarietatea și cronologia apariției acestora începând cu anul 1867.

Am avut fericita ocazie să văd aceste valoroase colecții care m-au impresionat nemaipomenit de mult.

Dl Moțoc trăiește cu adevărat o viață intensă și complexă potrivit capaci-

tăților și pasiunilor sale, unele din ele, poate moștenite chiar de la marele cărturar Mitropolitul Varlaam și, desigur, harului cu care l-a înzestrat Dumnezeu.

Domnului Radu Moțoc îi datorează comunitatea academică bălțeană dezvoltarea colecției de carte românească, inclusiv de la editura Humanitas, de la librării și anticariate, de la donatori particulari. De asemenea, este mare recunoștința noastră pentru echipamentul tehnic (televizor, antenă parabolică).

Biblioteca universitară din Bălți se mândrește cu un astfel de prieten ca inginerul Radu Moțoc, integrat deplin nu numai vieții bibliotecare, dar și universitare. Din inițiativa dumisale a luat ființă manifestarea, devenită tradițională la Universitatea din Bălți, de premiere a șefilor de promoții.

Faptul că în Universitatea din Bălți în curând se va deschide ATENEUL de culturalizare a tineretului studios, se datorează la fel inițiativei Domnului Radu Moțoc.

Specializările la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați ale multor profesori de la noi s-au desfășurat nu fără participarea nemijlocită a dlui Moțoc la tratativele dintre cele două mari universități.

Tot domnului Moțoc îi datorăm și crearea Laboratorului de Paleografie Slavonă la Facultatea de Filologie.

Curriculum Vitae și alte documente ne conturează portretul unui adevărat profesionist, cercetător și iubitor al Cărții. Fire meticuloasă, răbdătoare, truditore, neobosită și exigentă în tot ceea ce întreprinde. Înaltă responsabilitate și spirit creator, generator de noi idei cărora le dă viață. Nu se mulțumește de cele realizate și întotdeauna tinde spre noi ascensiuni.

La cele spuse mai putem adăuga că este foarte ușor să comunici cu un astfel de om sociabil, bun interlocutor și ascultător, întotdeauna bine dispos, molipsindu-i și dăruindu-le și altora din energia sa și cultura interioară foarte bogată.

Cred, că s-ar cuvine să spunem că este și un bun diplomat.

Toate câte au fost enumerat la capitolul susținere materială: cărți, burse de specializare, premii pentru studenți ș.a. cer o solidă acoperire financiară. Ajutorul dezinteresat din partea Consiliului Județean și marilor întreprinderi gălățene a putut fi obținut și datorită capacităților de convingere și sensibilizare pe care le posedă sărbătoritul de astăzi.

În încheierea alocuțiunii mele aș vrea să spun că dl Radu Moțoc este omul așteptat cu drag în Biblioteca Noastră.

La Universitate este astăzi o sărbătoare de suflet.

Cele mai frumoase felicitări, multă sănătate, ani mulți, cât mai diverse proiecte să Vă ispitească și unele din ele să se realizeze numaidecât și la Bălți.

Faina TLEHUCI, Directoarea BȘU

Faina
TLEHUCI

Cuvânt despre Faina TLEHUCI 2001

Pentru contribuții substanțiale la edificarea și modernizarea sistemului bibliotecar universitar bălțean, pentru aportul adus în cei 40 ani de prodigioasă activitate în funcția de director al Bibliotecii Științifice, pentru exigență profesională, dăruire exemplară, fidelitate incontestabilă Doamnei Faina Tlehuci i se conferă înaltul titlu Membru de Onoare al Senatului.

40 de ani din cei 52 de ani de activitate dna Faina Tlehuci i-a consacrat Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, transformând-o într-un autentic laborator intelectual de studiu, cercetare științifică și educație pentru multe generații de studenți și cadre didactice, cu un colectiv de bibliotecari profesioniști care s-a afirmat nu numai în Republica Moldova dar și peste hotarele ei.

În mod deosebit s-a distins dna Tlehuci în desfășurarea activităților de constituire a unei colecții universale și mereu actualizate de documente științifice, didactice și metodice, inclusiv publicații periodice, pe diverse suporturi informaționale (documente AV, documente electronice - CD și DVD), în 30 de limbi, care acoperă adecvat necesitățile de informare și documentare ale comunității universitare;

Datorită insistenței, curajului, perseverenței dnei Tlehuci, Biblioteca a devenit una din cele mai mari instituții automatizate din Republica Moldova, care oferă cititorilor săi o infrastructură informațională bogată :

- baza de date locală (30% din cele 248 903 de titluri deținute);
- banca de date „Legislația Republicii Moldova” (bibliografie și full-texte), actualizată săptămânal;
- accesare Internet, accesare documente ONU, având în structura sa Centru de Informare și Documentare ONU;

Ca membru al celui mai mare consorțiu de biblioteci din Republică și cel mai mare consorțiu Informațional din lume Biblioteca oferă acces la 5000 de publicații periodice pe suport electronic prin eIFL Direct, „EBSCO Publishing”.

Un merit deosebit îl are doamna Faina Tlehuci în construcția edificiului actual al Bibliotecii, primit în exploatare acum 15 ani în urmă (1986), dumei fiind printre autorii proiectului acestei clădiri de o sobră arhitectură, înscrisă perfect nu numai în peisajul campusului universitar dar și urban. În

anul 1990 Doamna Tlehuți a fost distinsă cu Diploma Uniunii Arhitecților din Republica Moldova. Proiectarea așezării judicioase a fiecărei subdiviziuni formează un ansamblu rațional și eficient inclusiv pentru localizarea noilor tehnologii informaționale.

Spiritul competitiv, creativitatea și responsabilitatea Directorului de Bibliotecă au fost atestate și prin câștigarea a 8 proiecte lansate de Fundația SOROS-Moldova și OSI Budapesta, care au adus Bibliotecii și Universității un beneficiu de circa \$ 60 000, exprimați în cărți, abonamente la publicații periodice străine, documente electronice, soft bibliotecar integrat, echipament tehnic, extinderea accesului la informație, navigare Internet.

Competența profesională, cunoștințele vaste, iscusința managerială, tactul și răbdarea, exigența și experiența, toate eforturile profesionale ale Directorului, Faina Tlehuți, întotdeauna s-au orientat spre sporirea funcționării Bibliotecii, îmbunătățirea și ameliorarea serviciilor, satisfacția deplină a consumatorului de informație.

Manifestând calități de cercetător a luat parte la activități profesionale în cadrul reuniunilor naționale și internaționale, prezentând comunicări științifice; a fost preocupată de elaborarea indicilor bibliografici privind produsul științific al profesorilor universitari, editarea bibliografiilor tematice și a bio-bibliografiilor, un exemplu elocvent fiind lucrarea „Nicolae Filip - 75 de ani”.

Meritele Dnei Faina Tlehuți au fost apreciate prin includerea în volumul enciclopedic „Femei din Moldova” (Chișinău: Museum, 2000), printre cele 665 de personalități feminine, care au contribuit la prosperarea culturală a Moldovei și prin înaltele distincții de Stat:

- Om Emerit al Culturii
- Eminent al învățământului public din Republica Moldova
- Eminent al Culturii din URSS
- Medalia *Meritul Civic*

Dr. habilitat Nicolae FILIP

**Gary L.
SCHNELLERT**

Cuvânt despre Gary L. SCHNELLETT

2002

Gary L. Schnellert este specialist recunoscut în mai multe domenii: Educație internațională, Evaluare și control, Administrare educațională. A contribuit în mare măsură la elaborarea unei viziuni mai clare a problemelor-cheie din domeniile sus numite și a propus mai multe modalități efective de soluționare a lor.

Este autorul a peste 50 de lucrări științifico-metodologice în care Domnia Sa studiază profund mecanismele creării relațiilor interdisciplinare între diferite sisteme de învățământ.

Prin publicațiile sale dl Gary L. Schnellert a contribuit în mod pozitiv la edificarea unei imagini veridice a sistemului de învățământ din Republica Moldova și a Moldovei în genere, prezentând astfel țara noastră întregii lumi.

Nenumăratele funcții și posturi pline de responsabilitate în care a activat dl Gary Schnellert până în prezent au demonstrat convingător că Domnia Sa se manifestă constant și din plin prin arta de a munci, setea de a cerceta și dragostea de a construi, realizându-se astfel ca OM, Savant și Administrator.

Activitatea didactică fructuoasă pe care dl Gary L. Schnellert a desfășurat-o în centrele universitare din Manitoba, Georgetown, Iowa, Minnesota, ș.a. rămâne un dar de preț pentru toți acei care au avut norocul să-l audieze.

Autorul și coordonatorul principal al proiectului „Relații universitare vizând reforma învățământului” dl Gary L. Schnellert își aduce un aport inestimabil în stabilirea relațiilor de colaborare de lungă durată între Universitatea St. Cloud, Minnesota (SUA) și Universitatea „Alec Russo” din Bălți, contribuind în acest fel la renovarea sistemului de predare / învățare a Facultății Pedagogie și Psihologie, la perfecționarea științifico-metodică a colectivului didactic și la ameliorarea performanțelor cognitive ale viitorilor specialiști prin:

- activități de investigare a celor mai recente strategii de predare / învățare;
- introducerea în activitățile didactice ale Facultății a tehnologiilor și programelor noi de predare, care contribuie la:
 - o reînnoirea curriculum-ului la învățământul primar și preuniversitar;
 - o dezvoltarea bazei tehnico-materiale a Facultății;
 - o implementarea sistemului de studii la distanță.

Dr. Lidia STUPACENCO

An ornate, gold-colored frame with intricate scrollwork and floral patterns, surrounding the central text. The frame has a scalloped, oval-like shape with decorative flourishes at the top and bottom centers.

**Secvențe
de la ceremoniile
de învestitură**

1998. Eugeniu COȘERIU

1998. Vitalie BELOUSOV

1998. Dumitru GHIȚU

1998. Alexandru BUDIȘTEANU

2002. Joane W. MCKAY

2003. Nicolae TCACI

2003. Heiner HAMM

2003. Israil GOHBERG

2003. Michael ZICKERICK

2005. Dumitru IRIMIA

2005. Eliza BOTEZATU

2006. Gheorghe DUCA

2006. Constantin GAINDRIC

2010. Andrei MARGA

2010. Ilie LUPU

2010. Lal RATTAN

2014. Mihai CIMPOI

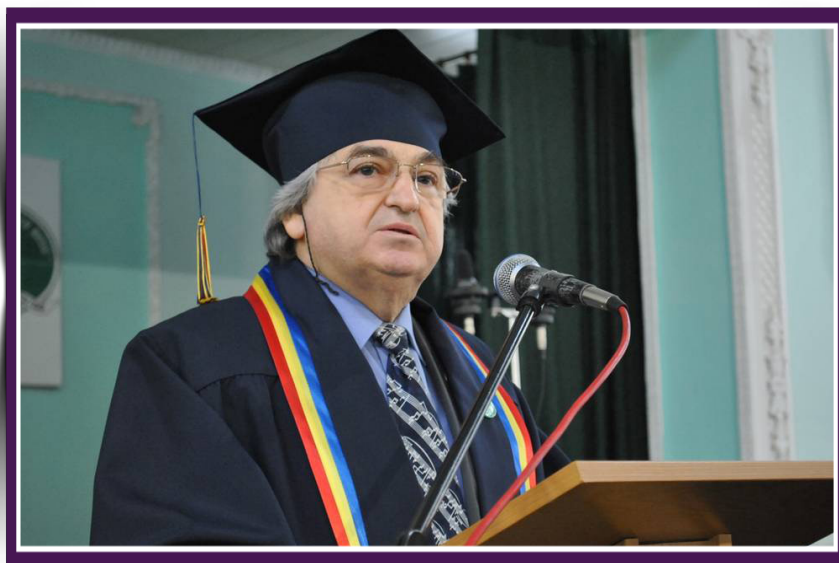
2013. Cristian HERA

2014. Ion TIGHINEANU

2017. Nicolae MANOLESCU

2017. Gheorghe MUSTEA

2017. Ion GAGIM înmânează Diploma academicianulu Gheorghe MUSTEA

2001. Faina TLEHUCI

2002. Gary L. SCHNELLERT

Indice de nume

A

Ababei, V.	(153)
Ababii, L.	(124)
Abramciuc, Maria	204
Abramciuc, Valerii	(163)
Ahmanova, O. S	32)
Alexandrescu, Gr.	(190, 225)
Alexandrescu, Sorin	(227)
Alterman, Isaia	(233)
Arutiunova, N.	(56)
Axionova, Lidia.	(233)

B

Bacovia George	(190)
Bantoș, Alexandra	(31)
Băncilă, Simion	27, (124)
Belinschi, Elena	53, (60), (124)
Belousov, Valentin	(72, 143)
Belousov, Vitalie	(8, 16), 21-23, (222)
Beltechi, Eugen	(194)
Berejan, Silviu	(14), 29-40, (51, 194)
Beșleagă, Vladimir	(189), 199-204
Blaga, L.	(190)
Bloom, Harold	(227)
Bloomjield, L.	(55)
Blaunștein, N.	(162)
Bodiul, Ivan	(203)
Boinceanu, B.	180-184, 214
Bolboceanu, Anatol	(124)
Bolintinenu, Dimitrie	(224, 225)
Bondarenco, Ana	(124)
Borșevici, Ion	42, 45-48
Bortă, Larisa	(124)
Botezatu, Eliza	42, 119-132
Botezatu, Ion	(42)
Boțu, Pavel.	(122)
Budagov, Ruben A.	(32,51)
Budișteanu, Alexandru	61-72, (222)
Bühler, K.	(197)

Burdin, Isidor.	(232)
Busuioc, Aurelir	(189)
C	
Cabac, Eugeniu	(167)
Cabac, Valeriu	81, 92, 150, 168
Cantemir, Grigore	43
Capcelea, Valeriu	48, 175
Carauș, Grigore	(90)
Cazacu, B.	(51, 222)
Călinescu, G.	(112, 122, 188)
Călinescu, Matei	(227)
Cârlova, Vasile	(225)
Ceban, Vasile	79-81, (91)(124, 143)
Chomsky, N.	(57)
Cimpoi, Mihai	185-190, (202)
Ciobanu, Anatol	(42), 49-60, (222)
Ciobanu, Mircea V.	204
Ciornii, Ion	41-43, (125)
Cojuhari, F.	(50)
Corcimari, Valentina	(194)
Corlăteanu, Nicolae	(42, 50, 51)
Coroban, Vasile	(222)
Coroliuc, Boris	(125)
Costin, Miron	(72, 202, 203)
Coșeriu, Eugen	(7), 13-15, 20, (31, 35, 51, 98, 190, 196, 222)
Creangă, Ion	(130-132)
Cucer, Mihail	(125)
Cucu, Eugen	(231)
Cristea, Valeriu	(227)
Cujbă, Z.	(124)
D	
Damian, Liviu	(122)
Dimisianu, Gabriel	(227)
Dmitriev, Alexandr	(233)
Drăgan, G.	(39)
Drucker Peter	(7)
Druță, Ion.	(188, 189)
Duca, Gheorghe	133-138
Dudnic, Petru	(238)
Dumistrăcel, Stelian	191-198

E

Elsenbach, Joerg M.	205-209
Eminescu, Mihai	(66, 99, 104)
Eni, V.	(90)
Eruhimov, L.	(162)
Esinencu, N.	(33)
Evtuşenco, I.	(125)

F

Filip, Nicolae.	(71, 76, 78, 91, 125, 139, 143), 249
Fortunatov, Iurii.	(233)

G

Gafencu, Valentina.	(222)
Gagim, Ion	(139), 235
Gaindric, Constantin	141-146
Georgobiani, Anatol	(216)
Gherman, L.	(90)
Ghidenco, F.	(90).
Ghițu, Dumitru	(16), 25-27
Glib, Nicolae.	(232)
Gohberg, Israel	89-92
Gorodenco, P.	(90)
Graur, Alexandru	(194)
Grinberg, B.	(90)
Grițunic, B.	(72)
Gudima, Mihail	(42)

H

Hadîrcă, Ion	(203)
Hamm, Heiner	83-87
Harconița, Elena	8
Heliade Rădulescu, Ion	(190, 225)
Hera, Cristian	211-214
Hjemasley, L.	(55)
Horn, Mihail	(17)
Husserl, E.	(15)

I

Iachim, Leonid	(90)
Iakobson, R.	(55)
Iavorschi, Nicolae	(124)
Ioniță, Mircea	(124)
Iorga, Nicolae	(52)
Iorgulescu, Mircea	(227)

Irimia, C.	(102)
Irimia, Dumitru	97-117
Ivanov, V.	(162)
J	
Jechiu, I.	(244)
Jitaru, Valentin	(72)
K	
Kampker	208
Karaulov, Iu.	(32, 33)
Kolmogorov, A. N.	(80)
Krein, M.	(91)
L	
La Bruyère, Jean de	(15)
Leahu, N.	190, 203, 228
Leibniz G.W.	(19)
Lope Blanch, J. M.	(15)
Loghinovschi L.	(125)
Lovinescu, Eugen	(226)
Lungu, Eugen	(188, 203)
Lupan, A.	(129)
Lupu, Ilie	165-168
Luzin N.N.	(80)
M	
Macedonski , Alexandru	(224)
Mahmoudian, M.	(58)
Maiorescu, Titu	(223, 226)
Malinowski	(197)
Manolescu, Nicolae	221-228
Manoli, Ion	16, 64, (72, 124)
Marcus, A.	(171)
Marga, Andrei	169-175
Marinciuc, M.	(143)
Martin, Mircea	(227)
Martinet, Andre	(60)
Matcovschi, Ilarion	(124)
Mateevici, Alexei	(238)
Mândâcanu, Roman	(18)
Mândâcanu, Valentin	(18)
Mătcaș, N.	(34)
McKay, Joane W.	73, 74
Medvețchi, Olimpiada	(42)

Medvețchi, Petru	(143)
Mehedinți, Simion	(17)
Melniciuc, N.	(51), (125)
Meniuc, G.	(122)
Mihul, C.	(152)
Mocanu, Vladimir	(42)
Mocreac, L.	(50, 51)
Morris, Charles	(56)
Moțoc, Radu	243-246
Munteanu, E.	(100)
Mureșanu, A.	(105, 110, 117)
Mustea, Gheorghe	229-239
N	
Negoîțescu, I.	(106)
Nemoianu, Virgil	(227)
Nicov, C.	(50)
Nicu, Ghenadie	204
Novac, L.	(51)
O	
Odobescu, Alexandru	(224, 227)
Oprea, Dumitru	147-150
Osadcenco, I.	(50)
P	
Paduceva, E.	(56)
Pavel, Toma	(227)
Pavel, Vasile	(194)
Petrușin, P.	143)
Pidal, Menendez	(19)
Pirogan, V	(72)
Platon	(15)
Plohotniuc, Eugen	23, 146, 157, (162)
Pomelnicova, Ana	95, 96
Pop, Ion.	(227)
Popa, Gheorghe	151-157
Popa, Gheorghe D.	35, 102, 203
Preda Marin	(187)
Prohorov, Alexandr	(216)
R	
Racul, I.	(50)
Raicu, Lucian	(227)
Ratan, Lal	177-184

Ratzinger, Joseph	(172)
Rădăuțanu Sergiu	(216)
Reich-Ranicki, Marcel	(228)
Reisgen, U.	(208)
Roman, P.	(72)
Rotaru, Vladimir	(233)
Rumleanschii, Mihail	74
Rusnac, G.	(42)
Russo, A.	(103)
Rusu, V.	(51)
S	
Sadoveanu, Mihail	(227)
Sainenco, Ala	198
Saussure, F.	(56)
Schiba, Victor	(85-87)
Schnellert, Gary L.	251
Sclifos, Valeriu	(194)
Senic, Valeriu	(42, 188)
Simion, Eugen	(39, 227)
Simionescu, C.	(154)
Smirnițki, A. I.	(32)
Soibelman, O.	(90)
Spătaru, G.	(42)
Stanca, Radu	(224)
Stelaru Dimitrie	(224)
Stepanov, Iu.	(56)
Stici, Dina.	(124)
Stoica, Dan S.	197
Stupacenco, Lidia	252
Ș	
Șleahțițchi, Maria	123, 203
Șcerba, L. V.	(32, 57)
Șmeliov, D. N.	(33)
Taminschi, O.	(125)
T	
Tănase, G.	(125)
Tcaci, Nicolai	75-78
Teleucă, V.	(125)
Testemițeanu, Nicolae	(222)
Tighineanu, Ion	215-220
Tlehuci, Faina	(8), 246-249

DEȚINĂTORII AȚI TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA MEMBRII DE ONOARE AI SENATULUI USARB

Topală, M.	(125)
Topală, P.	209, 220
Trelea, G.	(67)
Ț	
Țurcanu, Andrei	(188)
Țurcanu, V.	(72)
U	
Ufimțeva, A. A.	(33)
Ungureanu, Cornel	(227)
Ureadov, Valerii	159-163
V	
Valuța, Marcu	(17)
Varlaam	174, 175
Vasilache, Vasile	(189, 203)
Vasilii, Emanuel	(56, 60)
Vărzaru, S.	(67, 70)
Vedenina, L.	(60)
Vianu, Tudor	(129)
Vieru, Grigore	(16, 130, 188, 189)
Vinogradov, V. V.	(32)
Voronin, Vladimir	(203)
Vrabie, Ion	(90)
Z	
Zafu, Rodica	(196)
Zagorschi, Vasile	(233)
Zamfirescu, Duiliu	(190)
Zastînveanu, Liubovi	(167)
Zickerick, Michael	93-96
Zugun, P.	(194, 196)